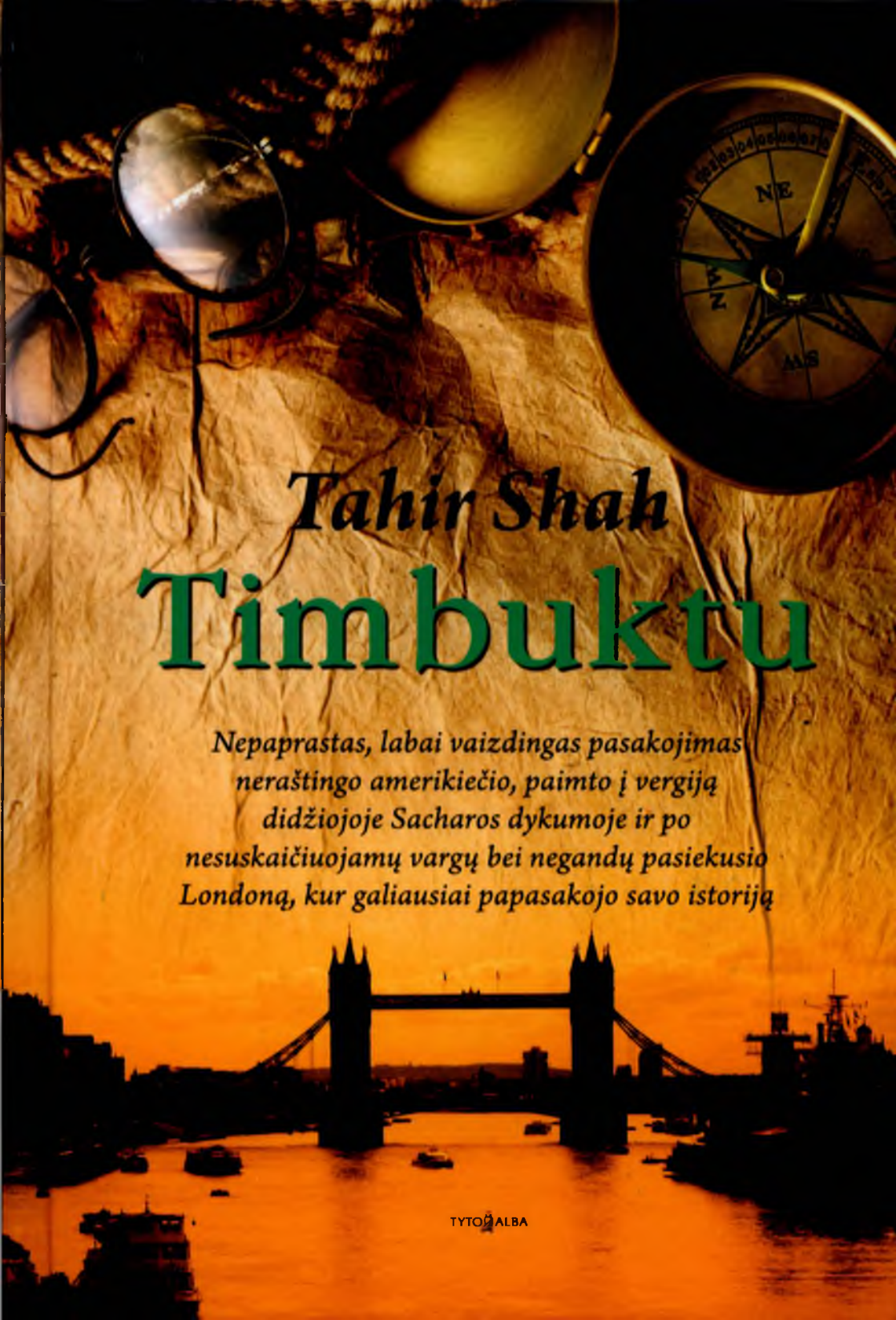

Tahir Shah

Timbuktu

Nepaprastas, labai vaizdingas pasakojimas neraštingo amerikiečio, paimto į vergiją didžiojoje Sacharos dykumoje ir po nesuskaičiuojamų vargų bei negandų pasiekusio Londoną, kur galiausiai papasakojo savo istoriją

TYTO ALBA

Tahir Shah

Timbuktu

Nepaprastas, labai vaizdingas pasakojimas neraštingo amerikiečio, paimto į vergiją didžiojoje Sacharos dykumoje ir po nesuskaičiuojamų vargų bei negandų pasiekusio Londoną, kur galiausiai papasakojo savo istoriją

Iš anglų kalbos vertė
Rasa Drazdauskienė

VILNIUS 2013

UDK 821.111(64)-31
Sh-01

Tahir SHAH
TIMBUCTOO
Secretum Mundi Publishing
London, 2012

First published 2012
© TAHIR SHAH
© Rasa Drazdauskienė, vertimas į lietuvių kalbą, 2013
© Asta Puikienė, viršelio dizainas, 2013
© „Tyto alba", 2013

ISBN 978-9986-16-937-6

IŠTISUS ŠIMTMEČIUS garsiausi keliautojai rengė ekspedicijas iš didžiųjų Europos miestų – Londono, Paryžiaus, Berlyno, – siekdami vienintelio tikslo: tapti pirmais baltaisiais krikščionimis, išvydusiais ir nusiaubusiais pasakišką Afrikos miestą – Timbuktu.

Dauguma niekada nesugrįžo.

Prieš du šimtus metų, per patį dėl Timbuktu sukelto pamišimo įkarštį, žmonės tikėjo, kad šis nepasiekiamas Sacharos miestas visas pastatytas iš gryno aukso – kalbėta, jog auksiniai ne tik jo pastatai ir grindinio akmenys, bet ir žmonių naudojami kibirai bei lovų rėmai.

Vieną 1815 metų žiemos naktį apsnigtoje Londono gatvėje pasirodė jaunas, neraštingas Amerikos jūreivis, vardu Robertas Adamsas – pusnuogis, mirštantis iš bado. Jo odą per daugelį Afrikos dykumose praleistų metų buvo negailestingai nusvilinusi saulė; jis tvirtino svečiavęsis pas Timbuktu karalių.

Tuo metu britai visai neseniai buvo praradę Amerikos koloniją ir labai jos nemėgo, tad mintis, kad amerikietis pirmas paskelbs pasiekęs didžiausią visų keliautojų trokštamą tikslą, atrodė be galo nemaloni.

Britanijos privilegijuotųjų sluoksnių atstovai susivienijo prieš nekviestą amerikietį svečią, išjuokė jo pasakojimą ir pradėjo kampaniją, skirtą jam apjuodinti, – kampaniją, kuri tęsiasi iki mūsų dienų.

„Timbuktu" – stulbinama knyga, pagrįsta tikrais išgyvenimais ir įvykiais, joje iš naujo atgyja anų laikų žmones persekiojusi beprotybė ir pasakojama viena iš didžiausių visų laikų meilės istorijų.

Šią knygą įkvėpė tikri įvykiai.

Skiriu savo motinai,
kuri dar labiau už mane dievina
regentystės laikus.

PIRMĄ KARTĄ PAMAČIAU TĄ KNYGĄ Londono bibliotekos gelmėse, ieškodamas mažai žinomo leidinio apie džiovintas galvas...

Colio storio oda įrišta knyga, įgrūsta į lentyną prie vandentiekio vamzdžio. Nieko nelaukdamas ištiesiau ranką ir ištraukiau. Švelniai suėmęs delnais, atsiverčiau antraštinį puslapį ir pradėjau skaityti. Tą akimirką gimė mano aistra „Roberto Adamso pasakojimui".

Nuo tada praėjo dvidešimt metų. Visą tą laiką neraštingo amerikiečio jūreivio pasakojimu žavėjausi vis smarkiau.

Knyga, kurią laikote rankose, – tai mano vaizduotėje gimęs pasakojimas apie, be abejonės, vieną didingiausių visų laikų išlikimo istorijų. Galiu tik iš širdies padėkoti skaitytojui, kuris per griežtai nesmerks pasitaikančių istorinių netikslumų ir nežabos rašytojo laisvės. Aš ne istorikas, iš naujo perrašydamas istoriją tikrovę ir išmonę supyniau savo nuožiūra.

O dabar pradedu pasakoti...

TAHIR SHAH

I

Karališkasis Afrikos komitetas kviečia finansuoti ekspediciją ♦ Londono gatvėje ant sniego susmunka apskuręs nepažįstamasis ♦ Pono Kočreino laiškas Bytei ♦ Valkatos vos nesuvažinėja karieta ♦ Ponas Kočreinas rašo Bytei apie ekspediciją į Timbuktu ♦ Vikontas Forteskju atpažįsta valkatą ♦ Ponas Kočreinas praneša Bytei gavęs laišką ♦ Panelė Forteskju pusryčiauja su tėvu ♦ Seras Džefris Koldekotas klausinėja majorą Pedį prieš ekspedicijai išvykstant ♦ Bytės laiškas ponui Kočreinui ♦ Svečias atsibunda Kemelford Hauze ♦ Svečias prisistato Forteskju šeimai esąs ponas Robertas Adamsas ir patvirtina tikrai buvęs Timbuktu ♦ Vikontas Forteskju atsiveda poną Adamsą į Karališkąjį Afrikos komitetą ♦ Seras Džefris Koldekotas sužino apie poną Adamsą ♦ Ponas Kočreinas pasakoja Bytei apie atvykusį svečią ♦ Ponas Adamsas apsigyvena pas poną Kočreiną Laivyno gatvėje ♦ Ponas Adamsas atvyksta į Karališkąjį Afrikos komitetą pasakoti apie savo keliones ♦ Karališkojo Afrikos komiteto verslo reikalai ♦ Ponas Kočreinas gauna Bytės laišką ♦ Ponas Adamsas pradeda savo istoriją pasakojimu, kaip paliko Ameriką.

PIRMAS

Įmantri karalienės Onos stiliaus anglių krosnelė traškėjo, šildydama abu puošnaus kambario galus.

Šilo tik tolimiausi galai, tad penkiasdešimt džentelmenų, sėdinčių aplink raudonmedžio stalą kambario viduryje, slapčia gailėjosi nepasivilkę vilnonių apatinių.

Blankias šilku išmuštas sienas, sugeriančias po rozetėmis puoštomis lubomis kybančio didžiulio Bohemijos krištolo sietyno skleidžiamą šviesą, dengė aukšti komiteto įkūrėjų portretai.

Kambaryje tvyrojo įtampa, tarsi kiekvienas iš frakuotų džentelmenų būtų puikiai supratęs, kodėl pasisekė būti čia pakviestam.

Tamsus poliruotas stalas buvo nuklotas dokumentais, skaičių prirašytomis knygomis ir Afrikos žemėlapiais, kurių dauguma buvo tik paprastos apybrėžos, skatinančios įsivaizduoti didžiulius neištirtus plotus ir nutrūktgalvių drąsuolių laukiančius turtus.

Tolimajame gale sėdėjo seras Džefris Koldekotas.

Tai buvo kresnas, raudonveidis penkiasdešimt šešerių metų ponas, panašus į buldogą; staiga pašokęs nuo kėdės, jis perbraukė frako skvernus ir trenkė kumščiu per gludų stalviršį. Alsavo sunkiai, tarsi kamuojamas astmos, elgėsi piktai.

– Džentelmenai! – suriaumojo iškėlęs ranką. – Džentelmenai, šį Karališkojo Afrikos komiteto susirinkimą skelbiu pradėtą!

Pokalbių dūzgesys nutilo ir prie stalo sėdintys turtingi ir įtakingi ponai sužiuro į pirmininką.

– Nuo pat istorijos pradžios, – sušuko Koldekotas, – metraštininkai rašo apie jo lobius. Ir Ibn Batuta, ir Leonas Afrikietis pasakojo apie stulbinamus tenykščius turtus. Joks kraštas nebuvo šitaip pertekęs aukso grynuolių!

Viljamas Devitas, smulkus žmogelis mažomis šaltomis viską skaičiuojančio prekiautojo akutėmis, sėdintis pirmininko kairėje, atsistojo. Atsikosėjo, norėdamas patraukti susirinkusiųjų dėmesį. Devitas buvo pirklys, iš kitų žmonių nelaimių susikrovęs milžiniškus turtus.

Dar kartą atsikosėjo, tik garsiau.

– Džentelmenai, – pareiškė, – raginu jus įtempti vaizduotę. Įsivaizduokite Afrikos Eldoradą, kurio gyventojai pažįsta tik vieną metalą – auksą! Jo kupini sandėliai, pilnutėlės skrynios. Šia svaiginama geltona rūda dengti namų stogai ir grįstos gatvės, iš jo pagamintos lėkštės ir puodeliai, kibirai ir lovų rėmai!

– Gryniausias auksas, – įsiterpė Koldekotas, – laukte laukia visų, kurie pasirašys dokumentus ir sutiks tapti šio patikimo projekto dalininkais. Mūsų majoras Pedis bus pirmas krikščionis, pirmas baltasis džentelmenas, kuris nukeliaus į aukso šalį ir grįš atgal. Grįš ir pargabens visus nugalėtos sostinės lobius! Tačiau reikia *skubėti*!

– Šiandien rytą pasiuntinys atnešė žinią, kad prancūzų ekspedicija, – neramiai pridūrė Devitas, – prieš tris naktis išvyko iš Marselio. Jų kojos jau mina Afrikos smėlynus, žygiuodamos į pietus.

Koldekotas parodė pirštu greta sėdintį liesą, susikūprinusį vyriškį. Saimonas Kočreinas, apsitaisęs prašmatniu violetiniu fraku labai plačiais rankovių atvartais, kaklą įtraukęs į kreminių mezginių putą, oficialiai buvo vadinamas komiteto sekretoriu-

mi, tačiau iš tiesų beveik visą laiką dirbdavo prastesnius, jo padėčiai netinkamus darbus.

Jis neatsistojo, tik iškėlė į viršų traškų baltą geriausio popieriaus lapą ir nusmailintą žąsies plunksną.

– Džentelmenai, užrašykite mums savo kapitalą šiandien, – ragino Koldekotas, – ir jau rytoj galėsite valdyti neįsivaizduojamus turtus!

Iš viršaus stebimi liudytojų – ilgabarzdžių įkūrėjų aukso rėmuose – investuotojai pašoko kaip vienas. Grūdosi aplink sekretorių, trokšdami pasirašyti popieriaus lape, kurio viršuje puikavosi vienintelis kaligrafiškai užrašytas žodis: TIMBUKTU.

ANTRAS

Iš Kovent Gardeno turgaus į gatvę išsvirduliavo vieniša figūra, basa, susisupusi į purviną antklodę, slėpdama veidą nuo žvarbaus vėjo.

Ir galiausiai visu ūgiu griuvo ant grindinio akmenų.

Paskutinis prekiautojas išėjo namo, kai Šv. Pauliaus bažnyčios varpas išmušė šešias. Vėl pradėjo smarkiau snigti, sniegas slopino Strandu važiuojančių karietų ratų dardėjimą. Tyliai krintančios snaigės tūpė ant antklodės.

Kūnas po ja nejudėjo.

Praėjo valanda. Iš „Raudonosios gulbės" smuklės išvirto du jūreiviai ir kvatodami, girdamiesi, alkoholio įkaitinti perbėgo aikštę. Sniegą nušvietė ryškios geltonos šviesos pluoštas. Durims užsiveriant, jis virto trikampiu ir visai išnyko.

Praėjo dar valanda, vėjas stiprėjo.

Paskui pasigirdo geležim kaustytų ratų dardėjimas – akmeniniu grindiniu lėkė karieta. Keturios kumelės staiga išniro iš tamsos, visu greičiu skriedamos prieš vėją. Vežiką, vietoj gobtuvo galvą apsimuturiavusį kartūno skiaute, akino į akis lekiančios snaigės.

Ratai bildėjo per aikštę, artėjo prie parkritusios žmogystos.

Liko penkiasdešimt pėdų, trisdešimt, penkiolika...

Sekundę anksčiau, negu ratai atsitrenkė į kūną, nelaimėlis atmetė ranką. Vežikas iš visų jėgų patraukė vadžias. Arkliai sužvengė, ratai, įskėlę žiežirbas, slystelėję sniegu, sustojo kaip įkasti.

TREČIAS

Londonas, Laivyno gatvė 16
1815 m. spalio 17 d.

Brangioji Byte,

siunčiu tau sveikinimus, mano mažoji pussesere, šią šalčiausią Londono dieną iš visų, kiek galiu prisiminti. Tik pamanyk, o juk dar spalis! Pradėjau kūrenti krosnį naktį prieš auštant, bet vis tiek sustipau į ragą. Taip sušalau, kad po antklode užsitempiau kelnes. Įsivaizduoji? Kokia kančia! Šį vakarą eidamas miegoti užsimausiu trejas kojines ir užsidėsiu tamsiai rudą veltinę naktinę kepuraitę, tavo maloniai dovanotą užpernai per Kalėdas.

Komiteto pirmininkas seras Džefris pastarąsias dienas laksto kaip pamišęs. Visi tik ir kalba apie prancūzų ekspediciją. Pakanka apie ją užsiminti, ir seras Džefris visai padūksta. Tiesą sakant, jį siutina menkiausia užuomina apie viską, kas prancūziška. Atstumia net tauriausio klareto taurę – nepaprastas žygis tokio nenumaldomo troškulio kamuojamam žmogui. Bet Vaterlo buvo dar taip neseniai, kad visi jį prisimename.*

Girdėjau, kad prancūzų ekspedicija, vadovaujama generolo Diuma, pakrovė šimtą galonų odekolono, kuriame atvykę ketina maudyti čiabuvius. Meifero šokoladinėse netyla šnekos, esą

---

* Taip anglai vadina raudonąjį Bordo vyną. *Čia ir toliau – vertėjos pastabos.*

karalius Liudvikas reikalauja iškalti savo monogramą tolimojo Timbuktu rūmų sienoje.

Vienintelis mūsų pranašumas – kad Bonapartas pagaliau bejėgis ir dabar, kai tau rašau, vežamas į kalinimo vietą Šv. Elenos saloje. Dėkui Dievui už tai ir už mūsų pergalę pernykštę vasarą.

Majoras Pedis po savaitės išplauks iš Plimuto; jis ketina išsilaipinti Tanžere ir toliau vesti didžiausią, geriausiai parengtą ekspediciją iš visų, kada nors mėginusių ieškoti šios šlovingos dykumų imperijos. Atrodo, investuotojai keliagubai padengė visas misijos sąnaudas, ir seras Dž. tuo nepaprastai džiaugiasi.

Nėra jokių abejonių, kad majoro Pedžio žygis įeis į istoriją mūsų komiteto, Britanijos ir Karūnos garbei.

Tave, brangioji Byte, karštai mylintis
Saimonas

KETVIRTAS

VĖJAS KAUKĖ PALEI TEMZĘ, kiaurai vėrė Kovent Gardeną ir siūbavo karietą ant spyruoklinių lingių. Arkliai, taip staiga sustabdyti, įnirtingai kramtė žąslus, o jų tamsios nugaros žibintų šviesoje blizgėjo tarsi kiniškas lakas.

Vežikas perbraukė delnu priešakinės kumelės keterą.

– Ramiau, mieloji, ramiau.

– Kas ten, Danai? – šūktelėjo iš karietos.

– Valkata, pone. Vos nesuvažinėjom.

Karietos durys, papuoštos vingria monograma Č. R. T. F.,

mažumą prasivėrė, bet vėjas jas tuoj pat vėl užtrenkė. Odinio bato kulnas atlenkė pakopą, ir ant sniego išlipo džentelmenas.

Jis vilkėjo kašmyro paltą, kaklas buvo apmuturiuotas lapenos šaliku, retus žilus plaukus dengė bebrenos kepurė.

– Pone vikonte, prašau grįžti į karietą. Važiuosim iškart, kai tik arkliai kiek nurims.

– Jis negyvas?

Vežikas nukabino nuo karietos stulpelio žibintą, atkišo į priekį ir prinešė prie žmogaus veido. Sniegą užliejo tiršta geltona šviesa. Vežikas pasilenkė ir atvertė skudurą, dengiantį valkatos veidą.

– Dievulėliau! – staiga atšlijęs šūktelėjo jis.

– Sakyk, jis negyvas?

– Gyvas, pone, dar šiek tiek gyvas, bet...

– Bet ką?

– Jo veidas, pone. Jis apdegęs.

– *Apdegęs?*

– Važiuokime, pone. Džentelmenui čia ne vieta.

– Grįžk prie arklių.

Valkatos akys vos vos prasimerkė. Jis stengėsi kažką įžiūrėti, akinamas žibinto šviesos.

– Ar matai mane, žmogau?

Nelaimėlis tai prarasdavo sąmonę, tai vėl atgaudavo. Vikontas prikišo žibintą arčiau, kad nekristų šešėliai. Atidžiai, ilgai apžiūrinėjo žmogaus veidą. Vėjo nugairintą ir saulės nudegintą, per kairę akį kertamą gilaus rando. Prasidėjęs nuo vidurio kaktos, jis tęsėsi iki pat skruosto.

Suskeldėjusios lūpos prasivėrė ir žmogus sušnibždėjo:

– *Al Shakra Ahad!* Saulė, dykumos saulė!

Vikontas išsitraukė iš viršutinės kišenės gertuvę ir prikišo sidabrinį gurklelį žmogui prie lūpų. Šis iš paskutiniųjų stengėsi atsigerti.

– *Shukran*. Ačiū, – vos girdimai ištarė.

Vikontas pasilenkė dar žemiau, prikišo ausį prie pat valkatos lūpų.

– Tavo tartis... tu...

– Amerikietis. Aš amerikietis.

– *Amerikietis?* Bet iš kur čia atsiradai?

– Iš paties Afrikos pragaro.

PENKTAS

Londonas, Laivyno gatvė 16
1815 m. spalio 19 d.

Brangioji Byte,

pas mus sninga penktą dieną iš eilės, ir anglių pirkliai jau prašo šilingu daugiau už maišą, varydami į nevilti padorius londoniečius. Protestuočiau prie Rotušės drauge su kitais, bet komitete dabar didžiulis sujudimas!

Šį rytą ruošdamasis majoro Pedžio išvykimui į Juodąjį žemyną atėjau į darbą labai anksti. Reikia apmokėti daugybę sąskaitų, sutvarkyti begalę smulkmenų. Seras Dž. primygtinai reikalauja, kad Pedis su savo ekspedicija pasiektų Eldoradą iki Kalėdų, kitaip neįstengs nurungti prancūzų. Tuoj po pusryčių jis atidunda į įstaigą ir triukšmingai laksto iš savo kabineto į biblioteką, iš jos į susirinkimų salę, paskui atgal į biblioteką, kankindamas visus, kuriuos sutinka pakeliui. Lauke žvarbu ir šalta, bet sero Džefrio kakta nuolatos išpilta prakaito.

Taigi kai sėdėjau prie savo stalo, dėdamas sumas ir tvarkydamas dokumentus, staiga išgirdau, kaip kažkas pagaliu brauko lauko groteles. Seras Dž. irgi tai išgirdo. Pastatė ausis nelyginant senas medžioklinis šuo, sulojo tiradą keiksmažodžių ir paliepė man sudrausminti nenaudėlį. Užsimečiau paltą, klupinėdamas išėjau ant apledėjusių laiptelių ir pamačiau laukiantį gatvės vaikigalį. Jis drebėjo pamėlęs nuo šalčio, rankoje gniaužė raštelį.

Greitai linktelėjęs galvą, padavė jį man. Daviau jam fartingą, nuvariau šalin, grįžau vidun ir prie židinio ėmiau apžiūrinėti voką. Iškart atpažinau tą nepriekaištingą rašyseną – rašė mano krikštatėvis, garsus arabų šalių žinovas vikontas Forteskju.

Su geriausiais linkėjimais, brangioji Byte,
Saimonas

ŠEŠTAS

DVIDEŠIMTMETĖ MERGINA švelnia veido oda, skaisčiomis akimis ir kupeta vario spalvos plaukų stovėjo prie marmurinio židinio Kemelford Hauzo Hanoverio aikštėje svetainėje.

Jos viršugalvis atsispindėjo veidrodyje virš židinio, akių lygyje ant židinio atbrailos stovėjo mėlynojo jaspio vaza. Delnus mergina laikė nekantriai suspaudusi, nefrito spalvos suknelės kaspiną ryšėjo kiek šone.

Kambario gilumoje aukštas laikrodis prie sienos išmušė devintą. Iš toli pasigirdo ant padėklo nešamo kaulo porceliano dzingsėjimas – tai tarnaitė lipo laiptais iš virtuvės.

Įėjo vikontas.

Šilumoje jis atrodė aukštesnis, negu vakar vakare. Penkiasdešimt penkerių, bet atrodė jaunesnis, mat odą kasdien tepė migdolų aliejumi, o plaukus, lyg pasaga supančius pakaušį, kvėpino *pomade de Nerole**. Jo judesiai buvo santūrūs ir apgalvoti, drabužiai nepriekaištingi, nugara tiesi it mietą būtų prarijęs.

---

* Karčiųjų apelsinų tepalu.

– Brangioji Klara, ar jau eisime pusryčiauti?

Mergina persibraukė delnu varines garbanas ir tūptelėjusi pasveikino tėvą.

– Sakyk man, tėti, sakyk, kas jis toks?

– Kas?

– Žmogus, kurį vakar atsivežei. Girdėjau, koks kilo sąmyšis. Vos nesugriuvo laiptai! Mėginau atidaryti miegamojo duris, bet jos užrakintos. Maldauju, tėve, pasakyk, ką tokį laikai įkalinęs?

Vikontas Forteskju lengvu žingsniu praėjo pro dukterį. Jo, tokio ūgio vyriškio, pėdos buvo labai mažos – jaunystėje jis garsėjo kaip labai neprastas kadrilio šokėjas.

Perėjęs centrinį ant bukmedžio parketo patiesto persiško kilimo medalioną jis prisiartino prie vidstakčiais suskaidyto lango.

Lauke vėl snigo, šviesa atrodė blausi ir pilka it pelenai. Forteskju dirstelėjo laukan, pamatė numestą laikraštį. Vėl atsigręžė į židinį.

– Amerikietis, – atsakė, rūpestingai tardamas kiekvieną skiemenį. – Mano *kalinys* – amerikietis.

– Tėve, bet mes juk su jais kariaujame!

Vikontas ranka persibraukė smakrą ir nusišypsojo.

– Brangioji, aš esu girdėjęs apie karo veiksmus.

– Bet juk neapdairu įsileisti priešą į savo namus? Dar ims ir mus visus miegančius iššudys! O jei jis apsikrėtęs kokiomis ligomis?

– Nagi, Klara, eime, pusryčiai laukia.

Forteskju praleido dukterį į gretimą kambarį, kur stovėjo pusryčiams padengtas stalas. Kambarys buvo mažas, juolab palyginus su didingomis priėmimų salėmis pirmame aukšte. Tačiau šiltas, išpuoštas japoniškomis graviūromis ir kitokiais pa-

veikslais. Didžiausias buvo vertingoji Hokusajo banga siaurais aukso rėmeliais, o mažiausias – Klaros senelio iš motinos pusės siluetas, iškirptas jo mirties dieną.

Prie lango ant turkio spalvos keraminio stovo vešėjo difenbachija. Greta ant aštuonkampio graikinio riešutmedžio staliuko gulėjo išlygintas laikraštis *The Times*. Klara atsisėdo įprastoje vietoje, toliau nuo lango, tėvas – priešais, kitoje stalo pusėje. Ji įsipylė į puodelį Dardžilingo arbatos, truputį pieno ir įsižiūrėjo į gėrimą.

– Prašau tavęs pasakyt... ką apie jį žinai? – staiga paklausė.

Vikontas pakėlė akis nuo laikraščio.

– Apie ką, brangioji?

– Apie tą amerikietį.

– Tik tiek, kad labai daug iškentėjo ir kad gali būti naudingas.

– Kuo naudingas?

– Padės įminti mums ramybės neduodančią mįslę.

SEPTINTAS

Seras Džefris Koldekotas neramiai vaikštinėjo bibliotekoje, solidžioje knygų spintomis apstatytoje salėje komiteto pastato gilumoje.

Salės lubų kupole buvo nutapytas egzotiškas Afrikos žemyno vaizdas: didžiąją jo dalį sudarė neįžengiamos džiunglės ir žmogėdrų gentys. Palei bibliotekos sienas stovėjo tamsios tikmedžio spintos, pilnutėlės dailiai sustatytų knygų – jų buvo trisdešimt tūkstančių, visos įrištos tamsiai raudonu tymu. Parketo grindis dengė ilgi persiški kilimai, vienoje kambario pusėje eile stovėjo

pustuzinis didelių rašomųjų stalų su kiekviename iš jų įtaisytais specialiais stalčiais žemėlapiams saugoti.

Kažkas krumpliais tyliai pastukseno į duris. Šios negirdimai prasivėrė, ir pasirodė Saimonas Kočreinas. Įėjęs netarė nė žodžio. Jam įkandin sekė kitas ponas, apsirengęs kavaleristo uniforma. Derinys buvo keistokas: jaunuolis puošeivos drabužiais ir uniformuotas dragūnas.

Vos tik durys ėmė vertis, Koldekotas kaip įbestas sustojo ant parketo, paskui apsisuko ir skubiai nubėgo pasveikinti svečio.

Neišraiškingas karininko veidas minioje nebūtų kritęs į akį – pilkšvai melsvos akys, maža nosis, netvirta smakro linija. Bet jo nuostabi raudona uniforma aukso apsiuvais, puošta pozumentais ir nusagstyta medaliais, suteikė įtaigos ir veido bruožams.

– Dėkoju, kad atvykote, majore, – amtelėjo Koldekotas, pagaliau priėjęs artyn. – Norėjau į jus pasižiūrėti prieš jums išvykstant. Iš tiesų kitoks bendravimas niekaip neatstos galimybės pasikalbėti akis į akį.

Majoras Pedis nužvelgė Koldekotą, pastebėjo smulkias sutrūkinėjusias skruostų gysleles ir krauju pasruvusius akių baltymus. Būdamas kariškis, juo labiau pavaldus Velingtonui, jis niekino silpnybes, tarsi puvėsis ėdančias civilius gyventojus. Pirmininkas į majoro gabumus dėjo didžiausias viltis, tačiau pajuto, kad kariškio pasipūtimas ima erzinti.

Abu stovėjo sustingę, spoksodami vienas į kitą, kol tylą nutraukė Kočreinas.

– Pasistengiau parūpinti majorui naujausių ir moderniausių Afrikos žemyno žemėlapių, – tarė jis. – Šiuose žemėlapiuose pažymėti ir Parko, ir Rentgeno ekspedicijų keliai.

– Galite mus palikti, pone Kočreinai, – tarė Koldekotas, mostelėjęs ranka durų link.

Sekretorius išėjo, uždarė duris, bet kitoje pusėje priglaudė prie jų ausį.

– Dabar, kai likome dviese, – tarė Koldekotas, – aš, majore, kalbėsiu labai aiškiai. Man nesvarbu, kiek nuostolių patirsite. Galite be atodairos aukoti žmonių gyvybes, negailėkite nė išteklių, bet privalote, kartoju – privalote – užtikrinti aukso miesto nuosavybę mūsų komitetui ir Karūnai. Būtina nugalėti prancūzus!

Pedis, kuris dar nebuvo prataręs nė žodžio, suspaudė lūpas, giliai įkvėpė oro ir suraukė kaktą.

– Šią ekspediciją mes suplanavome kaip karinę kampaniją, – kapotai ištarė jis. – Mano vyrai – Vaterlo veteranai, visi iki vieno pakrikštyti prancūzų krauju. Europoje jie paragavo pergalės prieš Bonapartą skonio, nepagailės jo bendražygių ir atsidūrę *terra Africanus*. Galite būti ramus, pone, mes juos užklupsime smėlynuose, sumalsime į miltus, sudeginsime jų kaulelius ir pergalingai pasiimsime iškovotą turtą.

AŠTUNTAS

Čevenedž Holas
1815 m. lapkričio 2 d.

Brangusis Saimonai,

atleisk, kad ne iš karto atsakiau į tavo laiškus. Pastaruoju metu privalau griežtai laikytis motinos nurodymų. Ji atkakliai reikalauja ilgais tamsiais vakarais skambinti piano forte. *Gailiuosi, kad išvis išmokau elgtis su šiuo nelemtu instrumentu.*

Šiaip noriu pranešti, kad Čevenedže ramu, ir nusivylusi pridursiu, kad mūsų paprastam gyvenimui svetimas bet koks sąmyšis ar sujudimas.

Šį rytą mus aplankė toks ponas Tomas Viteršolas iš Glosterio ir pranešė motinai, kad ką tik tapo mūsų kaimynu, nes nusipirko žemės į vakarus nuo Čevenedž Holo. Panašu, kad jis medžiotojas par excellence*, *ir jei tikėsime kalbomis, pasiekusiomis mus dar anksčiau už jį, visiems kelia susižavėjimą.*

Jei gerai supratau, ponas Viteršolas ketina pasistatydinti didelius namus ant kalvos kitapus vienuolikos akrų miško. Regis, pinigų jam netrūksta, dar jis turi ir dideles valdas Londone.

---

* Tobulas pavyzdys (*lot.*).

Tikiuosi, kad Afrikos komiteto reikalai atima ne visą tavo laiką ir netrukus, brangusis Saimonai, vėl man parašysi.

Nuoširdžiai tavo,
Bytė

DEVINTAS

VIRŠUJE, TREČIAJAME AUKŠTE, svečias sujudėjo.

Vos prasimerkęs, greitai apžvelgė kambarį ir mieguistas pamėgino suvokti netikėtą likimo permainą.

Miegamasis priminė rūmus. Ant langų kabojo alyvuogių spalvos šilko užuolaidos su pamušalu, dailias sienas puošė litografijos ir ranka spalvintos graviūros, dauguma iš jų – Afrikos gyvenimo vaizdai. Grindys ąžuolo parketo, vaškuotos, visi baldai raudonmedžio, išskyrus milžinišką drožinėtą tikmedžio lovą su baldakimu.

Anglių krosnelėje spragsėjo jauki ugnis. Prie jos ant stovo kūpsojo odinis kupranugario balnas, tolėliau – pora dramblio ilčių. Pažvelgusio į jas svečio akių vyzdžiai staiga išsiplėtė, tarsi būtų kažką prisiminęs.

Tą pačią akimirką be garso prasivėrė durys – prieš savaitę paties vikonto paliepimu žalvario vyriai buvo patepti linų sėmenų aliejuje pavilgyta plunksna.

Įėjo kamerdineris; jo batai veltiniais padais negirdimai žengė per kambarį – parketu, paskui kilimu ir vėl parketu. Jis padėjo padėklą su arbata prie lovos dešinėje pusėje, po vieną atitraukė užuolaidas ir kostelėjo.

– Labas rytas, pone.

– E?

– Linkiu jums labo ryto, pone. Nesmagu pranešti, bet oras gana nemalonus.

Svetimšalis svečias atsisėdo lovoje.

– Ar galite man pasakyti, kur esu?

– Jūs, pone, esate Kemelford Hauze, sero Ričardo Forteskju namuose Londone.

– Kur mano drabužiai?

Liokajus atidarė Čipendeilio darbo drabužių spintą, kurioje buvo sukabinti elegantiški vyriški drabužiai.

– Manyčiau, pone, jie skirti jums.

Svečias persibraukė kaktą ranka, atmesdamas šviesių plaukų kupetą. Akimirką atrodė neramus ir sutrikęs.

– Marškinių, kuriuos vilkėjau, kišenėje...

– Nėriniuota nosinaitė?

– Taip.

– Vikontas pamanė, kad ji gali būti labai svarbi. Ji padėta ant naktinio staliuko, pone.

Svečias pasisuko. Pamatęs purviną, nudėvėtą nėrinių skutelį, pakėlė jį prie lūpų ir vėl nugrimzdo į pagalves.

– Dėkui Dievui, – ištarė.

Stojo trumpa tyla. Kamerdineris prisiartino prie medinės Damasko širmos, inkrustuotos perlamutru.

– Vonia paruošta, pone.

– Vonia?

– Taip, pone. Vanduo kaip tik tinkamos šilumos. Ar norėsite, kad jus nuprausčiau?

Svečio veidas sustingo.

– Ne, ne, aš pats galiu nusimaudyti!

– Gerai, pone.

DEŠIMTAS

PRAĖJO VALANDA, bet Forteskju ir Klara tebesėdėjo prie pusryčių stalo.

Jau ketino keltis, bet įėjo liokajus, prisiartino prie vikonto ir patyliukais pakuždėjo į ausį. Forteskju akys staiga išsiplėtė.

– Nagi, tuojau pat atvesk!

Klara pakėlė akis ir ryžtingai išsitiesė. Jai dar neištarus nė žodžio, svečias stovėjo prieš juos. Vikontas pajuto, kad jam trūksta žodžių.

Su balto muslino marškiniais, jojimo kelnėmis ir odiniais ilgais batais amerikietis atrodė neatpažįstamas. Švariai nuskustas, įdegęs veidas buvo švelnus, tačiau ryžtingas, jame tarsi veidrodyje atsispindėjo iškentėtos negandos. Kampuotas smakras, tamsiai žalios akys, erelio nosis. Plaukai ilgi, dar šlapi po maudynių, tamsių šiaudų spalvos, o pečiai tokie platūs, kad atrodė netikri.

Vikontas Forteskju metė ant stalo *Times*, pašoko ant kojų ir įvedė svečią į kambarį.

– Užeikite, pone, prašom užeiti!

Klara pastatė porceliano puodelį ant lėkštutės, pakėlė akis ir krūptelėjo nuo tokio puikaus reginio.

– Mieloji Klara, leisk tau pristatyti mūsų garbingą svečią... poną?..

Vėl stojo pauzė. Amerikietis kiek nulenkė galvą, ir jo akyse suspindo žavi šypsena.

– Mano vardas Robertas Adamsas, – ištarė jis.

– Kaip miegojote, pone Adamsai? – garsiai paklausė Forteskju.

Adamsas giliai įkvėpė. Jo žvilgsnis perbėgo valgiais, o tada nukrypo į Klaros akis.

– Jau daug naktų nebuvau taip giliai miegojęs, – švelniu, maloniu balsu tarė jis, – ir vis tiek galiu prisiekti, kad tebesapnuoju.

Nukaitusi Klara mostu parodė kėdę greta savęs.

– Prisėskite, pone Adamsai, gal norėsite papusryčiauti?

– Dėkoju, panele...

– Klara. Mano vardas Klara.

– O aš Forteskju.

Adamsas lėtai atsisėdo, tarsi pakerėtas tokios gausybės maisto. Avižų košė su grietinėle, rūkyta silkė, keptas upėtakis su baltuoju sviesto padažu, dubuo su keptais inkstais, kiaušinienė, šoninė, kelių rūšių duona. Svečiui apžiūrinėjant patiektas vaišes, Klara vogčiomis dirstelėjo į jį. Vėl nukaitusi pajuto, kaip virpa keliai, tačiau stengėsi išlaikyti įprastą padorumą.

– Ko nors valgysite, pone Adamsai?

– Galėčiau suvalgyti visą šį stalą su visomis kojomis!

– Užtikrinu jus, pone, nėra jokio reikalo graužti baldus, – atsakė ji nenoromis šypsodamasi, – maisto visiems pakaks.

Klara linktelėjo tarnui, ir šis atnešė svečiui sidabrinį dubenį ryžių su žuvimi. Laikė jį sau ties krūtine švarutėlėmis baltomis pirštinėmis apmautomis plaštakomis ir pasiūlė Adamsui priėjęs iš kairės. Šis prisikrovė maisto į lėkštę ir ėmė godžiai valgyti, greitai semdamas sriubos šaukštu.

Klara žiūrėjo it pakerėta. Jos tėvas energingai pašoko ir apėjo

stalą, norėdamas iš arčiau apžiūrėti neįprastą svečią. Vikontas buvo kupinas energijos, bet netarė nė žodžio. Prakalbo tik atsižiūrėjęs iki soties.

– Pone Adamsai, mes nepažįstami, bet man atrodo, aš žinau, kas jūs, ir šiek tiek nutuokiu apie vargus ir išmėginimus, kurių jums teko patirti. Vakar mudu suvedė Dievo apvaizda.

Adamsas nepakėlė akių. Jis godžiai valgė.

Vikontas Forteskju kalbėjo toliau:

– Prieš mėnesį gavau laišką iš trisdešimt metų pažįstamo žmogaus, vardu Džozefas Diupiuji.

Amerikiečio ranka, kelianti prie burnos pilną ryžių šaukštą, sustingo pusiaukelėje, burna liko atvira.

– Konsulas Mogadore, – tarė jis, – žmogus, kuriam esu dėkingas už savo gyvybę... kuris mane išpirko. Jis pats tikriausias mano draugas.

Vikontas suplojo delnais.

– Diupiuji rašė apie jus, – mąsliai patylėjęs tęsė jis, – esą jums, pone Adamsai, pavyko pasiekti tai, ko iki šiol nėra pavykę nė vienam krikščioniui. Ir padarėte tai visai netyčia, be jokio savanaudiškumo, kuriuo grindžiamos mūsų bendros pastangos.

Adamsas padėjo šaukštą ant lėkštės.

– Nesuprantu.

Vikontas Forteskju prisidengė delnu burną, paskui suėmė juo smakrą. Jam lygūs ponai būtų pasakę, kad toks judesys nederamai prastuoliškas. Bet vikontą nelabai domino kitų nuomonė.

– Beveik kasdien iš Londono, Paryžiaus ir Berlyno išvyksta drąsiausi vyrai, – tarė jis, – siekti visų didžiausio tikslo, visų tyrinėtojų svajonės, apie kurią be paliovos visur kalbama – visur, tik ne jūsų šalyje.

Vikontas Forteskju pasviro priekin, stovėdamas ant pirštų galiukų, dar tiesesnis negu įprastai. Adamsas rijo akimis čia pat gulinčias šviežios duonos riekes, bet šeimininko susijaudinimas ir įkarštis išvaikė mintis apie maistą.

– Jums juk tai pavyko, ar ne?..

– Kas pavyko?

– Patekti į Timbuktu?

Į kambarį nešinas rytiniu paštu negirdimai įėjo liokajus. Jo pavardė buvo Dalstonas, veidas bejausmis, sunkūs vokai dengė juodas kaip anglis akis. Jis tarnavo vikontui trisdešimt šešerius metus, seniau jo tėvas dirbo šeimos dvaro Bate ekonomu. Dalstonas dar niekada nebuvo matęs amerikiečio.

Adamsas apžvelgė kambarį – liokajų, durininką, porą tarnaičių, kurios išsitempusios stovėjo prie gretimos sienos, Klarą, galiausiai patį Forteskju. Ištiesęs ranką paėmė didelį gabalą skrudintos duonos, atsikando, sukramtė ir užgėrė aitrokomis ananasų sultimis.

– Iš tiesų mano kojos žengė to miesto gatvėmis, – be jokios išraiškos tarė jis. – Gyvenau ten šešis mėnesius, viešėjau pas karalių, o paskui buvau parduotas į vergiją.

– *Vergiją*? – pakartojo Klara, suraukusi nosį. – Bet argi jūs ne krikščionis?

– Krikščionis.

– Kaip šitaip galėjo nutikti?

– Panele, – švelniai ištarė Robertas Adamsas, – šis puošnus kambarys yra visai kitoks pasaulis, palyginti su pragaru, kuriame gyvenau pastaruosius penkerius metus. Patekęs į maurų nelaisvę, patyriau neapsakomų kančių. Kasdien tarsi ant lyno balansavau tarp išgyvenimo ir pražūties.

Forteskju suspaudė abiejų rankų pirštų galiukus draugėn.

– Nepaprasta, tikrai nepaprasta. Bet kaipgi jums pavyko taip ilgai... ištverti tai, kas galėjo bet kokį žmogų pražudyti?

– Mane palaikė tikėjimas ir meilė, tokia stipri, kad virto krauju mano gyslose ir oru krūtinėje.

Klara nė nepajuto, kaip amerikiečiui kalbant nemandagiai užsižiūrėjo jam į akis. Ją traukė jo šiurkštus juslingumas, viliojo mintis, kad jį iškamavo laukinė, karšta prigimtis, į kurią panašios jai gyvenime tikriausiai neteks sutikti.

Vikontas grįžo į savo vietą, leido Dalstonui įpilti trečią puodelį *Orange Pekoe* arbatos ir pasisukęs pažvelgė į Haid Parką.

– Yra tokia grupė džentelmenų, – tarė jis, vėl atsigręžęs į Adamsą, – komitetas, kuris tikrai labai susidomės išsamiu pasakojimu apie jūsų nuotykius ir istorijomis apie auksinę sostinę.

– Bet man reikia kuo skubiau grįžti į Hadsoną. Tikiuosi sėsti į pirmą ten plaukiantį laivą. Nekantrauju vėl tęsti gyvenimą, kuris buvo iš manęs pagrobtas, su moterimi, teikiančia jam prasmę.

Viena iš tarnaičių paėmė nešvarią lėkštę ir vietoj jos padėjo kitą, mažesnę, iš to paties Vedžvudo servizo.

– Net labiausiai norėdamas niekaip negalėčiau jums pagelbėti, – atsakė Forteskju. – Negalėsite grįžti namo, kol mūsų šalys nenutrauks tarpusavio karo veiksmų. Jūs tikriausiai žinote, pone, mes šiuo metu kariaujame skatinami priežasčių, susijusių su prekyba.

Adamsas pastūmė šalin marginto porceliano lėkštelę ir įsmeigė akis į baltą krakmolytą staltiesę, standžią tarsi nauja burė. Ji jam priminė laivo bures, išpūstas Atlanto vėjų.

– Privalau grįžti namo, – tyliai, skausmingai ištarė jis. – Privalau grįžti į Hadsoną. Ir tai padarysiu. Penkerius metus perse-

kiotas mirties šešėlio, gyvenęs skaistykloje, aš kaip visi vergai išmokau niekada nepasiduoti. Jei reikės, plaukte plauksiu. Bet *privalau* grįžti namo.

Klara giliai įkvėpė per nosį ir korsetas ant krūtinės įsitempė, ėmė dusinti.

– Jums teks pasinaudoti mūsų maloniu svetingumu, – ištarė ji, nežiūrėdama Adamsui į akis.

– Jūs nepaprastai geri, bet kodėl man padedate?

Vikontas linktelėjo Dalstonui, leisdamas suprasti, kad pusryčiai baigti.

– Todėl, kad mane kursto velnias, – atsakė jis.

VIENUOLIKTAS

KARIETAI PRIVAŽIAVUS, durininkas kaip tik barstė druska komiteto būstinės laiptus. Jis pastebėjo ant durelių monogramą – raides Č. R. T. F. – ir nors buvo neraštingas, puikiai suprato, kad monogramas turi džentelmenai, o džentelmenai būna dosnūs.

Iššoko į gatvę ir pasiruošė kuo galėdamas pagelbėti. Žirgai sustojo, jie prunkštavo, kamuoliais kaip dūmus pūsdami garą, ir tas šnarpštimas sumišo su galinius ratus laikančių stabdžių džeržgimu. Vežikas nulipo žemėn, atlenkė ant sniego pakopą ir mostelėjo keleiviams.

Pasirengęs išlipti vikontas iš vidaus atidarė dureles, pirštinėta ranka suėmęs šaltą žalvario rankeną. Jam iš paskos išsiropštė Robertas Adamsas, dabar užsimetęs sunkaus gabardino paltą. Abu vyrai atsargiai užkopė druska pabarstytais laiptais, netrukus jau buvo viduje, ir Kočreinas nusivedė juos į biblioteką.

Adamso žvilgsnis klaidžiojo didingu koridoriumi, kliuvo už eilėmis išrikiuotų marmuro biustų, egzotiškų trofėjinių galvų, šachmatinių grindų, o ilgiausiai – už skliautuotų lubų su spalvoto stiklo stoglangiais. Gal jis ir turėjo išsigąsti, atsidūręs tokioje didingoje vietoje, bet nieko panašaus nejuto, tik atrodė kiek sutrikęs.

– Kur mes? – paklausė.

– Tai Karališkasis Afrikos komitetas, pagrindinė jo didenybės tyrinėjimų Juodajame žemyne būstinė, – atsakė Forteskju. – Jo valdytojai ketina surengti didžiulę ekspediciją į Timbuktu.

Keletą akimirkų truko tyla.

– Kuo šis miestas toks įdomus?

Vikontas nusišypsojo.

– Jūs šaipotės iš legendos, pone Adamsai, ar jums taip neatrodo?

Kočreinas atidarė dvivėres bibliotekos duris ir pakvietė Adamsą prisėsti ant sofos, aptrauktos raudonu aksomu. Šis taip ir padarė; netrukus jo akį patraukė kupole nutapyta nuostabi Afrikos žemyno freska.

– Valandėlę jus paliksime, pone Adamsai, – pasakė Forteskju, – reikia pranešti pirmininkui, kad jūs atvykote.

Vėl pasigirdo veriamų durų garsas, paskui spragtelėjo spyna, bet Adamsas nieko negirdėjo. Pakerėtas žvelgė į lubas.

Jo akims nardant po džiunglių augmeniją ir tyrinėjant žmogėdrų gentis, vaizduotėje vėl atgijo penkeri sielvarto metai.

DVYLIKTAS

TREČIAME AUKŠTE savo darbo kabinete seras Džefris paėmė žiupsnelį smulkaus uostomojo tabako iš vėžlio kiauto tabakinės. Labiausiai mėgo kelių rūšių tabako mišinį – makubą, ruošiamą jam Viljamo Hebo Bondo Senojoje gatvėje, ir didžiavosi, kad šis mišinys toks brangus.

Į duris pabeldė.

Seras Džefris įmetė tabakinę į kišenę, šūktelėjo „Įeikite!" ir atsigręžė pasitikti svečio.

Vikontas Forteskju oficialiai nepriklausė komitetui, bet buvo garbingas aristokratas, mokslo vyras ir kalbininkas, todėl visada buvo laukiamas, o kartais tyčia kviečiamas konsultuoti. Jis paspaudė Koldekotui ranką, persimetė keliais mandagiais sakiniais ir priėjo pasišildyti prie ugnies.

– Mane labai sudomino pranešimas, kurį atsiuntėte šį rytą, vikonte, – sušvokštė seras Džefris. – Bet kokių gi naujų žinių apie aukso miestą jūs galėjote gauti?

Forteskju atsisakė pasiūlyto krėslo ir atsišliejo į rausvojo marmuro židinio atbrailą; ant jo ilgaaulių batų atsispindėjo žioruojančios anglys. Norėjo savo atneštą svarbią žinią išdėstyti stovėdamas.

– Turbūt žinote, kad nėra nė vieno krikščionio, kuris būtų aplankęs šį miestą ir grįžęs apie jį papasakoti?

– Visiškai teisingai.

– Na, o ką pasakytumėte, jei praneščiau jums, kad jaunas krikščionis, baltaodis kaip jūs ar aš, buvo nukeliavęs į Timbuktu ir viešėjo ten karaliaus kvietimu?

– Pasakyčiau, kad tai *grynas absurdas*!

Sero Džefrio Koldekoto kakta vėl išrasojo prakaitu. Jis pajuto, kaip krūtinę suspaudė astma – taip nutikdavo visada, kai sužinodavo ką nors nemalonaus. Perėjęs kambarį, jis pakėlė aukštyn langą ir įleido vidun žvarbaus oro gūsį.

– Ką gi, – išsitiesęs visu ūgiu atsakė Forteskju, – tada jums tikriausiai bus įdomu sužinoti, kad yra žmogus, tvirtinantis viešėjęs aukso mieste ir grįžęs iš jo gyvas. Bet svarbiau kas kita – jis ne anglas.

– Nelemtas užsienietis?

– O taip, užsienietis.

– Ir iš kokios jis šalies? Prancūzijos?

– Ne, ne iš Prancūzijos.

– Tai iš Berlyno. Taip ir žinojau... Prakeiktas vokietis!

– Ne, sere Džefri, ir ne vokietis.

– Italas?

– Ne.

– Rusas?

Vikontas mostelėjęs ranka parodė, kad irgi ne.

– Jis ne europietis.

Pirmininkas atrodė visiškai apstulbęs.

– Tai kas dar galėtų būti?

– Tiesą sakant, jis iš už vandenyno.

– Atsiprašau?

– Jis amerikietis.

Stojus tylai, perkaitusios Koldekoto smegenys ėmė gromuliuoti tos nemėgstamos valstybės pavadinimą. Jis atsakė ne iš karto. Veidas papilkėjo, bet netrukus priplūdo kraujo ir skaisčiai išraudo. Forteskju beveik išsigando, kad jis neteks sąmonės.

– Gal norėtumėte kuo nors atsigaivinti, sere Džefri? – paklausė.

Koldekotas dusdamas prisidengė burną atgalia ranka.

– Tai aš jį atvesiu, jei neprieštarausite, – ramiai tarė vikontas.

– Atsivedėte jį čia?! – vis dar dusdamas lote sulojo Koldekotas.

Forteskju neišgirdo klausimo. Jau ėjo iš kambario į biblioteką. Netrukus vėl pasirodė tarpduryje, Adamsas sekė įkandin.

– Sere Džefri, leiskite man su ypatingu malonumu jums pristatyti poną Robertą Adamsą iš Hadsono, Niujorko valstijos.

– Labą vakarą, – pasisveikino Adamsas, nusilenkdamas Koldekotui.

– Jis *iš tiesų* amerikietis!

– Visiškai teisingai, aš gryniausias amerikietis.

– Pone, ar gerai supratau – jūs tvirtinate, kad buvote Timbuktu?

– Aš nieko netvirtinu, aš ten buvau.

– Kas gi jus nuginė iki Timbuktu, pone Adamsai?

– Vergija.

– Ar daug vergų turite?

– Ne, ne, aš ne pirklys.

– Ką?

– Jūs nesupratote. Aš *pats* buvau vergas.

– Krikščionis... Vergas krikščionis?

– Taip.

– Nieko baisiau gyvenime nesu girdėjęs!

Koldekotas vargiai suvokė, ką girdįs. Jis ėmė tankiai alsuoti ir pasišalino iš kambario.

Į kabinetą įėjo Kočreinas su violetiniu fraku, iškvėpintu rožių vandeniu.

– Privalau jus įspėti, kad serą Džefrį dažnai ištinka panašūs priepuoliai, – iškilmingai pareiškė jis. – Paprastai ilgai netrunka. Tačiau šį kartą, bijau, gali užsitęsti.

Po dešimties minučių Koldekotas grįžo. Pilku kaip pelenai veidu, nelyginant žmogaus, kurį ištiko širdies smūgis. Jis susmuko į prie lango stovintį kiniškais ornamentais puoštą krėslą, per ankštą jo stambiam kūnui.

– Sakykite, pone Adamsai, kodėl turėčiau tikėti jūsų žodžiais?

Adamsas žvelgė į pirmininką iš aukšto.

– Man visai nerūpi, tikėsite jūs ar ne.

Forteskju paėjo į priekį, dabar jo šešėlis krito ant sėdinčio sero Džefrio.

– Gal būtų visai protinga pasiūlyti ponui Adamsui užrašyti savo atsiminimus popieriuje? Jo užrašai galėtų būti naudingi jūsiškiam ponui Pedžiui.

– Mūsų *majoras* Pedis puikiausiai apsieis be amerikiečio pagalbos! – piktai atkirto Koldekotas, prarijęs jauką.

– Tačiau argi nepraverstų bet kokia informacija, leidžianti sumažinti ekspedicijai kylančius pavojus?

– Labai gerai, pone. Mes užrašysime jūsų pasakojimą.

– Mielai jums padėčiau, – atsiliepė Adamsas, – bet man reikia kuo greičiau grįžti į Hadsoną.

– Jūs puikiai žinote, kad tai neįmanoma, – įsiterpė Forteskju, – kol nesibaigs jūrų blokada.

Adamsas įkišo ranką giliai į kišenę ir pirštų galiukais palietė nėriniuotą nosinaitę.

– Man, pone, teko įsitikinti, kad nėra *nieko* neįmanoma, – atsakė.

– Smulkiai ir išsamiai užrašykite mums savo atsiminimus, pone Adamsai, ir mes pasirūpinsime jūsų kelione į Ameriką, kai baigsis karo veiksmai. Kočreinai, atnešk plunksną ir popieriaus.

– Labai gaila, – greitai atsakė Adamsas, – bet aš niekaip negaliu užrašyti savo atsiminimų.

Forteskju nustebęs pažvelgė į jį.

– Jūs rimtai kalbate?

– Taip, visiškai rimtai.

– Ar galėčiau paklausti kodėl?

– Trukdo viena kliūtis. Matote...

– Ką?

– Matote, aš nemoku nei skaityti, nei rašyti.

Forteskju plačiai nusišypsojo. Paskendęs krėsle Koldekotas pamojo padėjėjui ranka.

– Pone Kočreinai, kadangi dėl netikusio Amerikos švietimo ponas Adamsas neįvaldė raštingumo meno, jums teks užrašyti jo pasakojimą.

– Gerai, sere Džefri, – taip Kočreinas buvo pratęs atsakinėti į visus Koldekoto reikalavimus.

– Sakykite, pone Adamsai, kur jūs apsistojote?

– Pas mane, Kemelford Hauze.

– Aplinkybėms taip susiklosčius, – tarė seras Džefris, sunkiai vaduodamasis iš krėslo nelaisvės, – man atrodo, būtų geriau, jei ponas Adamsas mums būtų lengviau pasiekiamas. Pone Kočreinai, jūsų namuose labai daug vietos, tegu Adamsas pagyvena pas jus.

– Gerai, sere Džefri.

TRYLIKTAS

Laivyno gatvė 16
1815 m. lapkričio 6 d.

Brangioji mano pussesere Byte,

tikiuosi, kad šį laiškelį gausi būdama geros nuotaikos ir sveikatos. Pasiilgau tavęs, norėčiau drauge pasivaikščioti po laukus. Čia, Londone, esu kaip spąstuose, niekaip negaliu išsilaisvinti nuo komiteto darbų. Tačiau kartais suspindi tikras stebuklas ir išsklaido nuobodulį. Vienas iš tokių stebuklų šiuo metu gyvena drauge su manimi. Jis vardu Robertas Adamsas, amerikietis. Įsivaizduoji? Amerikietis!

Man skirta juo pasirūpinti ir užrašyti jo pasakojimą apie keisčiausias keliones į pačią Afrikos gilumą. Atrodo, ponui Adamsui pavyko įžengti į šventovių šventovę – auksinę sostinę Timbuktu.

Jis atvyko pas mane vakar vakare, prieš tai apsilankęs komitete, kur jį pristatė vikontas Forteskju. Atrodo visai malonus. Netašytas, bet mielas ir moka žavėti damas, kiek galima spręsti iš mano šeimininkės ponios Pikerif elgesio. Išgirdusi jo keistą tartį, ji svaigte apsvaigo, o jo netašyta išvaizda ją sujaudino iki širdies gelmių.

Tik įsivaizduok, sero Dž. vos neištiko apopleksija, kai sužinojo apie tokį žmogų, o ypač tai, kad jis amerikietis. Vikonto akivaizdoje laikėsi iš paskutiniųjų, bet likęs vienas baisiai išsigando.

Nedrįsta garsiai pasakyti, kad įmerkė visus komiteto turtus į projektą, kuris visiškai priklauso nuo kuo greičiausios majoro Pedžio sėkmės.

Mano mažoji rožele, siunčiu tau nuoširdžiausius linkėjimus,
Saimonas

KETURIOLIKTAS

VISĄ NAKTĮ LIJO, vanduo varvėjo į Kočreino miegamąjį ir sukėlė jam daug nerimo. Jis lakstė, šluostė balutes nešvarių drabužių krūvomis ir iš paskutiniųjų atsiprašinėjo už savo varganą būstą.

Kuklus butas Laivyno gatvėje visada buvo drėgnas. O labiausiai todėl, kad vagys nuo stogo nuplėšė švino tvirtinimus, pardavė juos metalo laužo supirkėjams, o už gautus pinigus nusipirko pigaus džino. Kočreinas labai bijojo aukščio, tad taip ir nepasiryžo užlipti pasižiūrėti, kodėl pro stogą varva tarsi pro rėtį. Jo šeimininkė, senoji ponia Pikerif, buvo įsitikinusi, kad drėgmė naudinga kaulams, ir griežtai atsisakė leisti pinigus namo remontui.

Butą sudarė trys kambariai – miegamasis, maža svetainė ir sandėliukas. Visuose buvo gausu per ilgą netvarkingą gyvenimą prikaupto šlamšto.

Net turėdamas labai garbingą krikštatėvį Kočreinas nebuvo toks įtakingas, kad galėtų apsigyventi namuose Olbanyje prie Pikadilio, kur neseniai įsikūrė jo vaikystės draugas Džordžas Baironas. Adresas – Pikadilis – aiškiai rodė, kad savininkas – džentelmenas, kurio laukia didelė ateitis.

Kočreinas buvo viengungis, todėl retai kviesdavosi į namus svečių, juo labiau nepažįstamų. Niekada nebuvo pasikvietęs nė mylimos pusseserės Bytės, kuriai tikėjosi kada nors, kai pasitaisys finansiniai reikalai, pasipiršti. Net jei jos viešnagė nesukeltų niekam pasipiktinimo, jis bijojo, kad pamačiusi tokią baisią netvarką ji daugiau nebenorėtų su juo susitikti. Bet kaip sakydavo jo draugas Džordžas „Bo" Brumelis, neseniai pabėgęs į žemyną nuo kreditorių persekiojimo: „Džentelmeno būstas skirtas tik džentelmeno akims."

Lietus, po aštuntos valandos kiek apsilpęs, įšildė orą. Dangus išsigiedrijo, ir dabar oras dvelkė gaivia šiluma, kuria Londonas nesimėgavo jau kelias savaites.

Vos atsibudęs Kočreinas užsitraukė kelnes ir prikėlė Adamsą iš gilaus, vaikiško miego.

– Pavėluosime, pone Adamsai, – tarė jis, – sero Džefrio silpni nervai, jis nepakenčia vėluojančių.

Adamsas giliau įkniaubė į pagalvę veidą, supamą vilnijančių šviesių plaukų taip, tarsi bangos pakrantę. Jis niekada neprisimindavo savo sapnų, nebent staiga pažadintas iš miego; tada pasirodydavo, kad sapnas vis tas pats – per sausų, siūruojančių, pjūties laukiančių miežių lauką brenda moteris.

Artėja prie jo, šypsosi – ne plačiai, o vos vos, tarsi užsimindama apie kažin ką be galo švelnaus ir šilto. Kai prisiartina tiek, kad gali jį paliesti, ištiesia ranką ir paima jo plaštaką. Jis pajuto delne kažką švelnaus – sulankstytą nėriniuotą nosinaitę. Pakėlęs ją prie nosies, įkvėpė aromato.

PENKIOLIKTAS

Prabudęs Adamsas per dešimt minučių atsikėlė, nusiprausė, apsirengė ir jau buvo pasiruošęs pradėti pasakoti savo istoriją.

Jo nedomino nei pagalba komitetui, nei juo labiau Timbuktu, tačiau pažado pasirūpinti kelione namo niekaip negalėjo užmiršti. Tad įkandin Kočreino nulipo įvijais laiptais į gatvę įtikinėdamas save, kad tuoj prasidės paskutinis klajonių etapas.

Abudu vyrai iš buto Laivyno gatvėje per dulksną ėjo iki komiteto būstinės Senajame gete. Per pastaruosius penkerius metus Kočreinas tiek kartų vaikščiojo šiuo maršrutu, kad dabar nė nepastebėjo, kaip kojos nužingsniavo mylią gatvės grindiniu. Užtat Robertas Adamsas, kuris išbadėjęs ir pusnuogis vos prieš savaitę atsidūrė sostinėje, išplėtęs akis dairėsi aplink, apžiūrinėdamas įspūdingiausią imperijos miestą.

Komiteto pastatą jie priėjo dešimt minučių po dešimtos. Kočreinas pakėlė akis į trečią aukštą, tikrindamas, ar pirmininkas jau atvyko. Jei jis yra, langas virš portiko bus pravertas bent per colį – tiek, kad plūstantis drėgnas oras gaivintų nuolat karščiuojančią pirmininko galvą.

Laimė, pirmąjį Adamso pasakojimo rytmetį Koldekotas ir kiti direktoriai taip pat užgaišo. Jie iki paryčių šventė majoro Pedžio greitą išvykimą į Juodąjį žemyną, rydami keptus fazanus ir slyvų pudingą, gausiai užgerdami pašildytu maderos vynu.

ŠEŠIOLIKTAS

SAIMONO KOČREINO darbo kabinetas buvo ankštas, šaltas ir grūste prigrūstas įvairių aplankų. Jų buvo šimtai; kiekviename glūdėjo įrašai apie mėnesį komiteto istorijos, skirtos kaupti Afrikos žemių turtams.

Pusėje aplankų buvo medžiaga apie prekybą dramblio kaulu, indigo dažais ir druska – suskaldytą luitais ją gabeno iš išdžiūvusių Nigerio deltos mineralinių ežerų. Kituose aplankuose susegti vienintelio komiteto klestėjimą užtikrinančio verslo – vergų prekybos – dokumentai.

Beveik šimtą metų jo direktorių laivai kursavo nuo Gorė salos iki Karibų. Bendrovės laivai gausiai didino dešimčių tūkstančių afrikiečių kančias, perplaukę Atlantą jie išvalydavo triumus ir skubėdavo atgal paimti naujo ką tik sugautų čiabuvių krovinio.

Bet koks kitas žmogus būtų piktinęsis tokia nepatogia ir ankšta darbo vieta, bet Saimonas Kočreinas savo kabinetą labai mėgo. Labiausiai jam patiko vaizdas į Frederiko aikštę, nors šią beveik visai užstojo aukštas platanas. Kartais Kočreinas kūrendavo židinį, kartais spoksodavo pro langą į medį, o kartais svajodavo, kaip kada nors pabėgs iš čia ir laimingas gyvens su savo pussesere Byte.

Tikro darbo iš tiesų buvo nedaug. Pagrindinė Kočreino užduotis buvo laikytis atokiau nuo sero Džefrio. Retomis progomis, kai jų keliai susikirsdavo, Kočreinas iš visų jėgų stengdavosi numaldyti nuolat kunkuliuojantį pirmininką.

Kartų kartos sekretorių ir direktorių ištobulino komiteto darbą. Jo laivai plaukiojo iš Afrikos į Ameriką pagal griežtą tvarkaraštį. Įmokos už krovinius būdavo pervedamos per pulkus tar-

pininkų Niufaundlande ir Karibuose. Ši sistema buvo sukurta stengiantis nuslėpti turtų šaltinį, kuriam imta nebepritarti prieš devynerius metus patvirtinus Vergijos draudimo aktą.

Pinigai, gauti už parduotus sveikus čiabuvius, patekdavo į Espanjolos medvilnės plantacijos sąskaitas; iš jų savo ruožtu būdavo atliekami pervedimai kailių prekiautojų kompanijai Labradore. Gautus pinigus – atėmę komisinius – pastarieji grąžindavo į komiteto sąskaitą Houro banke su aukso butelio iškaba Laivyno gatvėje.

Kiekvieną penktadienį popiet Koldekotas dviviete karieta nuvažiavęs į banką su partneriais išgerdavo po taurę saldaus chereso ir grįždavo į Senąjį getą, po apsiaustu slėpdamas aukso ginėjų prikimštą kapšelį.

Kiekvieną savaitę Houro banko vyresnysis partneris vis atkakliau stengdavosi įtikinti serą Džefrį imti ne auksą, o banknotus. Juk po Pirėnų karo* aukso pradėjo trūkti.

Koldekotas tvirtai laikėsi to, kas jam buvo aišku ir pažįstama, ir niekino popierinius pinigus. Aistrą auksui išlaikė visą gyvenimą ir kol kas neketino nieko keisti.

---

* Vienas iš Napoleono karų. Karinis Prancūzijos ir jungtinių Ispanijos, Jungtinės Karalystės ir Portugalijos pajėgų konfliktas dėl Pirėnų pusiasalio kontrolės.

SEPTYNIOLIKTAS

Čevenedž Holas
1815 m. lapkričio 12 d.

Brangusis Saimonai,

nuoširdžiai tikiuosi, kad Londone nelabai baisu. Pas mus šalnos stipresnės negu kada nors anksčiau, kiek siekia mano atmintis. Augalai sušalę, trapūs kaip stiklas. Šį rytą ilgai vaikščiojau po Čevenedžą ir sielojausi dėl vargšų padarėlių, gyvenančių sode ir ežero pakrantėje.

Tavo žinia apie amerikietį mane labai sužavėjo! Saimonai, tu gyveni tokį nepaprastą gyvenimą, kupiną įdomiausių žmonių ir įvykių. Ne kartą prašiau mamos leisti man bent dalį žiemos pagyventi mieste. Ji sako, kad tokia kelionė pernelyg pavojinga merginai ir kad mane išjuoks pašaipi Londono aukštuomenė.

Visą rytą ir dar popiet nedaviau jai ramybės šiomis kalbomis. Tik prieš kokią valandą, geriant arbatą, ji nenoromis sutiko, bet tik su ta sąlyga, jei pavyks rasti tinkamą palydovę. Man atrodo, persigalvoti ją paskatino noras pamatyti mūsų naujojo kaimyno pono Viteršolo namus Londone. Kvietimas paviešėti juose gali tapti dingstimi, kurios aš taip nekantriai laukiau jau kelis mėnesius.

Nuoširdžiai tavo,
Bytė

AŠTUONIOLIKTAS

APIMTAS PALENGVĖJIMO, kad pagaliau gavo tikro darbo, Kočreinas nekantravo pradėti užrašinėti Adamso pasakojimą. Nuo vaikystės didžiavosi dailia ir sklandžia rašysena, už kurią dar būdamas dvylikos metų laimėjo prizą Čarterhauzo mokykloje.

Jis atidarė negilų raudonmedžio sekretero stalčių, išėmė iš jo naują gulbės plunksną ir apžiūrėjo smaigalį.

– Tuoj būsiu pasirengęs, pone Adamsai, – tarė smailindamas galiuką.

Robertas Adamsas atsisėdo prie lango ir įsižiūrėjo į pilkumą. Vėl svajojo apie miežių lauką.

– Man atrodo, jūsų mintys ten, Juodajame žemyne, pone Adamsai, – tarė Kočreinas, padėdamas peilį.

– Ne, ne Afrikoje. Mano mintys kitame pasaulyje, mažame namelyje prie laukų.

– Ten jūsų šeima?

– Žmona...

– Jūs vedęs, pone? – paklausė Kočreinas, ištiesdamas sukumpusius pečius.

– Taip.

Kočreinas atsisėdo prie stalo, pasidėjo priešais save lapą rašomojo popieriaus ir pavilgė plunksną į rašalą.

– Jūsų paslaugoms, pone Adamsai.

– Nuo ko pradėti?

– Gal pradėkime nuo tos akimirkos, kai jūsų gyvenimas iškrypo iš įprasto kurso.

Adamsas atidžiai įsižiūrėjo į plataną, akimis klajojo po dėmėtą jo kamieną.

– Hadsonas – banginių medžioklės uostas upėje prie Niujorko, – lėtai, nuosekliai prakalbo jis. – Jis įkurtas prieš trisdešimt metų; jaukesnės ir malonesnės vietos man neteko matyti. Vasarą pievos pliekste plieskia žydinčiomis gėlėmis, ore dvelkia bijūnų aromatas, rudenį medžiai nusidažo raudoniu, o po jais spindi aukso geltonumo krūmynai.

Aš ten gimiau ir užaugau. Mano tėvas gamino bures, motina buvo siuvėja, bet 1801 metų žiemą mirė nuo džiovos. Gyvenome prie bukų giraitės name, kurį tėvas pasistatė savo rankomis. Rytuose už begalinių miežių laukų buvo Hadsonas, vakaruose – mažas, bet pelningas amunicijos fabrikas, kuriame susiradau darbo.

Jo savininkas, ponas Fergiusonas, buvo pasipūtėlis ir niekino savo darbininkus. Jaunuolis, nemokantis skaityti ir rašyti, jo akimis, buvo tikras nevykėlis, nevertas žmogaus vardo, niekingas kaip kiaulė aptvare.

Trejus metus dirbdamas pas poną Fergiusoną, gamindamas paraką, susipažinau su jo dukterimi Kristina, tiksliau, vėl ją susitikau. Mes susipažinome pavasario mugėje dar būdami vaikai. Jau tada mus traukė vieną prie kito. Ilguose Hadsono popietės šešėliuose sėdėjome laikydamiesi už rankų, ji lūpomis palietė mano skruostą. Kai motina atitraukė ją nuo manęs, aš garsiai prisiekiau, kad ji bus mano žmona.

Kitaip negu pasipūtęs ir vaidingas tėvas, Kristina buvo švelnių manierų, maloni ir tokia gera, kad nė vieno sutikto nepalikdavo abejingo. Ištisus mėnesius iš paskutiniųjų stengiausi ją pamatyti, bet buvo nesmagu, kad ji išvys mane tokį nelaimingą.

Pavasariui baigiantis, ji vieną vakarą atėjo į fabriką ir pamatė mane visą purviną, pilantį paraką į šovinius. Ėmiau atsiprašinė-

ti, kad taip atrodau, o ji prapliupo juokais. Paklausiau, ar mane prisimena. Šypsodamasi atsakė: „Tebelaukiu, kada man pasipirši, Robertai Adamsai."

Amerikietis pakilęs priėjo prie židinio ir įsistebeilijo į savo atspindį tamsintame stikle, kabančiame virš atbrailos. Apžiūrėjęs randą prie kairės akies, piršto galiuku palietė lūpas.

– Mano tėvai nesukaupė turtų, – bespalviu balsu ištarė jis, – bet išmokė mane skirti gera nuo bloga ir įdiegė, kad jei nenuleisi rankų, net, rodos, nepasiekiama svajonė gali tapti tikrove.

Kelias savaites vis rasdavau progų susitikti su Kristina. Iš pradžių ji buvo drovi, net uždara, tačiau šypsodavosi taip, kad net ledinė širdis būtų ištirpusi. Vis kartojau pažadą, kad prasimušiu ir mudu galėsime gyventi drauge. Ilgainiui pamatėme, kad mus daug kas sieja – o labiausiai troškimas pabėgti, nešvaistyti gyvenimo tuščiai.

Baigiantis vasarai, mes pamilome vienas kitą, tačiau slėpėme šią paslaptį nuo savo šeimų. Kristina labai bijojo prisipažinti tėvui. Sakė, jis mane nugalabys, esą jau yra nužudęs žmonių. Aš dirbau šiam žmogui trejus metus ir tikėjau jos žodžiais. Jis buvo tironas. Kartą mačiau, kaip beveik mirtinai nuplakė žmogų.

Vieną popietę, kaip visada, susitikome slaptoje vietoje po buku prie miežių lauko. Kristinos veidą temdė rūpestis. Ji prisiglaudė prie manęs ir sušnibždėjo, kad tėvas sužinojo apie mūsų meilę. Jau dabar manęs ieškantis, sakė ji. Negalėjau suprasti, kaip toks galvijas galėjo užauginti tokią švelnią merginą.

Tad priklaupiau ir pasipiršau. „Taip, aš neturtingas, – pasakiau, – bet mano rankos garbingos, o širdis sklidina Dievo baimės. Jei sutiksi už manęs tekėti, kiekvieną akimirką sieksiu su-

teikti tau laimės, kurios esi verta." Mano didžiausiam džiaugsmui, ji sutiko. Nuėjome tiesiai į bažnyčią Unijos gatvėje, ir pastorius iš karto mus sutuokė.

Ketinome kitą dieną slapčia išvykti iš Hadsono ir keliauti į pietus, į Niujorką, kur tikėjausi susirasti darbo amunicijos fabrike netoli Volstrito. Meldžiau Kristiną išvykti tą patį vakarą. Bet ji spyrėsi, sakė, kad tai pernelyg pavojinga. Grįžo namo, norėdama susidėti drabužius ir pasiimti santaupas. Pažadėjo, kad auštant pabėgsime drauge.

Pasibučiavome, prisiekėme vienas kitam amžiną meilę, ir Kristina nusigręžė lipti ant kalvos, kur stovėjo jos tėvo dvaras. Jai nusisukus paklausiau, kaip man ištverti dvylika valandų be jos. Ji nusišypsojo, pasilenkė ir pabučiavo man į skruostą lygiai kaip tada prieš daugelį metų, pavasario mugėje. Išsitraukė iš už rankogalio nėriniuotą nosinaitę ir padavė man. „Tegu ji tau primins mane", – pasakė.

Žiūrėjau, kaip mus skiriantis atstumas didėja, kaip paskutiniai šviesos spinduliai išryškina raudoną aksominį jos suknelės diržą. Prieš išnykdama man iš akių ji atsigręžė ir mudu pažvelgėme vienas į kitą. Pakėliau nosinaitę prie nosies, įkvėpiau jos aromato ir svarsčiau, kaip ištverti dvylika valandų be mylimosios Kristinos.

Adamsas vėl pažvelgė į savo atspindį. Pirštu perbraukė randą ir įsižiūrėjo į lauke dulkiantį lietų.

– Likimas žiauresnis už bet kokį kalėjimo viršininką, – pasakė.

Kočreinas ištiesė ranką, paėmė naują popieriaus lapą ir vėl pavilgė plunksną.

– Ir kas gi, pone, sutrukdė jūsų sąjungai?

Robertas Adamsas vėl atsisėdo prie lango. Giliai įkvėpęs į krūtinę drėgno oro, atsidusdamas iškvėpė.

– Mūsų vestuvių vakarą, – pasakė jis, – nuėjau švęsti į smuklę Vyšnių skersgatvyje. Buvau vienišas, tačiau kupinas nepaprastų vilčių. Sėdėjau, gurkšnodamas alų, kai staiga durys vos nenulėkė nuo vyrių.

Tarpduryje pasirodė ponas Fergiusonas. Akimis apmetė kambarį. Po akimirkos jau stovėjo prie manęs, o jam už nugaros tarsi vaiduokliai šmėžavo jo pakalikai.

„Tik išdrįsk paliesti mano dukterį, ir Oskaras nukapos tau rankas!" – suriko jis.

Atsistojau gėrimo padrąsintas. Nebuvau linkęs nusileisti neteisybei ir bailiu savęs nelaikiau.

„Šiandien popiet mes su Kristina susituokėme", – garsiai pareiškiau. Nespėjau daugiau nieko ištarti, kumštis trenkė man į žandikaulį, ir aš apalpau. Paskutinis mano atsiminimas iš Amerikos – iš įsiūčio išraudęs Fergiusono veidas.

Kočreinas pakėlė akis nuo popieriaus, vėl panardino plunksną į krištolo rašalinę ir smaigaliu palietė jos briauną.

– Man regis, ne visai jus supratau, pone, – pasakė jis.

Adamsas atsigręžė į jį ir sunkiai nurijo seiles.

– Atsipeikėjęs suvokiau esantis užrakintas laivo triume: girdėjau, kaip girgžda, siūbuoja, vaitoja sijos. Šaukiau, norėdamas perrėkti triukšmą, bet niekas manęs negirdėjo, o jei ir girdėjo, tai nepaisė mano riksmų.

Tamsą kartais perskrosdavo šviesos spinduliai, atsklindantys nuo denio. Pirmas kelias valandas stengiausi susivokti, koks čia krovinys. Triume buvo prikrauta Biblijų, parako dėžių, aplinkui laigė begalė žiurkių. Šiaip taip susiradau džiūvė-

sių ir vandens, kad nenumirčiau iš troškulio. Po keturių dienų užuodžiau druską.

– Druską?

– Vandenyno kvapą. Pasaulyje nėra kito tokio kvapo. Ponas Fergiusonas išsprendė nereikalingo žento klausimą – prievarta išsiuntė jį į kelionę. Laivas gana tolygiai plaukė Hadsono upe, bet vos tik pasiekė Atlanto bangas, ėmė siūbuoti ir drebėti, tarsi pasaulio galas būtų nebetoli, – Adamas liežuvio galiuku aplaižė viršutinę lūpą. – Po penkių dienų pakėlė triumo dangtį; mane ir žiurkes apakino ryški saulės šviesa. Žemyn nusileido kibiras ledinio Atlanto vandens.

„Kur aš?“ – surikau.

„Atviroje jūroje“, – atsakė balsas.

„Kur plaukiame?“

„Prie Afrikos krantų.“

II

Seras Džefris Koldekotas gauna šifruotą laišką ♦ Panelė Klara Forteskju Lakingtono „Mūzų šventovėje" susitinka su drauge panele Karolina Lem ♦ Ponas Adamsas pasakodamas daro pertrauką ♦ Į Karltono rūmus pristatoma didžiulė dėžė ♦ Ponas Adamsas grįžta į komiteto biblioteką ir tęsia pasakojimą apie tai, kaip laivas „Čarlzas" sudužo prie Afrikos krantų ♦ Karališkasis iškamšų gamintojas ponas Beitmenas demonstruoja princui regentui naujausią savo darbą ♦ Ponas Adamsas pasakoja, kaip maurai nužudė laivo kapitoną ♦ Ponas Kočreinas praneša apie pasakojimą Bytei ♦ Panelė Forteskju kalbasi su Karolina Lem ♦ Lordas Olvenlis pietauja „Vaito" klube su lordu Baironu ir ponu Berčiu Makormaku ♦ Pasakojimas tęsiamas, ateina pirmieji klausytojai ♦ Ponas Beitmenas keliauja į Londoną pasiimti nugaišusio poliarinio lokio ♦ Bytė praneša ponui Kočreinui netrukus atvyksianti į Londoną ♦ Ponas Adamsas pasakoja apie pirmąsias varganas vergovės dienas ♦ Ponas Adamsas pasisveikina su panele Klara Forteskju ♦ Ponas Adamsas gauna panelės Forteskju laišką ♦ Ponas Beitmenas Londono Taueryje įkelia poliarinį lokį į savo vežimą ♦ Ponas Viksas, gerais ir piktais darbais pagarsėjusių žmonių korikas, sužino apie galimybę investuoti ♦ Ponas Adamsas parduodamas kitai maurų gaujai ir čia susipažįsta su dar vienu vergu krikščioniu Chuanu Sančesu ♦ Ponas Kočreinas rašo Bytei, tikėdamasis pasikalbėti su ja, kol tebėra mieste ♦ Ponai Olvenlis, Bironas ir Makormakas susitinka „Vaito" klube ♦ Maurai, pagavę poną Adamsą, patys pakliūva į nelaisvę ir išgabenami į Timbuktu.

PIRMAS

Tą pačią dieną, ketvirtą valandą popiet, Folkirkas, jau trisdešimt metų dirbantis tarnautoju, užlipo raižytais raudonmedžio laiptais, nešinas nublizgintu sidabro padėklu.

Ant padėklo gulėjo purvinas vokas, adresas buvo išsiliejęs.

Koldekotas sėdėjo savo kabinete prie atviro lango, vėsinamas žvarbaus drėgno oro. Mintyse skaičiavo aukso luitelius. Vos Folkirkas prisiartino, pirmininkas čiupo laišką. Perlaužęs antspaudą, pamatė ant popieriaus surikiuotas skaičių eiles.

– Folkirkai, paduok karaliaus Jokūbo Bibliją! – suurzgė jis. – Ji bibliotekoje, toje lentynoje, kur teologijos knygos. Paskubėk, nevėkšla!

Tarnas linktelėjo ir po kelių minučių vėl užlipo laiptais su Biblija ant padėklo. Ji buvo įrišta raudonu tymu, nugarėlė šviesi, trapesnė už viršelius. Stovėjo bibliotekos lentynoje tiek metų, kad puslapių viršus pajuodo nuo suodžių ir dulkių.

Folkirkas padavė Bibliją šeimininkui ir du kartus nusičiaudėjo.

– Nueik į Kočreino kambarį ir pažiūrėk, kaip tam pusgalviui sekasi su tuo nelemtu amerikiečiu.

– Gerai, pone.

– Ir dar, Folkirkai...

– Klausau, pone?

– Dar kartą nusičiaudėsi mano akivaizdoje – lėksi lauk kaip kulka!

Tarnas išėjo iš kambario ir paspaudė žalvario rankeną; spyna

spragtelėjo, durys užsidarė. Koldekotas palinko prie lempos ir pasuko jos dagtį aukštyn, kambarį užliejo švelni geltona šviesa.

– Septyni... penkiolika, aštuoni, – murmėjo patyliukais, vartydamas puslapius, kol atrado Teisėjų knygą. – *Jis negailestingai ištiko juos baisiomis skerdynėmis.** Puiku. Vadinasi, pavyko sutriuškinti prakeiktus prancūzus. Šaunuolis, Pedi! – Koldekotas vėl dirstelėjo į laišką. – Trisdešimt penki... trys, dvylika, – perskaitė. – Trisdešimt penkta knyga... Habakuko. Skyrius... – jo pirštai atvertė septynišimtąjį puslapį. – *Įniršęs per žemę žengei, įpykęs sutrypei tautas.***

Seras Džefris sušniaukštė žiupsnį makubos ir džiūgaudamas iššifravo paskutinį pranešimą: devyniolika, devyniasdešimt aštuoni, vienas: *Giedokite VIEŠPAČIUI naują giesmę, nes jis padarė nuostabių dalykų. Jo dešinė ir šventumo petys laimėjo pergalę.****

Pirmininkas padėjo Bibliją ant stalo, aukščiau negu paprastai pakėlė langą ir įsipylė į taurę gelsvo chereso. Pedis nuo pat pradžių buvo geriausias kandidatas, pamanė, tikras karys, kuris vasarą Flandrijoje braidė po prancūzų kraują. Dabar, kai jis sutriuškino prancūzų ekspediciją, sėkmė neabejotina. Sėkminga Pedžio ekspedicija vėl išgarsins Karališkąjį Afrikos komitetą ir padės nukreipti žmonių dėmesį nuo skandalo, niekad nepasitraukiančio atokiau nuo jo durų.

---

* Ts 15, 8.

** Hab 3, 12.

*** Ps 98, 1.

ANTRAS

Už DVIEJŲ MYLIŲ Klara Forteskju žiūrinėjo naujus romanus „Mūzų šventovėje“, didžiuliame Džeimso Lakingtono knygyne Finsberio aikštėje.

Ji tikėjosi, kad amerikietis svečias pagyvens pas juos, ir nusivylė pamačiusi, kad tėvas grįžo vienas. Tarnaitė dar nespėjo pakeisti patalynės svečių kambaryje, kur miegojo Adamsas, todėl Klara patyliukais įtipeno vidun. Atsargiai prisiartinusi prie lovos, priglaudė veidą prie pagalvės. Amerikiečio kvapas buvo silpnas, tačiau dar neišnykęs. Smarkiai plakančia širdimi ji įsivaizdavo, kad glaudžiasi prie jo.

Nebeapsikęsdama tuščiuose be svečio namuose Klara liepė paruošti karietą ir nuvažiavo pas Lakingtoną, tikėdamasi rasti panelės Osten „Emą“. Tačiau, deja, spaustuvininkai vėlavo pristatyti romaną, ir jo dar negalėjai įsigyti.

– Visas Londonas jo laukia, madam, – nerūpestingai pranešė pardavėjas. Vien tą rytą jau tuziną kartų tai pakartojo, pridurdamas mėgstamą frazę: „Jei turėtume bent egzempliorių, jis būtų rečiausia pasaulio brangenybė.“

Klara padėkojo jam ir pažvelgė pro langą. Buvo susitarusi čia susitikti su geriausia drauge. Su ledi Karolina Lem susitikdavo knygyne dukart per savaitę, jei tik oras nesutrukdydavo. Jos ypač susidraugavo prieš trejus metus, netrukus po pagarsėjusio Karolinos meilės romano su lordu Bajronu.

Nuo vakar dienos ryto visos Klaros mintys sukosi apie svečią iš Amerikos. Kol kas nedrįso niekam užsiminti apie šį pakvaišimą. Bet Karolina – kas kita. Ji ne tik patikima Klaros bičiulė – ši moteris puikiai išmano apie vyrus.

Aukštas laikrodis kitoje rotondinės salės pusėje išmušė pusvalandį. Karolina dar nesirodė, ir tai nenuostabu, nes niekas nebuvo jos matęs kur nors atvykstant laiku. Klara pasuko į topografijos skyrių pasiteirauti, ar Lakingtono knygyne esama ko nors apie Juodąjį žemyną.

Ji buvo aistringa skaitytoja ir dažnai lankėsi knygyne, bet iki šiol neturėjo priežasties užsukti į topografijos skyrių. Neilgai trukus jos, garsaus mokslininko dukters, aptarnauti atėjo pats Džeimsas Lakingtonas.

Tai buvo stambus, mėsingo veido vyriškis šiurkščiomis rankomis, šiek tiek kamuojamas podagros, žvairokas kaire akimi.

– Afrika, panele, – ištarė jis, pirštais glostydamas knygų nugarėles, – tai žemė, kuria labiau tinka domėtis netašytiems, veržliems nutrūktgalviams.

– Ar turite ką nors apie Timbuktu, pone Lakingtonai?

Prekiautojas griausmingai nusikvatojo, įsivaizduodamas, kad Klara nusprendė pašmaikštauti. Kaire akimi skersakiuodamas jis atrodė susirūpinęs.

– Leonas Afrikietis aprašė šį miestą savo „Istorijoje", – ištarė.

– Jūs turite ją?

– Taip, panele Forteskju. Man regis, turime originalų leidimą, įrištą kiaulės oda. Žinoma, lotyniškai.

– Knyga nauja?

Lakingtonas nesmagiai dėbtelėjo į grindis.

– Kiek pamenu, ji parašyta 1556 metais, – atsakė.

– O naujesnio nieko neturite?

Ponas Lakingtonas ištiesė šiurkščią, pūslėtą ranką ir nusišiepė.

– Gal jūs ir nesuvokiate to, panele Forteskju, bet tai tas pats, kaip reikalauti mėnulio aprašymo.

– Tačiau čia tiek knygų, juk turi kas nors būti?

Savininkas greitai davė nurodymus gausiems darbuotojams. Tuzinas rankų skubiai ėmė naršyti lentynas skersai ir išilgai. Beveik iš pažemės buvo paimta ir atnešta knyga *in quarto**.

– Turime štai ką, – įteikliai tarė Lakingtonas, braukdamas nuo viršelio dulkes, – tai pono Džeksono „Pasakojimas apie Maroką". Knyga *tikrai* nauja, Bulmeris ją išspausdino vos prieš septynerius metus.

– Ar jos autorius regėjo Timbuktu savo akimis?

Džeimsas Lakingtonas nosine nusišluostė kaktą.

– Man rodos, panele, šis miestas aprašytas remiantis labai autoritetingais šaltiniais.

Pro didžiulį knygyno langą Klara Forteskju pamatė savo draugę Karoliną, lipančią iš lakuotos karietos. Šiaip ji nebuvo nemandagi, bet dabar jautėsi kaip tikra šelmė – tikriausiai todėl, kad įsimylėjo.

– Pone Lakingtonai, – paklausė ji kiek įmanydama labiau iš aukšto, – ar jums patiktų skaityti Londono aprašymus, pateiktus žmogaus, kuris pats niekada šio miesto nematė?

Paraudęs iš nesmagumo parduotuvės savininkas nuvijo šalin savo darbuotojus.

– Panele Forteskju, gal luktelėkite keletą mėnesių, – ištarė jis, nudelbęs žvilgsnį į grindis, – ir tada toji Karališkojo Afrikos komiteto ekspedicija, apie kurią visi tiek kalba, parūpins mums tikslų auksinio miesto aprašymą.

---

* Apytikriai 23 x 30 cm formato. Taip vadinama, nes pagamintą popieriaus lapą lenkdavo du kartus perpus (gaudavo aštuonis puslapius) ir apipjaudavo kraštus.

Džeimsas Lakingtonas pakėlė akis. Bet Klaros šalia nebebuvo.

TREČIAS

Kočreinui jau visai pasiruošus užrašinėti, į jo kabineto duris negarsiai pabeldė.

– Prašau įeiti! – šūktelėjo jis.

Durys atsidarė, tarpduryje stovėjo Folkirkas.

– Atleiskite, kad trukdau, pone, bet jus kviečia į trečią aukštą.

Kaip beveik visi kiti tame pastate, liokajus vengė Koldekotą vadinti vardu. Šis įprotis atsirado prieš gerą dešimtmetį, kai seras Džefris, išniręs tarsi iš nežinios, staiga ėmė vadovauti komitetui.

– Dėkoju, pone Folkirkai, – atsakė Kočreinas ir pasitaisė kaklaskarę, žiūrėdamas į mažą rankinį veidrodėlį, kurį nešiojosi dešinėje liemenės kišenaitėje.

Robertas Adamsas vėl sėdėjo prie lango ir žvelgė į plataną. Jo mintyse atgijo Kristinos šypsena. Matė ją kaip gyvą – neryškias jos raudonų kaip vynas lūpų raukšleles. Prisiminė, kaip jas bučiavo, pajuto, kaip trokšta vėl būti kartu su savo žmona. Kristinos lūpų kampučiai pakilo ir ji nusišypsojo taip plačiai, kaip jis nė neprisiminė.

Staiga iš miglotų atsiminimų Adamsą prikėlė energijos antplūdis.

Dingo kelis pastaruosius mėnesius kamavęs netikrumas: dabar jis, Adamsas, apsirengęs kaip tikras anglų džentelmenas, jam pažadėta kelionė namo. Likimas veda jį pas Kristiną. Nuo šiol niekas nebegali jų išskirti.

– Ilgai neužtruksiu, pone Adamsai, – tyliai tarė Kočreinas. – Privalau užlipti į viršų, būgštauju, kad neprasidėtų priepuolis.

Sekretorius išėjo pro duris ir užlipo į Koldekoto darbo kabinetą. Pabeldė.

– Įeikite!

Kočreinas greitai įžengė ir laukdamas nurodymų sustojo priešais serą Džefrį ir jo svečią, vieną iš direktorių, Henrį Džeromą – netvarkingos išvaizdos žmogų ryškiai raudona panose, aiškiai liudijančia jo polinkį į Hedžo uostomąjį tabaką.

– Ar jau pradėjote užrašinėti to apsišaukėlio melagystes?

– Taip, sere Džefri.

– Sakykite, pone Kočreinai, – pratarė Džeromas, apžiūrinėdamas savo nagus, – ką jūs manote apie tą amerikietį?

– Nesupratau, ko klausiate, pone.

– Ar pasakytumėte, kad jis šarlatanas? – Koldekotas savo sukumpusia nugara dar giliau nugrimzdo į krėslą, prisimerkė ir sušnibždėjo: – ...Arba šnipas?

– Pasakyčiau, kad jis labai sukrėstas, pone.

– Sukrėstas?

– Valandų valandas tylėdamas žiūri į vieną tašką tarsi apsvaigęs. Vienintelį kartą girdėjau jį sklandžiai kalbant tada, kai pasakojo apie įvykius, dėl kurių turėjo palikti Ameriką. Vis dėlto nors neraštingas, pasakoja stebinamai gerai.

Henris Džeromas įsipylęs puodelį arbatos pro šnerves įkvėpė jos garų.

– Norėčiau jį pamatyti, – tarė beveik pašnibždomis. – Malonėkite užrašinėti jo pasakojimą bibliotekoje.

– Gerai, pone.

– Kočreinai...

– Klausau, sere Džefri?

– Lauk!

– Gerai, sere Džefri.

KETVIRTAS

KARLTONO RŪMUOSE, privačioje princo regento rezidencijoje, iš vežimo kėlė apdaužytą milžiniško dydžio ąžuolinę dėžę.

Pritvirtinę skriemulį prie grubiai tašytos gervės darbininkai traukė virves, pamažu keldami dėžę lauk ir stengdamiesi saugiai pastatyti ją ant grindinio.

Vienas iš jų pabarstė grindinį smėliu. Kitas, aukštesnis už visus, nurodinėjo, ką daryti.

– Nagi, vyručiai, tik pamėginkite ką nors sugadinti, princas pats jums žarnas paleis! *Kelkit! Kelkit! Kelkit!*

Sutreškėjo, vos nenutrūko kanapinės virvės, bet dėžę pavyko pamažu iškelti iš vežimo, ir pagaliau ji trūktelėjusi plačiu lanku pasisuko virš grindinio.

Dragūnas, kuris remdamasis į šautuvą stovėjo didingo, puošnaus portiko šešėlyje jiems už nugarų, įkvėpė pilna krūtine vėsaus oro ir užriko:

– Atsargiau, ką ten darot, žiūrėkit, kad dėžė nesubyrėtų į šipulius!

Dėžę pamažėliais leido ant smėlio, ir ji visu didžiuliu svoriu atsistojo ant šaltų grindinio akmenų.

– Ir ačiū Dievui, – ištarė vyresnysis, ranka mostelėdamas darbininkams susiburti aplinkui. – Dabar čiupkit virves ir tempkit, kiek tik turit jėgų!

Ne daugiau kaip už dvidešimties jardų nuo dėžės, vežimo ir virvių, raudonosios svetainės graikiško stiliaus židinyje kaitriai liepsnojo anglys. Vėjas ūkavo kaminuose, plaikstė ugnį, kuri ūžė tarsi kalvės žaizdras.

Prie pat židinio buvo pristumtas žemas odinis krėslas rožinių koralų spalvos apmušalais. Jame atsirėmęs į pagalves drybsojo stambus vyriškis. Perkopęs penkias dešimtis, panašus į pernokusį vaisių, iš pirmo žvilgsnio atrodė vyresnis. Jo akys buvo apsiblaususios, skruostai įraudę nuo girtavimo, rankos putnios, o pilvas toks išsipūtęs, kad priminė kimštą Kalėdų žąsį.

Kairėje nuo krėslo ant skaisčiai raudonos aksomo kėdutės prisėdo moteris. Panašaus amžiaus, negraži, apsirengusi paprasta kreminio šilko suknia gilia iškirpte, teikiančia didelį pasitenkinimą kompanionui.

– Džordži, mielasis, – pašnibždomis ištarė ji, lūpomis liesdama jo ausį, – man jau darosi šiek tiek nuobodu. Juk žinote, kaip būna...

– Ko gi norėtum, mieloji Ize?

– Ko nors dailaus, mažučio ir dailaus.

– Vėrinio?

– O, brangusis, vėrinių turiu per akis.

– Tai ko?..

– Ko nors mažyčio ir blizgančio.

– Brangioji Izabele, tu juk žinai, kaip nepakenčiu mažų daiktelių – jei daiktas mažas, tai nei gražus, nei vertingas. Prašyk manęs ko nors milžiniško, ir aš pažiūrėsiu, ką pavyks sugalvoti.

Tą akimirką pasirodė liokajus, atsargiai prisiartino ir sustojo dešinėje krėslo pusėje laukdamas, kol į jį atkreips dėmesį.

– Jau žinau! Užsakysiu tavo portretą, – tarė princas. – Didžiulį, aukštą, kad visi matytų tavo didybę. Liepsiu, kad Lorensas nutapytų. Ir mane tegul darsyk nutapo. Turėsim abu, – jis kimiai sukikeno, pabučiavo savo pirštus ir perbraukė Izabelei per skruostą.

– Mielasis, bet aš nenoriu pozuoti valandų valandas. Taip nuobodu.

Princas pasilenkė į priekį, užsikėlė meilužę ant kelių, įkišo ranką jai į iškirptę ir garsiai nusikvatojo.

– Džordži! Būkite geras! Pagaliau mes juk čia ne vieni!

– Ne vieni?

Izabelė pirštu parodė liokajų.

– Čia tik tarnas, – atsakė princas, – mes vieni.

– Nenorite paklausti, ko jis atėjo?

– Tiesą sakant, ne.

– Bet aš manau, kad reikėtų. Gal atnešė žinių iš Vindzoro.

– O, jei tai būtų tiesa, – nusivylęs atsiliepė princas regentas, atitraukdamas storus pirštus nuo Hertfordo markizės krūtų. – Dėl Dievo meilės, Klarksonai, ko tau reikia?

– Jūsų aukštybe, atvežė eksponatą.

– Eksponatą? – princas pamąstė, sukrutėjo krėsle ir pašoko ant kojų, o Izabelė nuslydo ant grindų. – Puiku! – ištarė jis, entuziastingai traukdamas ant pilvo frako skvernus. – Einu apžiūrėti tuojau pat.

PENKTAS

KOČREINUI NELABAI PATIKO paliepimas tęsti pasakojimą bibliotekoje. Ten pūtė skersvėjai ir bet kas galėjo įeiti. Niekaip ne-

uždrausi komiteto direktoriams įsibrauti, kada tik širdis geis, ir pertraukti pasakojimą savo pastabomis bei nuomonėmis. Niekas pasaulyje taip neerzino Kočreino, kaip vidury darbo jį pertraukiantys žmonės.

Nusivedęs Adamsą į biblioteką pasidėjo plunksnas ir popierių ant stalo netoli aukšto lango. Kambaryje buvo tamsu, drėgnoka. Nepaisant gausybės knygų ir egzotiškos freskos su fantastiškais Afrikos vaizdais, čia nebuvo taip jauku, kaip jo darbo kabinete.

– Ar neprieštarausite, jei aš stovėsiu? – juodviem įėjus vidun paklausė Adamsas. – Vaikščiodamas ten ir atgal lengviau atgaivinu atmintį.

– Žinoma, pone Adamsai, – atsiliepė Kočreinas, sukdamas nuo rašalinės sidabro dangtelį. – Pradėkime nuo ten, kur mus nutraukė. Kiek pamenu, jūs pasakojote, kaip palikote Amerikos krantus.

Amerikietis atsistojo. Žvelgdamas į tvarkingomis eilėmis stovinčių raudonu tymu įrištų knygų nugarėles, puoštas aukso raidėmis, pradėjo pasakoti:

– Kaip jau sakiau, mane prieš mano valią įmetė į laivą, plaukiantį į Afrikos žemyną. Laivas, vadintas „Čarlzu", buvo dviejų šimtų aštuoniasdešimties tonų brigas, jo savininkas – ponas Čarlzas Sitvelas iš Hadsono, kapitonas – ponas Džonas Hortonas. Jis gabeno miltų, ryžių, sūdytų produktų ir du tūkstančius misijoms skirtų Biblijų; plaukė į Gibraltarą, o iš ten – į Kanarų salas.

Meldžiau kapitoną, kad leistų man išlipti, norėjau grįžti pas žmoną ir siekti teisingo atpildo jos tėvui. Bet jis griežtai atsisakė. Jau išplaukėme, kalbėjo jis, ir dabar niekas nebesutruk-

dys atlikti pareigą, nugabenti brangų krovinį. Įkalbinėjo mane pasinaudoti ištikusia nelaime savo naudai, sutikti imti niekingą atlygį, kurį ketino mokėti, ir pagausinti šias pajamas savarankiškais prekybos sandoriais. Neturėdamas kitos išeities sutikau ir ėmiau dirbti įvairiausius nesibaigiančius darbus. Neilgai trukus pasijutau toks pats įgulos narys kaip ir kiti.

Jie visi, kaip ir aš, buvo iš Hadsono, išskyrus vieną – švedą, vardu Nikolas. Kapitono padėjėjas Stivenas Dolbis viską man parodė. Jis buvo neaukšto ūgio, bet neregėtos jėgos ir lygiai taip pat neregėtai geros širdies. Dar du įgulos nariai elgėsi su manimi draugiškai – Junisas Niušemas ir Martinas Klarkas.

Kadangi tėvas siuvo bures, užaugęs apie jas gerai išmaniau, tad dirbau naudingą darbą – taisiau įplyšusias ir stiprinau kliverį. Vėjas buvo palankus, ir Gibraltarą pasiekėme po dvidešimt šešių dienų. Atplaukę užlipome ant uolos ir pažvelgėme į Afriką.

Negalėjau patikėti! *Afrika*... žemynas, apie kurį nieko nežinojau. Dar prieš mėnesį būčiau galėjęs prisiekti motinos kapu, kad likimas niekada manęs nenublokš į šiuos kraštus.

Prisišvartavę Gibraltare, pasikrovėme į laivą smėlio balasto, vyno statinių, mėlyno nankino ritinių ir nemažai metalo laužo. Kapitonui Hortonui buvo liepta laukti, kol sutvarkys laivo draudimo dokumentus. Ėjo dienos, paskui savaitės, o mes vis laukėme. Pradykaduoniavus visą mėnesį, kapitonas šūktelėjo daugiau nė minutės nebelauksiąs ir paliepė kelti inkarą.

Išplaukėme iš uosto pietvakarių kryptimi. Brigas lengvai skrodė tamsiai mėlynus vandenis, išpūtęs nepriekaištingai sutvarkytas bures. Dolbiui, Niušemui ir kitiems daug juoko kėlė faktas, kad iškeliavau ne savo noru. Jie pasakė, kad Kristinos tėvas sumokėjo brigo savininkui penkiasdešimt dolerių. O sumo-

kėjęs liepė išgabenti mane iš Amerikos ir užtikrinti, kad daugiau nė kojos nebeįkelčiau į tą žemę.

Girgžtelėjus veriamoms bibliotekos durims, Adamsas nutilo. Kočreinas pakėlė galvą nuo popieriaus lapo. Padėjęs plunksną ant rašalinės briaunos, galvos linktelėjimu pasveikino įėjusius Henrį Džeromą ir serą Džefrį.

Gavę gerų naujienų iš Pedžio šiedu labai džiaugėsi būsima sėkme, ir mintis, kad šis amerikietis tvirtina irgi kažko pasiekęs, juos itin linksmino.

– Tęskite, būkite malonus, pone Kočreinai, – šaltai paragino Džeromas. – Leiskite mums pabūti tyliais mūsų svečio melagysčių liudytojais.

Kočreinas mostelėjo Adamsui, ragindamas pasakoti toliau.

Šis nedelsdamas taip ir padarė.

– Dažniausiai plaukėme nematydami krantų. Bet laive pakako ir geriamojo vandens, ir maisto atsargų. Be to, net ir pritrūkus vandens būtų buvę pavojinga artintis prie kranto. Jūreiviai, sutikti Gibraltare, pasakojo apie laukinių gentis, gyvenančias Afrikos pakrantėse. Tik iškelk koją ant kranto, kalbėjo jie, ir nė apsidairyti nespėsi, kaip nukirs galvą.

Kas vakarą meldžiausi Dievui, prašydamas grąžinti mane pas mylimąją, į man pažįstamą ir įprastą gyvenimą. Prisiekiau, kad jei dar kada nors pamatysiu poną Fergiusoną, priversiu jį atlyginti už tas kančias, kurias teko per jį patirti.

Tris savaites plaukėme tuo pačiu kursu, nors ilgainiui pamažu ėmėme baimintis. Mat visi spėjome įsitikinti, kad kapitonas Hortonas – niekam tikęs laivavedys. Aš buvau tik paprastas parankinis, todėl nė karto nebuvau įleistas į jo kajutę. Bet Dolbis vieną vakarą išdrįso užeiti pasiūlyti kapitonui maisto. Pasakojo,

kad jis jau buvęs girtas ir apimtas įsiūčio sudraskęs visus jūrlapius. Klausydamas šio pasakojimo pajutau, kaip mane ėmė pykinti. Mūsų visų gyvybei grėsė pavojus.

Plaukėme dar aštuonias dienas, kartais pavojingai priartėdami prie kranto. Išvydome uolas, paskui rifus. Iš pradžių kapitonas melavo, kad priplaukėme Kanarų salas. Tačiau nė vienas iš mūsų nė akimirkos juo nepatikėjo. Niušemas meldė pakeisti kursą ar bent jau leisti, kad įgulos nariai padėtų vesti laivą. Tačiau kapitonas griežčiausiais žodžiais atsisakė mūsų pagalbos ir pareiškė, kad jis vienintelis už jį atsakingas.

Aštuntą naktį vienas iš įgulos narių, Džonas Metjuzas, pareiškė bijąs, kad mūsų visų laukia žūtis. Išbarėme jį, kam kalba tokius dalykus. Bet visi žinojome, kad tikimybė rasti reikiamą kursą blėsta kiekvieną akimirką. Kapitonas užsirakino kajutėje ir nusigėrė dar labiau nei kitomis naktimis. Mes visi susėdę ant denio meldėmės. Meldėme išgelbėjimo ir prašėme Viešpatį grąžinti kapitonui Hortonui sveiką protą.

Kitą dieną trečią valandą paryčiais Metjuzas, kuris stovėjo prie vairo, pareiškė, kad per smarkų lietų girdėjęs stiprėjant bangas. Apie tai pranešė Dolbiui, bet šis nesuprato, kaip tai gali būti. Kilo tirštas rūkas. Tokioje vaiduokliškoje aplinkoje buvo nesunku įsivaizduoti, kad netrukus nugarmėsime į pragarą.

Po valandos mus visus iš miegų pažadino neapsakomo stiprumo smūgis.

Brigas užplaukė ant rifo.

Nuleidę kopėtėles, trys jūreiviai išlipo iš laivo. Bet šis sparčiai skendo. Viešpaties malonės dėka visiems pavyko krantą pasiekti gyviems, net Nikolui, kuris nemokėjo plaukti. Parpuolęs paplūdimy saujomis gniaužiau smėlį ir dėkojau Viešpačiui vėl išgy-

vendamas laivo sudužimo siaubą. Aplink aidėjo žmonių balsai. Tai įgulos nariai rinko visas duženas, ketindami kurti laužą.

Išaušus pirmą kartą aiškiau susivokėme, kur atsidūrėme. Rifas kyšojo arčiau kaip už mylios nuo kranto, prie jo tebebuvo matyti laivo griaučiai – tokio liūdno ir beviltiško vaizdo dar nebuvo tekę regėti.

Kapitonas Hortonas suklupo ir nesivaldydamas prapliupo raudoti. Užuot pykęs, gailėjausi jo. Jam nieku gyvu nebuvo galima patikėti vadovauti tokiai kelionei. Jis šūkalojo, kažką įsakinėjo, bet niekas nebekreipė nė mažiausio dėmesio. Mes jo nebeklausėme.

Tą rytą atsiminsiu, kol būsiu gyvas. Tvyrojo nepaprasta tyla ir ramybė – jautėmės nelyginant atvykę į ramiausią pasaulio kampelį. Tarsi patekę į Rojų. Juokais pasakiau tai kitiems. Jie ėmė kvatotis, ir mes visi pasveikinome vieni kitus išlikę gyvi. Paskui sušilome prie laužo ir pradėjome planuoti, kaip atgabenti ant kranto tai, ką pavyks išgelbėti iš brigo.

Pasilenkiau, pasėmiau saują smėlio ir leidau jam byrėti pro pirštus: kiekviena smiltelė – nauja priežastis išgyventi. Žiūrėjau į rifą, į sudužusį laivą ir galvojau apie mylimąją Kristiną. „Metas įrodyti savo meilę, – tariau sau. – Išlik gyvas ir grįžk į Hadsoną. Ji tavęs lauks... ji tave myli, o meilė įveikia bet kokius atstumus, ji nepaiso laiko."

Mano žvilgsnis nuo rifo nukrypo į krantą, paskui į Dolbio veidą. Staiga jo veidą iškreipė mirtinas siaubas. Atrodė, praėjo amžinybė, kol išgirdau jo balsą – klyksmą. Nuo to klyksmo... nuo jo iš baimės kraujas stingo gyslose.

Dolbis klykė, o aš girdėjau, kaip suplaktu smėliu dunda arklių kanopos.

ŠEŠTAS

NIEKAS PRINCUI REGENTUI neteikė tokio pasitenkinimo, kaip naujas eksponatas. Augdamas Vindzore susižavėjo egzotiškais dalykais ir retenybių parodos jam kėlė nuoširdų džiaugsmą. Jo namus puošė gausybė neprilygstamų retenybių, atgabentų iš Europos ir Rytų kraštų. Bet labiausiai jis žavėjosi eksponatais iš Afrikos. Jis vadino juos savo kolekcija. Regento įsitikinimu, Afrika – tai pažadėtoji žemė, kraštas, kurio laukinė prigimtis atveria nesuskaičiuojamas galimybes.

Toji kolekcija buvo princo liguisto domėjimosi Juoduoju žemynu išraiška. Ji puikavosi pietinėje svetainėje, vadinamojoje Korinto salėje, kurios aukšti langai žvelgė į Žaliąjį parką ir nediduką ten įsikūrusį pieninininkystės ūkį, prižiūrimą samdytos moteriškės, ponios Serl. Salės sienos Kreisui patarus prieš trejus metus buvo išmuštos žaliųjų alyvuogių spalvos šilku, šį audeklą dekoratoriui atgabeno tiesiai iš Formozos salos*.

To paties šilko draperijos vilnijo nuo lubų centre pritvirtinto žalvarinio kablio, ir visa tai nuostabiai panėšėjo į palapinę. Princas mėgdavo priminti savo namų dekoratoriams, kad svarbiausia kambario paskirtis – nustebinti ir pakerėti visus įeinančius.

Vilnijanti šilko palapinė tebuvo įspūdingo vaizdo dalis. Kambaryje eksponuojama kolekcija buvo kiekvieno zoologo svajonė, iškamšų gamintojo meistrystės pavyzdys.

Viduryje stūksojo didžiulė dramblio iškamša, atrodė, kad jis pasirengęs pulti priešą – nuleista galva, atkištomis iltimis. Greta dramblio glaudėsi jauniklis. Kiek atokiau porelė liūtų, patinas ir

* Dabar Šri Lanka.

patelė, atrodė taip, tarsi slampinėtų po aukštą savanų žolę. Salėje stovėjo ištapytų medžių, kuriuose tupėjo įvairiausi paukščiai – tukanai, papūgos, kakadu. Apačioje ant grindų, tolėliau nuo liūtų, stovėjo pora zebrų, dar toliau aplink tvenkinį būriavosi šešetas rausvų flamingų.

Beveik visus gyvūnus princas įsigijo iš Tauerio žvėryno. Pasibaisėtinos tenykštės gyvūnų laikymo sąlygos teikė iškamšų meistrui begalę progų nuolat imtis naujų darbų. Nesumodamas, kuo užsiimti, – o tai pasitaikydavo labai dažnai, – regentas slankiodavo po salę, stengdamasis bent trumpam įsivaizduoti atsidūręs savanose.

Kartais jis užsisvajodavo pats esąs čiabuvis, hotentotas, nuogas tamsiaodis, išėjęs medžioti su ietimi rankoje. Tačiau baimindamasis, kad iš jo patylomis juoksis, šios savo afrikietiškos fantazijos princas neatskleidė niekam, net Hertfordo markizei.

Iškamšų meistras buvo drovus, užsisklendęs žmogelis, vardu Viljamas Beitmenas. Jis gimė su nesuaugusiu gomuriu, tad kalbėdamas visada palenkdavo galvą į kairę ir žiūrėdavo viršun. Didingiausias įvykis jo gyvenime buvo tos dienos, kai keliaudavo į Londoną savo vežimu veždamasis naujausią iškamšą.

Tomis dienomis žmona Beitmenui išlygindavo apskurusį seną fraką ir nublizgindavo batus taip, kad šie spindėdavo kaip anglys. Iškamšų meistras gerą valandą prausdavosi, stengdamasis nuplauti įsigėrusį į odą supuvusios gyvūnų mėsos dvoką. Per ilgą laiką jo nosis tiek priprato prie tvaiko, kad pats jo nebeužuosdavo. Kaip reikiant išsiprausęs pasitepdavo retėjančius plaukus kvapniu kokosų aliejumi ir sušukuodavo taip, kad dengtų plikę.

Beitmeno pameistriai supakuodavo naujausią kūrinį į ąžuolinę dėžę, išklotą laikraščiais, ir įkeldavo į vežimą. Kartais užtruk-

davo kelias valandas, ypač jei eksponatas pasitaikydavo stambus. Tada Beitmenas atsisėsdavo priekyje, pameistrys pritūpdavo gale, vežimas pajudėdavo nuo dirbtuvės ir traukdavo į sostinę.

Labiau už viską Viljamas Beitmenas bijojo, kad eksponatui ko nors nenutiktų kelionėje. Dauguma kitų klientų siųsdavo jam smulkesnius egzempliorius – medžioklės trofėjus ar nugaišusius mylimus šunis. Dirbant su jais visad išlikdavo galimybė paskutinį kartą patikrinti gaminį prieš galiausiai atiduodant jį užsakovui.

Bet princas regentas buvo visiškai kitoks klientas. Jis reikalaudavo, kad dėžė būtų atidaryta jo akivaizdoje, dėl to Viljamas Beitmenas patirdavo didžiules nerimo kančias. Naktį prieš pristatymą jis išvis negalėdavo užmigti, visą vakarą sėdėdavo prie židinio, graužiamas rūpesčių. Nerimauti būta ko. Prieš metus kartą garsusis iškamšų meistras pristatė princui vieną iš jo mylimų špicų, vardu Mažylis; iškimštą, kaip ir buvo užsakyta, tupintį. Atvykus į Karltono rūmus, princas regentas atėjo pažiūrėti, kaip nuima dėžės šonus. Didžiausiam jo siaubui, pasirodė, kad šunelio uodega guli po letenomis, nes nukrito bevežant.

Beitmenas buvo įsitikinęs, kad daugiau užsakymų negaus, bet jis pasirodė toks prityręs meistras, kad Karltono rūmai ir vėl kreipėsi į jį.

Aukštą dėžę atitempė į pirmą aukštą, ir, princui įpuolus į salę, ji jau stovėjo vietoje.

Suplojęs rankomis, jis šūktelėjo:

– Paskubėkit! Greičiau, greičiau! Jau seniai laukiu!

Beitmenas palenkė galvą į šoną, duodamas pameistriams ženklą atidaryti dėžę. Pameistriai čiupo laužtuvus ir ėmėsi dar-

bo. Neilgai trukus dėžės sienos buvo pašalintos. Princas storais pirštais prisidengė akis.

– Nebegaliu pakelti įtampos! – sukliko į ausį markizei, priverstai ateiti į kolekcijos salę. Ji nedrįso garsiai išsakyti pasibjaurėjimo šiuo menu, nes mylimajam Džordžiui jis teikė tiek daug džiaugsmo.

Nulupus paskutinę sienelę, Beitmenas linktelėjo princo tarnui, ir šis negarsiai kostelėjo į kumštį.

– Jau paruošta?

– Taip, jūsų aukštybe, – atsakė tarnas.

Princas patraukė nuo akių ranką. Žvelgė tiesiai į aukštą žirafos patiną. Visą minutę apžiūrinėjo kaklo ir pasturgalio kailio raštą, ir visą minutę iškamšų meistras su pameistriais virpėjo iš baimės.

Tyla tiesiog spengė, Beitmenas girdėjo gatvėje žaidžiančių vaikų balsus ir juos vaikančių karališkųjų sargybinių šūksnius.

Žengęs tris žingsnius atgal, princas regentas įkvėpė pilna krūtine oro ir vėl suplojo rankomis.

– Tiesiog nuostabu! – pareiškė. – Iškamšų meistras pranoko pats save. Ką manai, Ize?

– Tai... tai nepaprasta, jūsų aukštybe.

– Būtent. Tikėkimės, patelė irgi nugaiš. Tada turėsiu porą!

SEPTINTAS

Robertas Adamsas staiga nutilo. Įsižiūrėjo į kaustytą raudonmedžio stalo, prie kurio sėdėjo komiteto sekretorius, kampą. Prisiminimai apie sudužusį laivą jo sielai buvo tokie skausmingi, kad prireikė keleto minučių susitelkti.

– Kas nutiko, vaikine? – šūktelėjo Koldekotas nuo kėslo, pastatyto už dešimties jardų. – Pamiršai, ką toliau meluoti?

Kočreinas pakėlė galvą. Juto, kaip Adamsui skaudu.

– Ar jūs pasiruošęs pasakoti toliau, pone? – švelniai paklausė.

– Taip, taip, pasiruošęs. Atleiskite. Dolbio veidas dingo man iš akių, ir tada išvydau klaikų vaizdą. Tokio siaubo negalėjau nė įsivaizduoti.

Penkiasdešimt maurų, raitų ant kupranugarių ir arklių, atjojo paplūdimiu ir mus užpuolė. Jie buvo apsisiautę plevėsuojančiais juodais apsiaustais, ant galvų dėvėjo juodus turbanus, veidus buvo užsidengę juodais kaip gagatas raiščiais, ir visi nelyginant pragaro pasiuntiniai laikė iškėlę lenktus kardus.

Mes pasileidome bėgti, kiekvienas iš paskutiniųjų stengdamasis išsaugoti gyvybę. Visi, išskyrus kapitoną. Dolbis ir Niušemas spruko prie vandens. Kiti lėkė paplūdimiu. Pabirome tarsi žiurkės, išvydusios tigrų gaują. Išsigelbėti nebuvo jokių galimybių. Švedas Nikolas pasielgė neįsivaizduojamai drąsiai – jis šoko prieš užpuoliko žirgą. Ore blykstelėjo kardo plienas ir švariai nukirto jam ranką. Jis krito ant žemės, o kiti leidosi tolyn.

Bėgdamas dirstelėjau atgal ir dar spėjau pamatyti, kaip Metjuzą perkirto pusiau. Iš jo akimirksniu ištekėjo visas kraujas. Tada pirmą kartą mačiau pačią mirties akimirką. Buvau sukrėstas, kaip staiga dingsta gyvybė. Tas vaizdas mane sustingdė.

Sustojau, maurai puolė, saulėje blyksėjo jų kardų ašmenys. Negalėjau pajudėti. Netrukus mane pargriovė ant žemės veidu į smėlį, jo pakliuvo į burną. Neįstengiau mąstyti. Taip staiga užpulti, mes, visiškai beginkliai, neturėjome jokios galimybės apsiginti.

Nespėję susivokti, visi buvome parblokšti ant žemės, mums tarsi nuteistiesiems surišo už nugarų rankas ir nuplėšė drabu-

žius. Mes iš tiesų tapome kaliniais – tiksliau, vergais, nuogais kaip gimties dieną.

Dolbis suriko, kad nori palaidoti Metjuzą, surengti jam krikščioniškas laidotuves, ir tuojau pat gavo smūgį į veidą. Maurai negaišo laiko. Pasidalijo į tris grupes. Pirmoji saugojo mus, antroji nulėkė plėšti laivo, pakibusio ant rifo tarsi sutraiškytas žaisliukas. O trečioji grupė nuskubėjo paplūdimiu rinkti visko, ką bangos išmetė ant kranto.

Saulė kilo vis aukščiau, mes stebėjome juos visiškai bejėgiai, sukrėsti draugo žūties. Po kokių poros valandų mirė ir Nikolas. Jo oda išblyško kaip gesintos kalkės. Smėlis sugėrė kraują, neliko nė pėdsako. Dienai įpusėjus, mus ėmė kamuoti troškulys – bent jau mes manėme, kad tai troškulys. Dabar anuos nesmagumus prisimenu beveik juokdamasis. Panėšėjome į baltus, švarius, nesuglamžytus popieriaus lapus, ant kurių nebuvo nė žymelės.

Maurai atplukdė į krantą ryšulius su laivo kroviniais ir atsargomis. Iš to, kokie jie pasirodė įgudę išsaugoti viską, ką tik įmanoma, buvo matyti, jog plėšti sudužusius laivus jiems ne pirmiena. Vakarop ant kranto gulėjo krūvos įrangos – virvių, burių audeklo, statinių, patalynės ir įrankių ryšuliai.

Visas Biblijas, taip pat ir vyną rūpestingai atgabeno į krantą ir suvertė į krūvas. Amuniciją ir kitas atsargas taip pat sukrovė, paskui padalijo trims grupėms. Įgulos nariai ir aš sėdėjome nejudėdami. Kiekvienas iš jų, kaip ir aš, veikiausiai meldėsi Dievui, prašydami išgelbėti.

Po pietų kaitra įsisiautėjo, vėliau ėmė silpti, ir mūsų žuvusių draugų kūnai pradėjo gesti. Apstulbau suvokęs, kaip greitai kirminai apninka kūną žmogaus, kuris vos prieš kelias valandas buvo visiškai sveikas.

Tą vakarą jie padegė laivo karkasą. Jis degė neilgai, bet įnirtingai, liepsnas kurstė stiprus Atlanto vėjas. Niušemas pradėjo verkti ir buvo taip žiauriai nuplaktas, kad neteko akies. Jutau, kaip mane drasko įsiūtis, bet laikiau prikandęs liežuvį. Menkiausias žodis prieš, ir paplūdimio smėlis būtų sugėręs ir mano kraują. Tad mes tupėjome ir laukėme, kas bus toliau. Laukti teko neilgai. Vienas iš grobikų sudaužė vyno statines. Paskui pasiėmė skiltuvą, uždegė popierių ir sviedė ant Biblijų krūvos. Jos įsiliepsnojo kaip parakas, liepsna pakilo aukštai į dangų.

Kapitonas Hortonas, jausdamasis atsakingas už tą nelaimingą padėtį, kurioje atsidūrėme, pašoko iš vietos. Puolė maurą, garsiai ir nešvankiai keikdamas už tokią neįsivaizduojamą šventvagystę. Laužo šviesoje blykstelėjo kardas, ir kapitono galva nuriedėjo nuo pečių.

AŠTUNTAS

Laivyno gatvė 16
1815 m. lapkričio 18 d.

Brangioji Byte,

atleisk, kad kelias dienas tau nerašiau. Buvau labai užsiėmęs, rūpinausi mūsų svečiu amerikiečiu ir turėjau atlikti savo pareigą – komiteto nurodymu užrašinėti jo pasakojimą.

Tai nepaprastas žmogus, kurio istorija tik dabar pamažu aiškėja. Man ji atrodo nepaprastai įdomi, bet seras Dž. vos įstengia slėpti pasibjaurėjimą. Šiandien drauge su ponu Džeromu klausėsi jos, bet labai susierzino ir liepė atidėti rašymą iki rytojaus.

Nuoširdžiausiai tikiuosi, mieloji Byte, kad turėsiu malonumo apsilankyti tavo dėdės namuose ir pasikalbėti su tavimi, kai viešėsi Londone.

Linkiu, kad kuo patogiau pavyktų įveikti nelengvą kelionę į pietus. Siunčiu šį tą pasiskaityti – Džordžo Bairono „Hebrajų melodijas". Mudu vakarieniavome praėjusią savaitę, ir jis malonėjo užrašyti šią knygą tau. Liepė perduoti, kad nekantrauja su tavimi susipažinti. Neabejoju, kad jo draugija tau bus tokia pat maloni, kaip ir man, nors pastarąsias kelias savaites jis atrodo kiek prislėgtas, nebe toks žvalus. Bijau, kad jis su Anabele nesutaria. Jis vėl ėmė kalbėti apie kelionę, nekantrauja pamatyti savo atspindį ramiuose Ženevos ežero vandenyse.

Brangioji mano, malonėk kuo smulkiau parašyti apie rengimąsi kelionei.

Kaip visada nuoširdžiai tavo,
Saimonas

DEVINTAS

Vos pusryčiams pasibaigus, vikontas Forteskju išėjo iš namų. Niekam nepasakė, kur eina, tik įspėjo visą dieną turėsiąs „intriguojančių ir slaptų" reikalų. Klara labai mylėjo tėvą ir džiaugdavosi, kai jis būdavo namie. Bet jam išėjus gavo progą pasikviesti ledi Karoliną ir netrukdoma su ja pasikalbėti, vikontas Forteskju tokius jų pokalbius vadino „vilkių sambūviu".

Dar nespėjus vikonto karietai nutolti nuo portiko, Klara pasiuntė durininką su laiškeliu artimiausiai draugei ir patikėtinei. Raštelis buvo paprastas: „Kuo greičiau atvyk, K."

Po valandos atvažiavo lakuota karieta, iš jos mikliai išlipo ledi Karolina. Ją palydėjo į geltonąją svetainę, kur jau laukė Klara.

– Kam tokia skuba, mieloji? – sušuko Karolina, greitai žengdama į kambarį.

Klara neatsakė. Nežinojo, nuo ko pradėti.

– Tai vis tas svečias, ar ne? – paklausė Karolina, ir jos balse buvo girdėti nepritarimas. – Amerikietis, apie kurį man pasakojai pas Lakingtoną. Jau tada tave įspėjau, kad čia bus keblumų.

– Sėskis prie manęs, – pakvietė Klara, spausdama viena ranka pagalvę, kita taisydamasi rudus plaukus. – Man būtinai reikia

su kuo nors iš širdies pasikalbėti, o tu mano vienintelė patikima draugė.

– Pasakok.

– Tu teisi. Tai ponas Adamsas, tas pats... *amerikietis*. Aš daugiau apie nieką negaliu galvoti, tik apie jo šypseną, pečius, šiurkštų patrauklumą.

– Manau, teks tave išsivežti į kaimą, brangioji. Tau reikia pakeisti aplinką.

– Dabar aš nieku gyvu neišvažiuočiau iš Londono. Man būtinai reikia dar kartą su juo susitikti – ir ketinu kliautis tavo gera valia.

– Kuo gi *aš* tau galiu padėti?

– Šįryt per pusryčius tėtis pasakė, kad jo krikštasūnis ponas Kočreinas užrašinėja pono Adamso pasakojimą Karališkajame Afrikos komitete. Pamaniau – galėtume ten užsukti ir pasiklausyti.

– Pasiklausyti? Man regis, norėjai pasakyti – paspoksoti?.. Tau juk rūpi ne išgirsti, o pamatyti?

Klara nuraudo, o Karolina atsiduso.

– Mums reikės palydovo. Paprašysiu pusbrolio Berčio. Jis visiems giriasi, kokius turtus ketina susikrauti iš investicijų į tą beprotišką ekspediciją ieškoti Timbuktu.

– Tai tu girdėjai, kad komitetas ieško auksinio miesto?

– Brangioji Klara, apie tai šneka visose Londono svetainėse.

DEŠIMTAS

PIETŪS „VAITO“ KLUBE buvo gausūs ir įsimintini kaip ir kiekvieną šiokiadienį. Klubas svajojo kada nors maisto kokybe prilygti „Budlo“ klubui.

Šefas Maksimiljenas Fošas, emigrantas iš Elzaso, patiekė keptų perkūno oželių ir šiuo patiekalu pranoko pats save. Receptą, saugotą šešių giminės kartų, jis perėmė iš senelės. Paukščius, kurių viduržiemį beveik neįmanoma gauti, patiekė su įvairiais garnyrais, apliejo rūšiniu konjaku ir uždegė. Kaip Fošas neretai primindavo savo darbuotojams, svečiai neabejotinai pastebės, jei virėjas pagailės šaukšto konjako.

Užkandžių atnešė veršio kojų šaltienos, šiek tiek pabarstytos cinamonu, o deserto – plonų ananaso griežinėlių, aplietų juoduoju šokoladu. Valgomajame visos vietos buvo užimtos, klubo nariai sugužėjo į miestą šį prieškalėdinį laikotarpį norėdami pasidairyti, o dar labiau – patys būti pastebėti. Didžioji svetainė aidėjo nuo pokalbių, pagyrų ir linksmybių jaunuolių, kuriems pavyko išgyventi Napoleono kampanijas, o dar tikriau – sėkmingai jų išvengti.

Tolimajame kambario kampe ant klubo krėslų sėdėjo trys džentelmenai, ramiai virškindami paukštieną, gurkšnodami portveiną ir traukdami pypkutes.

Kairėje įsitaisė lordas Olvenlis, regentystės laikų dendis, artimas princo regento draugas – stambus, plokščiaveidis, dar trisdešimties nesulaukęs vyriškis didelėmis rankomis, pasipūtimu pranokstantis net lordą Baironą, sėdintį jam iš dešinės. Džordžo Bairono, poeto ir rašytojo, šlovė prilygo tik jo paties skandalingai reputacijai. Londono svetainėse knibždėjo damų, kurių širdis jis sudaužė savo žavesiu ir įspūdingai nuoseklia proza. Viena iš nukentėjusiųjų buvo ledi Karolina Lem, kurios bukagalvis pusbrolis Bertis sėdėjo Bironui iš kairės. Jis, kitaip negu bičiuliai, nepriklausė karališkai draugijai, bet visad nekantravo ką nors apie ją išgirsti.

– Nagi, papasakokite, Olvenli, kokia naujausia Prinio aistra? – paklausė jis.

Lordas Olvenlis paptelėjo pypkę, sušniurkštė ir atsakė:

– Moteriškos lyties, dvylikos pėdų ūgio, visa dėmėta.

– Panašu, jog ji tiesiog žavinga. Anglė?

– Ne visai. Man regis, gimusi Afrikos lygumose.

– Jergutėliau, – raukdamas kaktą sumurmėjo Bertis. – Meilužė afrikietė ir dar tokia aukšta. Man atrodo, bus sudėtingas romanas.

– Šiandien vėl snigs, – staiga nei iš šio, nei iš to pareiškė Olvenlis. – Jaučiu, man maudžia kaulus.

Baironas pakėlė taurę prie lūpų.

– Nebesnigs iki pat Naujųjų metų. Esu tuo tikras ir jaučiu artėjant lažybas.

– Iš ko lažinsimės? – paklausė Olvenlis, suplodamas rankomis. – Smaitai! Kur tu, Smaitai?

Liokajus atėjo iš kito kambario galo ir sustojo prie jaunojo lordo krėslo, laukdamas nurodymų. Jo veidas buvo blankus, be jokios išraiškos.

– Klausau, milorde?

– Smaitai, atnešk knygą.

– Gerai, milorde.

Liokajus smulkiais žingsneliais nutipeno per parketą ir netrukus grįžo nešinas didele knyga, įrišta driežo žalumo audeklu, nutriušusia nugarėle.

– Kokius statymus įrašyti? Šimtą ginėjų ar du?

– Tegu bus trys, – nusprendė Olvenlis. – Trys šimtai ginėjų už tai, kad iki sausio pirmosios daugiau nesnigs, Bertis liudytojas.

Jis įrašė lažybų sąlygas knygoje.

– Dar pasigailėsite, – atsiliepė Baironas.

Olvenlis susiraukė.

– Pone, man jūsų gaila, juk jums tenka dirbti. Anoks čia gyvenimas be padoraus paveldėjimo. Verčiau tuojau pat pradėkite rašyti naują kūrinį, nes netrukus kreditoriai ims būriuotis prie jūsų durų.

VIENUOLIKTAS

BUVO DEVINTA VALANDA RYTO, laikrodis bibliotekoje išmušė kartą, paskui kitą. Kočreinas džiaugėsi, kad seras Džefris vėluoja, nes pirmininkas nepakentė sugedusių prietaisų ir būtų dėl gedimo apkaltinęs šilumą, kaip darydavo visada, kai koks nors mechanizmas sušlubuodavo.

Adamsas, stovėdamas toje pačioje vietoje kaip vakar, stengėsi susikaupti. Sunėręs abiejų rankų pirštus, pasukiojo rankas.

Kočreinas apžiūrinėjo plunksnos smaigalį.

– Seras Džefris negali pakęsti šio klimato, – tarė jis. – Pasak jo, mes gyvename pragare, o drėgnas Londono oras tiesiog šėtoniškas – kaip ir svilinanti dykumos kaitra.

– Aš pasakyčiau, kad jo paties viduje tupi velnias, – tarė Adamsas.

Kočreinas nusišypsojo.

– Mielai su jumis sutikčiau, – pašnibždomis ištarė jis.

Po ketvirčio valandos jis pakėlė plunksnos smaigalį aukštyn, paskui pavilgė jį rašalinėje ir tarė:

– Manyčiau, pakankamai ilgai laukėme. Malonėkite tęsti,

pone Adamsai, o jei seras Džefris teiksis apsilankyti, mes jam trumpai atpasakosime, ką praleido.

Robertas Adamsas, įsmeigęs žvilgsnį į grindis, žiūrinėjo parketo gysleles.

– Mūsų kapitonui nukirto galvą, – prakalbo tyliai, – o Viešpaties Žodį sunaikino liepsnose. Nužudė du įgulos narius. Likusius paėmę į nelaisvę, šiurkščia virve surišo rankas už nugaros. Net jei būtume galėję pasprukti, kur būtume ėję? Dolbis mus įkalbinėjo išsivaduoti, pulti į bangas ir nusiskandinti. Tvirtino, kad tada bent jau galėtume baigti dienas nepraradę orumo likučių.

Raginau jį sutelkti visas jėgas, dar likusias giliausiai kaulų smegenyse. Jau tada aiškiai supratau: kad išgyventume, turime būti tvirti, guvaus proto, o labiausiai – karštai tikėti Visagalį. Daviau sau įžadą – kol vaikštau ta pačia žeme kaip ir mano mylimoji, padarysiu viską, ką galiu, kad galiausiai pas ją parkeliaučiau. Mus skiria vandenynas, aš įkliuvau pačiame pragaro prieangyje. Bet prisiekiau: nenurimsiu, kol savo delnais nesuimsiu jos švelnių rankų. Kiekviena praėjusi akimirka reiškia, kad kentėti liko akimirka mažiau.

Auštant maurai pradėjo rinkti grobį ir krauti ant kupranugarių. Kupranugariai priklaupė ant smėlio, vaitodami nuo sunkių krovinių ir įrangos. Mums nedavė nei valgyti, nei gerti. Jau visą dieną ir visą naktį nieko neturėjome burnoje. Maniškė taip išdžiūvo, kad tapo sunku kalbėti. Tikriausiai tai tik į gera, nes jei būčiau ištaręs bent žodį, kaklą bematant būtų palietęs plienas.

Kai palikome pakrantę, saulė jau buvo aukštai. Pirmi ėjo žirgai, paskui kupranugariai, jiems įkandin vilkosi nusikamavę,

dejuojantys įgulos nariai. Mums iš paskos ėjo pora maurų, abu turėjo rimbus ir buvo pasirengę priversti mus paskubėti, jei kartais užsimirštume.

Pirmosios tos kelionės valandos tarsi įkaitinta geležimi išdegintos mano atmintyje. Aš garsiai raudojau, lūpomis gaudydamas tekančias ašaras. Kiekvienas lašas prilygo malonumų vandenynui. Saulė svilino galvą, visą viršugalvį nusėjo pūslės. Buvau tikras, kad tuoj griūsiu. Ir pargriuvau. Vos mano išsekęs kūnas susmuko ant smėlio, nugarą peršniojo odinis liežuvis – kartą, kitą. Vargais negalais pakilau ant kojų, o įgulos draugai meldė mane laikytis.

Sutemus maurai pagirdė gyvulius, pasistatė užuovėją ir įkūrė laužą, norėdami atbaidyti vilkus. Tik paskui tarsi prisiminę sviedė mūsų pusėn pašvinkusių kaulų. Ant jų likusioje mėsoje knibždėte knibždėjo kirmėlių. Mes atsisakėme valgyti, tvirtindami, kad to neėstų net šunys. Tad likome alkani – ir ištroškę.

Kitą rytą beveik visus purtė karštligė, išskyrus Džoną Stivensą. Jauniausias iš mūsų, aštuoniolikmetis, buvo miręs.

Robertas Adamsas liovėsi pasakoti. Stovėjo tylėdamas ir klausėsi, kaip Kočreino plunksna skrebena popierių. Kambario gale sėdėjo Koldekotas ir Džeromas. Adamsui pasakojant, jie triukšmingai įėjo į biblioteką, paskui prie jų prisidėjo dar keletas komiteto direktorių.

Kočreinas jau norėjo linktelėti Adamsui, duodamas ženklą tęsti, tik staiga didžiulės tikmedžio durys atsivėrė. Folkirkas įėjo kiek galėdamas tyliau ir patraukė tiesiai prie sero Džefrio. Kažką sukuždėjo ir palenkė galvą.

– Ir ką gi jis čia veikia? – užriaumojo Koldekotas.

– Ką? Kas? – paklausė Džeromas.

– Tas juokdarys Bertis Makormakas. Atvyko pasiklausyti pasakojimo. Sako, susidomėjęs kaip investuotojas.

– Koks įžūlumas.

– Liepsite jo neįleisti, pone?

Koldekotas pasvarstė, paskui pažvelgė į stovintį Adamsą.

– Ne, geriau pagalvojęs manau, kad šito pasigailėtino pono Adamso pasakojimas mums pravers. Folkirkai, pranešk ponui Makormakui, kad jis ir visi kiti gali bet kada prie mūsų prisidėti. Kėdžių visiems pakaks.

DVYLIKTAS

Kitą dieną Viljamas Beitmenas gavo laišką, kuriuo jam buvo pranešta apie naują žvėryno patirtą netektį. Naktį nugaišo stambus poliarinis lokys, kurį Jurgiui III padovanojo amžiną atilsį Norvegijos karalius Kristijonas VII.

Laiške, kurį parašė princo regento asmeninio sekretoriaus padėjėjo padėjėjas, buvo nurodyta Beitmenui kuo skubiau atvykti į Londono Tauerį pasiimti *Ursus maritimus* maitos.

Iškamšų meistras pasirinko šį darbą kaip tik dėl to, kad čia nebūna skubių užduočių. Jis negalėjo pakęsti skubos, tačiau puikiausiai suprato, kad net žiemą didelio gyvūno maita genda labai greitai. Pakanka užtrukti dieną kitą, ir konservavimas, kuriuo jis pelnytai garsėjo, bus nebeįmanomas. Beitmenas liepė Modei, savo žmonai, atnešti darbo drabužius, virvių ir peilį dramblio kaulo kriaunomis. Pasukęs durų link, įdėmiai pažvelgė į ją.

– Ir šį kartą laiku paruošk darbo stalą, moteriške, – griežtai paliepė, – o jei ne, grįžęs iškaršiu kailį!

Modė, barninga šluba moteris, didžiavosi vyro darbu karaliaus rūmams ir perdėtai gyrėsi juo kiekvienam sutiktajam. Būdama jaunesnė troško susilaukti sūnaus, kuris tęstų meistro amatą, prieš penkiasdešimt metų pradėtą Beitmeno tėvo Džeremijo. Bet jai pavyko pagimdyti tik gležnas dvynes.

Pagyvenusios vos savaitę, atšiaurią 1789 metų žiemą abi numirė.

TRYLIKTAS

Čevenedž Holas
1815 m. gruodžio 9 d.

Brangusis Saimonai,

dėkoju tau, mielas pusbroli, už lordo Bairono „Melodijas", kurios sušildė mane šiomis niūriomis, lietingomis žiemos dienomis. Autoriaus įrašas mane labai sujaudino, kaip ir tavo gerumas, kad pasirūpinai man jas atsiųsti, aš to niekada nepamiršiu.

Tikiuosi, kad skaitai mano laišką sėdėdamas, nes turiu tau naujieną. Jau sutarta, kad važiuosiu į Londoną! Keliausiu su mama baronienės Polterpoint karieta, kelionė numatyta kitą savaitę, pakeliui apsistosime Eilsberyje pas tetą, mamos seserį.

Londone įsikursime pas dėdę, serą Henrį Montegiu, jo namuose Blumsberio aikštėje. Dabar jau baigsiu, nes reikia krautis daiktus. Negaliu apsakyti, kaip jaudina mintis atsidurti sostinėje, visą amžinybę praleidus kaimo gūdumoje.

Nuoširdžiai tavo,
Bytė

KETURIOLIKTAS

KOČREINAS ATSIPRAŠĘS išėjo iš bibliotekos atsinešti iš savo sekretero naujos rašomosios plunksnos. Ta, kuria rašė, beveik susidėvėjo, kotelis ėmė nesmagiai slidinėti tarp pirštų.

Užlipęs laiptais netrukus įėjo į savo kabinetą, ten išsiėmė iš kišenės veidrodėlį ir apžiūrėjo kaklaskarę. Greitai pasitaisė. Baigęs paėmė naują plunksną, atidžiai nužvelgė ir dirstelėjo pro langą.

Vėl snigo.

Bibliotekoje rado Bertį Makormaką, jo pusseserę Karoliną ir Klarą Forteskju, kurios kaip tik sėdosi. Pažinojo Karoliną Lem, nes draugavo su Džordžu Baironu, ir buvo girdėjęs apie jos draugystę su panele Forteskju.

Sėsdamasis Kočreinas pasistengė nežiūrėti į akis nė vienai iš damų, nes toks įžūlus elgesys nedera džentelmenui.

Robertas Adamsas pakilo, apžvelgė kambarį ir pasijuto žiūrįs tiesiai į Klarą. Ji vilkėjo aptemptą prabangios geltonos taftos suknią su raukiniais ant pečių. Pamačiusi jo žvilgsnį nuleido akis į sterblę ir nepakėlė, kol neišgirdo jo balso.

Seras Džefris Koldekotas paragino tęsti pasakojimą.

Adamsas palaukė, kol plunksna bus pavilgyta rašalinėje ir nuo jos nuvarvintas rašalo perteklius. Giliai įkvėpė oro.

– Stovėdami čia, šiame prabangiame kambaryje, – ištarė išsitiesdamas ir remdamasis į grindis kulnais, tebežiūrėdamas į Klarą, – mes esame už milijonų mylių nuo pragaro liepsnų, apie kurias stengiuosi papasakoti. Prašyčiau klausytojų įsivaizduoti kaitrą, smėlį, troškulį.

Dar kartą, dar giliau, įkvėpė.

– Kaip jau pasakojau, mano laivas sudužo priešiškos Afrikos

pakrantėje; likau be drabužių, surištomis už nugaros rankomis. Mūsų kapitonui nukirto galvą, kitus jūreivius paėmė į vergiją ir išgabeno į žemyno gilumą.

Antros dienos rytą nešinas maišu vandens atlingavo vienas iš mūsų grobikų. Tamsiaveidis, barzdotas, šaltomis juodomis akimis ir tokiais pat juodais drabužiais. Prie juosmens turėjo prisiseges durklą raudonoje makštyje. Įvarvino kiekvienam į burną po kelis lašus neįkainojamojo vandens ir klausėsi, kaip mes meldėme dar. Atidavęs man porciją atsigręžė į mus ir nepriekaištinga anglų kalba tarė:

„Yra būdas jums visiems atgauti laisvę. Prisiekiu. Galėsite kiekvienas išgerti po dešimt maišų vandens, valgyti puikiausią mėsą ir atgauti garbę."

„Gal tu velnias?" – sušnibždėjo Niušemas. Žmogus nusišypsojo.

„Aš jūsų gelbėtojas", – atsakė jis.

„Tai atrišk mums rankas, duok drabužių ir vandens", – pasakė kitas jūreivis.

„Atsižadėkite savo Dievo, ir aš pasirūpinsiu, kad jums būtų atlyginta."

„Ką?"

„Pažvelkite į mane. Aš buvau toks, kaip jūs!"

„Kas tu toks?" – paklausiau.

„Mano vardas Chosė Moralesas, mane bangos išmetė į krantą lygiai kaip ir jus, tik už penkiasdešimties mylių nuo čia, prie Kapo Blanko."

„Koks buvo tavo laivas?"

„Jis vadinosi „Liucerna", plaukė į Kadisą. Aš ispanas."

„Tai tu iš tiesų velnias! – suriko Dolbis. – Nešdinkis šalin!"

Moralesas pakėlė odmaišį vandens sau prie lūpų ir atsigėrė.

„Laikas eis, – tarė, – ir jūs arba mirsite, ir jūsų kaulai liks čia gulėti, kol subyrės į dulkes, arba susiprasite ir pradėsite elgtis išmintingai. Atsižadėkite savo Viešpaties, atsiverskite, ir šie žmonės pradės jus laikyti sau lygiais."

„Kur jie mus veda?" – paklausiau.

„Gilyn į žemyną, į Sacharą. Ten saugu. Dabar mes su tokiais kroviniais esame lengviausias plėšikų grobis. Daug kas matė, kaip jūsų laivas sudužo, užplaukęs ant rifo."

„Kas mūsų laukia?"

Ispanas kliustelėjo šiek tiek vandens sau ant delno ir nusiprausė veidą.

„Jus parduos, – atsakė jis. – Jūs jiems tik prekės, skirtos mainams. Maldos Dievui jums tikrai pravers, nes galiu duoti žodį, kad niekas daugiau negirdės jūsų šauksmų, tiktai Jis."

Praėjo šešios dienos. Mūsų kūnus išsekino kaitra, nusėjo pūliuojančios žaizdos. Aš žiūrėjau į savo kelionės draugus, mačiau, kaip jie atrodo, gailėjausi jų ir veltui tikinau save, kad man šiek tiek geriau. Kas naktį pavykdavo pabėgti į sapnus, ir vėl atsidurdavau vilnijančiame nuo vėjo miežių lauke. Tačiau auštant tikrovė smogdavo tarsi geležinis kūjis.

Baigiantis pirmai kančių savaitei Džeimsas Deivisonas pasidavė. Buvo taip žiauriai nuplaktas, kad ėmė kosėti krauju ir iškosėjo gabalą plaučių. Paskutinę naktį jis meldė maurų, kad padarytų jam galą. Jie taip ir padarė, bet prieš tai pasilinksmino. Po vieną nukapojo jam visus rankų, o paskui ir kojų pirštus, kol jo klyksmus išgirdo visas pasaulis. Paskui nukirto vyriškumą, ir visą laiką nesiliovė kvatoję tarsi šakalai. Jis neteko sąmonės, bet jie jį atgaivino ir tada nupjovė liežuvį.

Auštant jis dar buvo gyvas. Tikras stebuklas. Paruošė kupranugarius, o prieš iškeliaudami pervėrė sumaitotą Deivisono kūną kalaviju ir stačią paliko ant smėlio. Nesupratau, kodėl jie taip elgiasi – kam palieka stačią. Tik paskui susivokiau – kad mūsų nelaimingasis bičiulis galėtų matyti nukeliaujantį karavaną.

PENKIOLIKTAS

KOČREINAS SUSTABDĖ PASAKOTOJĄ, baimindamasis įžeisti čia esančias damas. Jis jau ketino pasiūlyti serui Džefriui ateityje kviesti klausytis tik džentelmenus, bet priėjo Bertis, pasisveikino ir pristatė drauge atvykusias merginas.

Klara priėjo, žingtelėjo į šalį, stengdamasi atsistoti šalia Adamso, stovinčio Kočreinui iš dešinės.

– Nežinojau, kad jūsų išgyvenimai tokie baisūs, pone Adamsai, – atsargiai ištarė ji, nepakeldama akių nuo grindų. – Tikiuosi, komitetas daro viską, ką tik gali, kad palaikytų jūsų dvasią.

– Dėkoju. Jūs žinote, kad mano likimas pasikeitė tik dėl jūsų tėvo geros širdies.

Klara nekantravo pakviesti amerikietį aplankyti tėvo, bet niekaip neįstengė sugalvoti, kaip tai pasakyti su prideramu drovumu. Tad tik nusišypsojo, nuleido galvą ir delnu prisidengė burną. Jiedvi su ledi Karolina atsiprašė, išėjo iš bibliotekos ir susiradusios ramų kampelį susėdo pasišnekučiuoti.

Kai tik atitolo tiek, kad vyrai negirdėtų pokalbio, Karolina sugriebė Klarą už riešo.

– Brangioji, turiu pripažinti – jis tikras graikų dievas! Kodėl anksčiau man apie jį nepasakojai?

– Juk pasakojau, pasakojau! Mėginau paaiškinti!

– Na, brangioji Klara, tada tu tikrai prasta pasakotoja.

Abi vienusyk atsiduso.

– Turime elgtis labai atsargiai, – tarė ledi Karolina. – Tavojo pono Adamso aukštuomenė nepriėmė. Bent jau kol kas.

– Kaip galėtų?.. Jis juk amerikietis.

– Iš tiesų dilema.

– Tu girdėjai jo balsą?

– Brangioji Klara, girdėjau, bet turiu prisipažinti, kad jis vilioja ne ausis, o akis.

ŠEŠIOLIKTAS

TĄ VAKARĄ KOČREINAS ir Adamsas šiltai apsimuturiavo nuo šalčio ir išėjo pasivaikščioti. Nuo pavakarių nepaliovė snigę, o dabar paspaudė šaltis. Laivyno gatvėje knibždėjo kalėdinių reikmenų pardavėjų – čia galėjai rasti bugienio vainikų, amalo šakelių, ilgų lajaus žvakių, surištų po šešias, kepintų kaštainių ir pešti tinkamų gerai išsikabėjusių žąsų.

Žvaliai nusiteikęs Kočreinas pirmą kartą jautėsi iš tiesų reikalingas. Jo gerą nuotaiką dar labiau kėlė tai, kad siuvėjas ponas Henris Pulas iš Sevil Rou atsiuntė jam naują švarką. Šis pagal užsakymą siūtas drabužis jam buvo gerokai per brangus, bet Kočreinas, būdamas tikras dendis, verčiau ryžosi lįsti į skolas, negu vaikščioti prastai apsirengęs.

Einančius juos kalbino prekiautojai, siūlantys savo prekes, bet Kočreinas rankos mostu ginė juos šalin.

– Viengungio gyvenimas be galo sunkus, – pasakė jis.

– Tai kodėl nesusirandate žmonos?

– Pone Adamsai, tai nėra lengva.

– Kodėl? Susipažinkite su mergina, įsimylėkite ir pasipirškite.

Kočreinas pašaipiai sukikeno.

– Sakau, pone, tai ne taip paprasta. Londone džentelmenui vien tik išgyventi reikia mažiausiai penkių tūkstančių svarų per metus, o mano finansinė padėtis tikrai ne tokia.

– Kam jums tiek daug reikia?

– Aukštuomenėje taip įprasta, pone.

– *Aukštuomenėje?*

– Visiškai teisingai. Jei žmogus pasipirštų, neturėdamas pragyventi reikalingo paveldėjimo, jis bematant taptų visų pajuokos objektu.

– Bet jei myli, ar svarbu, kad iš tavęs juokiasi?

– Kuo čia dėta meilė, pone Adamsai? – stabtelėjęs paklausė Kočreinas. – Gal jūs mane klaidingai supratote, nes aš kalbėjau apie santuoką.

Jiems grįžus namo, durininkas parodė laišką.

– Atvežė privati karieta. Labai puošni. Su raidėmis ant durelių.

Kočreinas nusimovė pirštines, susigrūdo jas į kišenes ir pakėlė voką prie žibinto šviesos. Jis buvo adresuotas „Robertui Adamsui, eskvairui".

– Tai jums, – tarė jis, duodamas voką svečiui.

– Kas galėtų man rašyti?

– Na, atplėškite ir pamatysite.

Adamsas pakratė dešinės rankos pirštus, kad sušiltų, ir nuplėšė viršutinį voko kraštą. Viduje buvo vienintelis rašomojo

popieriaus lapas, violetinis, su vandens ženklu, vaizduojančiu datulinį finiką, vos įžiūrimą blausioje šviesoje.

– Eime vidun, – tarė Kočreinas, pasukdamas raktą duryse.

Jie įėjo, ir kai židinys buvo pakurtas, o lempa įžiebta, Adamsas padavė laišką Kočreinui.

– Gal galėtumėte man jį perskaityti?

– Taip, žinoma.

Kočreinas paėmė lapą kaire ranka ir pakėlė prie nosies.

– *Bouquet Imperial*, – mįslingai ištarė.

– Kas ten rašoma?

Kočreinas pakreipė violetinį laišką, ir aliejinės lempos liepsna nušvietė dailią kaligrafišką rašyseną.

Gerbiamasis pone Adamsai,

atleiskite, kad jums rašau. Man labai gėda tokios savo drąsos, nes laužau visas prideramo elgesio ir etiketo taisykles, tačiau kito kelio nėra. Norėjau jums pranešti, kad mane labai sukrėtė siaubingi jūsų patirti išgyvenimai, apie kuriuos šiandien pasakojote, ir kukliai, tačiau nuoširdžiai tikiuosi, jog netrukus pasitaikys proga vėl su jumis susitikti.

Nuoširdžiai jūsų,
Klara Forteskju

P. S. Būčiau labai dėkinga, jei šį laišką išlaikytumėte griežčiausioje paslaptyje.

SEPTYNIOLIKTAS

Beitmenas sustabdė vežimą prie didžiųjų žvėryno durų ir ėmė iš visų jėgų belsti. Praėjusią naktį miegojo užeigoje Kolčesterio priemiestyje, kur valgė keptos jautienos ir užgėrė ją bokalu naminio alaus. Gėrimas pasirodė toks skanus, kad jis paprašė antro bokalo. Alų atnešė užeigos šeimininko žmona, stambi moteris medine dešine koja. Ji pasiteiravo, ar iškamšų meistras keliauja vienas, ir jis atsakė, jog vienas.

– Tai liepsiu atsiųsti jums draugijos į kambarį, – tarė ji. – Maloniai sušildys lovą.

Ponas Beitmenas apsvarstė savo reputaciją – jis padorus žmogus, iškamšų meistras, apie kurio įgūdžius amato draugai pasakoja legendas. Be to, jis iškamšas gamina ne kam nors kitam, o pačiam Velso princui. Vienu mauku baigė gerti alų, paėmė nuo lėkštės apskrudusį riebalo kąsnį, greitai nugurkė ir nusvirduliavo į kambarį.

Ta naktis jam priminė, kad moterys geba daugiau, negu tai, ką jam jau trisdešimt metų siūlė žmona. Jis pasijuto nukeliavęs į Eliziejaus laukus. Tad kai tarnaitė paprašė trijų šilingų, davė jai kroną. Vaizduotėje tebegyvendamas Esekse patirtais lovos malonumais, likusį kelią nuvažiavo stiklinėmis akimis.

Žvėryno durys prasivėrė, Beitmenas pamojavo laišku su karališkuoju herbu ir pareikalavo kuo greičiau jį nuvesti ten, kur guli mirties stingulio sukaustytas didžiulis baltasis lokys. Prižiūrėtojas nuvedė iškamšų meistrą viduriu tarp gerokai per arti vienas kito sustatytų retų ir egzotiškų gyvūnų narvų.

– Kada jis nudvėsė? – atsainiai paklausė Beitmenas.

– Prieš geras tris dienas. Siaubingai triukšmavo. Sakyčiau,

pusei Londono nedavė užmigti. Užtat dabar guli tylus kaip rąstas.

Žvėris, nuo kurio sklido neįsivaizduojama smarvė, buvo pridengtas purvinu apklotu. Iškamšų meistras priėjo artyn, pakėlė drobulę ir bedė pirštu į priekinę leteną. Paskui apžiūrėjo galvą ir sukišęs pirštus į nasrus patikrino dantis.

– Manau, padarysiu jį riaumojantį, – tarė. – Princui patiks. Princui patinka, kai žvėrys riaumoja.

Po valandos vežimas su sėkmingai įkeltu Arkties žvėrimi patraukė Kolčesterio link. Poliarinis lokys, vėl uždengtas maita sudvisusiu rudu apklotu, vežimui dardant pas išmaniąją tarnaitę į Esekso užeigą, kratomas beveik nejudėjo.

Beitmenas buvo pratęs važiuodamas namo apmąstyti, kaip geriausia užkonservuoti gyvūną ir kokią pozą jam suteikti. Bet šį kartą iškamšų gamybos subtilybės jam nerūpėjo nė per nago juodymą.

AŠTUONIOLIKTAS

Žemai prie Temzės, Vopinge, Albertas Viksas namie prie židinio džiovino paties vytą virvę. Lėtai sukiojo ją tarp pirštų, prižiūrėdamas, kad karštis tolygiai skverbtųsi į plaušus.

Viksas buvo perkaręs, žilaplaukis ir vaikščiojo šlubčiodamas. Pats neturėjo supratimo, kokio yra amžiaus, bet paklaustas apie tai atsakydavo, jog jaučiasi „senas kaip pasaulis“, ir iššiepdavo bedantę burną. „Iš dantenų, – sakydavo jis, – gali apie žmogų pasakyti daugiau, negu iš visų jo plepalų.“ Jo žmona, plepalų karalienė, pagimdė jam šešis vaikus, penkis berniukus ir mergaitę.

Ir dingo prieš penkiolika metų naktį prie upės, kur paskutinį kartą matė ją šlitiniuojančią girtą. Vaikai irgi beveik visi mirė, o kiti išsibarstė po pasaulį, vyriausias sūnus nubaustas mirtimi už vagystę, o kiti išgabenti į pietus, į nusikaltėlių koloniją Van Dimeno žemėje.

Viksas trynė virvę tarp delnų ir smarkiai trūktelėjo, kol išgirdo traškėjimą; tėvas jam buvo sakęs, kad tai tikras ženklas.

– Sausa kaip parakas, – tarė sau ir atsisėdęs ant kėdės ėmė rišti kilpą.

Alberto Vikso senelis, tėvo tėvas, pirmasis iš visos šeimos ėmėsi šios profesijos – karališkuoju koriku jį paskyrė princo regento senelis karalius Jurgis II. Vienuolikos metų Albertas pirmą kartą padėjo jam pakarti nuteistąjį, panašiai kaip kitados padėjo ir jo tėvas. Apie tą dieną jis dažnai pasakodavo, prisimindamas, kaip trakštelėjęs tarsi sausa šaka karštą vidurvasarį lūžo sprandas. Dabar gerokai pasenęs gailėjosi tik vieno – kad vyriausias jo sūnus Džonas pats buvo pakartas, užuot koręs kitus.

Vikso tėvas, trisdešimt metų buvęs atsakingas už Taiberno kartuvių priežiūrą, pakorė ne vieną garsiausią anų laikų pakelių plėšiką. Albertas užaugo klausydamas pasakojimų apie mirties bausmes ir puikiausiai išmoko slaptų triukų, arba, kaip mėgo sakyti jo tėvas, „amato paslapčių". Mokėjo gerai išdžiovinti virvę, kad mazgas užsiveržtų akimirksniu, žinojo, kad kilpą reikia užmauti aukštai ant sprando, kur slanksteliai silpniausi. „Mokykis amato, Bertai, – sakydavo jam tėvas, – ir visą gyvenimą turėsi darbą." Tai buvo tiesa. Metams bėgant Albertas Viksas sukaupė nemenką turtą, bet neturėjo įpėdinio jam paveldėti.

Jis buvo garbingas korikas, todėl visad turėjo daug darbo, už kurį gerai mokėjo. Pernai, metams baigiantis, išvežė jo jauniau-

sią sūnų, o paskui tą pačią savaitę mirė Vikso sesuo. Albertas liko pasaulyje vienui vienas. Šiek tiek pasielvartavo, bet po savaitės pasijuto linksmesnis negu bet kada anksčiau. Jis tapo laisvas – laisvas nuo niurgzlės žmonos ir nuo šeimos narių, kurie visą gyvenimą vagiliavo jo sunkiu triūsu kauptus pinigus.

Paskui vieną kovo mėnesio popietę jį pakvietė įvykdyti mirties bausmės už išdavystę nuteistam žmogui Kartuvių dokuose. Palikęs Taiberno kartuves ir persikėlęs palei upę tolėliau, Albertas susipažino su keletu visai malonių nusikaltėlių, o paskui juos pakorė. Jie labai skyrėsi nuo šiurkščių atsiskyrėlių, kuriuos kardavo seniau. Keletas iš jų buvo džentelmenai, nuteisti už nusikaltimus Karūnai.

Nuteistasis už išdavystę pats buvo džentelmenas, pasivadinęs Kuko pavarde. Aukštas, gerų manierų, jis turėjo savo nuomonę apie gyvenimą, verslą ir viską, kas dedasi pasaulyje. Tą dieną kartuvėms kažkas nutiko. Kol pameistriai triūsė jas tvirtindami, Albertas šnekučiavosi su ponu Kuku. Papasakojo jam apie garsius savo pakartus žmones, net atskleidė keletą amato paslapčių. Manė, kad šis žmogelis jas vargiai kam nors išduos.

Likus valandai iki egzekucijos prieš pakildamas mediniais laipteliais Kukas paklausė Alberto apie šio pajamas.

– Santaupas laikau sienos ertmėje prie lovos, – atsakė Albertas, tokiomis aplinkybėmis vėl nieko neslėpdamas.

– Jūsų vietoje, – patarė Kukas, – išimčiau jas iš ten ir investuočiau. Kitą vasarą galėtumėte būti turtingas žmogus. Jei atidžiai klausysite, duosiu patarimą.

Albertas Viksas pastatė ausis ir atidžiai klausėsi. Kitą dieną po to, kai pono Kuko sprandas trakštelėjęs lūžo, jis nuskubėjo adresu, kurį buvo gavęs – į pono Hju Aplebio kontorą Vimpoulo

gatvėje. Leido sau tokia proga pasiskolinti kostiumą, priklausiusį neseniai jo paslaugomis pasinaudojusiam džentelmenui. Laidotuvininkui slapčiomis kyštelėta moneta padėjo užtikrinti, kad jo šeimos nariai nieko nesužinos.

Kišenėje jis nešėsi ašutinį kapšelį su keturiasdešimt metų kauptomis santaupomis. Pamatęs auksą, ponas Hju Aplebis skyrė klientui visą dėmesį. Išklausė Alberto Vikso pasakojimo apie trumpą, tačiau artimą pažintį su velioniu ponu Kuku, o Albertas įdėmiai klausėsi brokerio patarimų, kaip turimą sumą padidinti ir paversti tikru turtu.

Aplebio, plikti pradėjusio trisdešimtmečio, akys buvo šaltos ir mėlynos kaip ledas, o tokių veidų kaip jo nuoširdžiai bijosi maži vaikai. Jis pakilo nuo kėdės, lėtai priėjo prie lango ir pažvelgė į vėjo siūruojamus medžius.

– Jūs išmintingas žmogus, pone Viksai, – tarė išpūsdamas krūtinę nelyginant gaidys, stripinėjantis prieš vištų pulkelį. – Matau iš jūsų akių. Turėdamas tokias santaupas ir tokį pasiūlymą, – trumpam nutilęs pamojo plonu aplanku, kurį laikė dešinėje rankoje, – netruksite įgyti tokią prabangą ir turtus, apie kokius nė nesapnavote.

– Kaip galėčiau geriau investuoti, pone? – mandagiai paklausė Viksas, kuris jautėsi truputį nesmagiai pirmą kartą gyvenime sėdėdamas kontoroje.

– Investicijų pasaulyje, pone Viksai, esama daugybės būdų prarasti turtus ir labai nedaug tokių, kuriais išmanus ponas, toks kaip jūs, galėtų pagerinti savo finansinę padėtį. Bet man atrodo, kad likimas jums šypsosi, pone. Tik šiandien rytą gavau šifruotą pranešimą apie projektą, kuris atveria neabejotinas galimybes. Tuoj paaiškinsiu...

Grupė pačių garbingiausių, kokius tik įmanoma įsivaizduoti, džentelmenų rengia didžią ekspediciją. Jos tikslas – pasinaudoti turtais, slypinčiais žemėse, kurių lobių iki šiol niekas nesuskaičiavo. Ekspedicijos nariai įveiks vietos sargybinius ir pasisavins karalystės iždo sandėlius, pilnutėlius gryno aukso luitų. Tada parsigabens grobį į Londoną, ir visi, kurie investavo į šį didingą projektą, sulauks atlygio už savo įžvalgumą ir drąsą.

Hju Aplebis įsmeigė į Albertą Viksą šaltas mėlynas akis. Žiūrėjo taip ilgai, kad pastarajam pasidarė nesmagu. Albertas patogiau atsisėdo ir pakraipė nugarą. Švarkas buvo siūtas kiek menkesnio sudėjimo žmogui, ir siūlės gerokai veržė bei spaudė kūną.

Aplebis pastūmė priekin aplanką, ir šis atsidūrė tiesiai priešais Albertą Viksą. Rudo popieriaus aplankas aplamdytu pakraščiu su užrašu TIMBUKTU.

DEVYNIOLIKTAS

AFRIKOS KOMITETO BIBLIOTEKOJE sėdėjo Koldekotas, Džeromas ir Viljamas Devitas laukdami, kol laikrodis išmuš devynias. Londono aukštuomenė negarsėjo nei pomėgiu anksti keltis, nei punktualumu. Bet pasakojimas jau sudomino keletą paprastų visuomenės žmonių. Ir jie nevėluodavo, kitaip negu aristokratai, kuriems jie tarnavo. Serui Džefriui įsakius, liokajus įnešė ir pastatė gal tuziną kėdžių.

Pirmininkas galvos linktelėjimu pasveikino Klarą Forteskju, ledi Karoliną ir jos pusbrolį Bertį Makormaką, kurį atlydėjo pustuzinis bičiulių.

Saimonas Kočreinas klausėsi, kaip didžiulis laikrodis išmušė devynis kartus. Atsistojo ir mostu paragino Adamsą pasekti jo pavyzdžiu.

– Ponios ir ponai, – prakalbo jis, – man, kukliam šio garbingo komiteto sekretoriui, teko didžiulė garbė ir malonumas jums vėl pristatyti poną Robertą Adamsą ir prašyti, kad jis teiktųsi tęsti savo kerintį pasakojimą.

Padėkojęs Kočreinui, Adamsas apžvelgė klausytojus.

– Kaip jau pasakojau, – prabilo jis, – likusius gyvus įgulos narius ir mane paėmė į vergiją ir nugabeno žemyno gilumon, į didžiąją Sacharą. Auštant kiekvienai dienai mes nežinojome, ar ji mums nebus paskutinė. Bet aš slapta buvau sau prisiekęs ištverti iki galo ir šventai laikiausi šios priesaikos.

Dienos ir naktys, kupinos klaikiausių vargų ir kankynės, keitė viena kitą. Kas vakarą prieidavo ispanas Moralesas, mūsų tikėjimo išdavikas, ir tyčiodavosi iš mūsų apgailėtinų sąlygų, viliodamas drabužiais ir skanėstais nuo grobikų stalo. Mes jį keikėme, vadindami tikruoju vardu – šiukšle, iškilusia iš pragaro pamazgynės.

Vieną rytą maurai, suginę kupranugarius, vėl ant jų sukrovė visą grobį, atsigabentą iš mūsų sudužusio laivo. Rimbų smūgiais privertė įgulos narius ir mane stotis ant kojų. Garsiai pašaukiau Moralesą, melsdamas atskleisti, kas bus toliau.

„Žemyno gilumoje karšta tarsi žaizdre, žirgai ten neišgyvens, – atsakė jis. – Todėl jie liks su mumis čia, arčiau kranto."

Jam dar nebaigus kalbėti vienas iš maurų, nulipęs nuo kupranugario, surišo man rankas odos diržu, kurio vieną galą pritvirtino prie gyvulio balno. Paskui kažką arabiškai suriko.

„Tave pardavė, – ramiai pranešė Moralesas. – Keliausi su jais į žemyno gilumą ir ten mirsi."

Tai buvo viena iš šiurpiausių akimirkų, kokių man, savo nelaimei, teko gyvenime patirti. Stovėjau ant smėlio nuogas, vyriškumą prisidengęs tik odine strėnjuoste, o mano draugus tempė nuo manęs tolyn. Su ašaromis akyse šaukiau juos, o jie man atsiliepė. Paskutinis mano ausis pasiekęs žodis buvo Dolbio priesakas:

„Ištverk!"

Kupranugariai greitai žengė per smėlį. Jei nespėdavau su jų ilgais žingsniais, jie tempdavo mane į priekį tąsydami kaip skudurinę lėlę. Po pietų įžengėme į tas naująsias žemes. Smėlis tapo daug sausesnis, ore nebeliko drėgmės. Vos įstengiau alsuoti. Negalėjau apie nieką galvoti, tik be paliovos klausinėjau savęs, kur jie mane gabena.

Iki pat horizonto plytėjo smėlio jūra – plyna, tyli, saulės išdeginta. Ėjome per ją greitai, tarsi skubėdami į neatidėliotiną susitikimą.

Perėję horizontą siekiančius tyrus priešais išvydome tokį pat reginį – begalinius smėlynus. Retkarčiais kur ne kur pasitaikydavo vienišas dygliakrūmis. Pamatę jį maurai apsidžiaugdavo. Pribėgę tol tampydavo, kol išraudavo su šaknimis. Po vieną jas čiulpdavo, ir iš jų juoko supratau, jog tai didžiulis malonumas.

Žygiavome penkias dienas. Galiausiai tolumoje išvydome kažką, ką iš pradžių palaikiau keletu medžių. Tačiau artinantis paaiškėjo, kad tie medžiai juda. Mano grobikai, regis, džiaugėsi. Pagreitino žingsnius, ir temstant mes susitikome kitą maurų grupelę.

Tą naktį jie šventė ir linksminosi. Užkūrė laužą, paskerdė keistos išvaizdos gyvulį, skerdieną iškepė. Neatpažinau, koks tai gyvulys, kvapas irgi buvo nepažįstamas. Kai mano pusėn

sviedė vieną jo kaulą, susidomėjau dar labiau. Kiūtodamas susitraukęs ir grauždamas kaulą staiga išgirdau balsą – žmogus kalbėjo angliškai:

„Ar tu krikščionis?“

„Taip! – atsakiau. – O kas tu?“

„Tada aš tavo brolis, – atsakė jis. – Aš jūrininkas iš Kadiso. Mano laivas sudužo prieš trejus metus; mane, kaip ir tave, paėmė į vergiją.“

„Kuo tu vardu?“

„Chuanas Sančesas. O tu?“

„Robertas Adamsas.“

Papasakojau Sančesui, kiek skausmo man sukėlė išsiskyrimas su draugais. Į tai jis atsakė, kad maurai krikščionis, tokius kaip mudu abu, laiko daiktais, kuriuos galima keisti vieną į kitą, ir kad tokių kaip mes didžiojoje dykumoje šimtai. Pasiteiravau jo, koks čia gyvūnas žuvo, kieno kaulą graužiu.

„Dykumos lapė“, – atsakė Sančesas.

Kitą rytą paklausiau naujojo draugo, kaip galėtume pakeisti savo varganą padėtį. Tikėjausi, kad nuliūdęs nunarins galvą. Bet jis atsakė.

„Galime pabėgti, – greitai ištarė, – ir jei pavyks nusigauti iki Mogadoro Maroko pakrantėje, tenykštis konsulas mus išpirks. Jis moka išpirką už kiekvieną krikščionį, kuris neišsižadėjo tikėjimo.“

Pašokau ir kiek kojos neša pasileidau prie smėlyne tupinčio savo šeimininko.

„Mogadoras! Mogadoras, nuvesk mus į Mogadorą! – iš visų jėgų angliškai meldžiau. – Padėk mums, ir konsulas tave apipils turtais!“

Mauras pakilo ir taip trenkė man per petį, kad išnarino sąnarį. Sustūgau iš skausmo, o jis nučaižė mane rimbu. Kitą vakarą po neapsakomo skausmo kupinos dienos Sančesas liepė man sukąsti odos raištį, kuriuo buvo surištos mano rankos. Paklusau, ir jis trūktelėjęs atstatė sąnarį į vietą.

Žygiavome dar savaitę – vilkstinė kupranugarių, apkrautų įvairiausiomis keistybėmis iš mūsų ir kitų sudužusių laivų. Ten buvo į maišus sukrautų burių, dėžių su amunicija, ant virvių sunertų iliuminatorių, vinių, plaktukų ir visokių kitokių įrankių. Ant vienos kupranugarės – nerangios, didelės patelės – buvo pririšta didžiulė medinė laivo „Jūrų valdovė" pirmagalio skulptūra.

Kartais mūsų karavanas sutikdavo kitą. Maurai bučiuodavo vieni kitus į skruostus, šlovindavo savo Dievą ir keisdavosi iš maišų ištrauktomis laivų gėrybėmis.

Kartą mums pasisekė sutikti didelį maurų būrį. Mano šeimininkas vyresniajam iš jų padovanojo porą Biblijų, kurių sausi kaip parakas puslapiai buvo labai branginami kaip geriausias prakuras. Dovana buvo priimta palankiai, atsakydamas vyresnysis atvėrė skrynią, iki kraštų prikrautą grobio. Išėmęs iš jos didinamąjį stiklą ir Amerikos vėliavą, ceremoningai įteikė savo svečiui.

Dienos bėgo, ir Sančesas mokė mane meno išgyventi dykumos smėlynuose. Išmokau susirinkti naktį susikaupiančią rasą, įpratau gromuliuoti maistą kaip kupranugaris, kad gaučiau iš jo kuo daugiau naudos. Dar jis mane išmokė gerti iš kupranugario šlapimo srovės ir išvengti spyrio į veidą.

Kočreinas pertraukė Adamsą.

– Pone, siūlau padaryti trumpą pertrauką, kad galėtume įnešti ir pastatyti dar vieną eilę kėdžių.

Pora liokajų ėmė statyti kėdes tuzinui ką tik atvykusių aukštuomenės atstovų pasodinti.

Klara Forteskju, sėdinti kambario gale, nesmagiai stebeilijosi į grindis. Jai buvo gėda prisiminti vakar vakare išsiųstą laišką ir baugu, kad apie jį nesužinotų ledi Karolina. Verčiau būtų buvę pasilikti namie, bet troškimas sužinoti apie visas menkiausias amerikiečio patirtas kančias paskatino atvykti čia.

Prieš vėl pradedant pasakojimą seras Džefris skubomis išėjo iš bibliotekos ir nulėkė į savo kabinetą trečiame aukšte. Pasiuntė apačion Folkirką, paliepdamas atvesti komiteto sekretorių, ir pridūrė:

– Jei per penkiolika sekundžių jo čia nebus, atimsiu iš tavęs savaitės užmokestį!

Kočreinas buvo seniai pratęs prie sero Džefrio protrūkių ir mokėjo juos ištverti. Per pirmą darbo komitete mėnesį jis išsiugdė šeštąjį pojūtį, leidžiantį be klaidų nustatyti, kas taps kita pirmininko įsiūčio auka. Iš patirties žinojo, kad stovėdamas visiškai ramiai, tylėdamas ir žiūrėdamas į palangę sugebės ištverti net baisiausią audrą. Kočreinas perprato: jei pirmininkas ko nors klausia, geriausia nieko neatsakyti.

Koldekoto kakta blizgėjo nuo prakaito. Jis taip sukaito, kad nusimovė baltas pirštines, kuriomis buvo pratęs puoštis, ir stovėjo nuleidęs prie šonų rankas. Kočreinas pasibeldęs įėjo ir sustojo, laukdamas priekaištų.

Seras Džefris sūpavosi nuo kulnų ant pirštų ir vėl atgal ant kulnų.

– Saimonai, – ištarė tokiu tyliu balsu, kad Kočreinas suabejojo išvis ką nors išgirdęs, – mes dėjome labai daug pastangų, stengdamiesi užtikrinti ekspedicijos į auksinį miestą sėkmę.

Užvis mažiausiai mums dabar reikia, kad žaliūkas neraštingas amerikietis atkreiptų visuomenės dėmesį į Timbuktu! Tu privalai padaryti viską, ką įmanysi, kad ponas Adamsas ir jo pasigailėtina istorija sulauktų visų pajuokos, – Koldekotas giliai įkvėpė oro. Juto artėjant astmos priepuolį. – Ar gerai mane supratai?

Kočreinas du kartus sumirksėjo akimis.

– Nešdinkis lauk ir nepamiršk, ką sakiau!

Kabineto durys prasivėrė, paskui užsidarė, klaktelėjo spyna. Seras Džefris išsitraukė kapšelį makubos, pasėmė žiupsnelį, paskui dar vieną. Tada labai lėtai nužvelgė ranka pieštus Afrikos žemyno kontūrus, įrėmintus dailiais auksuotais rėmais, kabančius ant vakarinės kabineto sienos.

– Pedi, – gąsdinamai šaltu balsu ištarė jis, – tik išdrįsk susimauti, aš tave iškasiu iš po žemių ir kastruosiu štai šitomis rankomis.

DVIDEŠIMTAS

Laivyno gatvė 16
1815 m. gruodžio 22 d.

Brangioji Byte,

pasakojimas priviliojo įvairiausių klausytojų ir pavertė poną Adamsą tikra įžymybe, o dėl to jo neįtikėtina istorija tapo tik dar nepaprastesnė.

Karštai ir nuoširdžiai tikėjausi, kad Kalėdų laikotarpiu sulauksiu progos pasikalbėti su tavimi akis į akį. Nežinau, ar gavai mano ankstesnį laišką, o gal atvykus pašto karietai jau buvai išvažiavusi.

Kad ir kaip ten būtų, iš visos širdies tikiuosi, kad kelionė buvo patogi, ir nekantrauju sulaukti iš tavęs žinelės.

Nesiliauju apie tave galvoti, brangioji Byte,
Saimonas

P. S. Šį laišką siųsiu į Čevenedžą, nors suprantu, kad tavęs veikiausiai ten jau nebėra.

DVIDEŠIMT PIRMAS

GAUSIAI SNIGO, lordas Olvenlis perėjo Šv. Jokūbo aikštę ir įžengė pro aukštas ąžuolines „Vaito" klubo duris. Nupurtęs nuo batų drėgną sniegą, padavė paltą durininkui ir apsimetė negirdįs, kai šis pasveikino su artėjančiomis Kalėdomis.

Olvenlis buvo prastai nusiteikęs.

Princas nei iš šio, nei iš to užsigeidė pasilikti mieste iki Naujųjų metų, priversdamas taip pat elgtis visus savo bičiulius. Bet lipdamas laiptais į svetainę Olvenlis pasiguodė. Bent jau lažybas su Baironu pavyko laimėti.

Dėkui Dievui už sniegą.

Viršuje vos surado kur prisėsti. Visi nuolatiniai klubo nariai buvo susirinkę, susėdę savo įprastuose krėsluose ir gurkšnodami saldų cheresą garsiai kvatojo iš, jų nuomone, juokingų pokštų. Apžvelgęs kambarį Olvenlis pamatė daug nematytų veidų – be abejo, tai karininkai, grįžę iš karo. Nugirdo kažką šnekučiuojantis apie susirėmimą vyras prieš vyrą, kiti aptarinėjo Napoleono žirgą.

Staiga Olvenlio dėmesį patraukė keistas dalykas. Dendis, vardu Grevilis, sėdėjo svetainės viduryje ir šaižiu balsu pasakojo kitam džentelmenui, Henriui Karlailiui, apie retą ir nepaprastą progą. Labiausiai Olvenlį sudomino tokia frazė:

– Prisiekiu savo motinos sveikata, kad mano investicijos netrukus su kaupu atsipirks.

Šiaip jau tokie dalykai nedomino jaunojo pero, bet dabar jis tyliai susimąstė, suglaudęs abiejų rankų pirštus ir prisimerkęs. Kaip tik tą rytą gavo tėvo, pirmojo barono, laišką su nurodymais pasimokyti kaupti turtus, o ne tik kaip iki šiol juos švaistyti. Ol-

venlis ketino atsakyti ir papasakoti apie sėkmingai pasibaigusias lažybas su Baironu, bet nugirstas pokalbis sukėlė naujų minčių. Jis smulkiai išklausinės Grevilį, paims tam tikrą sumą iš savo palikimo pinigų ir investuos į šį neabejotinai pelningą reikalą.

Po dešimties minučių jis su Baironu ir Berčiu Makormaku sėdėjo prie erkerio lango, šildomas pasitenkinimo savimi. Grevilis mielai pasisiūlė jį supažindinti su seru Džefriu ir pasakė, ką žinąs apie komiteto surengtą ekspediciją į tolimąjį Timbuktu.

Bironas, kaip garbingas žmogus, tuojau pat atidavė skolą. Olvenlis, kaip tikras džentelmenas, iš paskutiniųjų stengėsi neišsiduoti džiūgaująs.

Bertis pakeitė pokalbio temą.

– Klausykit, – pareiškė jis, – ar girdėjote, kad kitą savaitę iš varžytynių pardavinės Brumelio daiktus? Specialus šventinis renginys.

– Vargšas senis, – atsiduso Bironas. – Londonas be jo nebe tas.

– Jis seniai buvo pasmerktas žlugti, – atkirto Bertis. – Tik pamanykite, kokią nešlovę užsitraukė šis anksčiau visų garbintas žmogus, kreditoriai nusivijo jį iki pat Prancūzijos.

– Olvenli, jūs su juo susirašinėjate? – paklausė Bironas.

– Taip, susirašinėju, – atsainiai atsiliepė šis.

– Ar Prinis apie jį kada nors užsimena?

Olvenlis pajudino smilių, rodydamas, kad ne. Tiesą sakant, jis beveik nesiklausė.

Lauke snigo vis smarkiau. Nuo vidurdienio nepraėjo nė dvi valandos, o jau beveik sutemo.

Gal dešimties metų vaikas klupdamas klampojo per sniegą. Jis vilkėjo suplyšusiais medvilnės marškiniais, avėjo skylėtais

batais. Vos išaušus tėvas išvarė jį laukan pardavinėti degtukų, o dabar jis bijojo pareiti namo, nes nepardavė nė vienos dėžutės. Po pietų pastovėjo prie Gunterio konditerijos krautuvės, spoksodamas į vitrinas, kol buvo nuvarytas. Paskui, artėdamas prie Šv. Jokūbo rūmų, pamatė „Vaito" klubo erkerio langą. Užlieta ryškiai geltonos lempų šviesos svetainė buvo šilta ir jauki, o trys džentelmenai sėdėjo čia pat už stiklo.

Lordas Olvenlis pažvelgė į gatvę ir nusipurtė nuo šalčio. Paliepė liokajui atnešti butelį atšaldyto *Veuve Clicquot*, norėdamas išgerti už naująją investicijų galimybę. Paskui vėl dirstelėjo į gatvę, žvilgsnis užkliuvo už smulkaus vaikiūkščio. Juodu susidūrė akimis – vaikas užvertęs galvą žiūrėjo aukštyn, Olvenlis žvelgė žemyn. Pokštelėjo atidaromo šampano butelio kamštis, taurėje sušnypštė burbuliukai.

– Išgerkime už mūsų sėkmę, – linksmai pasiūlė Olvenlis, iškėlęs aukštą taurę į šviesą. – Mažų mažiausiai, – pridūrė jis, – kad šaltis nė vienam iš mūsų nesukeltų nepatogumų.

DVIDEŠIMT ANTRAS

KOMITETO BIBLIOTEKOJE teko pastatyti dar penkiasdešimt kėdžių, kad susėstų visi susirinkusieji. Žinia apie Adamso pasakojimą pasiekė net Bondo gatvę vakaruose ir Tauerio kalvą rytuose. Prie vakarykščių klausytojų prisidėjo ponios ir ponai, susidomėję geru pasakojimu ir norintys savo akimis pamatyti amerikietį.

Seras Džefris Koldekotas pareikalavo pasakojimą pradėti vėliau, negu praėjusiomis dienomis, tikėdamasis, kad klausytojai

neateis, įsisukę į šventinių renginių karuselę. Užvis mažiausiai tikėjosi, kad neraštingo jūreivio pasakojimas pats savaime taps dėmesio vertu renginiu.

Lauke susirinkus miniai, Viljamas Devitas pasiūlė užsklęsti duris. Tačiau, kaip Koldekotas ne kartą jam buvo priminęs, jei pavyks diskredituoti Adamsą, visi klausytojai gali tapti investuotojais ir prisidėti prie didingos komiteto surengtos ekspedicijos.

Robertas Adamsas įsikišo ranką į kišenę ir palietė visada ten gulinčią nėriniuotą nosinaitę. Ji tiesiogiai siejo su Kristina ir tapo savotiška dingstimi išlikti, tarsi virto jos dalimi. Pakakdavo ją paliesti, ir jis vėl atsidurdavo Hadsone.

Biblioteka buvo beveik artipilnė žmonių, aidėjo šnekos, kurių tikslas buvo vienas – pasidalyti naujausiais gandais. Klausytojai puikavosi naujausios mados drabužiais, siuvinėtomis skrybėlaitėmis, taftos ir šilko sukniomis, krakmolytomis kaklaskarėmis, frakais ir gelumbės kelnėmis.

Kočreinas paskelbė, kad metas pradėti. Atsistojęs pristatė amerikietį ir pasveikino susirinkusiuosius su šventėmis.

Adamsas nė pats nepajuto, kaip vėl prakalbo.

– Vieną rytą prabudęs pamačiau, kad dangus tamsus kaip naktį, – kalbėjo jis. – Tarsi tuoj tuoj kils baisi audra. Pasigirdo grumėjimas, tačiau nejutau jokio vėjo, ir tai mane labai sutrikdė. Užsidengiau akis ir pašaukiau Sančesą, prašydamas paaiškinti. Pamačiau, kad jis džiūgauja, ir liepė man išlikti ramiam.

„Tai dangaus mana", – tarė jis.

Po akimirkos mus užpuolė skėriai – milijonų milijonai skėrių. Jie užklojo visą dykumą, beviltiškai ieškodami mitalo. Kaip ir musės, kankinusios mus nuo ryto iki nakties, stengėsi rasti drėgmės.

Negaišdamas nė akimirkos Sančesas man parodė, kaip skėrį perplėšti pusiau ir iškąsti pilvą. Mums, išbadėjusiems, jie buvo skanesni už kiaulienos kepsnį.

Praėjo dešimt dienų. Būčiau galėjęs prisiekti, kad vaikštome ratais, bet maurų vadas, regis, puikiai žinojo kelią ir būtų galėjęs jį rasti užrištomis akimis. Nė kartelio jie nepažvelgė į mus, savo vergus, kaip nors kitaip negu su baisia neapykanta. Laikui bėgant ėmiau suprasti jų kalbą ir tada dar aiškiau suvokiau tą jų pasibjaurėjimą mumis. Jie sakė, kad mes, krikščionys, neturime sielos, kad mes blogesni už niekingiausius nuodingus vabzdžius.

Paskui vieną rytą tolumoje išvydome palapines. Žemos, juodos, veltos iš šiurkščios vilnos, jos stovėjo prisiglaudusios prie neregėto aukščio smėlio kopos. Susijaudinau ir labai apsidžiaugiau, Sančesas irgi. Žmonės reiškė vaišingumą net tokiems beverčiams vergams, kaip mes. Bet maurų palapinės nepradžiugino. Jie sparčiai žygiavo pro šalį, nekreipdami nė mažiausio dėmesio į mūsų maldavimus sustoti. Prisiartinę pamatėme, kad palapinės apleistos. Sančesas paaiškino vienu žodžiu:

„Maras."

Keliavome vis tolyn, vienos dykumos horizontą keitė kitas. Atrodo, keliavome visą amžinybę, bet iš tikrųjų kelionė tik prasidėjo. Tuomet tolumoje išvydau neaukštas kalvas. Jų vaizdas mane padrąsino, nors reiškė pavojų būti užpultiems. Sančesas pasakė, kad priėjome vietovę, vadinamą Sudenu, kaimą, kuriame gyvena tuaregai, Sacharos čiabuviai.

Maurai apdairiai plačiu lanku nuvedė karavaną aplink kaimą ir paslėpė kupranugarius krūmynuose kalvų papėdėje. Mudu su

Sančesu ir dauguma maurų nusekėme paskui vadą į pasalos vietą kalvos viršūnėje. Įsitaisėme ir ėmėme laukti.

Vakare kaimo moterys išėjo iš lūšnų ir užkopė į gretimas kalvas parsivesti ožkų. Kai tik jos prisiartino, maurai jas užpuolė, stengdamiesi kuo daugiau paimti į vergiją. Kilus kovai, moterys spiegė tarsi skerdžiami ėriukai. Kelias iš jų pavyko pagrobti su vaikais, kuriuos jos nešėsi prisirišusios ant nugarų. Bet mums dar nespėjus pabėgti iš kaimo išpuolė vyrai su liepsnojančiais deglais, nušviečiančiais nakties tamsą.

Jie puolė mus didžiuliu būriu ir nepaprastai greitai. Keliems maurams nurėžė galvas, mažiausiai vieną kalaviju perkirto nuo pakaušio iki slėpsnų. Sančesas ir aš atkišome surištas rankas, kuo aiškiausiai rodydami, kad mes – tuaregų įveiktųjų priešų vergai.

Mus parvedė į kaimą, davė košės ir paklojo papūgų plunksnų guolį. Mūsų grobikus išrikiavo ant smėlio ir kankino, kol jie paplūdo kraujais.

Sančesas mane įspėjo valdytis ir žiūrėti, kiek valgau košės. Jei prisivalgysi per daug, kalbėjo jis, labai susirgsi. Naktį miegojome palapinėje, o rytą prabudę pamatėme, kad atsidūrėme kaimiečių dėmesio centre. Pasirodo, tuaregai dar niekada nebuvo matę krikščionių.

Jie spoksojo į mus, pasilenkę į priekį lietė pirštais, glostė mūsų ilgus, sulipusius plaukus. Paskui pasirodė kaimo vadas su ilgu išgaląstu peiliu rankoje. Pasilenkė prie vieno mauro, įkasto į smėlį. Ir ramių ramiausiai nukirto ranką.

Kilo kaimo senolių sąmyšis. Vadas, kuris dėvėjo bebrenos kepurę, o pečius buvo apsisiautęs leopardo kailiu, kalbėjo garsiausiai. Visi klausė jo įsakymų. Nei aš, nei Sančesas nesupratome

čiabuvių kalbos. Galiausiai mostais mums paaiškino, kad maurus gabens pas jų vado vadą, kuris gyvena sostinėje, esančioje už penkiolikos dienų kelio nuo šio kaimo.

Tą sostinę visi vadino „Timbuktu“.

III

Pažintis su seru Džozefu Benksu ♦ Ponai Adamsas ir Kočreinas, žingsniuodami Kalėdų vakarienės pas serą Džozefą Benksą, praeina pro Randelio ir Bridžo parduotuvę ♦ Sero Džozefo Benkso namuose ponas Adamsas pristatomas keletui garsiausių aukštuomenės asmenų ♦ Atvykėlis amerikietis tiesiog pakeri visas viešnias ♦ Per vakarienę ponas Adamsas sužino, kad Amerikos ir Anglijos karas baigėsi ♦ Ponas ir ponia Beitmenai gardžiuojasi lokienos kepsniu ♦ Rytą prabudę ponai Kočreinas ir Adamsas pamato, kad Temzė užšalusi ♦ Panelė Emilė Vots Bedlame priima atvykusį jos aplankyti serą Džefrį Koldekotą ♦ Antstolis vejasi poną Kočreiną, bet šiam pavyksta pasprukti ♦ Princas regentas per Kalėdas rengia iškilmingus pietus ♦ Ponas Kočreinas rašo Bytei ir meldžia kuo greičiau su juo susitikti ♦ Seras Džefris Koldekotas paliepia ponui Kočreinui tęsti pasakojimą antrąją Kalėdų dieną ♦ Ponas Adamsas sužino, kad būtinai turės pasakoti toliau ♦ Lordas Olvenlis atvyksta į Karališkąjį Afrikos komitetą, ir čia jį priima seras Džefris Koldekotas ♦ Lordas Olvenlis investuoja į Timbuktu ekspediciją ♦ Ponas Adamsas apibendrina, ką jau papasakojo ♦ Ponas Beitmenas pristato poliarinį lokį į Karltono rūmus ♦ Ponas Adamsas diktuoja ponui Kočreinui laišką, skirtą jo mylimajai Bytei ♦ Seras Džefris Koldekotas atvyksta į Houro ir partnerių banką Čipsaide ♦ Visa aukštuomenė klausosi pono Adamso, kuris toliau pasakoja apie savo nuotykius ir apie Timbuktu miestą ♦ Ponas Kočreinas gauna Bytės laišką, kuriuo ji praneša apie numatomas sužadėtuves.

PIRMAS

TĄ DIENĄ PASIBAIGUS PASAKOJIMUI Kočreinas dėliojo lapus su užrašais, ir liokajus prie jų su Adamsu pristūmė krėslą su rateliais, kuriame sėdėjo apkūnus ponas. Jis energingai šūktelėjo, perrėkdamas salėje aidinčius pašnekesius:

– Brangusis pone, mane iki širdies gelmių sukrėtė jūsų pasakojimas apie tokias audringas keliones! – džentelmenas staiga nutilo ir nukreipė žvilgsnį kažkur į tolį. Laukė, kol bus pristatytas.

Kočreinas žingtelėjo į priekį.

– Leiskite, pone Adamsai, – iškilmingai tarė jis, – su didžiausiu malonumu jums pristatyti garbingiausią mūsų aukštuomenės poną serą Džozefą Benksą.

Ponas labai pasistengė kukliai linktelėti galva.

– Malonu su jumis susipažinti, – atsakė Adamsas.

– Man daug kartų maloniau, – Benksas patylėjo, tarsi to būtų reikalavęs geras etiketas. – Būčiau laimingas, jei judu, ponai, sutiktumėte šiandien pas mane pavakarieniauti. Šiandien Kūčių vakaras, rengiu nedidelį *soirée de la saison**.

Kočreinas žingtelėjo atgal, norėdamas žemai, pagal visus reikalavimus nusilenkti.

– Sere Džozefai, mums tai didžiulė garbė, – atsakė jis.

---

* Šventinį vakarą (*pranc.*).

ANTRAS

ŠEŠTĄ VALANDĄ SNIGO nebe taip gausiai, oras atšalo. Buvo žvarbu, gatvės visai tuščios. Kartais prabildėdavo karieta, žirgų pasagos kaukšėjo į grindinio akmenis, pramušdamos baltą sniego apklotą.

Kočreinas rengėsi labai įmantriai, tačiau neturėjo savo karietos. Ilgai gyvendamas Londone išmoko, kad svarbiausia yra žmogaus išvaizda. Savo apranga sukurti pasiturinčio žmogaus įspūdį – pirmas žingsnis pačių turtų link, bent taip jis manė. Adamsui pragyventi komitetas neskyrė nė grašio, tad abu vyrai iš Senojo geto pro Šv. Pauliaus katedrą į viengungišką būstą Laivyno gatvėje ėjo pėsčiomis.

Artėjant prie Ladgeito kalvos viršūnės, Adamsas staiga sustojo apsnigtoje gatvėje. Jis pajuto, kad Kočreiną kažkas slegia.

– Kas jums kelia nerimą? – paklausė.

– O, niekas, visiškai niekas.

– Tikrai kažkas kelia. Aš jaučiu. Nuo tada, kai išėjome iš komiteto, nepratarėte nė žodžio.

Kočreinas žengė tvirčiau, pasiramstydamas lazda.

– Tikėjausi, kad viena pažįstama man atsiųs žinelę, – atsakė jis. – Kiek žinau, ji turėjo atvykti į miestą prieš tris dienas ir apsistoti pas savo dėdę, gyvenantį Blumsberio aikštėje. Daug kartų jai rašiau, tačiau atsakymo nesulaukiau.

– Kuo ji vardu?

– Beatriks. Ji mano antros eilės pusseserė. Naudodamasis giminystės ryšiais su ja bendravau taip, kaip kitomis aplinkybėmis būtų neleistina. Niekada tiesiai apie tai nesikalbėjome, bet aš jau seniai puoselėju viltį jai pasipiršti, kai tik mano finansiniai reikalai kiek pagerės.

– Ar bučiavote ją?

Kočreinas paspringo išgirdęs klausimą.

– Pone Adamsai, prašyčiau! – ištarė jis, išplėtęs akis vien nuo minties apie fizinį kontaktą. – Patyriau didžiulį malonumą vos lūpomis prisilietęs prie jos rankos, bet nors kiek intymesnis veiksmas būtų visiškai nepadorus.

Abu vyrai, nerangiai leisdamiesi žemyn nuo Ladgeito kalvos, akimirką stabtelėjo paganyti akių po stebuklus, išdėliotus ponų Randelio ir Bridžo krautuvės vitrinoje su vidstakčiais. Šiuodu auksakalius Hanoverių dinastija pasirinko karališkaisiais sidabruotų indų gamintojais. Jų langus, kitaip negu aplinkinių krautuvėlių, gausiai supo skaisčiai degantys žibintai, kurių liepsnos pleveno žvarbiame ore.

Krautuvėje keli pardavėjai pakavo šešias spindinčias vazas, pagamintas iš gryno aukso. Jų darbą prižiūrėjo pats Džonas Bridžas, įmonės savininkas. Stambaus sudėjimo penkiasdešimtmetis vyriškis žilstelėjusių plaukų kupeta, plokščiomis pėdomis ir mažomis lakstančiomis akytėmis. Pono Bridžo dar nė karto nesuviliojo kalėdinio išlaidavimo karštligė. Jam kur kas labiau rūpėjo kaupti turtus.

– Pasiskubinkit! – šūktelėjo jis, paskui pakartojo dar kartą. – Jo aukštybė jau laukia užsakymo.

Vazas paskutinį kartą nublizgino ir perdavė vyriausiajam pakuotojui. Paėmęs kiekvieną indą į rankas, apmautas minkščiausios Egipto medvilnės pirštinėmis, apžiūrėjo, ieškodamas menkiausio įbrėžimo, o paskui suguldė į specialiai pagamintas aksomu išmuštas dėžes.

Supakavus visas vazas, geriausia įmonės karieta greitai nugabeno brangų krovinį tiesiai į Karltono rūmus.

Ponas Randelis pasisuko į savo partnerį Džoną Bridžą.

– Dar vienas sėkmingas sezonas, pone, – tarė patenkintas.

– Mūsų skrynios vėl kupinos. Dėkokime Dievui už tai, kad visus šalies turtus valdo saujelė kvailių!

– Gal reikėtų pradėti naudoti mūsų santaupas, – tarė Randelis.

– Naudoti, pone? – pasibaisėjęs perklausė Bridžas.

– Taip, pone, kad turtai imtų krauti didesnius turtus.

Vyrai seniai buvo partneriai, tad Bridžas iš pirmo žvilgsnio suprasdavo, kada Randelį aplanko idėja. Jis buvo sumanus verslininkas, pratęs pasinaudoti visais projektais.

– Ką jūs girdėjote, pone?

– Nugirdau apie vieną projektą, investicijos į jį žada tiesiog pasakiškus pelnus.

– Iš kur gavote šią informaciją?

– Iš kliento.

– Ar aš jį pažįstu?

– Galbūt.

– Kuo jis vardu?

– Ponas Ričardas Karlailis.

TREČIAS

NULIPUSI LAIPTAIS iš drabužinės, ledi Benks maldavo vyrą ne taip griežtai prižiūrėti ir tvarkyti namus ir bent kiek dėmesio skirti sau pačiam. Jis nusišypsojo tai išgirdęs, prispaudė lūpas prie jos rankos ir palaukė, kol ji nustums krėslą į svetainę pasitikti svečių.

O savo viengungiškame būste Laivyno gatvėje Kočreinas pustydamasis pranoko pats save – pasipuošė įmantriausiais išeiginiais drabužiais ir pagal graikų madą, pradėtą paties Brumelio, susišukavo aukštyn plaukus. Tik toks dendis, kaip Bo, galėjo pakeisti madą, iki tol nedviprasmiškai palankią pudruotiems perukams.

Kočreinas visą vakarą triūsė rišdamasis kaklaskares: ant grindų prie židinio gulėjo didžiulė krūva sulamdytų muslino skiaučių. Jau tremtyje gyvenantis mokytojas jam tvirtai įkalė į galvą, kad norint nepriekaištingai užsirišti kaklaskarę nedera gailėti nei laiko, nei išlaidų.

Kočreinas išvertė visą savo drabužių spintą ir pasiūlė amerikiečiui rinktis iš jos ką nori. Keturiasdešimt minučių matavęsis visokias kelnes, marškinius ir frakus, šis galiausiai įsispraudė į kostiumą, kurį prieš šešerius metus pasiuvo Henris Pulas. Juo apsivilkęs, Adamsas jautėsi kiek juokingas, nerangus ir tikrai pernelyg išsipustęs. Bet Kočreinas atkakliai tvirtino, kad šaunumu jis nenusileidžia nė vienam Vest Endo narsuoliui.

Abu vyrai išėjo į apsnigtas gatves ir Strandu nužingsniavo Soho aikštės link.

Adamso mintys sukosi apie šeimą – juk buvo Kūčių vakaras. Jis svarstė, ar dar kas nors laukia jo sugrįžtant. Gal jau laiko žuvusiu? O gal lange dega žvakė – blėstančios vilties liepsna? Kelioms akimirkoms vėl sugrįžo į Hadsoną. Tik vaizduotėje galėjo džiaugtis paprasto gyvenimo smulkmenomis – darbais, kuriuos dirbo tėvo lieptas, sekmadienio mišiomis. Paskui mintys nuklydo, ir štai jis jau eina už parankės su Kristina. Jie žingsniuoja upelio pakrante, nes tai vienintelė vieta, kur gali pabūti vieni. Jis sustabdo ją, švelniai pakelia skrybėlaitės kraštą ir pabučiuoja. Ji

nusijuokia, sublizga balti dantys tarp rausvų lūpų, sušnabžda, kad myli...

Kočreino balsas grąžino Adamsą į dabartį.

– Ten bus visi, – tarė Kočreinas, kai jie žvaliai žingsniavo Oldviču. – Seras Džozefas Benksas visų gerbiamas džentelmenas.

– Kas jis... tas ponas Benksas?

– *Seras Džozefas*, – pataisė Kočreinas. – Jis mokslininkas, gamtininkas, kuriam pasisekė drauge su kapitonu Kuku nukeliauti į Antipodus.

– *Antipo...*

– Į Australiją, pone, į patį tolimiausią pasaulio kampelį.

KETVIRTAS

KARIETŲ EILĖ VINGIAVO nuo Benkso namo vartų aplink visą Soho aikštę. Kas kartą privažiavus karietai, pribėgdavo pora liokajų, pastatydavo prie kilimo krašto pakopą, padėdavo svečiams išlipti ir palydėdavo į šiltus namus.

Tiktai Kočreinas ir Adamsas atvyko pėsti. Įėjo vidun ir buvo nuvesti tiesiai pas serą Džozefą.

– Brangūs ponai! Sveiki atvykę! – griausmingai sušuko šeimininkas. – Koks retas malonumas sulaukti jūsų draugijos šį nepaprastą vakarą!

Puikiai mokėdamas deramai elgtis Kočreinas murmėjo mandagius atsakymus už juos abu, o Adamsas dairėsi po svetaines. Jas jungė plačios durys viduryje, sienos buvo išmuštos mėlynu aksomu, langus dengė rauktos sodrios persikų spalvos šilko užuolaidos. Abiejuose šios erdvios salės galuose liepsnojo ži-

diniai. Mergina skambino arfa, liesdama stygas taip lengvai ir greitai, kad akis negalėjo pagauti.

Per valandą čia susirinko aštuonios dešimtys garsiausių mokslo ir meno vyrų su žmonomis. Kočreinas mostelėjo į seną poną ant žemo paprasto Čipendeilio darbo krėslo. Šis sėdėjo palinkęs į priekį, pasirėmęs lazdele, ir tyliai šnekučiavosi su pabrėžtinai rimta kokių keturių dešimčių metų dama.

– Ana ten sėdintis džentelmenas yra ponas Džonas Sounas, – tarė Kočreinas, – tai jis suprojektavo Anglijos banko pastatą. Kalbasi su rašytoja panele Osten. Tuoj jus supažindinsiu.

Jie žengė arčiau, ir Kočreinas pristatė Adamsą. Sounas jam paspaudė ranką, atidžiai žvelgdamas į akis.

– Iš to, koks garbingai kietas ir šiurkštus jūsų delnas, pone, – griežtai tarė, – daryčiau išvadą, kad jūs vienintelis žmogus šiame kambaryje, kuriam pažįstamas skurdas ir nepritekliai. Ar jūs ne ūkininkas, pone?

Adamsas nesmagiai dirstelėjo į Kočreiną.

– Pone Sounai, mano bičiulis ne ūkininkas, jis amerikietis, neseniai grįžęs iš Timbuktu.

– Na, čia tai bent!

Panelė Osten pakėlė akis ir pamatė, kad Adamsas žiūri tiesiai į ją.

– Visas miestas tik ir kalba apie jūsų pasakojimą, pone Adamsai, – tyliai tarė ji. – Kiek supratau, Karališkasis Afrikos komitetas neatsižavi jūsų kelione? Gal apdovanosite ir mus pasakojimu apie tą auksinį miestą?

– Tai paprastas miestas, toks pat kaip kiti, – atsakė Adamsas atsitiesdamas. – Tai yra toks pat kaip kiti Afrikos žemyno miestai. Pilnas lūšnų; apgailėtina, despoto valdoma sostinė.

Kočreinas įsiterpė:

– Kiek žinau, ponas Adamsas ketina išsamiai ir vaizdingai papasakoti apie auksinį miestą kitą savaitę.

Kočreinas nusilenkė ir, atsiprašęs už abu, jau norėjo Adamsą nusivesti, bet pamatė savo krėslu besiartinantį Benksą, tempiantį už riešo skaisčiaveidį vyriškį.

– Pone Adamsai, norėčiau jus supažindinti su šiuo neapsakomai šviesaus proto jaunu džentelmenu, – tarė jis. – Ponas Stefensonas neseniai sukonstravo garu varomą lokomotyvą. Turi didingų planų. Ateis diena, kai jo „lokomotyvų" bus visame civilizuotame pasaulyje.

– Malonu su jumis susipažinti, pone Stefensonai, – atsiliepė Adamsas.

– Ir man. Atleiskite, jei pasakysiu ką netinkama, bet jūsų kalboje girdžiu keistą akcentą.

– Aš amerikietis iš Niujorko valstijos.

– Nepaprastai įdomu, pone. Svajoju, kad mano lokomotyvai su garo varikliais kada nors važiuos nuo Atlanto iki pat Ramiojo vandenyno pakrantės.

Benksas, tuo metu sveikinęs kitą svečią, atsigręžė ir griausmingai suriko:

– Aš gi jums sakiau, šis jaunuolis nepaprastai šviesaus proto!

Padavėjas nešiojo krištolo taures su punšu. Jis buvo pagamintas pagal paties Benkso receptą, pagardintas aštriais prieskoniais, parsivežtais iš Pietų pusrutulio.

– Ar jūsų lokomotyvai važiuos ratais kaip karietos? – paklausė Adamsas.

Stefensonas gurkštelėjo gėrimo ir pajutęs skonį susiraukė.

– Mes kaip tik kuriame bėgių sistemą, pone, – atsakė jis. –

Ketaus bėgių. Išsiaiškinau, kad jie vieninteliai atlaiko didžiulį lokomotyvo svorį. Ateis diena, kai tokie bėgiai sujungs visus miestus, kaimus ir miestelius.

– Ar jie kirs Amerikos plynes? – paklausė Adamsas.

– Būtent to mes ir siekiame, pone. Nutiesti geležinkelį nuo jūros iki jūros.

PENKTAS

KITAME KAMBARIO GALE įsitaisiusi ant dvivietės sofutės Robertą Adamsą stebėjo ledi Devonšir. Maždaug trisdešimties metų, blyškios kaip alebastras odos, ji nerimastingai šypsojosi ir į visus žvelgė iš aukšto. Metų pradžioje jos vyras seras Čarlzas Devonširas žuvo mūšyje prie Vaterlo, ir ji dėl netekties viešai gedėjo, o viena sau džiūgavo.

Mat tas žmogus, kaip prisipažino seseriai Felisitei, buvęs jos gyvenimo prakeiksmas. O kai jo nebeliko, ji vėl buvo pasirengusi džiaugtis ir naudotis nesuskaičiuojamais jo paliktais turtais.

Jai besėdint ir žvilgsniu nurenginėjant Adamsą, netrukus priėjo kita dama ir švelniai pakštelėjo ją į skruostą. Ledi Foksvein jaunystėje buvo garsi aukštuomenės gražuolė, jos veido oda išliko skaisti, nes dukart per dieną būdavo tepama iš žalių ananasų sulčių pagamintu balzamu.

– Matau, jau pastebėjote tarp vikšrų drugelį, – ištarė ji, elegantiškai vėduodamasi dramblio kaulo vėduokle.

– Kas jis toks? Aš jo anksčiau nemačiau.

– Amerikietis.

– *Tikrai?*

– Pasigėrėtinai ištverminga padermė.

– Kuo jis vardu?

– Jei gerai nugirdau – Adamsas, ponas Robertas Adamsas.

Prie jų priėjo trečia dama, baronienė Kening. Ji kvepėjo *eau de fleur d'oranges**, plaukus buvo aukštai sukėlus, o ant kaklo segėjo balandžio kraujo spalvos rubinų, visų sulig vynuoge, vėrinį.

– Tik pažvelkite į tuos pečius, – tarė ji.

– Ir krūtinę!

– Jo frakas sprogsta per siūles.

– Kas mus supažindins?

– Paprašysiu sero Džozefo, – tarė baronienė ir nuėjo.

ŠEŠTAS

Prie trisdešimt antro namo Soho aikštėje kaip tik privažiavo paskutinių svečių karieta. Išlipę iš jos keleiviai nuskubėjo vidun. Seras Džozefas Benksas nutraukęs pokalbį atsiprašė ir nuriedėjo prie pavėlavusiųjų.

– Vikonte Forteskju, leiskite pasveikinti su šventėmis jus ir jūsų žaviąją dukterį!

– Sveikiname ir jus, sere Džozefai, – atsakė Forteskju, o Klara, negaišdama nė akimirkos, ėmė dairytis po svetainę.

Tą popietę Kočreinas nusiuntė vikontui raštelį, kuriame užsiminė, kad juodu su Adamsu pakviesti pas Benksus Kalėdų vakarienės. Šis vakaras buvo vienas iš pagrindinių šventinių ren-

* Apelsinžiedžių ekstraktu (*pranc.*).

ginių ir pagal žemyno papročius vyko pačios šventės išvakarėse. Klara aptiko raštelį šnipinėdama tėvą. Radęs tą amerikietį jis nuolat elgėsi keistai, anksti išeidavo iš namų ir labai vėlai grįždavo. Mandagiai klausiamas nieko neatsakydavo, tik teisindavosi užsiėmęs įdomiais ir labai slaptais tyrimais.

Vikonto vardas puikavosi daugelyje svečių sąrašų. Tačiau vikontas nedažnai kur nors svečiuodavosi, nes aukštuomenės pramogas laikė nuobodžiomis ir paviršutiniškomis. Tačiau šį kartą Klara įkalbėjo jį kvietimą priimti.

Niekur neišvydusi Adamso, ji apsimetė sužvarbusi, tad privertė tėvą nuvesti ją arčiau židinio. Eiti vienai be palydovo būtų buvę nepadoru net šioje salėje, pilnoje tokių garbingų svečių.

Juodviem vaikštinėjant, Forteskju kartą kitą stabtelėjo pasisveikinti su pažįstamais. Klara jau buvo praradusi viltį, bet staiga pastebėjo Kočreiną. Šis šnekučiavosi su buvusiu gvardijos karininku, prieš dešimt metų Trafalgaro mūšyje tarnavusiu admirolui Nelsonui.

Klara puikiai žinojo, kad pamačius Kočreiną netoli reikia ieškoti ir Adamso. Ir buvo teisi. Jis sėdėjo ant kėdės prie židinio, įsižiūrėjęs į degančią didžiulę pliauską.

– Per šias šventes draudžiama liūdėti, pone Adamsai, – tyliai ištarė ji. Jis pakėlė galvą, nusišypsojo, ji irgi atsakė šypsena. – Dažnai apie jus galvojau, – drąsiai, kone įžūliai tęsė ji rausdama, kai tėvas žengė žingsnį šalin pasveikinti seno pažįstamo.

– Taip ir nepadėkojau jums už laišką, – atsiliepė jis. – Jis mane sujaudino.

Dar labiau nuraudusi Klara palietė ranka plaukus.

– Jūsų pasakojimas buvo nepaprastai kerintis, pone, – atrėmė ji, nelabai žinodama, ką sakyti.

Tą akimirką nuaidėjo gongas ir kamerdineris paskelbė, kad vakarienė patiekta. Ledi Foksvein praslydo į priekį, šluodama parketą suknelės palankomis. Vikriu judesiu, padariusiu didelį įspūdį visiems jį pastebėjusiems, ji įsiterpė tarp Klaros Forteskju ir Adamso ir atkišo dešinės rankos alkūnę.

– Atrodo, kažkur pamečiau savo vyrą, – neaiškiai pratarė, – gal jūs būsite toks malonus ir palydėsite mane į valgomąjį?

Alkūne niuktelėjo Adamsą. Šis pažvelgė į Klarą. Vėl niuktelėjo alkūne. Atsargiai paėmęs damą už parankės, jis drauge su kitais svečiais patraukė į valgomąjį.

Stačiakampio kambario viduryje stovėjo ilgas stalas. Gausiai išpuoštas, nukrautas rokokiniais kandeliabrais ir monogramomis puoštais sidabro indais. Tamsiai žalios kambario sienos auksu dekoruotos rytietiškais motyvais. Benksas įsitaisė prie durų ir sveikino įeinančius svečius, berdamas mandagius žodžius. Pamatęs ledi Foksvein su Adamsu pareiškė:

– Esu iki širdies gelmių sužavėtas, pone, kad jūsų skonis švelniosios lyties atžvilgiu prilygsta nuotykių aistrai!

Ledi Devonšir mikliu rankos judesiu sukeitė ant stalo stovinčias svečių korteles, užtikrindama sau vietą šalia amerikiečio. Sykiu toliausiai nukėlė Klaros Forteskju, baronienės Kaning ir ledi Foksvein korteles.

Kočreinas, nepamiršęs, kad Adamsas nemoka skaityti, surado kortelę su jo pavarde ir mostu pakvietė jį sėstis. Šis įsitaisė, greta nutūpė ledi Devonšir.

– Atrodo, palankus likimas mudu suvedė draugėn, – tarė ji žvelgdama Adamsui tiesiai į akis ir nė kiek nepaisydama sumaišties, kilusios kitoje amerikiečio pašonėje. Ten vietą jėga užgrobė baronienė Kaning, išstūmusi admirolo Smoleto žmoną.

– Žinios apie jūsų patirtas baisias kančias pasklido po visą Londoną, – pareiškė baronienė.

– Visai nenoriu trikdyti žmonių savo nelaimėmis, – atsakė Adamsas. – Tik stengiuosi kaip nors parsirasti namo.

Ledi Devonšir po stalu nusispyrė batelį ir kryptelėjo koją mažumėlę dešinėn.

– Jūs pernelyg kuklus, pone, – tarė. – Jūsų drąsa mus visus tiesiog pakerėjo.

Pirštinėta padavėjo ranka įpylė sriubos.

– O, kaip nuostabu, – tarė baronienė, – mano mėgstamiausia.

– Kas tai?

– *Crème de tortue*, vėžlių sriuba.

– Labai jūsų prašome, pone Adamsai, neskubėkite išvykti, – suburkavo ledi Devonšir, keldama šaukštą prie lūpų. – Jūsų draugija mums neapsakomai brangi.

Seras Džozefas Benksas, sėdintis stalo gale, sušuko:

– Pone Adamsai, tikiuosi, ši sriuba skanesnė už kupranugario šlapimą, ką? Ką?

Svečiai atsiliepdami negarsiai sumurmėjo. Benksas pasiklausė ir ėmė sunkiai stotis. Padedamas liokajaus vargais negalais pakilo iš krėslo ir šakute dzingtelėjo į priešais stovinčią krištolo taurę.

– Brangios ponios, brangūs ponai, – kaip visada kurtinamai pareiškė jis, – norėčiau paskelbti tostą.

Visa užstalė nutilo.

– Visus sveikinu su šventėmis, ir mes visi sveikiname poną Adamsą, atvykusį pas mus iš Timbuktu!

Uniformuotas karininkas, sėdintis priešais Benksą, nepatenkintas suniurzgė.

– Sere Džozefai, man atrodo, neapdairu kelti tostą į amerikiečio sveikatą! – karštai tarė jis. – Juk mes kariaujame.

Tą akimirką į valgomąjį tyliai įžengė kamerdineris ir padavė Benksui užantspauduotą voką. Tebestovėdamas su klareto taure rankoje seras Džozefas perlaužė antspaudą ir permetė akimis laišką. Garsiai atsikosėjo.

– Atrodo, majore Odžersai, kad jūsų pastaba ištarta kaip reta netinkamu laiku. Ką tik gavau pranešimą, kad šis kvailų kvailiausias konfliktas pagaliau baigėsi. Gente pasirašyta taikos sutartis!

– Valio! – sušuko baronienė, iškėlusi taurę.

– Reikia atšvęsti! – pridūrė ledi Devonšir.

– Išgerkime už taiką tarp tautų! – paskelbė Benksas.

– Už taiką! Už taiką!

SEPTINTAS

Savo dirbtuvėje, įrengtoje prie svetainės, Viljamas Beitmenas baigė įtaisyti poliariniam lokiui akis – rutuliukus. Visi pameistriai išėjo švęsti, palikę jam vienam baigti tvarkyti eksponatą.

Žmona Modė padėjo kiek galėdama, su malonumu valė žvėries vidurius ir pjaustė dar tinkamus valgyti mėsos gabalus. Per santuokos su Beitmenu metus namiškiams teko ragauti įvairiausios stulbinamai retos žvėrienos. Du kartus pietų valgė zebrienos – kartą virtos, kitą keptos, – kelis sykius lesinėjo keptą povieną, mėgavosi flamingų pyragu, virta antilopiena, sušlamštė didžiulį katilą kengūrienos troškinio. Ragavo ir liūtų – patino bei patelės – mėsos, bet abu pripažino, kad ji kietoka, kaip ir dramblio, tukano bei koalos mėsa.

Aišku, jie galėjo užsikrėsti ligomis ir parazitais ar apsinuodyti mėsa, sušvinkusia vežant iš Londono, bet sutuoktiniai didžiavosi tvirtais skrandžiais, pajėgiais suviršinti net geležį.

Įstatęs į vietą antrą akį ponas Beitmenas atsitraukė tolėliau ir pasidžiaugė savo darbu. Poliarinis lokys stovėjo ant užpakalinių kojų, atkišęs priekines letenas tarsi kovai pasirengęs boksininkas, išskėtęs nagus, tūžmingai iššiepęs nasrus.

– Labai gerai, – tarė jis pats sau. – Iš tiesų labai gerai. Antrą Kalėdų dieną nuvešiu į miestą.

– Dirbi be poilsio, – atitarė žmona. Ponas Beitmenas dirstelėjęs į ją pasvarstė, ar tik ji nebus sužinojusi apie jo simpatiją užeigos tarnaitei netoli Kolčesterio. Bet ponia Beitmen, jau trisdešimt metų lydinti jį per gyvenimą, ramiai atlaikė žvilgsnį.

– Nusiprausk, mielasis, – maloniai pasakė. – Jau beveik laikas valgyti Kalėdų pietus. Išlyginau tavo geriausią švarką, švariai nušveičiau išeiginius batus. Kol pasiruoši, stalas bus padengtas.

Ponas Beitmenas pasilenkė ir pabučiavo žmoną į skruostą.

– Tu gera moteris, – sumurmėjo eidamas praustis.

Po penkiolikos minučių ponas ir ponia Beitmenai sėdo prie stalo gerojoje svetainėje; senas valgomojo stalas, kurį vestuvių proga jie gavo dovanų iš dėdės, buvo padengtas dviem. Už lango buvo girdėti, kaip galugatvyje gieda Kalėdų giesmes. Ponui Beitmenui jos priminė, kad reikės išlikti švariam iki vakaro mišių. Jis užsikišo skepetą po kaklu, įpylė romo į dvi taureles ir savąja palietė žmonos taurelę.

– Ištrauksiu iš krosnies kepsnį, – pasakė žmona.

– Labai gardžiai kvepia, brangioji. Iš tiesų gardžiai.

– Tikiuosi, bus gerai iškepęs. Kartais sunku nustatyti.

Ant stalo pastatytoje skardoje garsiai čirškėjo taukai.

– Mes iš tiesų turime už ką būti dėkingi, – pasakė Beitmenas.

– Tiesa, mielasis.

– Pakelkime taures už jo aukštybę: tokios nepaprastos vaišės mūsų stalą puošia iš jo malonės.

AŠTUNTAS

Apsisiautęs šermuonėlio kailiukais pamuštu chalatu, užsimaukšlinęs priderintą kepuraitę Kočreinas ant pirštų galiukų perėjo kambarį. Kiek įmanydamas tyliau atitraukė užuolaidas. Beveik pirma valanda dienos, tiesa, niekaip nebūtų galėjęs pasakyti, kiek laiko, nebent pasiklausęs Šv. Brigitos bažnyčios varpų, nors jų mechanizmas nuo šalčio sulėtėdavo.

– Linksmų Kalėdų, pone Adamsai, – tarė jis.

Amerikietis, išsitiesęs ant gulimojo krėslo, pramerkė vieną akį.

– Ar karas tikrai baigėsi? – iškart paklausė jis.

– Tikrų tikriausiai, pone.

– Tai galiu grįžti namo, į Hadsoną!

Kočreinas pasisuko nugara į duris ir ėmė raustis pintinėje su juodai užrašytomis raidėmis F ir M ant šono. Pamatęs dovaną beveik pamiršo mylimąją pusseserę.

Robertas Adamsas atsisėdo.

– Aš galiu keliauti namo, ar ne? – pakartojo.

– Taip buvo sutarta, – atsiliepė Kočreinas. – Neabejoju, kad komitetas su didžiausiu džiaugsmu pasirūpins, kad kuo greičiau išvyktumėte.

– Ką ten turite? – paklausė Adamsas, ištempęs kaklą.

– Atrodo, pone, jūs sužavėjote visą Londoną!

– Kas ten?

– Epikūro verta puota, kurią pristatė pasiuntinukas.

– Nuo ko?

– Nuo ledi Devonšir. Atrodo, ji karščiausia jūsų gerbėja. Ir įtakinga – sugebėjo priversti Fortnumą su Meisonu atidaryti parduotuvę, ir dar Kalėdų rytą, – Kočreinas pažvelgė pro langą. Laivyno gatvę dengė baltas sniego apklotas. – Kelkitės, pone Adamsai, mes kaip tik turime laiko prasimankštinti, – tarė nusitraukdamas kepuraitę. – Vos prieš penkias minutes buvo užėjusi ponia Pikerif ir pranešė naujieną. Temzė visiškai užšalo – nuo Dominikonų tilto iki Londono tilto. Eime, pažiūrėsim.

DEVINTAS

Emilė Vots, penkiasdešimt trejų metų moteris, braukė šukomis per savo ilgus žilus plaukus ir braukdama juokėsi. Langą temdė įtaisytos grotos, bet pro stiklą vis tiek buvo matyti baltutėliai namų stogai: niekas jai nekėlė tiek juoko, kaip sniegas. Jis priminė narcizus, kadaise vaikystėje matytus tėvų namuose – juos per patį žydėjimą sušaldė staiga iš šiaurės užėjusi pūga.

Sėdėdama ant lovos Emilė laukė, kol į jos palatą kalkėmis nubaltintomis sienomis ateis slaugė. Jaunystėje nepakentė ko nors laukti, bet laikai pasikeitė.

Praėjo valanda, už durų pasigirdo slaugės žingsniai. Emilė pabučiavo savo pudelį Samaną į kaktą ir griežtai paliepė ramiai tupėti.

Koridoriuose aidėjo juokas, raudos ir kažkokios ligonės niūniuojamos nedarnios melodijos tonai. Emilė avėjo šlepetes, siaustėsi chalatu, austu iš Velso avių vilnos. Sulopytomis alkūnėmis ir kelis kartus adytomis palankomis.

Ji nemanė esanti pamišusi, gal tik šiek tiek priešgina. Dažniausiai vengdavo bendrauti su kitais Bedlamo* pacientais, nes šiuos laikė visiškais bepročiais.

Ji visą dieną sėdėdavo ant lovos ir šukuodavo plaukus arba begalę kartų skaitydavo aštuoniasdešimt devintąją psalmę, kol nuo įtampos imdavo perštėti akys. Per dešimt įkalinimo metų priprato prie vienatvės ir prie to, kad niekas jos nelanko, nebent per Kalėdas.

Prieš kelias savaites ligoninė persikėlė iš Morfildso į didingą naują sero Sidnio Smirko projektuotą pastatą Šv. Jurgio Laukuose. Naujasis būstas visais požiūriais pranoko senąjį beprotnamį pačiame Sičio pakraštyje, ir Emilė džiaugėsi gavusi jame geresnį kambarį. Nebereikėjo kankintis, rodantis lankytojams, kuriems už vieno penso mokestį būdavo leidžiama apžiūrėti ligoninėje gydomus pamišėlius. Vakarais žmonių plūste priplūsdavo – ir džentelmenų, ir prastuomenės, kiekvienas tik ir taikydavosi pabaksnoti ligonius tyčia atsinešta lazda. Blogiausia būdavo pirmą mėnesio antradienį, kai įeiti leisdavo už dyka, ir pusė Londono susirinkdavo pasišaipyti iš pamišėlių ir jų paerzinti.

Emilė nusekė paskui slaugę į pasimatymų kambarį.

Jis buvo šaltas, drėgnokas, nudažytas niūria pilka spalva.

---

* Bedlamas – iškreiptas Betliejaus (*Bethlem*) ligoninės, skirtos psichikos ligoniams, pavadinimas, anglų kalboje vartojamas kaip bendrinis beprotnamio pavadinimas.

Viename kampe prie lango gūžėsi grupelė moterų; prižiūrėtojas jas mokė giedoti Kalėdų giesmę, bet joms, atrodo, buvo per sunku visoms vienu metu daryti tą patį.

Kambario viduryje stovėjo žemas stalas, ant jo keli alaviniai puodeliai ir tuzinas apšiurusių karaliaus Jokūbo Biblijų. Prie stalo – paprasta medinė kėdė, pasukta atlošu į duris.

– Sėskite čia, – paliepė slaugė.

Emilė pakluso ir ilgais dešinės rankos nagais persibraukė plaukus. Liepė Samanai įsitaisyti sterblėje ir ramiai gulėti. Po penkių minučių į kambarį atsargiai įžengė stambus raudonveidis žmogus. Stabtelėjo, šniaukštelėjo žiupsnelį tabako, nosinaite nusišluostė kaktą. Buvo gerai apsirengęs – brangiu tamsiai mėlynu fraku, delne gniaužė sidabrinę rotango lazdelės rankeną, iš liemenės kišenės ant krūtinės kyšojo auksinis laikrodis.

Jam priėjus Emilė pakėlė akis.

Dar nepamatė lankytojo veido, bet jau žinojo, kad jis čia. Užuodė. Džentelmenas žengė į priekį ir ranka palietė jos petį.

– Na, šita ligoninė tikrai puiki, – ištarė nesmagiai.

– Labas, Džefri, – atsakė Emilė.

– Su šventėmis, brangioji.

Koldekotas prisitraukė kėdę ir nepatogiai įsitaisė. Prisivertė nusišypsoti.

Jiems už nugarų prie lango susibūrusios giedotojos iš paskutiniųjų stengėsi išspausti: „Linksma diena mums nušvito."

– Neprivalai čia ilgai užtrukti, – tarė Emilė, nulenkusi galvą.

– Man čia patinka, brangioji, – atsakė jis.

Emilė ranka paglostė pudeliui nugarą.

– Atsimeni mano šunelį? – tuščiai paklausė ji, žvelgdama sau į sterblę. – Jis labai gerutis. Tik mažai ėda. Negaliu suprasti kodėl.

Seras Džefris pažvelgė į įsivaizduojamą šunelį.

– Labai mielas, brangioji, – atsiliepė.

Priėjo slaugė.

– Gal jūsų pusseserė norėtų pagiedoti drauge su kitomis poniomis?

Koldekotas pažvelgė į langą, ten viena ligonė mėgino lipti užuolaidomis, o kita stengėsi nusirengti suknelę.

– Jai gana ir pasikalbėti, – tvirtai atsakė.

Emilės akyje susitvenkė ašara ir nuriedėjo skruostu.

– Kodėl tu jiems nepasakai, Džefri?

– Ko nepasakau?

– Kas aš tokia?

DEŠIMTAS

Didingai gaudžiant Šv. Pauliaus katedros varpams, Kočreinas ir Adamsas atėjo prie upės ir pamatė visiškai neįprastą reginį.

Tarsi per stebuklą tuščioje vietoje staiga atsirado mugė: ant užšalusios upės stovėjo palapinės ir stoginės, kuriose prekiavo įvairiais niekniekiais ir užkandžiais. Ledu lengvai lėkė čiuožėjai, lanku aplenkdami minias. Tolumoje pro varpų gaudesį veriamai zyzė dūdmaišiai.

– Garbės žodis, pone, čia tai tikrai netikėta šventė akims, – tarė Kočreinas, nerangiai žengdamas ledu. – Pasižiūrėkime, ką mums siūlo.

Mažais žingsneliais nevikriai jie pasiekė upės vidurį. Adamsas susivokė mąstantis apie dykumą.

– Negaliu patikėti, kad tos pačios kojos dar visai neseniai žingsniavo Sacharos smėlynais, – pasakė.

Kočreinas nesiklausė. Jam rūpėjo virtos austrės, kurias pamatė pardavinėjamas vienoje iš stoginių.

Amerikietis palietė jo riešą.

– Dabar, šiuo metu, didžiojoje dykumoje yra šimtai, gal tūkstančiai į vergiją paimtų krikščionių jūreivių, – pasakė. – Šiandien Kalėdos, bet jie to nežino.

Kočreinas jau žiojosi atsakyti, bet išvydo atbėgantį prie jų stambų vyriškį su kepure ir tvido paltu. Tas bėgantis žmogus laikė atkišęs lazdelę tarsi kalaviją, o į juosmenį jam plakėsi per petį permestas drobinis krepšys.

– Dieve mano, – ištarė Kočreinas.

– Kas atsitiko? Kas jis toks?

– Bėgam!

Kočreinas mostelėjo į eilę palapinių, išrikiuotų kiek toliau. Prie jų susibūrusi grupelė žmonių gėrėjosi arlekino kostiumu apsirengusiu akrobatu.

– Tenai! – riktelėjo jis, stengdamasis nepaslysti ant ledo.

– Gal malonėsite pasakyti, nuo ko bėgame?

– Negaliu patikėti, kad jis atėjo net šiandien, per Kalėdas!

– Kas?

– Nekvaršinkite sau galvos mano nykiais reikalais, pone Adamsai, – patarė Kočreinas, mikliai įsimaišydamas į minią.

– Jei nepasakysite, kas jis toks, aš pats jums užvažiuosiu!

Kočreinas užsidengė veidą rankomis.

– Aš prasiskolinau, pone, – atsakė jis. – Tai antstolis. Jei palies mane savo lazdelės galu, man teks keliauti į skolininkų kalėjimą arba į gręžimo namus.

– *Grężimo?..*

– Grężimo namus – ten skolininką gręžia kaip žlugtą, kol jis susimoka visas skolas. Bet kokia kaina turiu išvengti tos lazdos.

– Ar negalite paprasčiausiai pasakyti, kad jūsų neliestų?

– Ne, ne, – atsiliepė Kočreinas, braudamasis per minią. – Taip nedera.

– Kodėl?

– Na, suprantate, visa sistema pagrįsta garbe. Neįmanoma įsivaizduoti, kad kas nors nepaklustų taisyklėms.

Adamsas nusišluostė prakaitą nuo kaktos, persibraukė plaukus.

– Ak, jūs anglai, – tarstelėjo, – niekada jūsų nesuprasiu.

VIENUOLIKTAS

KARLTONO RŪMUOSE PRINCAS REGENTAS su malonumu pavalgė gausius, ilgai užtrukusius Kalėdų pietus – puota vyko gotikiniame valgomajame apatiniame aukšte. Karemui, garsiajam virėjui prancūzui, buvo įsakyta paruošti keturiolikos patiekalų vaišes jo aukštybės draugams, jų grupelę virtuvėje gerai pažinojo ir trumpai vadino PR, pataikūnų rateliu. Iš viso jų buvo dvidešimt, dvylika džentelmenų ir aštuonios damos; visiems liepta ateiti apsirengus karnavaliniais kostiumais.

Didysis Paryžiaus virėjas nepasitenkino tik valgiaraštyje numatytais patiekalais, jis dar liepė pastatyti trijų metrų aukščio pagodą iš žalių šparagų ir įvežti ją į salę tam tikrą akimirką, suskambinus mažyčiu varpeliu. Karemui teko pasitelkti visą savo išmonę, kad rastų tiek daug šių nesezoninių daržovių.

Pagaliau surentus pagodą, vienas iš padėjėjų pastebėjo joje ropojantį didelį juodą vorą. Nebuvo kaip jį iš ten išprašyti. Virėjui pasakyti nedrįso bijodamas, kad tas palieps viską išardyti ir statyti iš naujo. Laimė, pagoda buvo skirta ne valgyti – ja ketinta suteikti papildomo aštrumo pokštui, kurį rengėsi pasakyti princas.

Pagodą nuvežė į sandėliuką ir pridengė drėgnu audeklu.

Baigiantis pietums princas paskelbė, kad dabar svečiai palydės jį į Kolekcijos salę pasigėrėti naująja žirafa. Hertfordo markizė žingsniavo jo pašonėje, kiti sekė iš paskos, visi klusniai vilkėjo karnavaliniais kostiumais.

Olvenlis, apsirengęs menestreliu, pirmasis pastebėjo naująjį eksponatą. Išgyrė ilgą gyvūno kaklą ir kojas. Norfolko hercogas priėjo arčiau ir delnu paplekšnojo per žirafos pasturgalį. Jis didžiavosi, kad niekada nesiprausia, ir visada užsitraukdavo nešlovę, nes per daug prisigerdavo. Privertęs savo siuvėją iš Sevil Rou pasiūti jam Alfredo Didžiojo kostiumą, dabar svirduliavo ir vos pastovėjo ant kojų.

Išvakarėse princas rūmų dailidėms liepė padirbti eksponatams specialius stovus ant ratelių, kad galėtų įsivaizduoti gyvūnus judančius tarsi Afrikos savanoje.

Tad suplojo rankomis.

Į salę nemačiomis įžengė pora tuzinų tarnų su livrėjomis ir sustojo iš anksto nurodytose vietose. Vieni buvo atsakingi už liūtus, kiti – už dramblius, tigrus, lokius ir žirafą.

Princui pliaukštelėjus delnais, gyvūnai ėmė lėtai slankioti po salę, o fone muzikantas klavesinu skambino Hendelio sonatą.

Princas negalėjo atsidžiaugti.

Reikalavo vis naujų ir kitokių meilužės ir svečių pagyrų. Ket-

virtį valandos stebėjęs nedarnius gyvūnų judesius, pagaliau liepė atnešti batutą ir ėmėsi jiems diriguoti.

Ir visą laiką krykštė iš laimės. Taip džiaugėsi, kad visiškai pamiršo pokštą, kuriam prireikė statyti iš šparagų pagodą, tad baisiai įsiutino poną Karemą.

DVYLIKTAS

Laivyno gatvė 16
1815 m. gruodžio 26 d.

Brangiausioji Byte,

atleisk man už įžūlumą – kad siunčiu šį laišką per privatų pasiuntinį į tavo dėdės, tėvo brolio, sero Henrio Montegiu namus.

Žinau, kad mudu giminės, bet vis tiek šis mano poelgis gali būti palaikytas visiškai nederamu. Todėl dar kartą meldžiu atleidimo ir nuoširdžiausiai tikiuosi, kad suprasi mano neapsakomą nekantravimą pasimatyti su tavimi, kol esi Londone.

Baiminuosi, kad nebūtum pasigavusi influencos, kuri siaučia mieste tarsi audra. Kiekvieną akimirką meldžiuosi, kad greičiau išgirsčiau tavo švelnų balsą ir vėl savo akimis regėčiau subtilius tavo veido bruožus.

Su meile ir pagarba,
Saimonas

TRYLIKTAS

Seras Džefris Koldekotas nė nemanė tesėti savo pažado ir pasirūpinti Adamso kelione namo. Kai tik abiejų tautų konfliktas pasibaigė, parašė Kočreinui, liepdamas išmesti amerikietį į gatvę. Tačiau komiteto pasiuntiniui dar nespėjus laiško paimti Koldekotui šovė viena mintis.

Jei pavyks priversti klausytojus pačius demaskuoti Adamsą, amerikietis praras jų visų malonę, o tai bus naudinga komiteto ekspedicijai. Seras Džefris grįžo prie stalo ir suplėšė parašytą laišką. Parašė kitą: liepė Kočreinui išreklamuoti Adamso pasakojimą kaip viešą renginį ir antrą Kalėdų dieną plačiai atverti bibliotekos duris.

Gale prirašė: kad pelnytų kelionę namo, Adamsas turi pasilikti Londone, kol komitetas patvirtins esąs patenkintas jo pasakojimu.

KETURIOLIKTAS

Antrąją Kalėdų dieną Robertas Adamsas atsikėlė anksti kupinas energijos; to seniai nebuvo nutikę. Įbėgo į Kočreino miegamąjį ir sugriebęs ėmė purtyti jo ranką.

– Pabuskite! Kelkitės!

– Kas? Kas nutiko, pone Adamsai?

– Man būtinai reikia susirasti laivą. Privalau keliauti namo! Tiks bet kokia gelda, kad tik neskęstų!

Saimonas Kočreinas prasitrynė užmiegotas akis.

– Laivą susirasti pavyks ne iš karto, – atsakė jis, – juk Temzė užšalusi. Vis dėlto aš pasiklausinėsiu.

Kaip tik tą akimirką laiptais užlipo ponia Pikerif ir pakišo po durimis Koldekoto laišką.

Kočreinas lėtai jį perskaitė.

– Atrodo, seras Džefris kur kas karščiau trokšta jus sulaikyti Londone, negu buvote manęs.

– Ką tai reiškia?

– Prie savo pasiūlymo jis pridėjo sąlygą. Jei norite, kad komitetas padengtų jūsų kelionės išlaidas, privalėsite pabaigti pasakoti apie savo nuotykius.

Adamsas susiraukė, jo veidas išraudo.

– Velniop serą Džefrį ir jo komitetą!

– Iš tiesų, velniop, – pritarė Kočreinas, – bet man kažkodėl atrodo, kad seras Džefris ir jo nepakartojamasis komitetas jums ką tik pateikė siūlymą, kurio atsisakyti būtų neišmintinga.

PENKIOLIKTAS

Trečią valandą priešais Karališkąjį Afrikos komitetą sustojo geltona kaip kanarėlė karieta. Iš jos išlipo lordas Olvenlis ir ėmė kopti druska pabarstytais laiptais.

Dešinėje rankoje nešėsi savo inicialais puoštą Sveino ir Ednio darbo odinį medžioklės krepšį. Kadangi atvyko specialiu kvietimu, buvo palydėtas į mažą kambarėlį trečiame aukšte, kur jau laukė Koldekotas. Abu vyrai anksčiau nebuvo susitikę, nors komiteto pirmininkas, kaip ir visi kiti, puikiai žinojo apie plačius Olvenlio ryšius ir jo draugystę su regentu.

Pamatęs privažiavusią karietą, seras Džefris pasėmė iš vėžlio kiauto tabakinės žiupsnelį tabako. Paskui nusišluostė kaktą ir

nykščiais pasitrynė akis. Olvenlis tiesiogiai bendravo su karališkąja šeima, tad elgtis su juo derėjo itin diskretiškai.

Folkirkas įleido svečią iškart nė nepasiklausęs leidimo. Lordas pasveikino komiteto pirmininką ir padėkojo už parodytą dėmesį.

– Teko girdėti, – pasakė stengdamasis kalbėti iškilmingai, – kad jūsų draugija siunčia ekspediciją į auksinį miestą.

– Į Timbuktu, pone, – įsiterpė Koldekotas.

– Taip, būtent.

– Nuo pat Mungo Parko žūties niekas iš tiesų nesitikėjo jo pasiekti.

Koldekotas mostu pasiūlė svečiui prisėsti.

– Mūsų siųstas žmogus, majoras Pedis, kaip tik šiuo metu žygiuoja per barbarišką Afrikos žemyną.

– Kokius jam davėte nurodymus?

– Bet kokia kaina užimti sostinę ir perimti komitetui ir Karūnai jos valdovo turtus, kurie paskui bus išdalyti investuotojams.

– Kaip galite būti tikras, kad tas vyrukas – Pedis – sutriuškins čiabuvių pajėgas?

Koldekotas nusišypsojo, lėtai braukdamas pirštais per krėslo ranktūrį.

– Majorą Pedį lydi du šimtai kariškių, – rimtai atsakė jis. – Kiekvienas iš jų turi Beikerio šautuvą ir tiek šaudmenų, kad jų pakaks didžiausiam pasipriešinimui numalšinti.

– O kaipgi Timbuktu karalius?

– Jis, žinoma, bus nukirsdintas ir pakeistas laikinuoju valdytoju, paskirtu iš mūsų ekspedicijos narių, užimsiančiu tą vietą, kol žinia pasieks komitetą.

Olvenlis pakilo, perėjo kambarį ir sustojo visai arti sero Džefrio. Pastebėjo prakaituotą jo kaktą, paraudusias akis.

– O tas jūsų majoras Pedis, – paklausė, – ar juo galima pasitikėti?

– Tikrai taip, pone, jis puikiausias vadovas, o jo vyrai – visi iki vieno – Vaterlo veteranai.

– Kaip manote, kada jis turėtų pasiekti Timbuktu?

– Apie sausio pabaigą. Pavasarį pirmasis karavanas su lobiais pasieks pakrantę, kur lauks flotilė mūsų laivų, pasirengusių pargabenti juos į Portsmutą.

– O kaip jūsų investuotojai?

– Pagrindiniai investuotojai, pone, yra aristokratai, tokie kaip jūs, – įsiteikdamas tarė Koldekotas, – bet daug yra ir paprastų žmonių.

– Džentelmenas, pavarde Grevilis, pranešė man apie jūsų planus, – tarė Olvenlis žingtelėjęs atgal. – Panašu, jog jūsų žygis gerai suplanuotas ir tinkamai vadovaujamas. Naudodamasis tokia investicine galimybe norėčiau skirti dalį savo asmeninių fondų.

Seras Džefris nusisuko į langą ir vogčiomis nusišluostė kaktą. Puikiai žinojo, kad kai kas gausų prakaitavimą, ypač viduržiemį, linksta laikyti apgavystės ženklu.

– Milorde Olvenli, – pasakė atsargiai, – mums būtų didelė garbė priimti jus į komiteto narius ir esame pasirengę pakviesti jus pasidalyti mūsų turtais – lobiais, kurie netrukus bus iškrauti pietų pakrantėje, – seras Džefris truktelėjo sau už nosies galiuko ir šnirpštelėjo. – Ar galėčiau paklausti, pone, apie kokio dydžio investiciją kalbame?

Olvenlis pasilenkė ir pridėjo ranką prie monograma puošto

krepšio. Koldekotas jam nepatiko ir nekėlė didelio pasitikėjimo, bet planas, atrodo, siūlė neblogų galimybių.

– Ketinu investuoti tiek, kiek turiu čia, – tarė jis.

Seras Džefris pakreipė galvą.

– Ši suma būtų?..

– Penkiasdešimt tūkstančių svarų.

Apačioje bibliotekoje žinia apie tai, kad Adamsas pasakos toliau, pritraukė stebinamai daug klausytojų. Atvyko trys šimtai damų ir džentelmenų iš aukščiausių visuomenės sluoksnių, jų karietos rikiavosi iki pat Šv. Pauliaus katedros.

Trečiame aukšte lordas Olvenlis pasirašė registracijos lapą ir atidavė viską, ką atsinešė medžioklės krepšyje. Serui Džefriui labiau būtų patikusios auksinės monetos, bet jis nedrįso ginčytis. Padėkojęs Olvenliui už pasitikėjimą, kelis kartus pagyrė Pedį, norėdamas parodyti savo atsidavimą projektui.

Tą pačią akimirką pasirodė Folkirkas, pasiruošęs išlydėti lordą. Išeidamas pašnibždėjo Koldekotui, kad gretimame kambaryje laukia dar vienas investuotojas.

– Kas toks?

– Ponas Filipas Randelis iš Ladgeito kalvos, pone, karaliaus auksakalys.

ŠEŠIOLIKTAS

ADAMSO VILTIMS TUOJAU PAT IŠVYKTI Į Ameriką nebuvo lemta išsipildyti ne tik dėl komiteto pirmininko pinklių, bet ir dėl keleivinių laivų tvarkaraščio. Neatsirado nė vieno laivo,

pasiryžusio plaukti per Atlantą anksčiau, negu pavasario pradžioje.

Išgirdęs iš Kočreino šią žinią, Adamsas pajuto, kaip iš pykčio sukaito nugara. Kas iš to, kad jis Londone, moderniausiame pasaulio mieste, jei neturi galimybės susirasti laivo, pargabensiančio jį namo net ir už pinigus.

Neturėdamas iš ko rinktis jis, kaip jau buvo pratęs, atsistojo bibliotekos viduryje ir netrukus jau žvelgė į fantastiškus Juodojo žemyno vaizdus sau virš galvos.

Kočreinas pakilęs garsiai pasveikino susirinkusiuosius:

– Ponios ir ponai, nepaprastą susidomėjimą, kurį mums sukėlė pono Roberto Adamso, kuklaus neraštingo jūreivio iš tolimos Amerikos, pasakojimas, puikiai atspindi gausėjantys klausytojai, maloningai atvykę savo ausimis išgirsti apie jo nuotykius. Todėl nieko nelaukdamas pristatau jums poną Robertą Adamsą.

Saujelė klausytojų tyliai paplojo baltomis pirštinėmis apmautomis rankomis. Keli gale sėdintys aristokratai, pirmą kartą matantys Adamsą, garsiai šnekučiavosi jį aptarinėdami. Kočreinas linktelėjo, rodydamas, kad yra pasirengęs užrašinėti, ir iškėlė ranką su plunksna.

Ir Robertas Adamsas prabilo:

– Tuaregų kariai, kurių draugijoje mes atsidūrėme, – aiškiai kalbėjo jis, – galėjo nesusimąstę atimti žmogui gyvybę. Sukaustyti grandinėmis maurai neabejojo, kad bus nugalabyti. Kartais garsiai šaukdavosi savo Dievo, kurį vadino Alachu. Mat suvokė, kad jiems atėjo galas.

Po kelių spartaus žygiavimo dienų porai maurų pavyko išsivaduoti iš pančių ir pasprukti. Jie leidosi bėgti per smėlį, ir šeši tuaregai kiek įkabindami juos nusivijo. Mudu su Sančesu prisi-

dengę rankomis akis stebėjome. Tarsi laukiniai šunys būtų gainiojęsi vištas, pasprukusias iš aptvaro. Maurai tikriausiai patys suprato, kad neturi jokios galimybės pabėgti. Juos pagavo, tespėjusius nubėgti kelis šimtus jardų. Tuaregai didžiai gardžiuodamiesi suplanavo bausmę. Raudantiems, parklupdytiems bėgliams bukiausiais peiliais išlupo akis.

Šie kaukė iš skausmo, bet kankintojai privertė juodu praryti vienam kito akis. Po šios žiaurybės jų gailūs šūksmai nutilo. Tuaregai puikiausiai nusiteikę juokėsi ir nekantravo kuo greičiau bėglius nukirsdinti. Bet jų vadas, ilgakojis karžygys vardu Matutas, dar nebuvo pasirengęs jų paleisti į aną pasaulį.

Nupjovęs liežuvius, perskrodė pilvus. Ištraukė ir išvoliojo smėlyje žarnas. Žiūrėjau ir gokčiojau tai matydamas, kaip ir likę maurai. Šie labai sunerimo ir ėmė garsiai melstis, bet jiems pagrasino mirtimi.

Tada abu bėglius, apakintus, merdinčius, paspyrė ant smėlio. Atnešė kirvį ir nukirto galvas. Ginklas buvo toks atšipęs, kad anos šiurpios egzekucijos atsiminimas lydės mane iki gyvenimo pabaigos. O galvas suvėrę ant virvės, tartum įspėdami kitus, pakabino ant kaklo pirmajam kupranugariui.

Po savaitės šie gendantys trofėjai tvinkte pritvinko kirminų ir taip dvokė, kad tuaregų vadui teko nupjovus virvę juos išmesti. Likę gyvi maurai prarado bet kokį norą gyventi. Kiekvienas iš jų mielai būtų atėmęs sau gyvybę, bet neturėjo įnagio tam padaryti.

Keliavome tolyn ta pačia neįsivaizduojamai tuščia dykuma – bangavo tik kopos, aukštos kaip kalnai, ir nė ženklo gyvybės. Neabejojau, kad tuaregai pasiklydo, bet jie žinojo kelią. Kartkartėmis prieidavo iš smėlio kyšančią lazdą, pakasdavo ir atrasdavo sudvisusio vandens šulinį.

Pirmiausia troškulį numalšindavo kupranugariai, tada pripildavo maišus. Ir tik paskiausiai mes galėdavome paeiliui po truputėlį tos šlykštynės atsigerti. Tačiau jokia puota nebūtų galėjusi suteikti malonumo, kokį mums kėlė ši atgaiva.

Pamažu kopos ėmė mažėti, žemės paviršius kietėti. Retkarčiais pasitaikydavo žemų krūmokšnių, kurių lapus kramtėme, čiulpdami syvus. Visi buvome išsekę, bet tuaregai labai skubėjo, tarsi būtume artėję prie kažin kokio tikslo.

Taip ir buvo.

Pradėjus temti, horizonte kažką išvydau. Tai buvo panašu į aukštą molio sieną... gynybinę miesto sieną... miesto, vardu Timbuktu.

SEPTYNIOLIKTAS

Vėlyvą Kalėdų popietę Viljamas Beitmenas įsikėlė į vežimą poliarinį lokį ir patraukė į Londoną. Pats įstengė supakuoti žvėrį, tik paprašė kaimynų padėti įkelti dėžę į vežimą. Mintis, kad keliauti teks vienam, buvo maloni, nes jis suprato galėsiąs pratęsti meilės ryšį su praeitoje kelionėje sutikta tarnaite.

Prieš eidamas iš namų palaukė, kol Modė nuėjo plauti indų, ir išsiėmė dvi kronas iš indo, kurį ji slėpė po lova. Nuo pat vestuvių dienos žmona tvirtai laikė rankose šeimos finansus. Ir kone kasdien jam primindavo: „Gal vyro rankos ir stiprios, bet protas blausus kaip rūdžių aptraukta skarda."

Princas regentas taip džiaugėsi savo afrikietiška panorama Karltono rūmuose, kad paliepė nustumti gyvūnus į biblioteką, kur molbertą pasistatė seras Tomas Lorensas. Princas neseniai

pasiskelbė feldmaršalu ir dabar sumanė užsisakyti naują didingą portretą, skirtą pergalei prie Vaterlo atminti.

Dailininkas, kuriam visai neseniai buvo suteiktas sero titulas, jau kelis kartus tapė jo aukštybę ir didžiavosi karališkąja globa. Jis meistriškai gebėjo sumenkinti tapomo asmens trūkumus – vienu teptuko brūkštelėjimu panaikindavo dešimtmečius kauptus riebalus.

Ištisa armija manekenų vilkėjo trisdešimt mėgstamiausių princo karinių uniformų, dauguma iš jų buvo unikalios, sukurtos pagal jo paties įnoringus nurodymus. Regentui gyvenime mažai kas teikė didesnį pasitenkinimą kaip naujai sukurta uniforma, nebent Lorenso nutapytas portretas.

Princo asmeninis tarnas Frensis Hastingsas tyliai pasiteiravo, kurią uniformą jo aukštybė norėtų apsivilkti pozuodamas. Atsakymą į šį klausimą jau žinojo, bet nenorėjo to parodyti, bijodamas užsitraukti karališkąją rūstybę.

– Manyčiau, šitą, – tarė princas, delnu glostydamas naująją feldmaršalo uniformą, savo sugalvotą keistybę, be saiko išpuoštą auksu ir apsiuvais. – Ji man labai prie širdies. Tik dar pagražinkite ją vienu kitu apdovanojimu. Aš po pusvalandžio grįšiu.

– Klausau, jūsų aukštybe.

Hastingsas jau seniai tarnavo princui ir gerai žinojo, kad šis nemėgsta rinktis. Jei reikėdavo apsispręsti – o dažniausiai taip ir būdavo, – jo aukštybė mieliausiai imdavo viską kartu. Visą gyvenimą jis atsidėjęs stengėsi stipriausią įspūdį sukelti gausa, bet ne taupumu ir apdairumu.

Tarnas liepė brangenybių prižiūrėtojui atnešti iš saugyklos visus princo ordinus ir medalius. Po dešimties minučių atbėgo pulkas pavaldinių su krūvomis aksomo dėželių rankose.

– Atidarykite, – paliepė Hastingsas.

– Kurias, pone?

– Visas.

Dėžutes išdėliojo ant ilgo stalo kambario gale. Jų buvo aštuoniasdešimt penkios. Spragsėjo atidaromos spynelės, prieš akis žilpinamai sužibėjo ordinai, medaliai, insignijos iš aukso, platinos ir brangiųjų akmenų.

Vienas pavaldinys valė juos šluostele, o kitas po vieną nešiojo uniformų prižiūrėtojui. Šis labai atsargiai sagstė prie munduro krūtinės.

Po pusvalandžio beveik nebebuvo galima įžiūrėti nei apsiuvų, nei mėlynos uniformos gelumbės.

Princas regentas sugrįžo, jam iš paskos slinko keletas lengviau valdomų gyvūnų. Tarnų pėdų šliurenimą gožė ratelių džeržgimas. Lėtai priėjęs prie feldmaršalo uniforma apvilkto manekeno, princas atidžiai apžiūrėjo puošmenas ir garsiai šūktelėjo:

– Povo plunksnų pliumažą... atneškite man šalmą su daug povo plunksnų. Tik greičiau! A, ir dar uždėkite epoletus. Auksinius, didelius.

Hastingso vadovaujami pavaldiniai suskubo lakstyti. Atnešė šalmą. Jis priminė apverstą kibirėlį šampanui vėsinti: svidintas sidabras buvo inkrustuotas auksu. Papuoštas poros ilgų povo plunksnų pliumažu.

Princas krenkštelėjo ir liepė Hastingsui priminti, kuris ordinas yra kuris. Tai nereiškė, kad jis pamiršo, tiesiog mėgo pasiklausyti didingų pasakojimų.

– Šis, jūsų aukštybe, yra Bokšto ir kalavijo ordinas, šis – Šventosios Dvasios ordinas, dovanotas jo didenybės Liudviko XVIII. Anas, atrodo, yra Dagio ordinas, o štai čia Danijos Dramblio ordinas.

– O koks čia? – pasiteiravo princas, tikrindamas tarno žinias.

Stojo tyla.

– Man atrodo, jūsų aukštybe, jog šis garbingas apdovanojimas yra Didysis šv. Patriko ordinas.

– O anie? – smilium bedė į smulkesnių apdovanojimų eilę.

– Paveldėti apdovanojimai, sire.

Ketvirtą valandą princas regentas jau stovėjo aprengtas uniforma. Jis buvo tokio neapsakomo storumo, kad rengtis jam padėdavo šeši pagalbininkai. Susagstę mundurą ant karališkos galvos atsargiai uždėjo šalmą, virš kurio lingavo povo plunksnos.

Hastingsas kalaviją regentui pakabino iš kairės, krūtinę perjuosė skaisčiai raudona juosta, o ant jos prisegė milžinišką deimantinę žvaigždę, sukurtą ponų Randelio ir Bridžo iš Ladgeito kalvos.

Su tokia sunkia ir aptempta uniforma princas regentas vos įstengė judėti. Vargais negalais nužingsniavęs prie Lorenso sukurto fono – eskizo, vaizduojančio Vaterlo mūšį, – sustingo tinkama poza.

– Nagi, žmogau, greičiau imkis darbo!

Lorensas dirbo dvi valandas, kas dešimt minučių darydamas pertraukas, kad pozuotojas galėtų prisėsti ir pailsinti kojas. Kol jis tapė, tarnams buvo prisakyta tylomis valkioti po kambarį gyvūnus, kad princas nenuobodžiautų.

Septintą valandą atėjo liokajus ir kažką pašnibždėjo Hastingsui į ausį. Tas linktelėjo ir žengė į priekį.

– Jūsų aukštybe, – tyliai tarė, – atvežė poliarinį lokį. Pastatė mėlynajame aksomo kambaryje.

– Ką jis ten veikia? Ei tu, liepk jį nešti čia, į biblioteką!

– Gerai, pone.

Praėjo keturiasdešimt minučių keiksmų ir aimanų, kol padėjėjams pavyko užkelti dėžę didingais laiptais. Pastačius ją į vietą, pasirodė Viljamas Beitmenas, gūždamasis ir lankstydamasis pagal visas mandagumo taisykles. Pora laužtuvų atplėšė plokštes, ir Beitmenas sulaikė kvapą. Jis nelabai kaip jautėsi, buvo kiek išsekęs po ilgos linksmybių nakties Kolčesterio užeigoje.

Nuėmė paskutinę plokštę, poliarinį lokį atgręžė snukiu į princą, ir šis liepė sustabdyti kitus gyvūnus, kad galėtų netrukdomas apžiūrėti naujausią.

– Puiku, – įvertino ir, nusiėmęs šalmą, atmetė atgal plaukus. – Liepkite tuojau pat pritaisyti ratelius. Jis puikiausiai tiks į mano afrikietiškąją kolekciją.

AŠTUONIOLIKTAS

Saimonas Kočreinas dar visai trumpai pažinojo amerikietį svečią, bet jautėsi galįs pasitikėti jo patarimais intymiu asmeninių simpatijų klausimu. Be to, daugiau nebuvo kas jam pataria. Jo bičiuliams dendžiams visi pokalbiai apie meilę atrodė nederami. Jie mieliau kalbėjosi apie madas ar džentelmenų etiketo subtilybes.

Įsidėmėtinas amerikiečio patrauklumas dailiajai lyčiai įrodė, jog jis išmano viską, kas susiję su moterimis. Kočreinas neabejojo, kad Bytė bus grįžusi iš Londono į Čevenedž Holą. Tad kitą rytą juodviem su Adamsu drauge geriant šokoladą, Kočreinas užmezgė kalbą apie savo mieląją pusseserę.

– Ar ji pasirengusi už jūsų tekėti? – paklausė Adamsas.

– Tik velnias skubina tokius reikalus, – atsakė Kočreinas.

– Jei per ilgai delsite, ją nuvilios kas nors kitas.

– Ar jūs tikrai taip manote?

– Na, o kam jai jūsų laukti, jei judate kaip vėžlys? Bet kurią akimirką gali atbėgti kiškis ir susukti jai galvą.

Kočreinas gailiai atsiduso.

– Dievulėliau, – tarė jis, – tikriausiai jūs teisus, – ir čiupęs popieriaus lapą paskubomis įmerkė plunksną į rašalinę. – Reikia jai kuo greičiau parašyti.

– Žinoma, reikia.

Kočreinas stabtelėjo.

– Jūs man padėsite? – paklausė.

– Aš juk nemoku nei skaityti, nei rašyti.

– Pone, žinau, kad nesate raštingas, bet jūs puikiai mokate kalbėti, o tai patinka išauklėtoms damoms... – Kočreinas vėl patylėjo. – Tikriausiai jūsų amerikietiškas tiesumas, – tarė jis.

Adamsas žvelgė į tolį.

– *Brangioji mano Byte,* – pradėjo mėgdžiodamas sausą anglo kalbėseną, – *tiek laiko slėpiau tiesą, kad net dabar negaliu rasti tinkamų žodžių...* – nutilo. – Na, rašysite ar ne?

Kočreinas nukaitęs pavilgė plunksną, greitai smaigaliu palietė rašalinės kraštą.

– O taip, taip!

Adamsas leido mintims nuklysti tolyn ir diktavo, kalbėdamas su tuo pačiu angliškų akcentu:

– *Iki šiol maniau, kad mano santūrumas mums abiem tinka geriausiai, tačiau dabar nutariau tau parašyti ir atskleisti savo jausmus, gilesnius, negu kas nors galėjo įsivaizduoti.*

Kai užmiegu, mano sapnus pripildo tavo švelnumo, tavo neapsakomos tobulybės vaizdai. Ir man atsibudus tu visą laiką su

manimi. Vos užmerkiu akis, ir priešais mane iškyla kaštoninės garbanos, gaubiančios tavo veidą, užuodžiu tavo švelnios odos aromatą. Nuo minties, kad galėčiau būti šalia tavęs, priglusti lūpomis tau prie lūpų, širdis ima smarkiai plakti, nes puikiai žinau, kad nėra nieko tikresnio už mano meilę tau.

Dar būdamas vaikas, mano mylimoji, suvokiau nepaprastą, amžiną savo meilę tau, ir jau tada, mudviem žaidžiant, supratau, jog mano gyvenimas bus nieko vertas, jei nesusiesiu jo su tavimi. Iki šiol man nepakako drąsos atskleisti tau šių jausmų. Bet dabar tikiu – atėjo tinkama akimirka, ir skubu ja pasinaudoti. Meldžiu tavęs, brangiausioji Byte, pajusk tuos jausmus, kuriuos saugau tau savo širdyje, pasiduok jiems, leiskis jų užliejama ir tegul mudviejų sielos susijungia, tavo mylintis pusbrolis Saimonas.

Kočreinas paskubomis skrebeno plunksna, užrašinėdamas diktuojamus žodžius. Baigdamas net užduso.

– Brangus pone! Ar jūs tikrai manote, kad dera taip tiesiai kalbėti?

Adamsas suplojo delnais.

– Mano drauge, jums atėjo metas gyventi, – tarė jis.

DEVYNIOLIKTAS

VIENUOLIKTĄ VALANDĄ seras Džefris nuskubėjo į Houro banką Laivyno gatvėje. Privačiame partnerių salone drauge išgėrė chereso, aptarė ąžuolu dvelkiantį išlaikyto gėrimo prieskonį. Paskui, prieš išgerdamas antrą taurelę, į savo sąskaitą įdėjo penkiasdešimt lordo Olvenlio tūkstančių.

Komiteto pirmininkas vos tramdė pasitenkinimą.

– Šią akimirką, mums stovint čia su krištolo taurėmis rankose, – tarė jis banko valdybos pirmininkui serui Ričardui Hourui, – mūsiškis majoras Pedis jau tikriausiai artinasi prie didingos aukso sostinės Timbuktu. Drįsiu pareikšti, kad pavasarį tikrai užsakysiu vietą jūsų saugiausiame seife.

– Malonėkite pasakyti, pone, kokie bus tie turtai? – paklausė bankininkas.

– Auksas, pone! Tokie kiekiai, kokių niekam iki šiol neteko regėti. Viskas iš jo pagaminta, net lovūgaliai ir grindinio akmenys. Pasakoja, kad žmonės ten vaikšto apsiavę geltono metalo batais, kad auksu žabojami arkliai, aukso čerpėmis dengiami stogai!

Sero Džefrio taurę pripylė trečią kartą. Gurkšnodamas cheresą, jis pamažu sūpavosi, paskui perkėlė svorį ant kulnų.

– Gal leisite pasiteirauti, sere Džefri, kodėl tais turtais iki šiol niekas nepasinaudojo?

Koldekotas paėmė žiupsnį makubos tabako.

– Brangusis sere Ričardai, – atsakė jis, – priežastis visiškai aiški. Auksinį miestą nuo Afrikos pakrantės skiria plati dykuma, kurioje gyvena neapsakomai žiaurūs, panašūs į velnius laukiniai. Kad mūsų kariai galėtų įkelti koją į Timbuktu, juos reikia visus iki vieno iššudyti!

Seras Ričardas Houras kilstelėjo taurę, kad tarnas ją vėl pripiltų. Norėjo ištarti pritarimo žodžius, bet seras Džefris, tamsiai išraudęs, garsiai pareiškė:

– Galiu jus, be jokios abejonės, užtikrinti, sere Ričardai, kad mūsų ekspedicija surengta kaip didi karinė kampanija. Ją sumanė ypač išmanus ir pinklus intelektas. Mūsų agentai Maroko

pakrantėje surinko žinių iš daugelio prekiautojų bei palankių čiabuvių, kurie patys yra buvę Timbuktu!

Seras Ričardas Houras suglaudęs delnus pajuto, kaip jie sudrėko nuo minčių apie didelius turtus.

– Mes jums suteiksime visas paslaugas, kokių tik prašysite, sere Džefri, ir esame pasirengę atidaryti sąskaitas visiems investuotojams, kurių turtus pagausins majoro Pedžio sėkmė.

DVIDEŠIMTAS

LONDONE TOLIAU SKLIDO ŽINIA apie tai, kad amerikietis netrukus pasakos apie auksinį miestą. Popiet tai jau tapo naujausiu kalbų objektu ne tik Naitsbridže, bet ir tolimame Hampstedo kaime.

Aukštuomenė tik ir šnekėjo apie poną Adamsą ir jo keliones po Afriką. Šv. Jokūbo gatvėje, klubų kvartale, ištuštėjo ir „Brukso“, ir „Budlo“, ir „Vaito“ svetainės – visų klubų nariai iškeliavo į Karališkąjį Afrikos komitetą pasiklausyti pasakojimo savo ausimis.

Bibliotekoje susirinko jau beveik keturi šimtai žmonių. Kai kurie atsinešė kėdes, tačiau dauguma stovėjo, remdamiesi lazdelėmis.

Trečią valandą įėjo Kočreinas su Adamsu. Kambaryje knygų lentynų dengiamomis sienomis nuošė šnibždesių banga.

– Tai jis, – tarstelėjo ledi Devonšir savo draugei Boforto hercogienei.

– Tikrai išvaizdus.

– Kas ten sakė, kad visi amerikiečiai niekam tikę?

– Na, pavyzdžiui, mano vyras, – atsakė hercogienė.

– Verčiau jau jis būtų prikandęs liežuvį.

Kočreinas pasveikino susirinkusius paklausyti apie „neregėtai įdomią ir nepaprastą pono Adamso kelionę" ir daug neplepėdamas pasiūlė Robertui Adamsui pradėti pasakoti.

Amerikietis žengė į priekį, jo akys klaidžiojo po galvų jūrą.

– Tamsos prieglobstyje mūsų mažas karavanas kirto didžiąją plynaukštę, – tarė jis, – ir artinosi prie aukštų molinių Timbuktu sienų.

Švietė pilnatis, mėnesienoje ant suplūktos žemės krito ilgi šešėliai. Mums artėjant, tuaregų kariai labai džiaugėsi išvydę civilizaciją. Garsiai šūkavo, rėkė ir daužė primityvius metalinius cimbolus, gabentus krepšiuose.

Dar būdami atokiai pastebėjome liepsnojančių deglų šviesele. Iš pradžių vieną ar dvi, degančias aukštai ant dantytos sienos, bet neilgai trukus jų pasirodė keli šimtai, tarsi sukvietus sargybinius. Deglų liepsna apšvietė sienas, ir mes pamatėme begalinę daugybę žmonių galvų, pūvančių ant kuolų, prismaigstytų palei visą jų ilgį.

Išsigandau, kad miesto gyventojai mūsų nepalaikytų priešais. Bet cimbolų garsai aiškiai rodė, jog ateiname kaip draugai.

Miesto vartai nakčiai buvo užrakinti. Drožtinius medinius vartus puošė didžiuliai geležiniai virbai, kiekvieną iš jų vainikavo kaukolė – ženklas nekviestiesiems laikytis atokiai.

Mums pasiekus didžiuosius vartus, šie atsivėrė į vidų, ir mes atsidūrėme pačiame Timbuktu mieste.

Į priekį išėjo kilmingas didžiūnas ir išbučiavo kiekvienam su mumis atvykusiam tuaregui rankas. Kažką pasiaiškinęs jų gimtąja kalba, pasveikino mano bendrakeleivį Sančesą ir mane ir

nusivedė mus gatvių gatvelių labirintu į didžiulį plūkto molio pastatą – supratau, jog tai rūmai.

Gatvėse stovėjo žmonės, visi juodaveidžiai ir labai smalsūs. Mėnesiena pakankamai apšvietė viską aplinkui, ir aš galėjau atidžiau įsižiūrėti į pastatus, pro kuriuos ėjome.

Mums žingsniuojant paskui kupranugarius kai kurie vietos gyventojai prišokę tvodavo maurams lazdomis. Visi, nuo mažiausių vaikų iki žilų senelių, juto jiems baisią neapykantą. Bet matydami mudu su Sančesu žmonės be galo stebėjosi. Pasirodo, ligi šiol nebuvo matę krikščionių.

Atvykome į rūmus, priešais atsivėrė dar vieni didžiuliai vartai. Sargybinis nuvedė mus į šimtais liepsnojančių deglų apšviestą erdvų vidinį kiemą. Jo sienas irgi puošė žmonių galvos – pašvinkusios ir yrančios, plikai nuskustos, grimasų iškreiptais veidais. Nors buvo naktis, tačiau aikštėje knibždėjo įvairiausių nelaimėlių – neužaugų, kuprotų milžinų, baisių išsigimėlių; kai kurie iš jų vaikščiojo keturiomis.

Palaukėme, kol pažadino karalių. Nuo kupranugarių nuėmė nešulius, gyvulius pagirdė, o belaisvius maurus spyriais suginė į kiemo kampą.

Prisiartinęs tarnas pasiūlė Sančesui ir man kažko atsigerti iš medinės taurės. Kažkokių rūgščių, bet labai skanių sulčių. Kai išgėrėme, tarnas vėl pripylė taures ir ranka parodė, kad gėrimo esama per akis, mus tai dar labiau pradžiugino.

Tada pasirodė karalius.

Žengė per kiemą paskui dvi jaunas moteris apnuogintomis krūtimis. Jos kas žingsnį barstė ant žemės baltas plunksnas, kad valdovo kojoms būtų minkščiau. Tai buvo stambus, neaprėpiamo storumo žmogus, jau gerokai pagyvenęs, nuo galvos iki kojų

apsirengęs mėlyno nankino drabužiu. Jam prisiartinus pamačiau mažas despotiškas akis ir pastebėjau, kad jis visiškai neturi dešinės ausies.

Jis pasveikino tuaregus, kiekvienam iš jų įteikė medžio drožinį, matyt, pagarbos ženklą. Tada jam atvedė mus su Sančesu. Karalius mumis, regis, labai domėjosi. Daug klausinėjo, paskui man liepė prieiti arčiau, kad galėtų atidžiau apžiūrėti odą.

Pamatęs, kokia ji šviesi, nusijuokė; ėmė juoktis ir jo pakalikai. Atnešė dubenis vaisių, dar pripylė skaniųjų sulčių. Vaišinomės, kol iš už horizonto pasirodė saulė. Karalius liko su mumis. Jam patiko žiūrėti, kaip mes valgome. Kartais ką nors pasakydavo, ir tada aplink susėdę jo pataikūnai prapliupdavo juokais.

Išaušus, mums jau ilgokai pasėdėjus, pasirodė karalienė. Daug jaunesnė už vyrą, oda tiesiog švytėjo ankstyvo ryto šviesoje. Kaip ir vyras, ji vilkėjo švaraus mėlyno nankino drabužiais, plaukuose turėjo įsipynusi kriauklelių. Atsisėdo ant pakylos greta monarcho ir kažką pašnibždėjo savo tarnaitėms, būreliui nuogakrūčių merginų šiurkščiais žolių sijonais.

Vienas iš tuaregų mostelėjo į belaisvius maurus. Karaliui įsakius, tris iš jų nuskuto plikai ir parklupdė ant kelių. Nepraėjo nė minutė, ir jų galvas vienu mostu nurėžė budelis, kaip paskui sužinojau, retai pasitraukdavęs nuo valdovo. Pamovė ant sienos prie kitų, o likusius gyvus jų brolius kažkur išvedė.

Atlikus nukirsdinimo egzekuciją karalius iš džiaugsmo suplojo rankomis. Tarsi šio garso pakviesti į priekį žengė keturi tarnai raudonais kaip kraujas apsiaustais, kiekvienas nešinas relikvija – karžygio galva, atrodo, pagaminta iš aukso. Negaišdamas nė akimirkos valdovas pasilenkė ir pabučiavo visas galvas. Man

regis, tai turėjo reikšti, kad belaisviai nukirsdinti relikvijoms pagarbinti.

Paskui mudu su Sančesu nuvedė į mums skirtus rūmų kambarius. Kambariai buvo paprasti, tačiau prabangesni, nei galėjau tikėtis po savaites trukusių kančių. Šiaudų prikimšti čiužiniai, dubuo su vandeniu, kuriame plūduriavo smulkutis mėlynos gėlės žiedas. Pasilenkiau ir įkvėpiau jos aromato, neapsakomai sujaudintas tokio grožio. Nuo tos akimirkos, kai išvykau iš Hadsono, nebuvau matęs tokios švelnios gamtos šypsenos.

Regėdamas žiedlapius mintimis nukeliavau namo, į pievas, kurias vaikystėje taip mėgau. Būdavo, lakstome po aukštą žolę su broliais ir įsivaizduojame, kad medžiojame neaprėpiamose Afrikos dykynėse. Niekada nė nesvajojau, kad ateis diena, kai mano kojos iš tiesų žengs tomis žemėmis.

Prabudęs pamačiau prie savęs stovinčią porą jaunų moterų. Kaip visos kitos, jos buvo nepridengtomis krūtimis, plaukus apsikaišiusios plunksnomis. Ir be paliovos šypsojosi, rodydamos baltus kaip perlai dantis. Šalia stovėjo kibiras su vandeniu. Jos mane nuprausė, su didžiausiu susidomėjimu liesdamos delnais mano kūną.

Po maudynių viena mergina išėjo, o kita pasiliko. Uždarė kambario duris, užstūmė skląstį ir nutempė mane ant čiužinio. Tą akimirką mintis patirti palengvėjimą atrodė labai patraukli. Bet vos ji ėmė manęs maldauti savo kalba, traukdama prie savęs, aš tik dar tvirčiau pasiryžau grįžti į Hadsoną, į mylimos žmonos glėbį.

Kočreinas kilstelėjo ranką, duodamas ženklą, kad pasakojimas baigtas.

Iš žmonių pilno kambario galo kažkas garsiai suriko:

– O kaipgi turtai, kaip Timbuktu lobiai?

– Taip, kaipgi auksas, pone? – riktelėjo kitas.

– Ir brangakmeniai! Kur brangakmeniai?

Komiteto sekretorius atsistojo ir iškėlė rankas, ramindamas klausytojus, kurie ėmė nerimauti.

– Ponas Adamsas toliau pasakos kitą dieną, – netvirtai pažadėjo jis. – Renkamės čia pirmadienį ketvirtą valandą po pietų.

Bibliotekoje pratrūko garsios šnekos – aukštuomenės grietinėlė aptarinėjo amerikiečio pasakojimą. Visų lūpos kartojo vieną žodį – auksas.

Ledi Devonšir prasibrovė per minią ir padavė amerikiečiui ranką pabučiuoti. Sekdamas Kočreino pavyzdžiu, jis padėkojo jai už krepšį su skanėstais.

– Tai tik smulkmena, – atsakė ji, – bet tikiuosi, ji suteikė nors truputį laimės toli nuo namų atsidūrusiam džentelmenui, – ledi Devonšir žengė žingsnelį arčiau ir Kočreinui nusisukus pasveikinti Bakingamo hercogo pirštais perbraukė Adamso dilbį.

– Žinau, kad aukštuomenė ryte ryja jūsų laiką, pone, bet būčiau dėkinga, jei skirtumėte man minutėlę privačiam pokalbiui – noriu aptarti labai subtilų reikalą. Gal galėčiau jums atsiųsti karietą, pavyzdžiui, kitą savaitę?

Adamsas neryžtingai nusišypsojo, bet nespėjęs atsakyti kitame kambario gale pastebėjo Klarą Forteskju. Atsiprašęs nuėjo prie jos. Pamačius, kad jis artinasi, Klaros veidas nušvito.

– Jūsų pasiklausyti susirinko visas Londonas, pone Adamsai, – ištarė ji nedrąsiai pakėlusi ranką prie skruosto.

– Kuo daugiau pasipuošusių ponų čia susirenka, tuo labiau ilgiuosi vienatvės, – atsakė jis.

– Ilgitės žmonos, – pašnibždomis pataisė Klara.

Adamso veidas paniuro.

– Jūs skaitote mano mintis.

– Ir jūs būtinai su ja susitiksite. Nė kiek tuo neabejoju, – ji patylėjo žiūrėdama į grindis. – Tačiau atrodo, kad likimas visada sugalvoja, kaip mus atskirti nuo tų, kuriuos mylime.

DVIDEŠIMT PIRMAS

Tos pačios dienos vakarą į Laivyno gatvę, į Saimono Kočreino būstą, atvyko specialus pasiuntinys iš sero Henrio Montegiu namų. Pabeldė du kartus, paskui trečią, ir galiausiai jį įsileido apgirtusi šeimininkė ponia Pikerif.

Ji prišlitiniavo prie durų apsisiautusi suplyšusiu chalatu, kitados priklausiusiu jos vyrui Oberonui, kol tas nepasidavė priklausomybei nuo opijaus, gabenamo iš Kantono uosto.

Pasiuntinys paklausė, ar atvyko teisingu adresu.

– O ko tau reikia, drauguži? – paklausė ponia Pikerif.

– Saimono Kočreino, eskvairo.

Šeimininkė sugriebė voką, užtrenkė duris ir kuo skubiau užsiropštė laiptais. Po minutės laišką rankose jau laikė Kočreinas. Iškart pažinęs rašyseną, perlaužė antspaudą, atsuko lempos dagtį ir perskaitė:

DVIDEŠIMT ANTRAS

Čevenedž Holas
1915 m. gruodžio 28 d.

Brangusis pusbroli,

pirmiausia noriu išreikšti nuoširdų džiaugsmą ir nemenką nuostabą, kuriuos man sukėlė neseniai gautas laiškas, rašytas tavo ranka. Aš neverta tokio atsidavimo ir jausmų. Todėl užuot atsakius tavojo laiško dvasia, manau, būtų apdairu pateikti trumpą ir tiesų paaiškinimą.

Tačiau prieš mėgindama paaiškinti susiklosčiusias aplinkybes norėčiau paprašyti tavo atleidimo. Tu visada rodei man kilnų ir deramą dėmesį, o aš, užuot atlyginusi tau tokiu pat nuoširdumu, pasirodžiau nepataisoma apgavikė.

Kiek pamenu, viename iš savo laiškų užsiminiau, kad mes neseniai susipažinome su tokiu ponu Tomu Viteršolu, įsigijusiu valdas netoli mūsų Čevenedž Holo. Atrodo, minėjau ir tai, kad ponas Viteršolas turi namus Londone.

Atvykusios į miestą, mes su mama buvome pakviestos gerti arbatos pas pono Viteršolo motiną, ponią Feliciją Viteršol. Ji labai maloni, itin žavisi prie diržo kabinamomis raktų grandinėlėmis ir turi nuostabų jų rinkinį.

Kitą dieną po ano kvietimo mus nustebino netikėtas pono Viteršolo apsilankymas Blumsberio aikštėje. Jis atrodė be galo su-

nerimęs, kakta išmušta prakaito lašelių, o drabužiai susilamdę, tarsi būtų nemiegojęs visą naktį.

Jį nuvedė į svetainę, ir mama pasisveikinusi kuo subtiliausiai ėmė jį klausinėti apie vizito tikslą. Ilgai tylėjęs, o paskui daug mikčiojęs, ponas Viteršolas galiausiai atskleidė, ko atvykęs.

Pirmiausia paaiškino, kad jo velionis tėvas vikontas Liusjenas Viteršolas pasimirė pernai rugsėjo mėnesį. Jo testamente nurodyta, kad visus šeimos turtus paveldės vyriausiasis sūnus Tomas Viteršolas, tačiau tik su viena sąlyga. Jis turįs vesti merginą iš geros šeimos, gimusią ir augusią Glosteršyro grafystėje.

Turbūt įsivaizduojate, kad iš pradžių nebuvau linkusi teigiamai atsakyti pasipiršusiam žmogui, kurio, tiesą sakant, beveik nepažįstu. Kai mama pranešė šią žinią ir ėmė prašyti, kad sutikčiau, pasijutau visai prastai. Bet ji priminė du išmintingus dalykus, kuriais privalau remtis, prieš priimdama sprendimą.

Pirma, nors ir gana patogus mūsų gyvenimas Čevenedž Hole, iš tiesų likome beveik be grašio, ir dėl to reikia kaltinti tik žlugusias investicijas Amerikoje. Antras įsidėmėtinas dalykas – ir jį mama ypač pabrėžia – tas, kad ponas Viteršolas, pasirodo, yra itin turtingas žmogus. Jis paveldės 75 000 svarų ir dar gaus po 15 000 svarų per metus.

Brangusis Saimonai, puikiai suprantu, koks gilus bus tavo sielvartas, tačiau kuo karščiausiai maldauju pamiršti visus man puoselėtus jausmus, išskyrus tuos, kurie kyla iš giminystės.

Tavo mylinti pusseserė
Bytė

IV

Kreinų vyrukai Hampstede atkasa neseniai palaidotą lavoną ♦ Seras Džozefas Benksas kviečia ponus Adamsą ir Kočreiną pusryčių ♦ Einant į susitikimo vietą Soho aikštėje, ponas Adamsas klausinėja apie jo didenybę karalių Jurgį III ♦ Seras Džozefas Benksas rodo ponui Adamsui savo surinktą tatuiruotų žmonių galvų kolekciją ♦ „Vaito" klube lordas Olvenlis praneša lordui Bajronui apie savo investiciją ♦ Negaudamas žinių nuo majoro Pedžio seras Džefris Koldekotas nerimauja ♦ Seras Džozefas Benksas pakviečia poną Adamsą pažiūrėti mirties bausmės ♦ Komiteto pirmininkas pasakoja direktoriams, kad netrukus pavyks sėkmingai pasiekti Timbuktu ♦ Kartuvių dokuose ponas Viksas trumpai, tačiau turiningai pasišnekučiuoja su kapitonu Viljamsu, pramintu Dingusiu Kryžiumi ♦ Ponas Adamsas pasakoja apie gyvenimą Timbuktu ir apie karaliaus Vūlo žvėriškumą ♦ Vikontas Forteskju atrodo atitolęs nuo panelės Klaros Forteskju ♦ Bytė su motina aptaria piršlybas ♦ Karalius Vūlo veda dar vieną žmoną, o ponas Adamsas jam atskleidžia parako gamybos paslaptį ♦ Daktaras Filpsas priima lavoną ♦ Ponas Tomas Viteršolas ir Bytė susituokia.

PIRMAS

HAMPSTEDE, MAŽAME KAIMELYJE ant kalvos šiauriau Regento parko, išmušė vidurnaktį. Mėnulio jaunatis, rūkas ir šaltis iššlavė gatves, visi padorūs žmonės seniai buvo namie, savo lovose.

Keturi vyrai ėjo Bažnyčios gatve, ir jų žingsnių aidą slopino ką tik iškritęs sniegas. Du iš jų buvo pusbroliai, kiti du – jų bičiuliai, sutikti Maršalsyje.

Eidami gatve ir uosdami žerplėjančiomis anglimis aitriai kvepiantį žvarbų orą, jie gyrėsi naujausia savo sėkme.

– Užvakar gavau vieną, – tarė pirmasis. – Tokį didžiulį, beveik dviejų metrų ūgio. Pats vienas nutempiau į mišką ir palikęs nuėjau pasiieškoti pagalbos.

– Mačiau jį, – atsiliepė antrasis. – Jo kojos buvo sulaužytos, sutraiškytos per kelius.

– Turėjo taip padaryti, kitaip nebūtų tilpęs, – paaiškino pirmasis.

– Tyliau, vyrukai! – sudraudė ketvirtasis. – Atrodo, kažką nugirdau.

– Čia tik vėjas švilpia palei sienas!

Vyrai, kurie vadino save Kreinų vyrukais – tokia buvo pusbrolių pavardė – persisvėrė, perlipo granito tvorą ir nuskubėjo palei bažnyčią. Jie tikrai žinojo, kad zakristijonas išvykęs Kalėdų atostogų, o pasakojimas apie vietos moteriškę, kuri prieš savaitę mirė gimdydama, pernelyg viliojo.

Kapą surado netrukę nė minutės.

Ties juo tvyrojo silpnas lelijų kvapas. Gėles rytą paliko gedintis vyras, o prie jų kortelę su paprastu užrašu: *Mylimoji Hitere, nuo šiol visas mano pasaulis – nesibaigiantis skausmas.* Vyras buvo vardu Frenkas Delutas, Kalėdas jis praleido vienui vienas namie, daugiausia spoksodamas į išblėsusias židinio anglis, paskendęs sielvarte.

Kreinų vyrukai nuspardė gėles ir puolė darbuotis kastuvais, kuriuos praėjusią naktį išslapstė netoli krūmuose. Prasimušti pro įšalusį viršutinį dirvos sluoksnį buvo nelengva. Tačiau jį pradaužus sujudintą žemę kasti pasirodė vienas juokas. Ketverto vadeiva Bilis Kreinas akylai dairėsi aplink, o kiti pasikeisdami kasė.

Po keturiasdešimties minučių jo brolis Haris užkliudė karstą.

– Čia tai neprastas medis, – pasakė baksnodamas kastuvu. – Iš garso atrodo, kad ąžuolas.

– Na, žinoma, pažiūrėk, kokie aplink namai. Vien turtuoliai, – atsakė jauniausiasis Džonas, dar nesulaukęs nė septyniolikos.

– Gerai, kelkit lauk, – paliepė Bilis ir priėjo atkišęs laužtuvą.

Jis iškapojo karsto dangtį ir netrukus jį atvėrė. Tėvas prieš pasukdamas vagies keliu kitados buvo laidotuvininkas, tad išmokė sūnus amato paslapčių. Pirmiausia reikėjo žinoti, kad net sąžiningiausias laidotuvininkas visada taupo brangią medieną. Nėra jokio reikalo gaminti karstą iš colinių ąžuolo lentų, jei galima imti pusės colio ąžuolines lentas ir iš vidaus iškalti tokio pat storio beržinėmis. Taip taupant karsto dangtis niekada iš tiesų nebūna toks tvirtas, kaip atrodo.

Haris Kreinas įšokęs į kapą milžiniškomis plaštakomis išlaužė medines lentas. Dar pasilenkė, iki skausmo įtempdamas blauzdų raumenis. Dešinės rankos pirštais pagrabaliojo tamsoje. Palietė audeklą, palaidą, slidų, paskui kojų. Ranka nukeliavo

aukštyn iki tos vietos, kur kojos sueina, paskui dar aukštėliau. Jis sukikeno ir persibraukė pirštais lūpas.

Paskui sutelkė jėgas ir vienu kartu iškėlė lavoną iš duobės į viršų.

– Laikot, vyrukai?

– Laikom, laikom.

Haris išlipo iš duobės ir nusišluostė delnus į švarko skvernus. Jo akys buvo pratusios prie tamsos, bet vis dėlto lavono veido nepavyko gerai įžiūrėti. Perbraukė ranka veidą, paskui krūtinę.

– Daili poniutė, – pasakė. – Jeigu nebūtų taip velniškai šalta, galėčiau patikrinti nuodugniau.

– Na, eime prie akmeninių durų, – paragino Haris.

– Daktaras jau ten?

– Aišku, ten. Jis visada ten.

Džonas ištraukė sudvisusį, dvokiantį užtiesalą, naudotą gal dvidešimt kartų. Kreinų vyrukai grįžo Bažnyčios gatve, Bilis ant peties užsimetęs nešė dvilinką moters lavoną.

Prie keturiasdešimt pirmo namo Haris stabtelėjo užsirišti bato. Akies kraštelių pastebėjo pirmo aukšto kambario lange degančią vienišą lajaus žvakę. Kambaryje odiniame krėsle priešais židinį sėdėjo vieniša žmogysta.

Haris negalėjo to žinoti, bet ten rymojo Frenkas Delutas, vyras moters, kurią Bilis nešė ant peties.

ANTRAS

Keliaudamas po neištyrinėtas pasaulio šalis seras Džozefas Benksas pats pamatė, kaip svarbu domėtis įvairiais dalykais.

Jis garsėjo kaip botanikas, bet ne mažiau domėjosi dar keliomis mokslo sritimis, iš jų geologija, muzikologija ir frenologija, kaukolės apybrėžų studijomis. Jo kelionė laivu „Indevor"* su kapitonu Kuku prasidėjo 1768 metais ir truko trejus metus. Patirti išgyvenimai įaštrino Benkso protą, davė laiko mąstyti ir leido pažinti anksčiau nejustų ir neįsivaizduotų vargų.

Robertas Adamsas Benksą žavėjo ne tik pasakojimu, kurio šis klausėsi Karališkajame Afrikos komitete. Jam baisiai rūpėjo išsiaiškinti, kaip amerikiečio požiūrį į pasaulį paveikė patirtos negandos. Ir kaip tik todėl jis kitą dieną pakvietė Adamsą ir Kočreiną į savo namus pusryčiauti.

Kvietimas apsilankyti pas Benksus rytą nebuvo retenybė. Per daugelį metų garsusis mokslininkas turėjo progų pabendrauti su aštriausiais tų laikų protais, pasikalbėti apie aukštus dalykus prie stalo, nukrauto skrebučiais ir sviestinėmis bandelėmis.

Seras Džozefas mėgo, kad svečiai atvyktų devintą valandą ir neužtruktų nė akimirkos po to, kai aukštas laikrodis jo koridoriuje išmuša vidurdienį. Pats juto, kad protas geriausiai veikia iškart atsikėlus iš lovos, o paskui su kiekviena valanda vis labiau pavargsta.

Saimonas Kočreinas nė bluosto nesudėjo. Visą naktį sėdėjo spoksodamas į aukštos lajaus žvakės, pastatytos ant stalo prie lango, dagtį. Šalia žvakės gulėjo išlankstytas Bytės laiškas ir stovėjo tuščias gintarinio portveino butelis.

Iš pradžių Kočreiną apėmė įsiūtis. Garsiai keikdamasis rėkavo susirasiąs tą poną Viteršolą ir iškviesiąs į dvikovą. Tada prisiminė nekenčiantis kautynių. O paskui, vakarui pamažėliais

* *Endeavour* (*angl.*).

pereinant į naktį, o nakčiai – į rytą, susimąstė apie tai, kaip kvaila buvo išvis pasiduoti Bytės kerams.

Tuoj po aštuonių prabudęs Robertas Adamsas pamatė draugą, susigūžusį, raudantį kambario kamputyje ant grindų ir prie krūtinės spaudžiantį pluoštą mylimos pusseserės laiškų.

– Turbūt nusižudysiu, – staiga pareiškė Kočreinas.

– Ir kas iš to?

– Gal pasidarys kiek geriau, – paaiškino tas.

TREČIAS

Po valandos abu jau ėjo Laivyno gatve. Nė vieno iš jų pernelyg nedomino žadėti pusryčiai. Bet Adamsui pasiūlius grįžti pamiegoti, Kočreinas stojo Benkso pusėn.

– Kaip jums galėjo šauti į galvą toks dalykas? – karštai paklausė jis. – Gal nežinote, kad sero Džozefo klauso galingiausi Anglijos žmonės.

– Net seras Džefris?

Kočreinas subtiliai nusijuokė.

– Koldekotas silpnas kaip katytis, – atsakė. – Bet tas katytis pasipūtęs kaip burbulas. Nesileiskite apmulkinamas to, kas, jūsų manymu, yra jo įtaka. O ne, iš tiesų visi klauso Benkso, net princas regentas.

Stojo tyla. Paskui Adamsas paklausė:

– Ar tas princas – tai toks karalius?

– Visiškai teisingai, toks jis ir yra, – atsakė Kočreinas, kirsdamas Lesterio aikštę, – karalius, tik taip nevadinamas.

– Tai kodėl jo nevadina karaliumi?

Kočreinas liūdnokai sučiaupė lūpas.

– Todėl, kad jo didenybė karalius Jurgis III, mūsų valdovas jau pusę šimtmečio, tebėra gyvas.

– O kur jis?

– Vindzoro pilyje. Gyvena ten kaip atsiskyrėlis.

– Kodėl?

Kočreinas stabtelėjo ir atsigręžė į Adamsą.

– Nes jam pasimaišė protas, – atsakė.

KETVIRTAS

Seras Džozefas Benksas sėdėjo savo krėsle su rateliais laiptų apačioje ir pro paties suprojektuotą periskopą stebėjo aukšto laikrodžio mechanizmą.

Laikrodžio korpusą buvo liepęs pagaminti iš stiklo, kad galėtų matyti, kaip viduje sukasi krumpliaračiai. Dažnai sakydavo ledi Benks, kad tie krumpliaračiai – tai kaip žmogaus protas, patikimi, jei prižiūrimi ir tiksliai suderinti, bet sutrinka išsiderinę. Niekas taip nedomino Benkso, kaip sutrikęs žmogaus protas. Būtent dėl to jis kas savaitę lankėsi Bedlamo pamišėlių namuose ir laikėsi šio įpročio jau keturiasdešimt metų.

Kočreinui dar nespėjus patraukti varpelio virvutės, pasirodė tarnas, palinkėjo džentelmenams labo ryto ir skubiai įleido vidun. Nusimetę paltus jie pamatė prie laikrodžio laukiantį Benksą. Neaukšto ūgio vyras, sėdintis krėsle, regis, buvo dar smulkesnis, bet dėl per kraštus trykštančio gyvybingumo atrodė įspūdingesnio stoto.

– Džentelmenai, brangūs džentelmenai! – aidžiai sušuko jis. – Jūs man suteikėte garbę, kurios nesu vertas!

Be saiko mosuodamas rankomis nusivedė svečius į svetainę, kur visi palaukė atvykstančio dar vieno kviesto papusryčiauti svečio. Svetainės sienas dengė fuksijų spalvos šilkas turkiškų agurkų raštais ir puošė Odebono paukščių piešiniai, įrėminti siaurais auksuotais rėmais. Po langais stovėjo intarsija puoštas kortų staliukas, kitoje kambario pusėje – tigro iškamša su dviem porcelianinėmis negrų tarnų statulėlėmis iš abiejų pusių.

Seras Džozefas pažvelgė į laikrodį ant židinio atbrailos – astronominį modelį iš Bazelio. Prisimerkė, paskui susiraukė.

– Tikiuosi, mūsų brangusis ponas Stefensonas nepamiršo kvietimo, – pasakė.

Pasigirdo guvūs žingsniai parketu. Įėjo ledi Benks, pasisveikino su svečiais ir pranešė, kad pusryčiai patiekti.

– Brangioji ponia, – atsakė Benksas, duodamas tarnui ženklą stumti jo kėslą, – kaip jūs manote? Niekaip negalime sėsti prie stalo, kol neatvyko mūsų gerbiamas bičiulis, taip nedera, – tada apžiūrėjo nagus, tyliai sukosėjo ir tarė: – Sugalvojau! Parodysiu mūsų brangiam ponui Adamsui mėlynąjį kambarį, esu tikras, kad jam ten bus labai įdomu.

Ledi Benks susiraukė. Jai nepatiko nei mėlynasis kambarys, nei jame surinkti *objėts*, kurių daugumą vyras įsigijo per antrąją savo kelionę su kapitonu Kuku.

Mėlynasis kambarys buvo kitoje koridoriaus pusėje priešais svetainę, kurioje jie sėdėjo. Viduje šalta, užuolaidos užtrauktos.

Benkso kėslas įdardėjo vidun, liokajus atitraukė užuolaidas.

– Atleiskite ledi Benks už jautrumą, – tarė seras Džozefas. – Suprantate, jai niekada nėra tekę patirti tikrų nepatogumų, ir ji, deja, niekada gyvenime nėra išgyvenusi jokio didesnio sukrėtimo.

Adamsas, stovintis kambario viduryje, staiga garsiai įkvėpė, pamatęs jame eksponuojamą kolekciją.

Kambaryje buvo gausu eksponatų – vieni stiklo vitrinose, kiti sudėti tiesiai ant grindų ar sukrauti kampuose stovinčiose dėžėse.

Prie užuolaidų stovėjo aukšta vitrina. Joje buvo matyti mumifikuoto vyro palaikai. Greta ant grindų kūpsojo stiklo gaubtas, o po juo ant šakelės tupėjo balzamuotas drontas. Ant rytinės kambario sienos sodriai mėlyno šilko fone kabojo žmonių galvų rinkinys.

Veidai atrodė įspūdingi dėl tatuiruočių – odoje įrėžtų vingiuotų mėlynų ir juodų linijų. Adamsas neįstengė nuo jų atplėšti akių. Galvos atrodė baisios, bet sykiu labai traukė.

Seras Džozefas Benksas pastebėjo amerikiečio susidomėjimą galvomis. Pirštu bedė į vieną iš jų ir paprašė Adamso nukabinti.

– Tik pažiūrėkite, koks darbas, – pasakė pirštu braukdamas per vieną iš vingių. – Jos vadinamos *Ta Moko*. Man jas Polinezijoje padovanojo vienos genties vadas, labai susižavėjęs mano medžiokliniu šautuvu. Itin naudingi mainai. Ledi Benks, žinoma, jų negali pakęsti, – pridūrė, tarsi tik dabar tai supratęs. – Bet jos grožio suvokimas apsiriboja tuo, ką mūsų aukštuomenė laiko menu.

Seras Džozefas privažiavo prie kiniškos lakuotos komodos, stovinčios durų dešinėje. Storais pirštais atidarė mažytes dureles ir įkišo ranką vidun. Labai atsargiai ištraukė žmogaus galvą, ne ką didesnę už greipfrutą. Bruožai nuostabiai sumažinti, bet proporcijos išsaugotos, oda minkšta kaip ožiuko odos pirštinių, kaklas išskobtas, o plaukai – ilgio per vyro delną.

Benksas padavė galvą Adamsui, šis pritūpė, kad būtų tokio paties aukščio kaip šeimininkas.

– Kas čia? – sušnabždėjo.

Seras Džozefas apsilaižė lūpas.

– *Tsansta*, – negarsiai atsakė. – Pagaminta Amazonės džiunglių gilumoje. Tai mūšyje nukauto kario galva, kaitinama sumažinta, kad siela negalėtų atkeršyti, – Benksas palinko į priekį; jo veidas atsidūrė per tris colius nuo Adamso skruosto. – Sakykite, pone, – irgi pašnibždomis pasiteiravo, – ar jums neteko matyti panašiai apdorotų galvų?

Adamsas rausėsi atmintyje.

– Mačiau labai daug nukirstų galvų, – atsakė jis, – vienos buvo draugų, kitos – priešų. Afrikos kaitroje lavonai greit genda, juosta, aptenka pūliais ir kirmėlėmis. Mano kalintojų nedomino tai, kas lieka iš žmogaus po egzekucijos. Bet kartą eidamas Timbuktu gatvėmis karalius despotas, vardu Vūlo, liepė jo akivaizdoje nukirsti žmogui galvą – jis dažnai taip linksmindavosi. Vis dėlto, užuot nuėjęs toliau, sustojo ir kažką paliepė. Galvą tuojau pat pakėlė nuo žemės ir atsargiai įdėjo į pintinę, išklotą drėgnomis nendrėmis.

Grįžęs į rūmus karalius Vūlo vėl davė įsakymą. Tarnas atnešė pintinę. Ir valdovas atrodė patenkintas. Paėmęs galvą ėmėsi daužyti briaunotu akmeniu, kol pasirodė smegenys. Tada čiupo medinį šaukštą ir paragavo. Prisivalgęs iki soties, pasiūlė dvariškiams sekti jo pavyzdžiu.

Koridoriuje kažką šūktelėjo moteris.

– Tikriausiai atvyko ponas Stefensonas, – tarė seras Džozefas.

Ledi Benks palydėjo Kočreiną ir Robertą Stefensoną į pusryčių kambarį, erdvią patalpą levandų spalvos sienomis. Į vyrą vogčiomis metė rūgštų žvilgsnį, nors buvo jam labai atsidavusi.

Jos manymu, nesą nieko bjauriau už tas taip jo vertinamas galvas. Taip dažnai grasindavo jų atsikratysianti, kad seras Džozefas liepė į duris įtaisyti porą specialių spynų, pagamintų Džeremijos Čubo dirbtuvėje Portsmute.

Pusryčių stalą dengė plona lininė staltiesė nėriniuotais pakraščiais ir viduryje turkiškų agurkų ornamentais išsiuvinėtu medalionu. Ledi Benks be paliovos stengėsi kurti tvarką iš chaoso, kuriame klestėjo jos vyras. Prižiūrėjo, kad visus namus kasdien kuoptų ir šluostytų dulkes gausybė tarnų, atsivežtų iš Velso, ir tvirtino, kad Velse nė su žiburiu nerastum nė vieno nemandagaus žmogaus.

Robertas Adamsas buvo pasodintas prie Stefensono priešais Kočreiną, o ledi ir seras Benksai susėdo stalo galuose. Vos jiems įsitaisius pradėjo nešti valgius. Daugumoje turtingų namų lėkštes su pusryčių patiekalais buvo įprasta statyti ant specialaus stalo, o valgantieji patys įsidėdavo kas ko nori. Bet seras Džozefas Benksas ir šioje srityje, kaip daug kur gyvenime, laužė įsigaliojusias taisykles. Pusryčius jis laikė svarbiausiu, protui naudingiausiu valgymu ir mėgo būti aptarnaujamas.

Patiekė konservuotų ančiuvių ir kurapkų pyrago, laukinių ančių ragu, obuolių tešloje, serbentų pudingo, troškintų silkių, dešrelių, griežinėliais pjaustytų ananasų ir meduje marinuoto kepto kumpio. Lėkštes į kambarį nešė dešimt tarnų.

Ledi Benks pakėlusi ranką atsiprašė, kad apelsinų sultys aitrokos. Jos vyras sušnarpštė.

– Brangioji, tai tikras skanėstas, – tarė jis, – bet neturėtume jomis gardžiuotis, kai už lango sniegas. Dangau! Ateis diena, kai visas Londonas įpras valgyti sezonui netinkamus gardumynus – negaliu pakęsti šio įpročio!

– Turiu jus pasveikinti, ponia, – įsiterpė Kočreinas, – kad tokį šaltą žiemos rytą išvis radote vaisių.

– Dėkoju, pone Kočreinai, – atsakė ledi Benks.

Trumpam stojo tyla. Stefensonas kažką tarstelėjo apie tai, kad lokomotyvais galima būtų gabenti greitai gendančius produktus, bet niekas jo neišgirdo arba nesusidomėjo.

Paskui ledi Benks nugėrė arbatos ir paklausė:

– Pone Adamsai, gal malonėsite papasakoti, kaip jums pavyko ištverti tą kankynę, kuri lydėjo jus per visą Sacharą?

Šis prieš atsakydamas susimąstė ir prabilo tik ilgai patylėjęs.

– Ištvėriau visus kankinimus, nes manęs laukė nepaprastai brangi dovana.

– Ir kokia gi tai dovana, pone?

Robertas Adamsas nugėrė arbatos ir pastatė porceliano puodelį tiesiai į lėkštutės įdubimą.

– Dovana? – paklausė tebežiūrėdamas į puodelį. – Jos vardas – Kristina.

PENKTAS

Lordas Olvenlis su Baironu sėdėjo „Vaito" klube prie erkerio lango. Vyrai gėrė karštą šokoladą įsipylę į jį šiek tiek obuolių brendžio – šį receptą jiems pasakė Brumelis prieš pat pabėgdamas į Kalė.

Baironas vilkėjo baltus medvilnės marškinius, ties krūtine puoštus raukiniais, lininę kaklaskarę buvo susiveržęs taip standžiai, kad vos alsavo. Beveik dusdamas pasakojo apie eilėraštį, kurį ketina parašyti, odę apie šeimininko meilę tarnaitei. Olven-

liui pokalbis kėlė nuobodulį, tad jis iš paskutiniųjų stengėsi nepiktdžiugiauti dėl praėjusią savaitę laimėtų lažybų.

Atsilošęs krėsle, nuspriegė nuo švarko atlapo įsivaizduojamą plauką.

– Jei prisislinksite arčiau ir atidžiai paklausysite, gal išgirsite būdą, kaip susigrąžinti turtus.

Baironas pažvelgė pro langą į šaltį. Purkštelėjęs pakėlė antakį.

– Jūs per daug išdidus, kad klaustumėte, tad aš pats pasakysiu, – tarė Olvenlis. – Yra tokia džentelmenų draugija, vadinama Karališkuoju Afrikos komitetu.

– Žinau apie ją, – atkirto Baironas.

– Gerai, tai paklausykite, aš jums paaiškinsiu. Šis garbus komitetas pasamdė karininką ir pasiuntė jį į ekspediciją su gausiomis karinėmis pajėgomis, visi jie – Vaterlo veteranai.

– Kur išsiuntė?

– Kaip kur – į Timbuktu, – Olvenlis irgi purkštelėjo, paskui nusijuokė. – Negaliu patikėti, kad negirdėjote apie šią ekspediciją.

– Visą laiką dirbu, o ne tuščiai plepu su liežuvautojais.

– Na, tai gal jums bus įdomu sužinoti, kad komitetas pritraukė investuotojų – įžvalgių, protingų džentelmenų, ir kai tik bus pasiektas ir apiplėštas auksinis miestas, jų visų laukia didžiuliai pelnai.

Baironas palietė pirštais smakrą.

– Kodėl jūs manote, kad komiteto sumanymas bus sėkmingas, jei nieko nepavyko ponui Parkui, ir ši nesena tragedija dar tebegyva mūsų atmintyje.

– Nes žygis gerai suplanuotas, pone, ir Dievo laiminamas!

– Patikėsiu tada, kai lobiai bus atgabenti čia ir pergalinga ka-

valkada vežami Pikadiliu. Olvenli, tik prašau man nesakyti, kad jūs investavote į tokį neprotingą sumanymą?

– O jei investavau?

– Kiek aukso įmetėte į tą Afrikos skrybėlę?

Lordas Olvenlis nugėrė šokolado. Jam pasidarė truputį nesmagu, bet netrukus pavyko atgauti gerą nuotaiką.

– Penkiasdešimt, – atsakė jis.

– *Penkiasdešimt tūkstančių svarų*? – netikėdamas pakartojo Baironas.

– Manau, už gautą pelną pasistatysiu dailią pavėsinę, – atsakė Olvenlis, vėl atsilošęs krėsle. – Graikų stiliaus, gal su gotikos atspalviu. Bokštas bus iš Portlando akmens, aplink – gynybinis griovys.

Baironas pašaukęs tarną liepė atnešti lažybų knygą.

– Šimtas ginėjų už tai, kad Afrikos komiteto pasiuntinys išnyks be pėdsakų, – paskelbė jis.

– Lažinamės, – sutiko lordas Olvenlis.

ŠEŠTAS

Seras Džefris sėdėjo savo kabinete arti atviro lango, pro kurį sklindantis oras maloniai vėsino jo galvą, ir svajojo kuo greičiau gauti kokių nors žinių apie ekspediciją.

Prieš išvykdamas į kelionę iš komiteto būstinės Senajame gete majoras Pedis davė pirmininkui iškilmingą pažadą kas savaitę siųsti šifruotus pranešimus. Bet nuo tos dienos, kai pasitraukė iš pietų pakrantės, Vaterlo veteranas atsiuntė tik du laiškus, kaip sutarta, užšifruotus pagal karaliaus Jokūbo Bibliją.

Pirmuoju pranešė atvykęs į Afriką, o antruoju perdavė džiugią naujieną, kad jo kariai išgalabijo prancūzų būrį, irgi vykusį į Timbuktu.

Seras Džefris niekada nebuvo įkėlęs kojos į Afriką, bet kartą jaunystėje, tarnaudamas turtingo pirklio registratoriumi, nuplaukė į Barbadosą. Turėjo skaičiuoti vergus, atgabentus britų laivo ir išlaipintus į krantą; o nusiuntė jį vergų pirklio partneris, netekęs pasitikėjimo savo bendrininku.

Iki šiol nepamiršo, kaip apžiūrėjo žmonių krovinį laive, perplaukusiame neramų Atlanto vandenyną. Suskaičiavo septynis šimtus aštuoniasdešimt vieną vyrą ir dvidešimt moterų, suskurdusius vienas labiau už kitą. Bet labiausiai sukrėtė lavonai. Jų kelionėje neišmetė per bortą, bet paliko pūti, tarsi siekdami iškrypėliškai perspėti gyvuosius, vis dar sukaustytus grandinėmis. Koldekotas Barbadoso saloje praleido keturis mėnesius ir beveik visą laiką laukė, kol atvyks jo pakeisti. Iš Gorė dažnai atplaukdavo laivai, iki pat denio prigrūsti vergų. Bet į Europą niekas neplaukė, ir nebuvo kaip nusiųsti žinios namo. Toje kelionėje Koldekotas patyrė, kad kartais ištisas savaites neįmanoma sulaukti menkiausios galimybės perduoti laišką.

Tikėdamasis, kad majorą Pedį ištiko panašūs sunkumai, seras Džefris pasėmė žiupsnį uostomojo tabako ir užgėrė jį keliais laudanumo lašais. Tada atsilošė krėsle laukdamas, kol opijus nuramins nervus, ir ėmė svarstyti, kaip iš Roberto Adamso pasakojimo išpešti naudos.

SEPTINTAS

Benksai patyrė didelį malonumą priėmę amerikietį savo namuose. Išėjus svečiams ir aukštajam laikrodžiui išmušus vidurdienį, seras Džozefas užsiminė apie nepaprastą Adamso kilnumą. Netverdamas džiaugsmu atradęs žmogų, kuriam ne mažiau negu jam pačiam buvo įdomios maorių galvos, garsusis botanikas tą pačią popietę pakvietė Adamsą į trumpą išvyką.

Prieš ketvirtą, kaip tik pradėjus blėsti žiemos dienai, sero Džozefo karieta žvaliai atriedėjo Laivyno gatve ir sustojo prie Kočreino būsto. Žirgai, tris dienas nebuvę lauke, džiaugėsi proga prasimankštinti, ir jų nugaros sudrėko nuo prakaito.

Adamsas išėjo laukan ir netrukus jau sėdėjo priešais serą Džozefą. Jis paliko Kočreiną, kuriam reikėjo dalyvauti kas dvi savaites rengiamame komiteto direktorių posėdyje, dėl šio įvykio tą dieną atšaukė net pasakojimą.

Trindamasis delnus Benksas įsakė važiuoti toliau. Vežikas krestelėjo vadžias, ir karieta pajudėjo į rytus Šv. Pauliaus katedros link.

– Puikiausia diena teisingumui vykdyti, – lengvabūdiškai pareiškė seras Džozefas. – Tikiuosi, turėsiu galimybę atlikti frenologinę kandidato apžiūrą.

Išsitraukęs iš liemenės kišenėlės auksinį laikrodį pažiūrėjo, kiek valandų, ir automatiškai triskart pasuko užvedimo rankenėlę.

– Matote, aš jau trisdešimt metų kas savaitę atlieku šį tyrimą, – pasakė jis. – Nusikaltėliai ir lieka nusikaltėliai, todėl kandidatų niekada nepritrūks.

– Kandidatų? – paklausė Adamsas, ne visai suprasdamas, apie ką kalba seras Džozefas.

– Kandidatų, – pakartojo šis. – Na, žinote... nusikaltėlių... įstatymų pažeidėjų, kurių valanda jau išmušė, – antrą kartą dirstelėjo į savo kišeninį laikrodėlį, pakėlė jį prie ausies. – Negalima vėluoti, – pridūrė.

– Kur vėluoti, sere Džozefai?

– Kaip kur – į mirties bausmės vykdymą.

AŠTUNTAS

DIREKTORIAI SUSIRINKO DIDŽIOJOJE komiteto posėdžių salėje. Dalyvavo visi, išskyrus lordą Vudrafą, prieš dvi dienas numestą žirgo ir gulintį savo kaimo dvare sulaužytomis kojomis. Kiti dvidešimt direktorių nekantravo išgirsti, kaip sekasi Pedžiui. Vos įėjo seras Džefris, jie nutilo, pasisveikino su pirmininku ir ėmė laukti naujienų.

Koldekotas linktelėjo Kočreinui, sėdinčiam jam iš kairės.

Tai reiškė, kad metas užrakinti duris. Kočreinas davė ženklą liokajui. Įmantrus žalvario raktas du kartus pasisuko spynoje pagal laikrodžio rodyklę. Tada pirmininkas pliaukštelėjo delnu per raudonmedžio stalą ir paskelbė, kad posėdis pradedamas.

Pakilo nuo kėdės, žengė į priekį ir rankomis tvirtai atsirėmęs į stalą užgulė jį visu svoriu.

– Džentelmenai, – tarė iškilmingai, – Londono gatvėse gausu sniego, bet aš nė kiek neabejoju, kad mes visi mintimis esame su narsiuoju majoru Pedžiu ir jo vyrais, kamuojamais alinamos dykumų kaitros. Gavau žinių nuo Pedžio. Ir tai didingos naujienos!

Koldekotas patylėjo, kurstydamas direktorių nekantrumą. Vikontas Veikhemas žvaliai šūktelėjo iš kitos stalo pusės:

– Ar Pedis jau priėjo auksinį miestą?

– Jis visai arti, pone. Visai arti!

– Tai kokia gi jūsų naujiena?

– Kad majoras ir jo vyrai susidūrė su prancūzų ekspedicija ir ją sutriuškino. Dykuma iki soties atsigėrė gališko mūsų konkurentų kraujo, – seras Džefris vėl patylėjo, gardžiuodamasis nauja pergale prieš seną priešą. – Taigi man didelė garbė pranešti jums, džentelmenai, kad kelias mūsų ekspedicijai atviras – tiesus ir atviras iki pat Timbuktu!

– Sere Džefri, – paklausė vikontas Veikhemas, tiesiau įsitaisydamas krėsle. – Ar galite mums pasakyti, kada, jūsų manymu, Pedis pasieks miesto vartus?

Koldekotas nusišluostė nuo kaktos prakaito lašelius.

– Kadangi galime apie tai spręsti visiškai tiksliai, – atsakė jis, – tai manome, kad iki Pedžio atvykimo į miestą nepraeis nė savaitė.

DEVINTAS

Praėjusią naktį Albertas Viksas prastai miegojo, nes privalgė žąsų kepenėlių, kurios, atrodo, buvo nebešviežios. Žmonos jis pasigesdavo tik per Kalėdas, ir tai tik todėl, kad ji puikiai iškepdavo žąsį taip, kaip jis mėgo, kad mėsa sparnelių apačioje dar būtų truputį kruvina. Jai dingus visus penkiolika metų kasmet jį kviesdavosi sesuo Flo. Ji gyveno Roderio Prieplaukos gatvėje su vyru ir nuo gimimo luošu sūnumi. Albertas niekada nepalaikė artimų ryšių su seseria, bet vis tiek juto prieraišumą. Jam patiko, kad ji daro gerus darbus nepažįstamiems žmonėms,

vertino jos nekalbumą. Erzino tik tai, kad ji neturėjo nė menkiausio supratimo, kaip dera kepti žąsį.

Kartuvių dokuose ešafotas jau buvo paruoštas.

Popietė buvo apsiblaususi, dangus pilkas, grėsė pūga. Buvo taip žvarbu, kad į lauką drįso eiti tik kvailiai – kvailiai ir smalsuoliai, mėgstantys stebėti viešą mirties bausmę.

Nepaisydamas pilvo skausmų, Albertas atsikėlė anksti, patikrino įrangą, sutvarkė kilpą. Kartuvių dokai – tai ne Taibernas: čia svarbiau kokybė, ne kiekybė. Čia korė tik labiausiai pagarsėjusius įstatymų laužytojus, ir Albertas Viksas, kaip jų korikas, savotiškai didžiavosi prisidedąs prie jų persikėlimo į aną pasaulį.

Prieš kelias dienas išėmė iš ertmės sienoje savo santaupas ir nunešė į Vimpoulo gatvę, į brokerio Hju Aplebio kontorą. Ten visas jas susiejo su pergalinga Karališkojo Afrikos komiteto surengtos ekspedicijos į Timbuktu baigtimi.

Vilkėdamas buvusio kliento kostiumu, duodamas brokeriui kapšelį su pinigais Albertas pasijuto vertinamas, tarsi būtų istorijos proceso dalis, didesnis už patį save.

Netoli ešafoto sutvirtintoje kameroje sėdėjo smulkus pasišiaušęs vyriškis. Ramus, susimąstęs, su prižiūrėtojais elgėsi mandagiai. Pusę savo gyvenimo plaukiojo po Vidužemio jūrą ieškodamas laivų, iš kurių įgulų atimdavo turtus, o paskui ir gyvybes. Britų karo laivyno jūreiviai jam davė pravardę, kuria dabar jį visi ir vadino – kapitonu Viljamsu Dingusiu Kryžium. Pravardei atsirasti padėjo pasakojimas, kad prieš penkiolika metų, sultono kariams prie Tripolio paėmus jį į nelaisvę, maurai išpjovė iš nugaros kryžių, kurį Viljamsas išsitatuiravo būdamas jaunas jūreivis.

Netrukus po pusryčių Viksas nuėjo prisistatyti kapitonui Dingusiam Kryžiui. Prieš nuteistajam, kuriam teks suteikti paslaugą, lipant ant ešafoto Viksas mėgdavo su juo susipažinti. Jo manymu, mandagumas reikalauja paspausti ranką žmogui, kuris netrukus apleis šį mirtingųjų pasaulį.

Visą valandą Albertas ir kapitonas praleido drauge, juodu gyvai ir su abipusiu pasitenkinimu kalbėjosi. Šnekučiavosi apie smulkius gyvenimo malonumus, kuriuos dažnai linkstama pamiršti – apie krintančio ant dulkėtos žemės lietaus kvapą, genio kalenimą gluosniuose, šalto vandens skonį po kaimo smuklėje praūžautos nakties.

Po penkiasdešimties minučių pašnekesio Albertas Viksas palinko prie kapitono ir netikėtai tyliai, vos girdimai tarė:

– Duodu jums žodį, kapitone, kad be galo atidžiai atliksiu man pavestą pareigą ir sukelsiu jums kuo mažiau nepatogumų.

Vyrai paspaudė vienas kitam rankas.

– Jūs man atrodote geras žmogus, – tarė kapitonas Viljamsas Dingęs Kryžius, – dėkoju už jūsų jautrumą.

– Nebijokite, – pasakė Albertas, sudėjęs kietus nuo nuospaudų delnus, – esu tikras, kad kitame pasaulyje bus geriau negu čia.

Kapitonas išspaudė šypseną.

– Pažvelkite man į akis, – tarė jis, – ir kiek galėdamas nuoširdžiau atsakykite: nejau manote, kad *man* lemta keliauti į Eliziejaus laukus?

Lauke prie doko susirinkusi gausi minia nekantriai laukė, kol pakars buvusį piratą. Dauguma žiūrovų buvo vietos gyventojai, nuolatiniai lankytojai ir džiaugėsi bet kokiomis už dyka gaunamomis pramogomis. Kai kurie iš jų regėjo, kaip kilpoje pakibo

kapitonas Vusteris, o vienas žiūrovas, vardu Džosaja Motas, net prisiminė, kaip 1762 metais pakorė piratą Džeimsą Laurį.

Minioje nardantis prekiautojas siūlė keptų bulvių. Per daug metų jis patyrė, kad žiemą žmonės jo prekes pirkdavo kišenėms sušildyti, o grįždami namo suvalgydavo. Tad garsiai gyrė savo prekes, o tuo metu prie tolimojo doko galo atvažiavo sero Džozefo karieta. Vežikas, trūktelėjęs vadžias, sustabdė žirgus, tada nušokęs nuleido karietos pakopą ir iškėlė krėslą su rateliais.

Benksas atsisėdo ant savo paties suprojektuoto krėslo. Keikdamas podagrą, atėmusią iš jo kojas, paprašė Adamso nuvežti arčiau pirmųjų eilių.

– Graži minia susirinko, – tyliai ištarė ir kiek garsiau pakartojo, ką anksčiau sakė: – Mėgstu pasižiūrėti, kaip karia nusikaltėlius. O jūs, pone Adamsai?

Amerikietis neatsakė, tik pasistatė ir arčiau kaklo susisiautė palto atlapus. Benksas dirstelėjo į kišeninį laikrodį.

– Kaip tik laiku, pone, – pasakė. – Matau, lordas admirolas jau čia. Atrodo, mes nė kiek ne per anksti.

Susirinkusieji siūbtelėjo į priekį, vieni rėkavo, kiti tylėjo. Adamsas privežė krėslą prie pat ešafoto papėdės. Pasveikinti sero Džozefo atsistojo Pirmasis jūrų lordas. Kairėje rankoje jis laikė savo valdžios ženklą – sidabro irklą.

Lėtai tarsi per laidotuves ėmė mušti būgną, iš kameros atvedė pasmerktąjį.

Pamatęs žiūrovus, kapitonas Dingęs Kryžius stabtelėjo tarpduryje. Sukaustytomis grandinėmis rankomis, plyšusiu ties nugara paltu, nes gabenamas iš laivyno vadavietės per upę Grinviče užkliuvo už karietos durelių.

Būgnams nepaliaujamai dundant, kapitonas nužingsniavo tiesia linija nuo kameros iki upės kranto. Artėdamas prie ešafoto žiūrėjo tolyn, į Temzę, kurios šalti juodi vandenys šiaušėsi ledo keteromis.

Būgno ritmui greitėjant, nuteistasis pamažu, po vieną pakopą užlipo ir atsidūrė ant pakylos. Ten jo laukė Albertas Viksas, rankose laikydamas kilpą.

Budelis palaukė, kol Pirmasis jūrų lordas atliks formalumus. Tada žengė į priekį, linktelėjo pasmerktajam ir užmovė jam ant galvos juodą maišą. Miklūs, prityrę Alberto pirštai greitai uždėjo kapitonui Viljamsui Dingusiam Kryžiui ant kaklo rytą paruoštą kilpą. Pakėlė ją, kad būtų tiesiai po ausimis, kaip mokė tėvas.

Būgnas mušė vis greičiau.

Staiga grindyse atsivėrė anga, ir kapitonas Viljamsas Dingęs Kryžius ėmė siūruoti vėjyje.

DEŠIMTAS

Kitą rytą Robertas Adamsas, pasirengęs pasakoti apie Timbuktu, vėl stovėjo komiteto bibliotekoje, pilnutėlėje turtingų ir garbingų londoniečių, nekantriai laukiančių jo pradedant.

Žmonių buvo tiek daug, kad neatsižvelgiant į šaltį šiaurės pusėje teko atidaryti porą langų patalpai vėdinti. Seras Džefris Koldekotas iš įprastos vietos prie durų persėdo į pirmą eilę.

Greta įsitaisęs Kočreinas pamiklino pirštus, paėmė plunksną ir linktelėjo Adamsui.

– Ponios ir ponai, – ramiai, tvirtai prabilo Adamsas, – kaip jau pasakojau, atvykau į Timbuktu miestą ir buvau atvestas pas žiaurų jo valdovą karalių Vūlo.

Kaip ir kitas mano bendrakeleivis vergas krikščionis, išvengiau mirties ar įkalinimo, nors mano buvusius pavergėjus netruko įmesti į požemį. Mudu su Sančesu apgyvendino labai patogiai, ir mes laikėme save laisvais žmonėmis.

Įsikūręs mieste pirmomis dienomis stengiausi atgauti jėgas, visai išsekusias per vergijos mėnesius. Du kartus per dieną tarnas man į kambarį atnešdavo sorų košės, mėsos, o kartais – virtų šakniagumbių, kurie man labai patiko.

Buvau labai dėkingas už svetingumą, nors neturėjau nė menkiausio supratimo, kiek ilgai tai truks. Pradėjęs vaikštinėti po miestą ir jį apžiūrinėti, traukiau visų jo gyventojų dėmesį. Pasirodė, kad dauguma Timbuktu gyventojų dar niekada nebuvo matę krikščionio. Ypač smalsavo vaikai. Sekė man įkandin visur, kur tik eidavau. Bet jei tik atsigręždavau, norėdamas į juos pasižiūrėti, puldavo pas motinas, tarsi velnias gintųsi jų sielas.

Karaliaus rūmai – tai didelis plūkto molio pastatas šiaurinėje miesto dalyje. Vienoje pusėje įrengti karaliaus kambariai, kitoje – karalienės. Netrukus supratau, kad jie gyvena beveik atskirai, kiekvienas iš jų turi sugulovių ar sugulovų. Rūmuose gyveno apie šešiasdešimt tarnų, dauguma glaudėsi labai ankštuose kambarėliuose. Tik Sančesui ir man davė geresnius kambarius, ir mes netrukus supratome, kad mūsiškiai būstai skirti garbingiems svečiams.

Būdami karaliaus svečiai, mudu gyvenome kaip karaliai, bent jau palyginti su laukine ankstesnių kelių mėnesių egzistencija.

Kiekvieną vakarą, saulei nusileidus, turėdavome prisistatyti į rūmus, kur karalius Vūlo džiaugdavosi, pasak jo paties, pramogomis. Paprastai išklausydavo žmonių, drįsusių siekti karališkojo dėmesio, ginčus. Tik pusprotis būtų drįsęs prieštarauti karaliui.

Dažniausiai Vūlo viską nuspręsdavo prašytojams dar nebaigus kalbėti. Užgaidžiai mostelėjęs mėlyna skepetaite duodavo ženklą, kurį prašytoją nubausti mirtimi. Kur kas dažniau pamodavo dviem skepetaitėmis, ir tada visada šalia esantis budelis abu prašytojus vietoje nukirsdindavo. Galvas, dideliam karaliaus Vūlo džiaugsmui, pamaudavo vidiniame kieme ant kablių.

Ilgainiui ir aš geriau ištyriau miesto geografiją. Jis užima didelį plotą, už pusės dienos kelio į pietus teka Nigerio upė. Sančesas visai nesidomėjo tyrinėjimais. Beveik visą laiką tysojo ant čiužinio, myluojamas tarnaičių, arba liepdavo tepti jam odą riebiu ožkų pieno tepalu.

Užtat man labai parūpo, kaip Didžiojoje dykumoje iškilo toks didelis miestas.

Kitaip, negu daugelis tiki, namų stogų ten nedengia auksas, nematyti ir jokių turtų, tai yra to, ką mes laikome turtais. Beveik visi papuošalai pagaminti iš paupyje surinktų kriauklių ar kupranugarių kaulų. Namai – plūkto molio, dauguma miesto gyventojų gyvena labai skurdžiai.

Karaliaus Vūlo valdžia absoliuti, jam priklauso visi turtai. Ir aukso ten nėra, tik tos keturios karžygių galvos, laikomos šventosiomis relikvijomis. Vėliau sužinojau, kad ir jos geležinės, tik paauksuotos. Vis dėlto ten esama daug didesnių turtų, *tikrų* turtų – ir labai gausių.

Adamsas nutilo.

Neskubėdamas apžvelgė klausytojus, puošniai apsirengusius, besididžiuojančius savo padėtimi. Teiginys, kad Timbuktu nėra aukso grynuolių, jiems nepatiko. Vos spėjo jis nuslysti nuo amerikiečio lūpų, ir klausytojai ėmė nepatenkinti murmėti. Pasipiktinimo protrūkį sulaikė tik viltis išgirsti apie turtą, vertingesnį ir už auksą.

Robertas Adamsas palaukė, kol vėl įsivyravo tyla.

– Mėnesius, metus vergavęs Afrikos smėlynuose, – tęsė jis, – imi suprasti, kas svarbu, o kas ne. Nenoriu dėtis išmintingas, bet išmokau įžvelgti tikras vertybes, – vėl nutilo ir pažvelgė į Koldekotą. – Pakartosiu dar kartą: Timbuktu aukso nėra. Nė uncijos. Bet yra to, ką žmonės dar labiau brangina, ko jiems reikia daug labiau. Taip vertina, kad pasiruošę dėl to mirti, taip saugo, kad karalius laiko sukrovęs sandėliuose požemyje.

Kairėje kambario kampe Klara Forteskju ranka palietė savo draugės Karolinos Lem alkūnę.

– Kažin kas tai galėtų būti? – sušnibždėjo ji.

– Kas gali būti vertingiau už auksą? – garsiai suriaumojo Bertis Makormakas, sėdintis Karolinai iš dešinės.

Adamsas vėl luktelėjo, kol triukšmas nutils.

– Pasakysiu jums, koks tai turtas, – tarė jis, – kokių lobių pilni karaliaus sandėliai, apie ką Timbuktu svajoja kiekvienas vyras, moteris ir vaikas. Tai balti milteliai, mums tokie įprasti, kad apie juos nė nesusimąstome.

– Kas gi tai galėtų būti? – šūktelėjo Bertis.

– Druska.

Vėl kilo triukšmas, kiekvienas salėje sėdintis klausytojas stengėsi iškloti savo nuomonę.

Aukštas ponas salės gale pašoko ant kojų.

– Tai apgavystė! Melas! *Amerikietiškas* melas! – suriko jis.

– Visiškai teisingai, pone, – pritarė jam kitas. – Kaip tokie kilmingi ir garbingi klausytojai gali tikėti šiais paistalais?

Seras Džefris, sėdintis ant kėdės priešais Adamsą, pasimuistė, jo baltos pirštinės sudrėko nuo prakaito. Nebuvo pratęs dvejoti, bet dabar nežinojo, ar geriau liepti liautis pasakoti, ar patylėti ir laukti, kol Adamsas dar labiau apsijuoks. Viską pasvėręs nusišluostė kaktą ir nutylėjo.

Amerikietis linktelėjo Kočreinui ir tęsė:

– Po rūmais įrengti devyni milžiniški sandėliai, – kalbėjo jis, – pilni druskos luitų, iškirstų išdžiūvusiame ežere. Karalius susikrovė savo turtus, kontroliuodamas šią prekę. Kas savaitę į miestą atvyksta karavanas ir siūlo įvairiausių gėrybių mainais už truputėlį brangiosios druskos. Visas miestas – gėrybių sostinė, ir dauguma jų išmainytos už druską.

Vakariniame Timbuktu pakraštyje veikia didžiulis turgus, kuriame galima išsimainyti ko tik nori. Ten rasi džiovintų žuvų ir stručio plunksnų, dramblio kaulo, vaisių, begales įvairiausių daiktų, daugiausia vandenyno išplautų ant atokiųjų Afrikos krantų.

Vieną rytą vaikštinėdamas po turgų pamačiau neseniai atgabentų daiktų krūsnį. Tarp jų buvo sekstantas, slankmatis, laivo vaistų skrynelė, šešios Biblijos ir didžiulis marmurinis laivo „Meiflauer“* modelis. Jis krito man į akis, nes buvau jį matęs mūsų laive „Čarlzas“.

Netoli išvydau senį, tupintį pavėsyje. Jis rūkė ilgą molinę pyp-

---

* *Mayflower* (*angl.*) – laivas, kuriuo į Ameriką iš Britanijos atplaukė pirmieji piligrimai, kolonistai.

kę ir, atrodė, labai norėjo su manimi pasikalbėti. Bet nemokėjo angliškai, o aš per menkai kalbėjau tuaregų kalba. Tad man liepė palaukti, ir aš paklusau. Po kelių minučių grįžo, kažką nešdamasis rankoje. Daiktas buvo suvyniotas į kartūno skiautę.

Padavė man. Išvyniojau skiautę ir radau savo šalies vėliavą – penkiolika baltų žvaigždžių mėlyname fone. Senis aiškiai parodė, kad vėliavą man dovanoja. Padėkojau jam, paspaudžiau ranką ir pravirkau, prispaudęs prie veido švelnų vėliavos audeklą.

VIENUOLIKTAS

Vikontas Forteskju laikė laikraštį toliau nuo akių ir skaitydamas kramtė ruginį skrebutį. Kaip visada, priešais sėdėjo Klara ir laukė, kol tėvas baigs skaityti naujienas.

Vikontas gurkštelėjo *Orange Pekoe* arbatos ir dar atsikando skrebučio. Kažką sumurmėjo sau po nosimi.

– Atsiprašau, tėve? Neišgirdau.

– Tai baisu, iš tiesų baisu.

– Kas?

– Kad medicinos gydytojai palaiko prekybą lavonais. Visos Londono kapinės išvogtos.

Klara Forteskju susiraukė vien apie tai pagalvojusi. Net jai teko girdėti apie plėšikus, naktimis kasančius ką tik palaidotus mirusiuosius iš gretimų kapinių.

Po žmonos Leticijos mirties vikontas paliepė pagaminti specialų geležinį narvą ir uždėti ant kapo. Juodu su Klara, atėję aplankyti kapo ir padėti gėlių, ne kartą rado ženklų, kad plėšikai mėgino atrakinti spynas.

Forteskju sulankstė laikraštį ir padėjo ant stalo. Visą praėjusią savaitę atrodė neįprastai tylus ir užsisklendęs. Tai pastebėjo ir duktė, ir kamerdineris Dalstonas, ir daug kitų tarnų.

– Tėve, – švelniai paklausė Klara, – ar viskas gerai?

Vikontas pažvelgė į ją, tačiau vargiai ją matė.

– Na, taip, – miglotai ištarė jis, – taip.

– Tu atrodai kaip nesavas.

– Man neduoda ramybės viena mintis. Manyčiau, kad ilgainiui pavyks padaryti išvadas.

– Vakar buvau pasiklausyti pasakojimo, – tarė Klara.

– *Pasakojimo?*

– Pono Adamso pasakojimo, tėve. Komiteto biblioteka vos nesprogo, galiu pasakyti, kad mažai kam iš ponų patiko pono Adamso pateiktas Timbuktu apibūdinimas.

Pavadinimas patraukė vikonto Forteskju dėmesį.

– Sakyk, o kaip mūsų jaunasis amerikietis jį apibūdino?

– Kaip nykiausią ir skurdžiausią vietą, kurioje nėra nei jokių turtų, nei lobių, tiktai druska.

– O kaip žmonės priėmė šią žinią, brangioji?

Klara nusišypsojusi suraukė nosį.

– Pasibaisėję!

DVYLIKTAS

Blumsberio aikštės penkioliktame name blyškaus veido dvidešimt dvejų metų mergina sėdėjo prie žemo tualetinio stalelio, ilgais plačiais mostais šukuodamasi atgal atmestus plaukus. Kietai suspaudusi lūpas, stiklinėmis akimis, vėsia paliesti oda. Jai

už nugaros stovėjo motina, griežta, dvigubai vyresnė moteris, turinti vienintelį gyvenimo tikslą – gerai ištekinti dukterį.

– Jau ne kartą tau sakiau ir dabar kartoju, brangioji Byte, – gana šiurkščiai kalbėjo ji, – kad ponas Viteršolas – Dievo dovana, už kurią turime būti be galo dėkingos. Bet skubėti teks. Aš tau tai jau paaiškinau.

– Bet kodėl, mama? Kodėl reikia taip greitai susituokti? Skubinti įžadus man atrodo šiek tiek neskoninga.

– Niekai, brangioji. Be to, priežastį tu žinai, aš tau jau minėjau, kad taip parašyta testamente.

– Bet aš neabejoju, kad ponas Viteršolas sutiks palaukti bent iki pavasario. Aš svajoju kelti vestuves kaime.

– Jis negali laukti. Aiškiai pasakė – vestuvės turi įvykti iki Trijų Karalių.

TRYLIKTAS

ŽINIA, KĄ ADAMSAS PAPASAKOJO apie Timbuktu, pasklido plačiai ir toli, tačiau majoro Pedžio ekspedicijos investuotojai ją sutiko labai nepatenkinti.

Keletas jų atėjo tiesiai pas komiteto direktorius reikalauti aiškių atsakymų. Vienas senis, prekiaujantis unguriais Klarkenvele, netgi prisikaustė grandinėmis prie pinučių šalia komiteto pastato. Kuo garsiausiai triukšmavo ir daužė pinučius sena iš žmonos pasiskolinta keptuve.

O pastato viduje Adamsas pasakojo toliau.

– Nuo pat tos akimirkos, kai atvykau į Timbuktu, – kalbėjo jis, – ieškojau būdo, kaip iš jo išvykti laisvam. Puikiai žinojau:

kad išgyvenčiau per kelionę atgal į civilizaciją, man prireiks įrangos, žemėlapių ir žinių. Tad paskesnes savaites rinkau viską, ką tik galėjau. Apsilankęs didžiausiame miesto karavansarajuje, sutikau prekiautojų iš Šiaurės Afrikos.

Laikui bėgant išmokau maurų kalbos ir lankiau visus, kurie galėjo padėti sudaryti tikslų žemėlapį. Po trupinėlį rinkdamas informaciją piešiau žemėlapį ant burių audeklo skiautės. Vietoj rašalo naudojau virtus baobabo šaknų syvus.

Ketinau tiek išmokti maurų kalbos ir papročių, kad galėčiau keliauti neatkreipdamas į save dėmesio. Be abejo, mano oda nebuvo tokia tamsi kaip jų. Bet pamačiau, kad vandenyje išmirkęs tam tikros rūšies kaktuso vaisių ir nusiprausęs tuo mirkalu odą galiu smarkiai patamsinti.

Per kelis mėnesius išmokau rašyti arabiškai, nors savo kalba rašyti nemoku, atmintinai iškaliau keletą jų Šventosios knygos ištraukų. Mat daug kartų mačiau, kad patikimas būdas atskirti kitatikį nuo musulmono – tai gebėjimas cituoti tinkamai parinktus Šventraščio žodžius.

Ilgainiui gyvenimas rūmuose vis labiau mane varžė. Karalienė pajuto man didelę simpatiją ir maitino rinktiniais mėsos kąsniais ir vaisiais iš savo lėkštės. Visiškai atvirai mėgino mane vilioti, kone melsdama ateiti į jos kambarius. Jos vyro tai, regis, nė truputėlio netrikdė, nors gal taip buvo dėl to, kad aš vis atsisakydavau.

Mano bičiulis Sančesas įsimylėjo vieną rūmų tarnaitę, gal šešiolikos metų merginą, vardu Maratė. Jie tapo neišskiriami. Sančesas pasakodavo, kad ketina ją vesti, sukurti šeimą ir įsikurti Timbuktu. Jei pradėdavau pasakoti apie savo planus pabėgti, prieštaraudavo ir įkalbinėjo mane pasilikti, susirasti žmoną iš

vietos merginų. O aš kartodavau, kodėl nenoriu ir negaliu to daryti – nes jau esu vedęs gražiausią pasaulio moterį.

Kas dieną karalius Vūlo kraujo troško vis daugiau. Lydimas savo budelio įprato būti nešiojamas gatvėmis palankine. Kartais užsimerkdavo. Paskui atsimerkdavo ir liepdavo nukirsti galvą pirmam pamatytam žmogui. Kiekvieną kartą po egzekucijos tarsi iš niekur išdygdavo keturi tarnai raudonais kaip kraujas apsiaustais ir duodavo karaliui pabučiuoti auksines karžygių galvas.

Vieną pilnaties naktį užlipau ant rūmų stogo pasižiūrėti į žvaigždes. Tikėjausi, kad toli toli mano mylimoji Kristina irgi į jas žiūri. Mus jungė dangaus tiltas. Dairydamasis už miesto išgirdau, kaip prie žemos kalvos netoli Timbuktu pjaunasi šakalai. Pažvelgiau į tą pusę ir pamačiau virš kalvos kažkokį gelsvą švytėjimą. Nebuvau tikras, kas tai, ir nutariau kitą dieną nueiti pasižiūrėti.

Tą akimirką pas mane atėjo Sančesas ir pranešė naujieną. Valdovas nutarė vesti dar vieną žmoną, nors jau turėjo penkias. Ir vėl ėmė įkalbinėti pasilikti Timbuktu tvirtindamas, kad mes gyvename rojuje – tiesa, pragariškame rojuje.

„Ar tai iš tiesų rojus? – karštai paklausiau. – Mus už virvučių laiko despotas ir žaidžia tarsi su marionetėmis. Pažvelk į mus! – sušukau. – Mes – tik jo žvėryno gyventojai. Kas bus, jei jam nusibosime?"

Kitą dieną slapta išsėlinau iš miesto ir patraukiau prie kalvos, kur aną sykį pjovėsi šakalai. Labai nustebau išvydęs, kad mano matyta geltona uola yra ne kas kita, o siera. Atsilaužęs, kiek tik galėjau panešti, nuskubėjau atgal į rūmus. Grįžęs į kambarį ėmiausi darbo.

Kitos dienos vakare negrįstomis Timbuktu gatvėmis paplūdo būriai karių. Jų veidus dengė šiurpiausios kaukės, kylančios pen-

kiolika pėdų aukščiau galvos, išpuoštos groteskiškomis mirties scenomis. Rankose kariai laikė peilius, o prie kulkšnių barškėjo pririštos jų nukautų aukų kaukolės.

Karalius tysojo ant pakylos vidiniame kieme, supamas karalienės ir sugulovių. Aplinkui šokinėjo ir sukosi akrobatai, o tada į kiemą suvirto kaukėti kariai dogonai, jų kūnai raitėsi tarsi pragaro pasiuntinių.

Mums su Sančesu skyrė garbingą vietą tiesiai priešais pakylą. Žiūrėjome, kaip atvedė ir eile išrikiavo penkias rūmų merginas. Viena iš jų buvo ir Sančeso mylimoji Maratė. Karalius Vūlo mostelėjo ranka vienai iš merginų – tai, kurią pasirinko sau nuotaka. Staiga giliai įkvėpęs oro Sančesas pajuto didžiulį palengvėjimą, kad valdovas neišsirinko jo mylimosios.

Bet tą akimirką su siaubu pamatėme, kaip priekin žengė budelis su savo kirviu. Keturioms Vūlo atstumtosioms merginoms buvo liepta atsiklaupti. Ir netrukus jų galvos nusirito žemėn.

Stovėjome negalėdami nė pajudėti, taip buvome sukrėsti. Sančeso nuostaba virto įsiūčiu, jis puolė prie karaliaus. Vos spėjau jį sugriebti, visomis išgalėmis sulaikyti ir nuraminti.

Kaip ir anksčiau per nukirsdinimo apeigas į priekį iš prieblandos žengė keturi tarnai su auksinėmis galvomis. Karalius visas iš eilės palietė lūpomis.

Kraujui susigėrus į smėlį, paėmęs lempą apėjau kiemą ir greitai uždegiau visus penkiasdešimt fejerverkų, kuriuos padariau iš kalvoje rastos sieros. Tamsią Afrikos naktį nušvietė platininė ugnis.

Karalius Vūlo pašoko iš vietos. Stumtelėjęs šalin naująją nuotaką, liepė man atskleisti parako gamybos paslaptį. Aiškiai atsakiau, kad pasakysiu jam sudėtį, jei man dovanos visišką laisvę ir atsargų, reikalingų kelionei iš jo šalies.

Senasis karalius mielai sutiko ir net prisiekė savo gyvybe. Patikėjau jo žodžiu ir parodžiau, kaip sumaišyti paraką, kur gauti sudedamųjų dalių.

Rytojaus dieną jis pasikvietė mane prie savo krėslo. Beveik tikėjausi, kad lieps nukirsti galvą – tokia nepastovi buvo jo prigimtis. Tačiau jis padovanojo man *mapara* – medalioną su odiniu dirželiu. Kaštono dydžio, padirbtą iš kietos kaip akmuo sėklos.

„Niekada jo nenusiimk, – tarė karalius Vūlo, – ir duok tik žmogui, kuris tau išgelbės gyvybę."

KETURIOLIKTAS

Po žema akmenine Šv. Jokūbo ligoninės durų stakta stovėjo daktaras Horacijus Filpsas. Kiek aukštesnis kaip penkių pėdų ir dviejų colių ūgio, plačiapetis, didelėmis randuotomis rankomis ir susikaupusia veido išraiška, tad atrodė susiraukęs net būdamas geros nuotaikos. Filpsas stovėjo prie durų pusvalandį ir jau ketino eiti sau, bet išgirdo sutartą signalą. Atsakydamas du kartus sušvilpė – skardžiai kaip pempė.

Pasigirdo žingsniai sušalusiu žvyru, sunkūs ir greiti, o paskui – duslus dunkstelėjimas.

– Štai ji, – ištarė balsas.

– Kur ją iškasėt? – tyliai paklausė Filpsas.

– Hampstede.

Daktaras suskaičiavo užmokestį.

– Ji verta daugiau. Sakyčiau, dvigubai daugiau. Suprask, tempėm per visą Londoną.

– Štai pinigai. Nori – imk, nenori – žinokis. O dabar keliauk ir kitą kartą surask jaunesnį egzempliorių.

– Vaiką?

– Taip. Tiktai mažą. Ne paauglį. Pasižiūrėk į datas ant antkapių.

– Betgi geriau už mane žinai, kad ką tik palaidotiems antkapių nestato. O tau reikia šviežienos, ar ne?

Kreinas nuskubėjo atgal į tamsą, o daktaras įsinešė kūną vidun. Nelabai malonu susidėti su plėšikais, bet kitaip negalėjo gauti lavonų skrodimams. Pakaruoklių būdavo daug mažiau negu praėjusiais metais, tad gydytojai naudodavosi kiekviena pasitaikiusia proga.

Laboratorijoje daktaras Filpsas paguldė kūną ant suolo ir apipurškė amonio karbonatu, kad bent kiek apmalšintų smarvę. Susišildęs delnus prie krosnelės ant mažo staliuko, daktaras užžiebė dujinę lempą ir atidžiai apžiūrėjo palaikus.

Moteris. Geri dantys. Prižiūrėti nagai. Turbūt kokių dvidešimties metų, dingtelėjo jam. Pirmiausia nuvilko drabužius ir apčiuopė gimdą. Jokių nėštumo požymių. Ir neatrodo, kad būtų gimdžiusi. Paskui apžiūrėjo kūną, atsargiai čiuopdamas pirštais. Jokių aiškiai matomų lūžių, skilimų, žaizdų, krūtinė nesutinusi. Vienintelis keistas dalykas buvo kriaušės formos dėmė tiesiai virš krūtinkaulio. Nuostabu, pamanė jis. Tai, ko reikia.

Tegu studentai pasimiklina, mindami šią mįslę.

PENKIOLIKTAS

Saimonas Kočreinas, kaip antros eilės pusbrolis ir brangus šeimos draugas, gavo kvietimą į sutuoktuves, paskirtas rytą prieš Tris Karalius.

Eiti jis neketino, tik nusiuntė paprastą sveikinimą, linkėdamas porai gražios ateities. Kuo labiau stengėsi išmesti iš galvos visas mintis apie šią santuoką, tuo įkyresnės jos darėsi.

Vestuvių rytą Kočreinas išėjo iš savo būsto Laivyno gatvėje ir pėsčias nuėjo visą kelią iki Haid Parko. Ten apsvaigęs, bežadis lėtai apėjo Serpentaino tvenkinį pagal laikrodžio rodyklę. Kojos žingsniavo, o galvoje sukosi mintys apie Bytę, apie visuomenės reikalaujamą padorumą ir plačius šalto vandens plotus. Pamanė šokti ir nusiskandinti ir būtų taip padaręs, jei būtų mažiau bijojęs mirties.

Į vestuves kviesti tik artimi giminės ir keletas senų šeimos draugų. Vyriausiasis pabrolys buvo Horacijus Rikmanas-Votsas, Tomo Viteršolo vaikystės draugas. Bytės dėdė Henris stojo į velionio Bytės tėvo vietą.

Tuoktuvės įvyko Meifero koplyčioje, paskui surengtas nedidelis priėmimas Blumsberio aikštės penkioliktame name. Apskritai tvyrojo gana niūri nuotaika, nors nepagailėta nei rausvų rožių, nei atšaldyto šampano *Moët*. Bytė vilkėjo dramblio kaulo spalvos taftos suknią, kuria pasipuošusios kitados tekėjo ir jos senelė, motina ir seserys. Rankogaliai buvo dėmėti nuo keleto nuotakų kartų ašarų.

Tomas Viteršolas žengė į priekį. Pasidžiaugė savo laime radęs tokią gražią nuotaką, pakėlė tostą už žmoną ir karalių. Paskui, kol svečiai siurbčiojo gėrimą iš aukštų taurių, paskelbė dar vieną naujieną:

– Brangūs draugai ir gerbiami svečiai, – ištarė jis, kiek užsikirsdamas ties priebalsiais, – su malonumu jums pranešu, kad mudu su žmona nieko nelaukdami išvyksime į Didįjį turą. Mūsų laukia Florencija!

V

Sielvartaudamas, kad mylimąją paveržė konkurentas, ponas Kočreinas toliau užrašinėja pasakojimą ♦ Karaliaus Vūlo apgautas ponas Adamsas vėl patenka į vergiją ♦ Princas regentas rengia šventinius pietus, norėdamas pasididžiuoti savo kolekcija ♦ Pono Buloko Egipto muziejuje parodai ruošiama Napoleono kelioninė karieta ♦ Ponas Kočreinas pasakoja apie dvikovą, pražudžiusią jo tėvą ♦ Napoleono kelioninė karieta parodoma lankytojams ♦ Ponas Adamsas pasakoja, kaip žiauriausiomis aplinkybėmis vėl pateko į vergiją ir regėjo milžinišką mirties karavaną ♦ Bedlame suriša apakusią Lilę Smol ♦ Vikontas Forteskju kalbasi su Emile Vots ♦ Ledi Devonšir su artimiausiomis patikėtinėmis aptaria poną Adamsą ♦ Seras Džefris Koldekotas sudraudžia nesusivaldžiusį poną Adamsą ♦ Į Diuko gatvės dešimtą namą atvyksta svetimšalis ♦ Princas regentas pozuoja, kai piešiamas jo portretas ♦ Panelė Forteskju išpažįsta neblėstančią aistrą ponui Adamsui ♦ Pirmininkas sužino, kad majoras Pedis ir visi Timbuktu ekspedicijos nariai išžudyti ♦ Ponas Adamsas toliau pasakoja apie nesibaigiančius išbandymus dykumoje, o jo pasiklausyti atvyksta princas regentas.

PIRMAS

KITĄ DIENĄ BIBLIOTEKOJE SAIMONAS daugiau apie nieką neįstengė galvoti, tik apie prarastąją meilę. Stengdamasis bent kiek išsiblaškyti, ėmė apžiūrinėti susirinkusiuosius. Suskaičiavo vieną hercogą, šešis grafus, tris vikontus ir markizą. Išsitraukė kišeninį peiliuką ir ėmėsi smailinti plunksną. Netrukus pajuto, kaip kažkas ant peties uždėjo ranką. Tai buvo Koldekotas.

– Saimonai, – karčiai ištarė jis.

– Klausau, sere Džefri?

– Tu juk pameni aną mūsų pokalbį, tiesa?

– Taip, be abejo, sere Džefri.

– Iš Pedžio nėra jokių žinių, direktoriai ima nerimauti. Dabar mums visiškai nereikia, kad žmonės pradėtų tikėti tuo puspročiu amerikiečiu. Mes jį stebime. Pats matei, kaip mūsų klausytojams nepatiko jo absurdiški pasakojimai apie auksinį miestą, tarsi jis nebūtų... – Koldekotas patylėjo, – *auksinis*.

Kočreinas padėjo plunksną ant stalo.

– Suprantu, sere Džefri.

Pirmininkui įsimaišius į garbingų klausytojų minią, Adamsas žengė žingsnį į priekį. Kočreinas vėl paskelbė, kad pasakojimas pradedamas, ir Adamsas mintimis grįžo į dykumą.

– Karaliui Vūlo dovanojus man medalioną, – prakalbo jis, – ilgai guodžiau savo brangų draugą Chuaną Sančesą. Jis labai liūdėjo netekęs merginos, prie kurios buvo spėjęs prisirišti. Mėginau įkalbėti, kad drauge su manimi bėgtų ieškoti tikros laisvės, ir galų gale jis sutiko.

Mudu sutarėme iškeliauti per ateinančią pilnatį. Tą naktį užlipau ant rūmų stogo, kaip buvau pratęs. Mėgau žiūrėti į žvaigždes – beveik galėjau patikėti, kad kalbuosi su Kristina. Buvo visiškai tylu, nė menkiausio garso, tik kartais tolumoje sukaukdavo šakalai. Apžvelgęs beribę, bekraštę dykynę pastebėjau, kaip prie miesto iš vakarų artėja nedidelis karavanas.

Kitą dieną nuėjau į turgų pasiėmęs šiek tiek paties pasigaminto parako. Nusipirkau sekstantą, puikų laivo kompasą ir daug kitos įrangos – antklodžių, virvių, vandenmaišių, peilių ir panašių dalykų. Pasidėjęs pirkinius vieno patikimo tuarego krautuvėlėje, nuskubėjau atgal į rūmus.

Karalius Vūlo buvo puikiai nusiteikęs. Priėmė grupelę maurų, atvykusių praeitą naktį. Šie atgabeno jam juodojo tabako – tris didžiulius ryšulius. Netverdamas džiaugsmu karalius įsakė paskersti dvigalvę avį. Mėsą iškepė specialiai svečiams. Paskui valdovas liepė pasirodyti visam savo haremui ir pasiūlė maurams rinktis patinkančias moteris.

Buvo daug juoko. Karalius Vūlo mostelėjo budeliui uždegti statinę parako, nors vos prieš porą dienų brangino jį labiau už viską. Jau norėjau eiti į savo kambarį, bet vienas mauras parodė į mane pirštu. Valdovas jam kažką atsakė, bet aš nesupratau jo žodžių.

Auštant mano kambario duris išlaužė karaliaus sargybiniai. Iki tos akimirkos laikiau juos savo draugais. Mane su Sančesu išvilko į ankstyvo ryto šviesą. Priešais mus stovėjo budelis. Galando kirvį. Tariau Sančesui sudie ir pažadėjau aname pasaulyje jį susirasti. Žinoma, mes bijojome, bet valdėmės, nes pabėgti neturėjome nė mažiausios galimybės.

Praėjo valanda, gal dvi, saulė pakilo sulig žemesniąja rūmų siena. Tada pasirodė karalius. Dar šiepėsi, prisimindamas va-

karykštes linksmybes. Suplojo rankomis, ir į aikštę iš požemių atitempė buvusius mano pavergėjus. Leisgyvius, išsekusius nuo bado ir ligų. Per visas klajones dar nemačiau tokių suvargusių, susibaigusių žmonių. Jie irgi sumojo, kad bus nužudyti. Ir, prisiekiu, jiems palengvėjo. Vienas pažvelgė į mane, tarsi klausdamas, ar ką numanau apie jų lemtį. Kaip ir jis, nieko tikro nežinojau. Bet netrukus viskas paaiškėjo.

Tironas Vūlo iškeitė mane, Sančesą ir įkalintus maurus į tabaką. Nuo manęs nuplėšė drabužius, sukaustė rankas ir spyriu parvertė ant žemės. Tegalėjau tik balsu reikšti savo pasibjaurėjimą.

„Žadėjai man duoti laisvę! – surikau. – Žadėjai! Tu, kiaule!"

Bet karalius nesiklausė.

Užlipęs ant pakylos, kur jau laukė jaunoji žmona, užsidegė tabako prikimštą pypkę. Jo ir jo dvariškių akivaizdoje mus su Sančesu išvilko iš rūmų vidinio kiemo į plūktas gatves, o paskui ir visai išgabeno iš Timbuktu.

ANTRAS

Gyvūnai Karltono rūmuose vėl judėjo. Princas, gavęs iš Beitmeno indinės mangustos iškamšą, pareikalavo visą kolekciją – taip pat dramblius, liūtus ir žirafą – išvežti laukan, į sodą. Rytą maudantis vonioje jam šovė į galvą mintis surengti žiemos iškylą.

Naktį gausiai prisnigo, ir Karltono rūmų sodai tapo gražesni negu kokią kitą žiemos dieną, kiek princas prisiminė. Jis paliepė Hastingsui nurodyti Karemui, kad sumanytų šventiškų patieka-

lų pietums, ir išsiuntinėti kvietimus keletui artimiausių draugų. Kvietimuose buvo parašyta: *Un hiver dans la neige rassemblement d'émerveillement.**

Liokajai visą rytą vargo stumdami iškamšas iš Kolekcijos salės, paskui ilgu koridoriumi iki pat sodo. Pirmasis iškeliavo didysis dramblys. Hastingsas princo *jouet du jour*** patikėjo savo pirmajam padėjėjui, buvusiam laivyno karininkui Henriui Lokui.

Trafalgaro mūšio veteranui Lokui trūko manevravimo sausumoje patirties, tad jis iškart nesusivokė, kad rateliai sniegu važiuos blogai. Dešimt liokajų traukė dramblio virves, padaras pamažėliais slinko per visus rūmus, artėdamas prie verandos durų.

Tada pasirodė princas.

Pamatęs didingą storaodį, judantį durų link, vos įstengė suvaldyti jaudulį. Šūktelėjo liokajams nesustoti, vežti jį akmens grindimis ant apsnigtos žolės. Rateliai akimirksniu nepajudinamai susmego į baltą sniego antklodę, o už dramblio liko stovėti Lokas iš įniršio raudonu kaip burokas veidu.

– Vajetau, – ištarė princas, grįždamas į vidų. – Kažin ką toliau darysite?

Gal Lokas ir nebuvo labai prityręs manevruoti sausumoje, bet gerai mokėjo denyje kilnoti apšaudomas patrankas. Liepė atvesti stalių, atnešti lentų, smėlio, kibirų ir šešių šimtų pėdų ilgio virvę. Po valandos sode raitėsi išklotas aštuoneto formos storų lentų takas. Prieš klodami lentas numatytose vietose nu-

---

* Snieguota žiema primena stebuklą (*pranc.*).

** Dienos žaisliuką (*pranc.*).

kasė sniegą, sukrovė į kibirus, įšalusią žemę pabarstė smėliu ir vėl užpylė sniegu, kad tako nebūtų matyti. Aplinkui sustatė anglimis kūrenamas krosneles ir kiekvienai skyrė po prižiūrėtoją.

Antrą valandą susirinkus princo svečiams visi gyvūnai jau stovėjo ant lentų. Iškylos valgius patiekė ant dviejų žemų pakylų, įrengtų aštuoneto kilpose. Didysis Karemas nė kiek nenustebo, išgirdęs princo reikalavimą, ir pasistengė atlikti, ko iš jo reikalaujama. Pietums patiekė įmantriausių valgių – *potage de pigeons à la marinière* ir *turbot avec sauce aux crevettes, darne de saumon au beurre de Montpellier, oeufs brouillés aux truffes** ir net nepriekaištingos formos ledinį galeoną, prikrautą šviežių vaisių.

Vos išgirdęs, kad svečiai eina per rausvąją svetainę, Lokas sušvilpė ir liokajai lentiniu taku ėmė stumdyti didelius ir mažus gyvūnus.

Verandoje pasirodžiusiam princui meilužė Hertfordo markizė pasiskundė sužvarbusi. Regentas apžvelgė vaizdą, taip gražiai atrodžiusį vaizduotėje. Paskui šnirpštelėjo ir palietė vieną šnervę nėriniuota nosinaite.

– Hastingsai, – lėtai ištarė jis, – ką sau *galvoji*?! Lauke gerokai per šalta. Pietausime viduje, viršuje, apvaliame valgomajame.

Tarnas sustingo, paskui giliai įkvėpė žvarbaus oro ir atsakė:

– Gerai, jūsų aukštybe.

---

* Jūreiviška balandžių sriuba, otas su krevečių padažu, lašišos kepsnys su Monpeljė sviestu, virti kiaušiniai su trumais (*pranc.*).

TREČIAS

TĄ VAKARĄ ŠEŠTĄ VALANDĄ Pikadilyje Frederikas Džonsonas iš mažo kabineto šimtas septyniasdešimto namo trečiame aukšte nulipo į vadinamąjį Egipto muziejų. Jo savininkui Viljamui Bulokui dirbo jau vienuolika metų ir devynis mėnesius ir beveik visą tą laiką ieškojo keistenybių, tinkamų eksponuoti.

Darbdavys Bulokas uoste užuosdavo sensacijas, pats buvo kilęs iš skurdžiausių Ist Endo lūšnynų, o dabar mėgavosi solidžia padėtimi visuomenėje. Pirmą kartą pamatęs Frederiką Džonsoną Bulokas iškart suprato, kad šis žmogus jam gerai tarnaus. Švelnaus būdo Džonsonas kalbėjo velsiečių tarme, o jo nepaprastas santūrumas kai ką trikdydavo. Tačiau muziejininkas jį labai vertino. Mat niekas jo taip neerzino, kaip pernelyg plepūs žmonės.

Egipto muziejus spėjo pagarsėti ir Anglijoje, ir už šalies ribų. Fasadą puošė hieroglifais raižyti frizai, egiptietiškos kolonos ir pora dailių dirbtinio akmens skulptūrų – viena Izidės, kita Ozyrio.

Salėje, gausiai apstatytoje spintomis ir vitrinomis su eksponatais, buvo daugiau negu penkiolika tūkstančių keisčiausių daiktų, nuo natūralių žmogaus griaučių iki „tikrojo" kryžiaus skiedrelės ir sumažintos Egipto sfinkso kopijos. Tačiau dar nė vienas eksponatas nesulaukė tiek publikos dėmesio, kaip tas, kuris stovi prie durų į salę.

Fredas Džonsonas lėtai, po vieną pakopą nulipo laiptais. Vaikystėje susižeidė koją ir nuo tada sunkiai vaikščiojo. Tėvas parodė vaiką geriausiam chirurgui, kokį tik galėjo surasti, tačiau niekam nepavyko išgydyti luošos Džonsono kojos, dėl jos draugai jį praminė Šlubiu.

Ponas Bulokas kelias savaites visiems gyrėsi, kad jo Egipto muziejų netrukus aplankys visi civilizuoti žmonės ir savo akimis pamatys garsiausią Pirėnų karo trofėjų. Ir štai jis stovi salės viduryje visiems prieš akis, parengtas atidengti – neperšaunamoji Napoleono kelioninė karieta.

Prišlubčiojęs prie tamsiai mėlynos karietos Džonsonas, kaip jau ne kartą nutiko pastarosiomis savaitėmis, pajuto akyse tvenkiantis ašaras. Praėjusį ketvirtadienį jo mylimą dukterį Ketriną rado negyvą jos kambaryje viršuje. Pakvietė daktarą, tačiau merginos nebepavyko atgaivinti. Palaikus nuodugniai apžiūrėjo, bet nieko nerado, tik keistą, kriaušę primenančią dėmę ant krūtinės.

Džonsonas nusišluostė ašaras, išsišnypštė nosį ir patikrino, ar karieta parengta rodyti lankytojams. Tie esą gali pasirodyti bet kurią akimirką. Žmona meldė keletą dienų neiti į darbą ir pailsėti, bet jis žinojo, kad Egipto muziejuje pagaliau pastačius karietą Bulokui jo itin reikia.

Be to, dirbdamas kiek lengviau pakeldavo netektį.

KETVIRTAS

Saimonas Kočreinas nelabai domėjosi Pirėnų karu. Nuo karinės tarnybos jį apsaugojo plokščiapadystė – ir dar, žinoma, panieka ginklams.

Kiek tik save prisiminė, nepakentė ginkluotų susirėmimų. Kiti vaikai nuolatos žaidė su lankais, strėlėmis ir pačių pasigamintais kalavijais, bet Kočreinas leido laiką prie upės, piešdamas paveikslus drėgname smėlyje.

Tad, vaikystės draugui Džordžui Baironui pakvietus Kočreiną drauge nueiti į Buloko muziejų pasižiūrėti atidengiamo trofėjaus, pasiūlymą šis priėmė visai abejingai. Gerą valandą žingsniavo savo kambaryje iš kampo į kampą, tyliai kažką šnekėdamas ir šepečiu šukuodamasis plaukus.

Ankštoje svetainėje ant sofos tebemiegojo Adamsas. Žingsnių garsas jį pažadino.

– Ar jums nieko neatsitiko, Saimonai?

– Jis juokingas pasipūtėlis, – atkirto Kočreinas. – Egoistas, metantis šešėlį padoriai visuomenei!

– Kas toks?

– Kaip kas – Džordžas Baironas.

– Bet aš maniau, kad judu artimi draugai?

– Buvome, bent vaikystėje. Bet mes ne tiek draugavome, kiek apsimetinėjome – absurdiškai, baisiai apsimetinėjome.

Kočreinas nužingsniavo prie svetainės lango ir iš visų jėgų atplėšęs aukštai jį pakėlė.

– Ką jūs darote? Lauke šaltis! – sušuko Adamsas, smarkiau įsisupdamas į antklodę.

– Pajuskite jį, pone Adamsai! Pajuskite, kad persmelktų iki pat kaulų!

– Ką pajusti?

– Šaltį... prakeiktą šaltį.

– Patikėkite, puikiai jį juntu!

– Įkvėpkite dvokiančio šio miesto oro! Įkvėpkite giliai į plaučius, pone Adamsai, ir tada suprasite, koks pagedęs pabaisa yra Baironas!

Kočreinas sviedė plaukų šepetį ant grindų. Dramblio kaulo rankena lūžo perpus, bet jis to nepaisė. Atsisėdo ir susiėmė galvą rankomis.

– Jie mane erzino, – pratarė jau ramiau. – Visi. O Baironas vadovavo. Sakydavo, kad aš bailys, nes nenoriu griebtis kalavijo, nenoriu su jais kautis. Bet taip ir nesužinojo kodėl.

Adamsas perėjo svetainę ir uždėjo ranką draugui ant peties.

– Kodėl jūs nenorėjote su jais kautis?

Kočreinas atitraukė nuo veido rankas. Pirštai buvo drėgni nuo ašarų.

– Nenorėjau su jais kautis, – atsakė, – nesikoviau su jais todėl, kad... dėl savo tėvo.

– Jis jums draudė?

– Ne, ne. Jis buvo neprilygstamas dvikovininkas. Be galo mėgo karą, dievino viską, kas su juo susiję, – Saimonas Kočreinas pakėlė galvą ir pažvelgė amerikiečiui į akis. – Tėvas žuvo per dvikovą su kitu džentelmenu, – tarė, – beprasmiškai ir tuščiai kaudamasis.

– Kada?

– Kalėdų rytą, kai man buvo aštuoneri. Ant kalvos netoli mūsų dvaro Rajyje. Tėvas išėjo auštant, lydimas tarno. Žinojau, kas vyksta, nes jie iš spintos bibliotekoje pasiėmė dvikovos pistoletų titnago skiltuvais dėklą. Stebėjau juos iš tolo ir burnoje jaučiau tulžies skonį. Dviejų suaugusių vyrų siluetai sustoja susirėmę nugaromis, paskui nužingsniuoja kiekvienas po dešimt žingsnių ir šauna. Vyras dešinėje pusėje susmunka ant žolės, tarnas puola prie jo. Aš rėkdamas nubėgau prie kalvos. Žinojau, kad ten tėvas.

– Iš kur žinojote?

– Nes mačiau, kaip kūną apleidžia siela. Prisiekiu. Pakilo neryškus garų debesėlis, ir viskas.

Adamsas priėjo prie lango ir jį užtrenkė.

– Dėl ko jie kovėsi? – paklausė.

– Atrodo, lordas Folokas, su kuriuo tėvas stojo į dvikovą, suabejojo mūsų šeimos teise medžioti Boforto valdose.

– Tai juokinga.

Kočreino akys sustiklėjo.

– Tai garbės reikalas.

PENKTAS

AŠTUNTĄ VALANDĄ EGIPTO muziejaus durys plačiai atsivėrė. Dešinėje išsitempęs stovėjo Frederikas Džonsonas, tikrino lankytojų bilietus ir atkreipė jų dėmesį į laiptelius, vedančius į galerijas.

Pro lauko duris iš Pikadilio iki pat laiptų buvo nutiestas raudonas kilimas, vedantis prie imperatoriaus karietos, kol kas gaubiamos plataus raudono apdangalo. Kilimo gale prie pat karietos stovėjo Viljamas Bulokas nelyginant boksininkas prieš svarbias įspūdingas rungtynes.

Stovėjo tiesia nugara ir šypsojosi, tarsi eiti į sceną pasirengęs artistas. Vilkėjo specialiai jam Sevil Rou pietinėje dalyje siūtą kostiumą. Pilką kaip anglis fraką, po juo – šermuonėlių kailiais puoštą liemenę ir ilgas kelnes, taip kietai iškrakmolytas, kad audinys veikiau priminė fanerą. Ant galvos turėjo savo paties sugalvoto modelio skrybėlę, šonuose plokščią, apskritu viršumi.

Svečiai ėmė plūsti vidun, o Bulokas skaičiavo. Kiekvienas lankytojas šilingu prisidėjo prie jo turtų. Džiaugdamasis stebėjo, kaip lankytojai supa kelioninę Napoleono karietą. Džiaugtis buvo ko – jam pavyko surengti didžiausią šimtmečio įvykį.

Baironas atvyko su pirmaisiais lankytojais. Pono Buloko įdomybių galerija buvo tiesiai priešais jo butą Olbanyje. Baironas dažnai čia užsukdavo ir prieš atsirandant karietai, nes Viljamo Buloko sukaupti eksponatai jam teikė įkvėpimo. Labiausiai patiko kryžiaus skiedrelė. Relikviją pavyko nupirkti iš vienos šiaurinės diecezijos vyskupo, kurį ištiko sunkumai, ir Bulokui ji atsiėjo didžiulę sumą – šešias ginėjas. Sklido kalbos, kad skiedrelė nuskelta nuo Daremo katedros klauptų, bet Baironas to nepaisė. Jam tai buvo simbolis, grynosios romantikos dalelė.

Devintą valandą daugiau kaip puspenkto šimto žmonių, sumokėjusių po šilingą, vaikštinėjo aplinkui laukdami, kol bus nuimtas raudonas kaip kraujas apdangalas. Tuoj po devintos Kočreinas atsivedė laiptais Adamsą. Jie buvo paskutiniai, spėję įeiti prieš Frederikui Džonsonui užtrenkiant egiptietiškas duris.

Didžiulėje salėje stojo tyla.

Bulokas paskelbė, kad trofėjų atidengs lordas Baironas – labai tinkama mintis, nes vos prieš metus buvo išspausdinta jo „Odė Napoleonui Bonapartui". Neregėtas poeto populiarumas sutraukė daugybę lankytojų, kurių nebūtų sudominusi pati karieta. Adamsas su Kočreinu prasiskverbė pro minią ir sustojo priekyje.

Po trumpos įžangos Bulokas pristatė Baironą, vienintelį iš žmonių, kuriam nereikėjo jokio pristatymo. Baironas padėkojo susirinkusiems, pasveikino su pergale hercogą Velingtoną, pasmerkė Napoleoną ir pareklamavo naujausią savo knygą.

Tada žengė atgal ir tyliai, kone be garso suplojo rankomis. Laimei, Buloko padėjėjai pastebėjo ženklą. Jie nutraukė apdangalą, ir žmonių akims pasirodė karieta, nublizginta ir žvilganti kaip nauja.

Žmonės siūbtelėjo artyn apžiūrėti šiuolaikiškos karietos įrangos, apie kurią visi buvo skaitę. Laikraščiai jau kelias savaites pasakojo, kad karietą prireikus galima paversti miegamuoju, tualeto kambariu ar net svetaine, ir aprašinėjo plienu kaustytas, kulkų neperšaunamas jos sienas.

Kočreinas karieta nesidomėjo, bet priėjo pasisveikinti su vaikystės draugu.

– Saimonai, jums iš tiesų reikėtų susirūpinti savo kaklaskare, – tarė Baironas, – juk mada jau pasikeitė, nejau nežinojote?

Kočreinas neužkibo ant šio kabliuko. Jis mostelėjo ranka, rodydamas sau į kairę.

– Gal leisite jus supažindinti su ponu Adamsu?

Baironas nulenkė galvą.

– Labai malonu, pone.

– Ponas Adamsas – tai tas džentelmenas, kuris daug iškentėjo Afrikos dykumose ir lankėsi sostinėje Timbuktu.

– Timbuktu? Ak, amerikietis – taip, girdėjau apie jūsų pareiškimą.

– Pareiškimą?

– Kad savo akimis regėjote brangiausią iš visų brangakmenių.

Robertas Adamsas pasišiaušė nuo tokios brito paniekos.

– Patikėkite manimi, Timbuktu niekas nepavadintų brangakmeniu, – atsakė jis.

Prie jų priėjo pagyvenusi ponia, išgyrė naujausią Bairono kūrinį, ir minia ją vėl nusinešė.

– Bet dėmesiu, neabejoju, vis tiek mėgaujatės?

Poetas tikriausiai turėjo suerzinti Adamsą, tačiau taip neįvyko. Veikiau sukėlė pasigailėjimą.

– Mėgaujuosi dėmesiu tiek pat, kiek narvelyje įkalintas paukštis giedodamas kvailiams, – atrėžė jis.

– Tad pasakykite man, paukšteli, – paklausė Baironas, atmesdamas galvą, – kur skristumėte, jei kas nors atvertų narvo dureles?

– Namo, – atsakė Adamsas, – į kitą pasaulio galą.

ŠEŠTAS

KITĄ DIENĄ DAR TIRŠČIAU prisigrūdusioje bibliotekoje Kočreinas davė ženklą tęsti pasakojimą.

Robertas Adamsas vėl pakilo iš vietos ir nieko nelaukdamas prakalbo:

– Varganas mūsų karavanas paliko Timbuktu ir patraukė į šiaurę, į beribę Sacharos dykumą. Buvome panašūs į vorą skruzdėlių, ryžtingai ropojančių neaprėpiamais smėlynais. Klibinkščiuodamas, sukaustytas grandinėmis prisiekiau pats sau, kad jei tik galėsiu, būtinai dar grįšiu į šį dykumos miestą ir atsilyginsiu karaliui Vūlo. Bet vėliau, basomis išvargusiomis kojomis klampodamas per smėlį, ėmiau mąstyti, kad Viešpats yra aukščiausias teisėjas. Jis regi visus darbus, gerus ir blogus, Jis teisia ir atėjus laikui skiria bausmes.

Tad mes ėjome, ėjome, ėjome – vieną horizontą keitė dar penkios dešimtys kitų. Grandinės, kausčiusios mano rankas ir kojas, giliai įsirėžė į kūną, nutrintos vietos virto žaizdomis. Kai iš skausmo rėkdavau, maurų vadas riaumojo juoku ir siūlėsi nukirsti man rankas ir kojas, kad nebejausčiau skausmo.

Mudu su Sančesu kentėjome, palikę patogų būstą Timbuktu. Spėjome priprasti miegoti ant minkštų čiužinių ir valgyti, kiek lenda. Tačiau tam tikru požiūriu jaučiausi patenkintas šia

kelione per tyrus, kad ir kokia sunki ji atrodė. Žinojau, kad vienintelis būdas sugrįžti pas Kristiną – tai atkakliai, nesustojant eiti žingsnis po žingsnio. Sėdėdamas despoto rūmuose galėjau būti tikras dėl vieno – kad niekada daugiau nepamatysiu žmonos.

Sančesas nejuto tokio pasitenkinimo. Nuo tos akimirkos, kai mudu palikome plūkto molio miestą, jis pasidavė nevilčiai. Verkė, kol pasikeitė trys horizontai, ir už tai maurai jį nuplakė. Vieną naktį gulėjome ir žiūrėjome į žvaigždes laukdami ateinant miego, ir jis sušnibždėjo ketinąs pabėgti ir grįžti į Timbuktu.

„Tavęs ieškos, – pasakiau. – Ir pagaus. Be to, kaip įstengsi bėgti, sukaustytas grandinėmis?"

„Viena laisvės minutė prilygsta visam gyvenimui nelaisvėje", – atsakė jis.

„Privalome pasilikti su karavanu, bent kol išeisime iš dykumos smėlynų, – tariau. – Dabar pabėgimas prilygtų mirčiai. Reikia neskubėti, gerai pasirinkti progą."

Užmigau žiūrėdamas į žvaigždes. Staiga prabudau. Buvo vidurnaktis, bet kilo didžiulis sąmyšis. Maurai atrodė be galo įsiutę, visi lakstė.

Keletas užsidegė deglus, sėdo ant kupranugarių ir leidosi į tamsą. Atsisėdau norėdamas paklausti Sančeso, kas čia darosi.

Bet jo nebuvo.

Išaušus maurai grįžo. Nulipo nuo kupranugarių ir atėjo ten, kur susigūžęs sėdėjau aš. Vadas rankoje laikė šiurpiausią trofėjų – kraujais pasruvusią Sančeso galvą.

Sviedė man.

Raudodamas ją apsiglėbiau. Tą matydami kiti kariai numetė savus trofėjus – pėdas ir rankas. Svarsčiau, ar ilgai išgyve-

no Sančesas, kol maurai kapojo jį į gabalėlius. Bet tai nebebuvo svarbu – juk jam galiausiai pavyko pabėgti.

Prieš karavanui pakylant žygiuoti stengiausi palaidoti smėlyje Sančeso palaikus. Įnirtingai kasiau smėlį rankomis ir jutau, kaip mano velionis draugas iš aukštybių žvelgia į mane. Apsirengęs baltais drabužiais, randų ir kraujo nesubjaurotas, visiškai ramus. Prisipažinsiu, mąsčiau ir aš pabėgti kaip jis, siekdamas laisvės. Bet kažkas manyje sukrutėjo, ir aš sudraudžiau save už tokias mintis, kurios prilygo ruošimuisi nusižudyti.

Tad žengėme toliau, maurai jojo ant kupranugarių, aš klupdamas klampojau dykumos smėliu. Kai kur smėlis buvo išdegęs, kietas kaip terakota, kitur laisvai pustomas, vietomis suneštas į milžiniškas kopas.

Nelaisvėje Timbuktu laikyti maurai buvo baisiai nusilpę. Švietė išsišovę kaulai, veidai buvo sulysę, pilvai nuo bado išsipūtę. Tą naktį, kai pabėgo Sančesas, vienas iš jų krito negyvas. Kone be garso, nes kūno būta beveik besvorio.

Trečią dieną pasimirė dar du. Vadas atsigręžęs pažiūrėjo į juos, bet neliepė sustoti. Tas kerštingas žmogus krikščionis laikė parazitais. Tačiau vadovauti mokėjo. Jei karavanas būtų stabtelėjęs nors trumpą akimirką, vakare nebūtume spėję prieiti sudvisusios vandenvietės, ir kupranugarių gyvybei būtų iškilęs pavojus.

Jau ir taip didžiausia kupranugarė popietės kaitroje parpuolė ant kelių. Apsidairiau aplinkui į kitus gyvulius, o kai atsigręžiau atgal, ji jau buvo padvėsusi. Turbūt jai paprasčiausiai plyšo širdis. Negaišdami maurai nuleido kraują ir išvalė skrandį, nudyrė kailį ir išpjaustė mėsą.

Geriausius gabalus vadas davė suvalgyti išbadėjusiems vy-

rams. Dalį kaulų ir mėsos suvyniojo ir sukrovė ant kitų kupranugarių.

Ėjome dar savaitę, o gal ir ilgiau. Kupranugarės mėsa buvo griežtai normuota, nors man tekdavo tik kaulai. Suskaldydavau juos ir valgydavau čiulpus, todėl pasijutau daug geriau.

Po dienos ar dviejų mėsa visai baigėsi.

Tada porai maurų pasimaišė protas. Jie išbėgo į dykumą, kaukdami kaip šunys. Vadas susijaudino, tačiau nusprendė jų negelbėti. Atrodo, mes buvome priėję sausiausią Sacharos dalį, ir mūsų visų gyvybė priklausė nuo to, ar įstengsime greitai ir drausmingai keliauti. Svarsčiau, ar ir man nevertėtų ištrūkti, kaip aniems maurams. Bet vienam nebuvo nė mažiausios galimybės išlikti gyvam.

Kiekvieną dieną vadas iš karavano reikalavo vis daugiau. Mūsų beliko dvidešimt. Iškeliaudavome rytą anksčiau, sustodavome kas keletą valandų tik sukalbėti musulmoniškų maldų ir išgerti po pusę gurkšnio brangiausio vandens.

Tada vieną vakarą sugulėme miegoti. Sapnavau vaikystę, kaip pliuškenuosi upėje, landžioju po kriokliais. Staiga mane pažadino neįsivaizduojamai stiprus vėjo staugimas.

Jis draskyte draskė dykumos paviršių, kaukė nelyginant pati Mirtis. Maurai karštligiškai skubėdami pririšo gyvulius ir sukrovė nešulius į krūvą. Tąnakt nešvietė mėnulis, bet man nereikėjo šviesos, kad pajusčiau gyvulišką baimę.

Atrodė, kad atėjo pasaulio pabaiga.

Po valandos atskriejo ir pats vėjas – akinantis, dusinantis, pragaištingas ir žmogui, ir gyvuliams. Manęs nesaugojo drabužiai, tad vėjas drožė nugaros odą ir rovė plaukus nuo galvos. Tris kupranugarius palaidojo gyvus drauge su juos laikiusiais žmo-

nėmis. Siautė visą naktį, baisiai vaitodamas. Įsikniaubiau veidu į kupranugario pilvą ir meldžiausi, kad manęs neužpustytų.

Kitos dienos apypiete vėjas aprimo, vadas apžvelgė nuostolius. Netekome keturių kupranugarių ir penkių vyrų. Dingo du neįkainojami vandens maišai, dar pora buvo sudraskyti. Vadas nedelsdamas liepė žygiuoti.

Paėję gal kokią mylią vėl pamatėme kopas. Nebuvo kitos išeities, tik kopti. Kupranugariai dejavo, bet mes lipome ir atsidūrėme aukštumoje, nuo kurios vėrėsi gryniausio pragaro vaizdai.

Apačioje plynėje mėtėsi didžiulio karavano liekanos, mirties karavano – tūkstančio kupranugarių ir bent jau dukart tiek žmonių griaučiai. Kadaise palaidotų gyvų, smėlio audros uždusintų ir užpustytų. Turbūt jie keliavo į musulmonų miestą – Meką rytuose už daugelio mėnesių kelio.

Atsargiai apėjome mirties grimasų iškreiptus veidus ir sužalotus, suklypusius griaučius. Stengiausi nežiūrėti, bet pasidaviau tai nepadoriai traukai – niekaip neįstengiau atitraukti akių nuo išdžiūvusių, iškankintų išraiškų, standžiai oda aptrauktų kaulų.

Žvelgiau į juos, ir kiekvienas pasakojo savą niūrios pasmerkties istoriją, negalėjau nespėlioti, kad ir mūsų laukia panaši šiurpi lemtis.

SEPTINTAS

Lilės Smol riksmai neleido miegoti visam Bedlamui. Prieš savaitę jaunoji motina neteko kūdikio – sūnus Džošua mirė nuo džiovos. Vaikas springdamas kosėjo visą naktį, o paryčiais, dideliam jos pasitenkinimui, giliai užmigo, klausydamas motinos

lopšinės. Rytą ji atitraukė užuolaidas, pasilenkė prie lopšelio ir pirštais švelniai palietė vaiko skruostą. Iškart viską suprato. Motinos nuojauta.

Sukrėtimas pasirodė toks stiprus, kad ji apalpo, ir ten netrukus ją rado atėjusi sesuo Karolina. Atsipeikėjusi Lilė pajuto didžiulį skausmą pakaušyje. Atmerkė akis, bet ničnieko nematė.

Ji apako.

Tad ėmė nesiliaudama klykti iš sielvarto ir įniršio, niekas negalėjo nutildyti šito klyksmo, net dienos ir naktys, praleistos klūpant bažnyčioje. Džošua pakrikštijo, palaidojo, o Lilė vis nesiliovė klykusi.

Sesuo ją nugabeno į Bedlamą tikėdamasi, kad gydytojui pavyks numaldyti sielvartą. Atvežė su naktiniais marškiniais ir pririštą prie ąžuolinio strypo. Mat apakusi ji pradėjo rautis plaukus ir kandžioti rankas.

Emilė žinojo, kad gretimas kambarys tuščias jau tris savaites nuo tos dienos, kai jo gyventoja pasikorė audinio juosta, nuplėšta nuo čiužinio. Pora prižiūrėtojų įstūmė ten Lilę, vis dar pririštą prie strypo, tebeklykiančią.

Atėjus nakčiai, direktoriaus, juodbruvo valdingo vyriškio, pavarde Lyčas, įsakymu ją tvirtai pririšo prie lovos.

– Liaukitės ūbavusi, ponia! – riktelėjo jis. – O jei ne, netruksite pajusti, ką reiškia patekti į mano nemalonę!

Iš pradžių Lilė į direktorių nekreipė dėmesio. Paskui jam priėjus arčiau, spjovė ir pataikė į dešinę akį, vis dar nesiliaudama klykti. Ponas Lyčas paliepė atnešti jo mėgstamiausią rykštę, lanksčią, žilvičio, specialiai laikomą, jei ligonius prireikia pamokyti drausmės. Tvirtai suėmęs tol mušė Lilę Smol per nugarą ir sėdmenis, kol jos naktiniai marškiniai permirko krauju.

AŠTUNTAS

KITĄ RYTĄ PO IMPERATORIAUS KARIETOS atidengimo vikontas Forteskju įlipo į savąją ir paliepė Danui važiuoti į pietus per visą miestą ir per Londono tiltą.

Buvo šalta, bet kiek vaiskiau negu vakar, anglių dūmų rūkas išsisklaidė, nurimo vėjas. Per pusryčius Forteskju pasakė Klarai vykstantis pas Bruksą paskaityti, bet iš tiesų jo ketinimai buvo kitokie.

Jo karietai privažiavus prie Betliejaus karališkosios ligoninės vartų, išmušė vienuoliktą valandą. Karieta sustojo ir vikontas išlipo, vežikui dar nespėjus pasiūlyti pagalbos.

Prie durų jį pasitiko ponas Lyčas.

– Kaip jums rašiau, vikonte, mes su malonumu padėsime kuo galėdami, – įteikliai tarė direktorius.

– Dėkoju, pone. Jūsų dėmesys jaudina.

– Man regis, jus dominanti moteris gyvena rytiniame sparne. Liepsiu ją tučtuojau atvesti.

Forteskju dar kartą padėkojo Lyčui, jam iš paskos nusekė į gydyklą ir įžengė į laukiamąjį. Priėjęs prie aukštų langų pažvelgė į vidinį kiemą, kur šaltyje mankštinosi grupelė pacienčių.

Vėl pasirodė Lyčas.

– Ji tuoj bus pasirengusi, – pranešė.

– Labai gerai.

Direktorius pastebėjo, kad Forteskju susidomėjo moterimis lauke.

– Aš labai vertinu fizinius pratimus, – pasakė jis. – Šaltukas tiesiog stebuklingai išvalo organizmą.

– Ar ligonės nesušąla į ragą?

– Mes linkę jas vadinti nelaimėlėmis, vikonte, – griežtai atsakė šis. – Taip, joms šalta, bet mankšta jas sušildo, nurausvina skruostus. Leiskite jus užtikrinti, kad visiems, patikėtiems mūsų švelniai globai, skiriame begalę užuojautos ir dėmesio.

Kaip tik tą akimirką atvedė Emilę Vots.

– Štai nelaimėlė, su kuria norėjote pasimatyti, – tarė Lyčas.

Prižiūrėtoja nuvedė ją prie kėdės, pastatytos prieblandoje toliau nuo langų. Jos veide nebuvo jokios išraiškos, ilgi žili plaukai sušukuoti atgal.

Lyčas jai pristatė vikontą Forteskju.

– Dabar paliksiu judu, – tarė.

Vikontas nepatogiai įsitaisė priešais Emilę ant kietos medinės kėdės. Jo sėdynė labiau buvo pratusi prie minkštų krėslų.

– Ponia, – negarsiai prabilo jis, – atvykau čia sužinojęs apie jūsų padėtį.

Emilė pakėlė akis, bet nieko neatsakė.

– Jei gerai supratau, jūs artimai susijusi su vienu gerbiamu džentelmenu. Jis vardu seras Džefris Koldekotas.

Išgirdusios šį vardą Emilės akyse žybtelėjo silpna švieselė.

– Džefris, – tarstelėjo ji.

– Pažįstate jį?

– Taip, taip. Žinoma. Mes... – Emilė ūmiai nutilo ir atsigręžusi pažvelgė į prižiūrėtoją, kuri vedė kitą nelaimėlę į palatą. – Jis mano...

– *Jūsų*?..

– Mano vyras, – užbaigė ji.

Vikontas Forteskju pakėlė priešais ją delną.

– Atleiskite, – pratarė jis, paskui atsiprašė dar kartą. – Ar galite man pasakyti, kodėl jūs čia?

– Dėl priepuolių, – atsakė ji. – Džefris sakė, kad naktimis jie man užeina, ypač artėjant mėnulio pilnačiai. Tvirtino, kad negaliu gyventi tarp padorių žmonių, kad man reikia įsikurti čia.

– Ar jis kada nors jus lanko?

– Kartą per metus, Kalėdų rytą.

Nuoširdžiai padėkojęs Emilei, Forteskju atsistojo ir išėjo iš pasimatymų kambario. Netrukus jo karieta vežė jį Londono gatvėmis susitikti su seru Džozefu Benksu. Patogiai įsitaisęs, vikontas apsimovė pirštines ir įsižiūrėjo į sniegą. Negalėjo iš galvos išmesti Emilės Vots ir grotuotų langų, skiriančių ją nuo kitados tokio pažįstamo gyvenimo.

DEVINTAS

Ledi Penelopė Devonšir pasikvietė savo seserį ir tris artimas drauges papietauti į savo namus Bedfordo aikštėje. Namą kadaise suprojektavo Nikolas Hoksmoras, skyrė jį meilužei Matildai, ir ypatingo patrauklumo jam suteikė fasade išraižęs gėlių ornamentus.

Oficialiai ledi Penelopė gedėjo savo vyro sero Čarlzo Devonširo, su kuriuo susipažino prieš dvylika metų per savo debiutinį sezoną Londone. Mūšyje prie Vaterlo sužeistas į pilvą jis mirė nukraujavęs, nors chirurgas iš paskutiniųjų stengėsi iškrapštyti iš žaizdos muškietos kulką. Net sužeistas seras Čarlzas išliko stiprus kaip jautis. Kadangi nebuvo opijaus skausmui numalšinti, jį vos įstengė nulaikyti šeši vyrai.

Dešimt metų trukusi santuoka su seru Čarlzu, kurį domino tik medžioklė, kraugeriškos pramogos ir karas, pasirodė siau-

bingai nuobodi, tad nuo šio nuobodulio ledi Penelopę akimirksniu išgelbėjo anas rytas prie Vaterlo. Sutuoktiniai beveik visą laiką gyveno atskirai, seras Čarlzas Škotijos kalnuose rinkdavo medžioklės trofėjus pilies sienoms puošti, o ledi Penelopė Londone arba kaimo dvare Glosteršyre lošdavo su draugėmis vistą.

Pietaujant pokalbis netrukus nukrypo prie Roberto Adamso ir jo pasakojimo, kurio pasiklausyti teikėsi visos ten susirinkusios ponios. Ledi Penelopė giliai įkvėpė oro, labai stengdamasi atrodyti kukli, nors tai jai niekada nesisekė.

– Jei ne mano gedulas, – staiga pareiškė ji, – prisiviliočiau jį čia, liepčiau tarnams nekišti nosies iš savo kambarių ir apipilčiau jį dėmesio ženklais.

– Pene, brangioji, na, kaip tu gali taip kalbėti? – rausdama paklausė ledi Dartford.

– Aš garsiai išsakiau tavo svajones, – atsakė Penelopė.

– Pusės Londono svajones, – pridūrė Harietė Bouz. – Juk šiurkštus pono Adamso grožis patraukė ne tik mus, damas.

– Viešpatėliau, ar tikrai?

– Jūs tik pažvelkite, kaip aplink sukiojasi tie puošeivos, kaip jį apžiūrinėja per savo *lorgnettes*.

Ledi Dartford servetėle palietė lūpų kampučius ir palaukė tinkamos akimirkos.

– O gal, – tyliai ištarė ji, – poną Adamsą labiau domina jo lyties draugija.

Kitos moterys nutilo, paskui prapliupo kikenti.

– Kaip *tu* gali taip kalbėti? – vos atgaudama kvapą papriekaištavo ledi Penelopė.

– Na, pažvelk į jį. Jis nepasitraukia nuo pono Kočreino, komiteto sekretoriaus. Tarsi jie būtų suaugę. Vos tik kuri nors iš

mūsų bent pažvelgia, jis iškart paknopstom bėga tolyn, veblendamas apie Amerikoje paliktą savo didžiąją meilę.

– Ji vardu Kristina, – tarė Harietė.

– O aš sakau, kad ji – tai jis, jaunuolis, vardu Kristianas!

DEŠIMTAS

KOČREINAS SAVO KAMBARYJE Laivyno gatvėje nerimavo dėl skolų. Gavo teisininkų laišką, reikalaujantį tuojau pat viską sumokėti, nes kitaip bus įmestas į skurdų skolininkų kalėjimą Maršalsyje.

– Nejaugi šeima negalėtų paskolinti jums pinigų? – paklausė Adamsas.

– Nieku gyvu negaliu jiems to pasakyti, – atsakė Kočreinas. – Tai negarbė. Mano motina po tėvo mirties baisiai vargo. Daug kas jai piršosi, bet ji visus atstūmė.

– O kaipgi Forteskju, ar jis negalėtų jums padėti?

– Taip, jis iš tiesų turtingas, labai turtingas, bet aš negaliu jam leisti sužinoti, į kokią keblią padėtį pakliuvau.

– O jei *aš* jam apie tai pasakyčiau?

– Ne, ne! – stodamasis sušuko Kočreinas. – Taip negalima, jokiu būdu negalima. Aš ką nors sugalvosiu.

Trumpai stojo tyla. Paskui Adamsas pakilo.

– Ar jūs tikrai manote, kad komitetui pavyks nusiųsti žmogų į Timbuktu, – paklausė, – pargabenti pasakiškų lobių ir išdalyti juos visiems, kas išreiškė pasitikėjimą juo?

– Vilties yra.

Adamsas netikėdamas pažvelgė į Kočreiną.

– Ką jūs šnekate? Jūs savo paties ranka užrašėte mano pasakojimą apie tą bevertį miestą. Ar tai užuomina, kad netikite manimi?

– Nebežinau, kuo man tikėti.

Po valandos abu vyrai sėdėjo bibliotekoje nejaukiai tylėdami. Pakeliui iš Laivyno gatvės į Senąjį getą nė vienas iš jų nepratarė nė žodžio. Seras Džefris atėjo iš savo kabineto ir pasveikino grupelę aristokratų, kurie kaip tik ėjo vidun pro atviras duris.

Jis dygiai nužvelgė Adamsą.

Įėjo Klara Forteskju su ledi Karolina Lem ir jos pusbroliu Berčiu. Susėdo į savo įprastas vietas greta ledi Devonšir ir jos draugių ir laukė, kol Adamsas atsistos. Kiekvienam iš jų bene įdomiausia buvo stebėti amerikietį, kuris pasakodamas iš naujo išgyvendavo audringos kelionės emocijas. Visos moterys svajojo apie jį, įsmeigusį akis į freską su Afrikos vaizdais, o paskui staiga nuleidžiantį jas į eilėmis susėdusias, kiekvieną jo žodį gerte sugeriančias damas.

Kai biblioteka prigužėjo pilnutėlė, Kočreinas davė ženklą, pavilgė plunksną ir ėmė laukti.

Amerikietis atsistojo ir pažvelgė į publiką.

– Ponios ir ponai, – prabilo žemu, įtaigiu balsu, – prieš tęsdamas pasakojimą norėčiau kai ką pasakyti.

Gale susėdusios moterys neramiai sujudėjo krėsluose, o seras Džefris pažvelgė į eilę komiteto direktorių ir vėl į Robertą Adamsą.

– Štai aš stoviu prieš jus – paprastas amerikietis jūrininkas, kurį gyvenime kamuoja vienintelis troškimas. Kuo greičiau grįžti namo, į jėga iš manęs atimtą gyvenimą. Neprašau jūsų tikėti tuo, ką pasakoju, nesitikiu, kad aš pats ar mano pasakojimas su-

kels jūsų užuojautą. Bet turiu vieną prašymą. Prašau bent vaizduotėje nusimesti puošnius drabužius ir atsidurti mano vietoje. Kad galėtumėte spręsti apie mane, privalote jausti tą patį, ką ir aš, privalote užuosti dykumą ir patirti jos skonį ant liežuvio.

Seras Džefris pašoko iš vietos.

– Pone Adamsai, komitetas būtų dėkingas, jei baigtumėte šį teatrališką pasirodymą, – sulojo jis, – ir kuo greičiau tęstumėte pasakojimą.

– Gerai, – atsiliepė Adamsas ir luktelėjo, kol Kočreinas pavilgys plunksną.

– Kaip jau pasakojau, prasiautė smėlio audra ir atidengė didžiulį mirties karavaną. Beveik visą kitą dieną ėjome aplink jį. Paaiškėjo, kad žmonėms žuvus išdžiūvo ir visos jų vandens atsargos. Kiekvienas iš tų nelaimingųjų ieškojo to paties – vandenvietės, kurią tikėjo rasią netoli.

Ir ji ten buvo.

Radome ją maždaug už mylios nuo paskutinio lavono šiaurėje. Apkrautą akmenimis, tyčia tam suneštais, bet smėlis ir vėjas ją užpustė ir paslėpė nuo žmogaus akių. Vandenį pajuto kupranugariai. Priartėję prie vandenvietės sugulė ir nebenorėjo keltis. Vadas nušoko ant smėlio ir liepė savo vyrams atidžiai ieškoti ženklo. Man tai atrodė gryna beprotybė. Aplinkui vien smėlio kopos ir nė lašo drėgmės.

Į priekį stūmėmės sunkiai, dar nebuvau girdėjęs taip vaitojančių kupranugarių. Staiga vienas iš jų bakstelėjo snukiu į smėlį. Užuodė vandenį. Maurai puolė kasti – kasė ilgai, galiausiai rado akmenis. Rykaudami iš džiaugsmo, nurinko juos ir ėmė stumdytis, stengdamiesi pirmi atsigerti.

Bet jų džiugesys netruko virsti neviltimi.

Jie prapliupo raudoti. Parpuolė ant smėlio, nusiplėšė turbanus ir ėmė rautis plaukus.

Vandenvietė buvo išdžiūvusi.

VIENUOLIKTAS

Haris Tornlis penkiolika metų dirbo durininku Diuko gatvės dešimtajame name – elegantiškame pastate Šv. Jokūbo kvartale. Didžiavosi gebėjimu įsiminti visų džentelmenų, peržengusių šių namų slenkstį, vardus ir veidus. Jei jam kada nors pasiūlydavo arbatpinigių – taip retsykiais nutikdavo, – mandagiai atsisakydavo. Hario manymu, žmogui nieko nėra svarbiau už savo principus.

Kartais aludėje prie bokalo jo paklausdavo, kur jis dirba. Haris atsakydavo, kad dirba laivyba užsiimančių džentelmenų grupei.

Kartais padėdavo kokiam nors džentelmenui užnešti laiptais sunkius lagaminus. Jie visada būdavo to paties dydžio ir formos, pasiūti iš gerai išdirbtos jaučio odos, dvigubomis siūlėmis. Ir nurodymas visad būdavo tas pats: „Nunešk į ketvirtą aukštą ir palik prie durų."

1801 metų sausį, kai Haris pirmą kartą atvyko į darbo vietą, jam labai griežtai paaiškino, kad į verslo kambarį užeiti draudžiama. Ir negalima įleisti jokių lankytojų, kad ir kaip gerai apsirengę ir įtakingi jie atrodytų, draudimas galiojo ir pačiam Hariui.

Beveik visą laiką pastatas stovėjo tuščias. Partneriai tai aiškino tuo, kad reikalus dažniausiai tvarko vyriausybės kabinetuose, o susitikimus rengia įvairiose Strando kavinėse.

Bet kiekvieną penktadienį, lygiai ketvirtis po penkių, čia susirinkdavo keturi verslo partneriai. Jie visada būdavo apsirengę nepriekaištingai pasiūtais juodais kaip gagatas frakais, standžiai krakmolytomis kaklaskarėmis, pasisveikindavo su Hariu ir iškart skubėdavo viršun.

Kartais atsinešdavo sunkius lagaminus, kartais ne. Bet visada vos peržengę slenkstį nusiaudavo batus. Haris dažnai pasvarstydavo, kodėl jie taip daro, bet buvo gerai išauklėtas ir nieko neklausinėjo.

Atvykus pirmajai grupelei partnerių, po dešimties minučių ateidavo dar šeši, paskui – dar penki. Išbūdavo iki kokios dešimtos valandos, skirstydavosi po vieną, tarsi nenorėdami būti pastebėti tokioje draugijoje. Nepasitaikė, kad kuris nors iš džentelmenų praleistų bent vieną sueigą net labai audringu, kaip kad pastarosiomis dienomis, oru.

Penktadieniais iš ryto Haris šiek tiek ilgiau blizgindavo batus ir šveisdavo žalvarines livrėjos, vilkėtos nuo tos dienos, kai pradėjo dirbti dešimtajame name, sagas. Partneriai, atrodo, vertino jo tvarkingumą. Retai ką nors apie tai sakydavo, bet jis vis tiek juto, kad yra pastebimas.

Be ketvirčio šeštą prie laukujų durų priėjo džentelmenas, kurio Haris anksčiau nebuvo matęs. Aukštesnio negu vidutinio ūgio, kiek kitaip, negu diktavo mada, sukirptu paltu – platoku ties pečiais ir ankštoku per klubus. Avėjo plonapadžiais lakuotos odos batais.

– Kuo galiu jums patarnauti, pone? – paklausė Haris.

– Norėčiau sužinoti, ar čia *Alta Templis*, – atsakė džentelmenas.

– *Alta Templis*?

– Taip, *Alta Templis*.

Haris papurtė galvą.

– Ne, pone, – atsakė jis. – Čia įsikūrusi kompanija, kurios savininkai užsiima laivybos verslu.

– Ar jūs tikrai žinote?

– Taip, pone, visiškai tikrai.

Padėkojęs džentelmenas žengė atgal į gatvę. Jam nuėjus, Haris sustojo tarpduryje ir pajuto, kaip apima nerimas. Nė karto niekas čia nepasirodė iš anksto neįspėjęs, niekas niekada neklausinėjo apie tai, kas vyksta dešimtajame name. Haris pasvarstė, ar nereikėtų apie tai pranešti džentelmenams, savo darbdaviams, bet galiausiai atsisakė tos minties: nusprendė, kad džentelmenas paprasčiausiai supainiojo adresą.

DVYLIKTAS

Princas regentas pozavo Lorensui rausvajame atlaso kambaryje. Ore tvyrojo rausvų lelijų, augintų Barnzo šiltnamiuose ir kas rytą atvežamų specialaus pasiuntinio, aromatas. Po pirmų trijų seansų princas liepė dailininkui atsigabenti kitą, daug didesnę drobę, kad fone pakaktų vietos jo gyvūnų kolekcijai.

Be to, jis du kartus persirengė uniformą ir galiausiai liepė Gyvesui ir Hoksui iš Sevil Rou – kurių bendrovė iki tol siūdavo karališkajai šeimai tik aksomo kepuraites – pernakt pasiūti dar vieną. Naujoji uniforma buvo panaši į ankstesnį feldmaršalo kostiumą, tik su prašmatnesniais epoletais ir labiau liemenuota.

Lorensas, seniai pratęs prie regento neryžtingumo, nė nemirktelėjęs su viskuo sutiko ir liepė padėjėjui atvilkti milžinišką

drobę. Aštuonių pėdų pločio ir devynių aukščio plote puikiausiai tilpo visa pozuotojui už nugaros sustatytų gyvūnų kolekcija.

Kai į kambarį įėjo Olvenlis, dailininkas maišė balkšvus dažus.

– Štai ir tu, – tarė princas. – Sakyk, kaip manai, ar pavyko Lorensui perteikti panašumą? Ne juokas pozuoti savo valdiniui! – regentas sukikeno, prisidengęs burną tiesiais pirštais.

Lordas Olvenlis iš patirties seniai žinojo, kad didžiausia klaida tokiomis aplinkybėmis būtų mėginti apskritai ką nors sakyti. Visos pastabos – nesvarbu, palankios ar kritiškos – ilgainiui neišvengiamai atsirūgdavo. Tad perėjo kambarį ir minutę pastovėjo Lorensui už nugaros, energingai linkčiodamas.

– Taip, o taip, – pratarė.

– Kaip atrodo?

– Labai... eee... o taip, iš tiesų visai...

Regentas suraukė kaktą.

– Niekam tikęs, ką? – griežtai paklausė.

– Ne, ne, jūsų aukštybe, geras.

– Labai geras?

– Taip, o taip, iš tiesų malonus akiai.

Olvenlio išsisukinėjimai princui pabodo. Jis suplojo delnais, sukrutėjo ir atsigręžęs ėmė apžiūrinėti gyvūnus.

– Nieko gero nebus! – garsiai tarė. – Taip netinka.

Lorensas pasilenkė, pasirengęs išklausyti karališkojo nepasitenkinimo priežastį.

– Reikia, kad už nugaros būtų koks nors didelis objektas, Lorensai.

– Rūmai, pone?

– Ne!

– Tai gal kalnas?

– Ne kalnas ir ne rūmai. Ne, norėčiau ko nors, kas suteiktų gyvybės.

– Na, jūsų aukštybe, aš su malonumu tapiau žirafą ir didžiulį dramblį.

– Tai gerai, gerai. Jie puikiai pripildo foną. Bet mums reikia dar vieno gyvūno, irgi stambaus, bet kitokio.

Lorensas padėjo teptuką.

– *Kitokio*, jūsų aukštybe?

– Na taip, kitokio, – princas regentas vėl suplojo delnais. – Hastingsai! – sušuko. – Kur tas kvailys pasidėjo?

Tarno pavardė nuaidėjo ilgais Karltono rūmų koridoriais ir netrukus pasigirdo greiti odinių padų žingsniai marmuro grindimis.

Prie durų išdygo Hastingsas. Suprakaitavęs nuo bėgimo. Išsitiesė, sumušė kulnais ir nulenkė galvą.

– Jūsų aukštybe?

– Štai pagaliau ir tu, – atsiliepė princas. – Nagi, Hastingsai, drožk į Tauerį ir atgabenk mano portretui tinkamą gyvūną. Didelį ir ne tokį niūrų, kaip tas nelemtas dramblys. Geriausia dryžuotą. Nagi eik, stuobry. Ko dar lauki? Judinkis!

TRYLIKTAS

KAS VAKARĄ PRIEŠ ĮSITAISYDAMA LOVOJE Klara atsiklaupdavo priešais kryžių, kabantį ant sienos, ir pasimelsdavo. Meldėsi, kad tėvas gyventų ilgai ir laimingai, kad motinos siela globotų juodu abu. Daug metų šis vakarinis ritualas nesikeitė. Bet dabar atsiklaupusi Klara paprašė ir trečio dalyko.

Kietai užsimerkusi, suspaudusi delnus po smakru meldėsi, kad netašytasis amerikietis pamiltų ją taip, kaip pamilo ji pati.

Sapnai, kaip visada, mirgėjo scenomis iš jos dievinamų romanų. Bet pagrindinis jų herojus buvo nebe pasipūtęs aristokratas iš Vidurio Anglijos grafysčių, bet tvirtas, tiesiakalbis amerikietis, vardu Robertas Adamsas. Ji įsivaizdavo, kaip jis pasakoja apie savo nuotykius tolimose šalyse, menkindamas patirtus pavojus.

Kartais suimdavo delnais jos ranką, ir ji jausdavo jo pirštų šilumą. Nuleisdavo akis, kaire ranka paliesdavo jo krūtinę ties širdimi ir sukuždėdavo, kad myli.

Aušrai išsklaidžius fantazijas, Klara gulėdavo lovoje ir svajodavo. Aiškiausiai įsivaizduodavo, kaip jis guli greta, šviesūs plaukai išsidraikę, veidas įkniaubtas į žąsų pūkų pagalvę. Stebėdavo jį, planuodavo bendrą gyvenimą, drauge su juo juokdavosi ir bučiuodavo jį.

Paskui atsikeldavo iš lovos, ir sapnas pradingdavo tarsi sprogęs muilo burbulas. Klara nusiprausdavo, apsirengdavo, ruošdavosi pusryčiauti su tėvu – vėl atsidurdavo taisyklių kalėjime, kurį vadino gyvenimu. Atrodė, kol nemiega, tol yra negyva, tarsi iš gyslų būtų iščiulptas kraujas. Laisva pasijusdavo tik susitikusi draugę ir patikėtinę ledi Karoliną.

Dažniausiai draugėms rodytis dviese viešai buvo nepadoru, nors ledi Karolina buvo gerai žinoma aukštuomenės dama. Vienintelė vieta, kur jiedvi galėdavo susitikti nepatraukdamos niekieno dėmesio, buvo Lakingtono knygynas Finsberio aikštėje; tačiau net ir ten eidama Klara turėdavo susigalvoti dingstį. Audringas Karolinos Lem romanas su jaunuoju lordu Baironu pelnė tokią prastą šlovę, kad moterį smerkė kone visas Londonas.

Net vikontas Forteskju, liberalių pažiūrų žmogus, kilstelėjo antakį sužinojęs, kad duktė draugauja su ledi Karolina.

Vilkdamasis storiausią žieminį paltą jis pareiškė turįs vykti į Šv. Jokūbo gatvę detektyvinės prigimties reikalais. Vos išėjo iš namų, Klara nuskubėjo į viršų, persirengė ir paliepė Dalstonui atnešti mėgstamiausią žieminį apsiaustą.

– Važiuoju pas Lakingtoną, noriu susirasti vieną knygą, – pasakė jam.

Tai buvo Volpolio „Otranto pilis", visų laikoma gotikinių romanų pirmtake. Klara tikrai žinojo, kad tėvo bibliotekoje šios knygos nėra, ir buvo nė kiek ne mažiau tikra, kad didžiojo knygyno savininkas neras jos savo lentynose dėl nuobodaus knygos stiliaus. Lakingtono „Mūzų šventovė" garsėjo prekiaujanti tik skaityti tinkamomis knygomis.

Nutarusi apieškoti visas lentynas Klara galės iki valios pasišnekėti su ledi Karolina viršutiniame knygyno aukšte, kur retai užklysdavo aukštuomenės atstovai.

Gavusi draugės žinutę, Karolina atskubėjo į knygyną. Gyveno netoli, tad abi moterys atvyko vienu kartu.

– Kas gi nutiko, brangioji? – žengdama į knygyną paklausė Karolina.

Klara nuleido akis ir pajuto, kaip skruostu nusirito ašara.

– Aš jį myliu, – sušnibždėjo.

Po keleto minučių draugės sėdėjo ant suolelio trečiame aukšte, kur iš dėžių būdavo prekiaujama penso vertės knygiūkštėmis. Joks žmogus, branginantis savo reputaciją, nenorėtų būti čia pastebėtas, ir dėl to ši vieta puikiausiai tiko pasislėpti nuo kitų aristokratų.

Klara palietė delnu skrybėlaitę tikrindama, ar ji nenuslydo

lipant stačiais laiptais. Jos veido išraiška buvo liūdna, akys apsiblaususios.

– Ar daug verkei? – susirūpinusi paklausė ledi Karolina.

Klara linktelėjo.

– Dar niekada nepasidaviau pagundai, – labai lėtai ištarė ji. – Tu mane pažįsti, juk esi mano geriausia draugė. Mano fantazijos paprastai būna giliai paslėptos, užrakintos nuo visų. Bet dabar juntu, kad jos pradeda veržtis į tikrovę, į šį pasaulį.

– Brangioji Klara, – sušnibždėjo Karolina, – tu ne blogiau už mane žinai, kad ponas Adamsas vedęs ir kad tik mintys apie žmoną jam padėjo ištverti kraupiausias kančias.

– Žinau, žinau, – atsakė Klara, keldama prie šnervės nėriniuotą nosinaitę. – Bet pirmą kartą gyvenime aš ilgiuosi...

– Ko ilgiesi?

– Aistros... nevaldomos, laukinės, žodžiais neapsakomos aistros – panašios į tą, kokią *tau* teko patirti.

Ledi Karolina pakėlė ranką ir išlygino suknelės raukšlę.

– Geismo verpetai ir aistros sūkuriai, – mąsliai ištarė ji, – tai emocijos, kurias valdo ne protas, o širdis.

– *Taip*! Todėl mano širdis srūva krauju. Nejaugi nejauti? Nejaugi nematai iš akių?

Karolina pritariamai palenkė galvą.

– Kiekvienam tai matyti, aišku kaip dieną, – tarė ji.

KETURIOLIKTAS

Seras Džefris Koldekotas paėmė žiupsnį makubos ir užgėrė taure maderos. Butelį per naktį laikė šaltyje – lauke ant

palangės – ir dabar labai džiaugėsi jo apšarmojusiomis sienelėmis. Gurkšnodamas patogiai atsilošė mėgstamame krėsle. Baldininkas ką tik pervilko jį mėlynu ornamentuotu šilku.

Viljamas Devitas pasibeldė ir įėjo į kambarį.

– Pasakojimas prasidės po pusvalandžio, – pranešė jis.

– Prakeiktas Kočreinas, – tuoj pat suniurzgė seras Džefris. – Liepk Folkirkui, kad pakviestų Dženkinsą. Be jo paslaugų niekaip neapsieisime. Neturime kitos išeities.

Devitas grįžo prie durų. Pirštais palietęs žalvario rankeną staiga prisiminė, kad Folkirkas pakeliui jam padavė laišką, kurį, pasak jo, ką tik atnešė pasiuntinys. Išsitraukė laišką iš vidinės kišenės. Mažą, labai purviną.

– Atrodo, šis laiškas skirtas jums, sere Džefri, – pasakė.

Paėmęs laišką Koldekotas apžiūrėjo voką. Laiškas buvo adresuotas jam. Perlaužė antspaudą ir permetė akimis trumpą tekstą. Devitas kažką pasakė, bet seras Džefris jo neišgirdo.

– Ar tai dėl ekspedicijos, sere Džefri? – antrą kartą paklausė Devitas.

– Majoras Pedis...

– Priėjo auksinį miestą?

– Majoras Pedis...

– Taip?

– Majorą Pedį ir visus jo vyrus išskerdė laukiniai.

PENKIOLIKTAS

Po pusvalandžio Adamsas vėl stovėjo bibliotekoje prieš susirinkusius klausytojus. Pasakoti savo nuotykius ar kęsti paikus

Londono aristokratų komentarus jam nebuvo malonu. Tačiau nesiliovė sau kartojęs, kad su kiekvienu ištartu žodžiu artėja prie Hadsono.

Palaukė, kol Kočreinas linktelės.

Sulaukęs atsistojo, padėkojo susirinkusiems ir pradėjo.

– Priėjome išdžiūvusią vandenvietę, – tarė. – Maurų vadas raudojo kaip vaikas. Iki tol elgėsi kaip tvirtas žmogus, juo kliovėsi visi pakeleiviai. Bet pamatęs sausą vandenvietę neteko savo valios. Puolęs ant saulės išdegintos žemės rovėsi plaukus ir raičiojosi tarsi pamišėlis.

„Dabar mirsime, – beviltiškai ištarė savo kalba. – Mūsų mirtis neabejotina."

Patariau paskersti vieną kupranugarį, surinkti skysčius ir išgerti. Bet vadas nenorėjo klausyti niekieno, juo labiau krikščionio, patarimo.

„Ar tu manęs negirdėjai, verge? – suriko. – Mirtis! Ji joja su mumis, jos šešėlis lydi kiekvieną iš mūsų."

Gal iš tiesų nebuvo vilties, o aš tikrai buvau krikščionis, bet galiausiai vadas manęs paklausė ir pasielgė, kaip patariau. Paskerdė kupranugarį, surinko skysčius. Dvokiantį skystį supylė į vandens odmaišius, kraują išgėrė, mėsą sukrovė į maišus. Neilgai trukus pakilome eiti, judėjome kur kas lėtesniais žingsniais, tarsi kiekvienas iš mūsų būtų jutęs greta slenkančią Mirties šmėklą.

Po trijų dienų kelionės pagaliau pamatėme stovyklą.

Ją išvydę maurai be galo susijaudino. Pagreitino žingsnius, ir netrukus mus jau sveikino vietos vadas. Tą senį smarkiai apdegusiu veidu vadino Tuliku. Jis neturėjo dešinės ausies, akies ir dalies nosies. Tačiau pamačius mane jo sveikoji akis, regis, užsidegė. Parodęs į mane ranka jis kažką pasakė mūsų vadui.

Vyrai paspaudė vienas kitam rankas, ir aš perėjau Tuliko nuosavybėn.

Po savaitės maurai, atgabenę mane iš Timbuktu, patraukė toliau. Nė vienas iš jų, net vadas, išeidamas nepažvelgė į mane, neatsisveikino. Jiems buvau tik daiktas, neturintis jokios vertės, juo labiau kad arti nebuvo nieko, kas sutiktų sumokėti už mano laisvę.

Naujasis mano šeimininkas Tulikas su šeima vargais negalais gebėjo išgyventi dykumos pakraštyje. Jo avys nuolatos klaidžiojo po saulės išdegintus plotus, ieškodamos šaknų ar ko kito, tinkamo ėsti. Jis turėjo tris žmonas. Dvi vyresnes, sukriošusias ir aklas. Vyro jos negerbė, viena kitą niekino. Tačiau labiausiai nekentė ir niekino trečiąją žmoną. Kokių dvidešimties metų merginą, vardu Aiša.

Ji buvo visai kitokia – lanksti, švelnios odos ir nepaprastai švelnaus veido. Pamačiusi mane tuojau atsiuntė tarnaitę, kad pamaitintų mane koše. Nepaprastai skania. Kas vakarą man atnešdavo dubenį košės, ir aš ją rijau tarsi išbadėjęs šuo.

Praėjus dviem savaitėms Aiša paprašė paganyti negausią jos ožkų bandą bijodama, kad jų neišpjautų vilkai. Pažadėjo atsilyginti ir parodė tuščią dubenį, leisdama suprasti, kad gausiu dar košės. Noriai ganiau gyvulius, bet ji neatsilygino. Žinoma, juk buvau tik vergas, bet man atrodė, kad pažadėjus reikėtų ir tesėti. Todėl po pietų pasipriešinau ir ji pakartojusi pažadą pareiškė sumokėsianti tą patį vakarą.

Šeimininkui ir kitoms žmonoms sumigus, Aiša atsiuntė pas mane tarnaitę. Paklausiau, kur mano košė. Ji atsakė, kad šeimininkė duos pati. Tad nuėjau į jos palapinę. Ir gavau didelį dubenį maisto, o kai išvalgiau, ji įdėjo dar.

Labai džiaugiausi ir jai dėkojau. Ji nusišypsojo ir priėjusi prie manęs nusimetė nuo pečių drabužį. Šis nukrito ant žemės, o aš pamačiau, kad ji visiškai nuoga. Tada ji puolė prie manęs, kalbėdama, kad vyras nesuteikia jai pasitenkinimo. Atstūmiau ją surikęs, kad esu vedęs ir kad toks ryšys man, šiaip ar taip, reikštų mirties nuosprendį.

Aiša sustojo ir garsiai suklykė.

„Mus nužudys!" – sušukau.

„Tik tave", – atkirto ji.

Po akimirkos prie palapinės angos jau stovėjo mano šeimininkas Tulikas. Pamatė mane sveikąja akimi ir pakvietė sūnus, kad mane sučiuptų. Jie parvertė mane ant žemės, o tėvas prisiartino ketindamas užmušti. Ašmenys jau lietė mano kaklą, tik staiga pasigirdo balsas, raginantis sustoti. Tai prabilo kitas senis, tuo metu viešįs pas Tuliką.

Jis iškėlė rankas į dangų ir garsiai pareiškė, kad nukirsdinti tokį kaip aš – per švelni bausmė, nes taip miršta garbingi žmonės. Ir pažadėjo draugui kitą dieną nusivesti mane į dykumą ir sušerti vilkams. Kalavijas nukrito ant žemės, o mane saugojo iki ryto, kad nepabėgčiau į dykumą vienas.

Išgirdęs bibliotekos gale ūmų šurmulį, Adamsas nutilo nebaigęs pasakoti. Klausytojai ėmė murmėti, šnaresys garsėjo, paskui visi pakilo ir atsisuko į duris.

Staiga Kočreinas krūptelėjo, irgi atsistojo ir nulenkė galvą.

Adamsas nesuprato, kas vyksta. Apsižvalgęs pamatė, kad į jį žiūri be galo storas vyriškis. Princas regentas metė pozuoti ir atėjo į komitetą, tebevilkėdamas feldmaršalo uniformą. Jam iš dešinės stovėjo lordas Olvenlis.

– Štai tas amerikietis, jūsų aukštybe, kuris tvirtina savo akimis matęs Timbuktu.

Princas iškėlė ranką ir liepė visiems sėstis.

– Tęskite! – sušuko jis Kočreinui. – Įsivaizduokite, kad manęs čia nėra!

Koldekotas pripuolė prie karališkojo svečio, norėdamas juo pasirūpinti, mat šis įsitaisė kambario gale ant žemos kėdės. Aukštuomenės pažibos apspito princą tarsi bitės avilio landą.

Kočreinas davė Adamsui ženklą tęsti pasakojimą.

– Išaušus mane pririšo prie kupranugario ir vėl išgabeno į dykumą, – pasakojo šis. – Gyvulys ėjo, kol saulė pakilo tiesiai mums virš galvų. Buvo taip karšta, kad užuodžiau, kaip svyla mano plika nugara. Tulikas pasiuntė vyriausią sūnų užtikrinti, kad draugas nepamirštų savo pažado mane nužudyti.

Netekau sąmonės, o kai atsipeikėjau, kupranugaris stovėjo. Šeimininkas paliepė nukelti mane žemyn. Stebint Tuliko sūnui, mane nuleido ant smėlio. Riešus ir kulkšnis taip tvirtai surišo, kad nebegalėjo tekėti kraujas. Vėl netekau sąmonės. Tikriausiai tada Tuliko sūnus iškeliavo, nes atsipeikėjęs jo jau nebemačiau. Bet tėvo draugas stovėjo priešais.

Palaukė, kol vaikinas iškeliaus, tada atrišo mano pančius ir liepė eiti drauge. Nuo pat pradžių neketino žudyti, nes žinojo, kad už mane, krikščionį, kur nors galima gauti didelę išpirką.

Adamsas baigė kalbėti ir palaukė, kol Kočreinas viską užrašė. Princas regentas kambario gale gynėsi nuo meilikaujamos Koldekoto globos.

– Jūsų aukštybe, koks mums didelis ir netikėtas malonumas regėti jus šioje kuklioje draugijoje, – virpėdamas kalbėjo seras Džefris.

Princas ką tik susipažino su komiteto pirmininku, bet jau spėjo mirtinai juo pasibodėti.

– Kaip galėjau neaplankyti šio didingo renginio? – paklausė jis. – Juk apie jį kalba visas Londonas.

– Jūs neapsakomai malonus, jūsų aukštybe.

– Tik pamanyk... – ištarė princas regentas sunkiai stodamasis nuo kėdės, – amerikietis pirmiau už jus pabuvojo Timbuktu. Kaip nuostabiai pasigėrėtina!

Koldekoto veidas iš įsiūčio pamėlo.

– Tai menka sėkmė, – atsakė jis, – bet juk visa Amerika – menkų pergalių šalis.

– Jei ši sėkmė tokia menka, pone, tai kodėl jos nepavyko iki šiol pasiekti mūsų garsiausiems keliautojams?

Seras Džefris pajuto, kaip ima kaisti viršugalvis. Sukandęs dantis atsakė:

– Jūsų aukštybe, atrodo, kad tvirtas amerikiečių kūno sudėjimas labai tinka ištverti Afrikos žemyno klimato sunkumus.

– Norėčiau susipažinti su amerikiečiu, – tarė princas, eidamas prie katedros, kur tebestovėjo Adamsas.

– Tuojau pat, jūsų aukštybe, tuojau pat.

Koldekotas pamojo ranka Kočreinui, susiraukė ir mostelėjo dar kartą. Netrukus Adamsas stovėjo priešais regentą.

– Jūsų karališkoji didenybe, leiskite jums pristatyti šį žinomą asmenį.

– Sužavėtas, pone, aš tiesiog sužavėtas, – tarė princas.

– Malonu jus matyti, – atsakė Adamsas.

Regentas pakėlė prie akių lornetą ir atidžiai apžiūrėjo Adamsą.

– Kokių pramogų patyrėte Afrikoje, pone Adamsai?

– *Pramogų?*

– Na, taip, ar jus pakerėjo jos šiurkštus žavesys?

Nežinodamas, ką į tai atsakyti, Adamsas tik nusišypsojo.

– Ar matėte faunos?

– Faunos?

– Na, kokių nors gyvūnų?

– O taip, įvairių.

– Puiku! Ar jie jums patiko?

Adamsas ir vėl nutylėjo, nesumojęs ką atsakyti. Jis palenkė galvą.

– Puiku, – pakartojo princas regentas, – tada jūs turite atvykti pas mane apžiūrėti mano kolekcijos. Man labai įdomi jūsų nuomonė apie naują eksponatą, kuris medžioja maniškėse Afrikos savanose.

– Kas tai per padaras?

– Poliarinis lokys!

VI

Serui Džozefui Benksui atliekama dantų šalinimo operacija ♦ Diuko gatvėje renkasi *Alta Templis* brolija ♦ Princas regentas priima ponus Adamsą ir Kočreiną Karltono rūmuose ♦ Benksų namuose tęsiasi dantų skausmo nemalonumai ♦ Ponas Adamsas apžiūri princo regento kolekciją ♦ Ponai Adamsas ir Kočreinas aptaria kvietimą paviešėti Braitone ♦ Viešai pakarto nusikaltėlio kūnas ruošiamas skrosti ♦ Daktaras Filpsas pradeda viešą skrodimą ♦ *Alta Templis* brolija renkasi dar kartą ♦ Ponus Adamsą ir Kočreiną užpuola ♦ Karališkojo Afrikos komiteto pirmininkas praneša, kad ponas Adamsas negyvas ♦ Ruošiamasi daryti kengūros iškamšą ♦ Prie ponios Pots kepyklos įsitaiso jaunas labai sulysęs elgeta ♦ Ponai Adamsas ir Kočreinas pasirodo komiteto bibliotekoje kruvini, tačiau gyvi ♦ Ponia Pots pakviečia elgetą vidun; šis pasisako esąs ponas Florensas ♦ Atvyksta karaliaus karieta, turinti nugabenti ponus Adamsą ir Kočreiną į Braitoną ♦ Privatus pasiuntinys pristato į Karališkąjį Afrikos komitetą laišką iš Amsterdamo ♦ Seras Džefris Koldekotas perskaito laišką ♦ Ponai Adamsas ir Kočreinas pakeliui sustoja Tanbridž Velse ir gydykloje ragauja vandens ♦ Atvykimas į Braitono Paviljoną.

PIRMAS

Seras Džozefas Benksas neatvyko į paskutinius pasakojimo seansus, nes jį kamavo baisus danties skausmas. Šešias dienas ir naktis skausmas nenumaldomai stiprėjo ir galiausiai tapo nebeištveriamas. Žmonai, ledi Felisitei, buvo patikėta iškviesti poną Haroubį, Kamden Taune dantų gydytojo praktika besiverčiantį jorkšyrietį. Poną Haroubį gyrė visa išsilavinusi visuomenė ir pripažino, kad jis puikiai moka be skausmo traukti dantis.

Specialiai šiam tikslui jis turėjo pasidirbdinęs replių rinkinį. Jos pasirodė neapsakomai patogios ir tinkamos, tad gydytojas jas naudojo visiems savo pacientams. Pats tikėjo, kad natūralūs, savi žmogaus dantys – tai laikina kliūtis, geriausia jų kuo greičiau atsikratyti ir pakeisti juos dirbtiniais, nutekintais iš banginio ūso.

Keliaudamas su kapitonu Kuku seras Džozefas Benksas daug sužinojo apie psichotropinius augalus ir keletą jų, naudojamų laukinių genčių visoje Polinezijoje, parsivežė namo.

Ilgainiui jam pavyko išauginti ne vieną iš tų augalų šiltnamyje, ir jis naudojo juos savo paties reikmėms. Kamuojamas nepakeliamo skausmo, griebdavosi aukštosios brugmansijos, Amerikoje augančio bulvinių šeimos haliucinogeninio augalo, dar vadinamo angelo trimitu. Augalą lengva atpažinti iš ilgų, trimitiškų žiedų, dažniausiai baltų, sutemus skleidžiančių keistą aromatą.

Benksas išmoko iš jų gaminti balzamą, kuriuo suvilgydavo

pluoštelį plaušų ir pasitepdavo kaktą. Paskui patogiai atsiloš-davo supamojoje kėdėje ir per dešimt minučių persikeldavo į kliedesių šalį.

Prisiklausęs angelų chorų ir prisižiūrėjęs vaivorykštės ryš-kumo spalvų, maloniai jausdavo išaugant sparnus ir nelyginant paukštis nuskriedavo viršum Londono stogų. Tokios būklės – apsvaigusį, pusiau netekusį sąmonės – garsųjį botaniką ir rado dantų gydytojas.

Frensis Haroubis mokėsi ir dirbo pameistriu pas savo dėdę Samuelį Darkiną, kuris jaunystėje garsėjo puikiai mokantis nu-leisti kraują. Haroubis buvo stambus vyras ilga smailia nosimi, o einant jam virpėdavo rankos.

Jis liepė Benksui išsižioti. Ligonis paklausė ne iš karto – ap-dujęs protas sunkiai suvokė paliepimą. Pamažu apatinis žandi-kaulis nusileido, ir Haroubis įdėmiai pažvelgė į burnos vidų.

– O, varge, – ištarė jis, taisydamasis kaklaskarę. – Būtina ša-linti, pone, tik šalinti, ir daug.

Benksas akimirką neteko sąmonės.

– Šalinti? – paklausė tarsi per miegus.

– Tuos niekam tikusius dantis, – niekinamai pareiškė Haro-ubis, – būtina kuo greičiau išrauti. Aiškiai matyti, kad jie – di-džiulė bėda, pone, juk būtent jie jums kelia tokį skausmą.

Jis paliepė tarnui atnešti dubenį verdančio vandens, kempi-nę, lėkštę ir žemą staliuką. Visa tai gavęs, išdėliojo ant staliuko savo reples, pamirkė kempinę vandenyje ir sugrūdo ją ligoniui į gerklę.

Benksas sunkiai šnopavo, o gydytojas ėmėsi replių.

Netrukus visi šeimynykščiai dangstėsi ausis nuo skausmingo riksmo. Ledi Benks iš pradžių atsisakė stebėti gydymo procesą,

nes manė, kad ligonis turi teisę į privatumą, bet netrukus ir ji įbėgo į svetainę, kur buvo raunami dantys.

– Daktare! – sušuko ji. – Nejau mano vyro būklė tokia sunki, kad jis klykia nelyginant kūdikis?

Ponas Haroubis neatsakė. Labai susikaupęs darbavosi replėmis, sukiojo jas ir tempė, o ligonis nesiliovė staugęs. Praėjus valandai nuo darbo pradžios lėkštėje jau gulėjo visi apatiniai Benkso dantys.

Benksas, ištiktas šoko, spoksojo į lubas. Žmona plušėjo aplink jo krėslą. Liepė liokajui atnešti iš virtuvės svarą taukų. Sustingusiais riebalais ištepė krauju pasruvusias ligonio dantenas skausmui numalšinti.

Ištraukęs apatinius dantis, gydytojas kiek atsikvėpė. Paprašė atnešti portveino – jo įpylė į krištolo taurę. Vynas pasirodė toks geras, kad dantų gydytojas paprašė dar vienos taurės, paskui ir trečios.

– Dabar pradėsiu šalinti viršutinius dantis, – jau nelabai aiškiai tardamas žodžius, pareiškė jis.

Benksas kietai užčiaupė burną ir atsisakė išsižioti.

– Deja, panašu, kad mano vyras labai išvargo, – tarė ledi Benks. – Ar negalėtume antros operacijos kiek atidėti?

Haroubis liepė arčiau pastatyti portveino butelį.

– Manau, geriausia tokių reikalų neatidėlioti, – išmaukė ketvirtą taurę portveino ir suplojo delnais. – Pakvieskite porą liokajų, kad palaikytų pacientą, – paliepė jis, abiem rankom sugriebdamas reples.

ANTRAS

DIUKO GATVĖS DEŠIMTO NAMO ketvirtame aukšte susirinko džentelmenai. Durininkas Haris Tornlis pasveikino kiekvieną iš jų, padėjo nusiauti batus ir laiptais aukštyn nunešė porą kietai prigrūstų jaučio odos lagaminų. Kaip įprastai, pastatė antrame aukšte prie dešinio kambario durų ir grįžo apačion, į savo postą.

Susirinkimas prasidėjo.

Penkiolika džentelmenų sustojo ratu, nuleidę prie šonų rankas, ant galvų užsimaukšlinę juodus gobtuvus. Priešais ant grindų stovėjo aštuonkampis, nulipdytas iš bičių vaško ir iškvėpintas levandomis.

Kambaryje degė penkiasdešimt viena žvakė, kiekviena iš jų suvilgyta kiaulės krauju, pažymėta graikų abėcėlės raide. Sienas ir langus dengė drapiruotas raudonas audeklas.

Susirinkusieji stovėjo tyliai mediuodami, vieni pamažu sūpuodamiesi nuo pirštų galų ant kulnų, kiti nekrustelėdami. Sulaukęs tinkamos akimirkos, stambiausias iš visų pasveikino kitus narius.

– Mokiniai, – tyliai ištarė jis, – mus čia subūrė *Alta Templis* sakramentas, kaip mūsų kaimenei įprasta. Ramybė jums.

– Ramybė ir tau, Mokytojau, – vienbalsiai atsakė džentelmenai.

– Koks mūsų tikslas?

– Žalios ganyklos.

– O kas mūsų paspirtis?

– *Alta Templis* piemens lazda.

– Kviečiu šią *Alta Templis* kaimenę paklusti mūsų mokymui. Ar paklūstate?

Keturiolika susirinkusiųjų pasitempė.

– Paklūstame! – nuošė atsakymas.

– Nusiraminkite, broliai, – tarė grupės vadovas. – Turiu naujienų. Teks ištverti kančių, bet jos pagausins mūsų jėgas. Ta ekspedicija, kuri buvo pasiųsta... Jos nebėra. Pedis ir jo vyrai iššudyti, jų kraują sugėrė Afrikos smėlis.

Vyriausiasis mokinys patylėjo, laukdamas, kol kiti suvoks praneštą naujieną. Nuleido rankas prie šonų, paskui vėl jas iškėlė.

– Bet tai nesvarbu, – tarė jis. – Galų gale Pedžio mirtis mums bus naudinga. Akcijų prekyba pranoko visus lūkesčius. Komiteto iždas kupinas, jo fondai mums pasiekiami. Galime pradėti.

– Mokytojau, – paklausė aukščiausias iš apsigobusiųjų, – kas bus su jūrininku, tuo amerikiečiu?

– Ar jis mums netrukdys? – paklausė kitas.

– Ne, mano mokiniai, ne. Ponu Adamsu aš pasirūpinau. Nebijokite, netrukus jo absurdiški pasakojimai sukels viso Londono patyčias.

TREČIAS

PRINCAS REGENTAS POZAVO Lorensui senojoje sosto salėje. Nekreipdamas dėmesio į menininko norus, jis atsistojo tokioje vietoje, kur natūrali šviesa buvo silpniausia. Lorensas nedrįsdamas priešgyniauti liepė savo tarnams nešioti drobę ir molbertą po visus Karltono rūmus ir statyti ten, kur užsigeis princas. Retsykiais vidun įskriedavo Izabelė, paaimanuodavo, skųsdamasi prastu oru arba tuo, kad per maža gyvų gėlių, ir vėl išlėkdavo lauk.

Kolekcija buvo išdėliota gretimame kambaryje; tai atliko specialus neseniai pasamdytas žinovas. Samdydamasis tas žmogus, vokietis vardu Hermanas Frošas, tvirtino gerai išmanantis, kaip savanų plėšrūnai tyko aukų. Niekam nerūpėjo, kad jis niekada Afrikos nematė. Princui jis patiko, nes nenustebo pamatęs kolekcijos įvairovę ir pareikalavo gyvūnus eksponuoti pagal dydį.

Kitą dieną antrą valandą popiet Kočreinas atvedė Adamsą į Karltono rūmus ir, kaip buvo lieptas, kreipėsi į liokajų, kad šis pakviestų asmeninį princo sekretorių Frensį Hastingsą. Po ilgų liūdesio dienų Kočreino dvasia mažumą atsigavo. Rytą jis gavo Bytės laišką. Šis atkeliavo iš Paryžiaus, ir ji pasakojo jame netrukus važiuosianti į Ženevą, tada persikelsianti per Alpes ir trauksianti į Italiją apžiūrėti antikos pasaulio. Prašė Kočreino ją pamiršti, bet pridėjusi postskriptumą prisipažino visada jį mylėsianti.

Komiteto sekretorius užsikišo laišką po marškiniais, prispaudė jį prie širdies. Nutarė amerikiečiui apie jį nesakyti. Laikydamas jį paslaptyje kažkodėl jautė keistą vidinę šilumą.

– Tik pamanykite, – staiga ištarė jis, – jo aukštybė pats susidomėjo jūsų pasakojimu!

– Jis toks pats juokdarys kaip ir visi kiti to prakeikto komiteto nariai, – šaltai atrėžė Adamsas.

– Cit, cit, pone, princas garsėja subtiliu skoniu ir giliomis įžvalgomis.

– Bet jis vis tiek juokdarys.

Kaip tik tuo metu grįžo liokajus ir paprašė ponų sekti paskui. Jie įėjo į didingą koridorių, pasuko prie erdvių laiptų. Nulipę laiptais pateko į didelę salę su erkerio langu. Lorensas kaip tik baigė piešti kūningą regento siluetą. Pats princas stovėjo priešais su nauja uniforma tarsi Romos imperatorius.

Jo dešinėje stypsojo sargybinis su livrėja ir rankoje laikė vieną storo odinio pavadžio galą. Kitas galas buvo pritvirtintas prie kaustyto antkaklio, o šis užsegtas ant kaklo gyvam suaugusiam tigrui.

– Paerzink jį! – paliepė regentas. – Noriu, kad urgztų.

Gyvūnui bakstelėjo lazda, bet jis nepasijudino. Toks jo abejingumas suerzino būsimą valdovą, ketinusį paveikslą pavadinti „Du tigrai".

– Įsivaizduokite, kad jis riaumoja, Lorensai, – ištarė regentas, stengdamasis stovėti tiesiai. – Kitus gyvūnus verčiau pamirškite. Svarbiausia, kad būtų matyti tigras. Juk jis simbolis, Hanoverių dinastijos simbolis.

Hastingsas žengė priekin.

– Dovanokite, jūsų aukštybe.

– Kas? Hastingsai, juk žinai, kad nemėgstu, kai man trukdo!

– Jūsų aukštybe, tai tas amerikietis, amerikietis iš Timbuktu. Jis atvyko.

– Tikrai? Ir ko jam reikia?

– Kolekcijos, jūsų aukštybe. Atrodo, jūs kvietėte jį apžiūrėti kolekcijos.

– A, taip, labai gerai. Atvesk.

Atvestas į sosto salę Robertas Adamsas atsidūrė tarp didžiulės portreto drobės ir regento.

– Sveiki, – ištarė jis.

– A, amerikietis! Prašom čia, dėkitės prie mūsų linksmos draugijos.

Kočreinas paskui Adamsą įėjo į kambarį. Pasveikino princą ir smarkiai krūptelėjo pamatęs tigrą.

– Jis gyvas, jūsų aukštybe?

– Žinoma, gyvas, žmogau!

Regentas paleido iš rankų apsiausto kraštelį, ir šis nuslydo ant grindų. Pavargęs stovėti pasirinkta poza tikėjosi, kad Lorensas baigs portretą iš atminties, dažniausiai taip ir nutikdavo.

– Mes baigėme, pone Lorensai, – šaltai pranešė princas. – Toliau manykitės pats. Jei nutapysite iki antradienio, sumokėsiu dvigubai. Hastingsai, užsirašyk. Jei Lorensas pasiskubins, jo laukia atlygis.

– Dėkoju, jūsų aukštybe, – ištarė menininkas.

– O dabar eime, pone... Kuo jūs vardu, negaliu prisiminti?

– Adamsas, Robertas Adamsas.

– Taigi eime su manimi, pone Adamsai. Manau, kad jūs būsite maloniai nustebintas.

KETVIRTAS

Pašalinęs tikruosius sero Džozefo dantis, ponas Haroubis ėmėsi iš Vaterlo mūšio lauke surinktų dantų gaminti dirbtinius, įstatomus. Sumanus dragūnas, gebėjęs išlikti gyvas, pasibaigus mūšiui visą rytą vaikščiojo po lauką ir tyčia tam atsineštu plaktuku išmušinėjo nukautų prancūzų dantis. Visas rinkinys – šeši šimtai dvidešimt trys įvairių dydžių ir formų dantys – buvo parduoti Haroubiui už didžiulę sumą: penkis svarus.

Seras Džozefas vėl pasivilgė kaktą brugmansijų nuoviru, o paskui dar prarijo drachmą laudanumo. Pastarojo vartoti nemėgo, bet dabar skausmas buvo toks nepakeliamas, kad buvo pasiryžęs padidinti savo paties nustatytą vaistų dozę.

Ledi Benks pridėjo prie jo žandikaulio vėsią kempinę ir pašnibždomis išreiškė užuojautą.

– Prakeiktas šundaktaris! – valandėlę patylėjęs, šūktelėjo Benksas.

– Dirbtiniai dantys dabar labai madingi, brangusis, – paprieštaravo ledi Benks.

– Gal jie ir madingi, ponia, bet mano burnoje tikrai nebus kokio nors jauno dendžio kaplių!

PENKTAS

Kolekcijos salėje Hermanas Frošas, priimtas nuolat prižiūrėti faunos, šluostė dulkes nuo gyvūnų iškamšų. Jo pareiga buvo rūpintis, kad princui prisižaidus su gyvūnais šie saugiai grįžtų į Kolekcijos salę. Dar jam reikėjo grėbliu lyginti storu sluoksniu ant grindų pabertą iš Norfolko atvežtą smėlį ir išrankioti kriaukleles.

Frošas gimė Hamburge buhalterio, vedusio buvusią karališkosios šeimos asmens meilužę, šeimoje. Šis ryšys su aristokratija jam kėlė nemenką pasididžiavimą ir kartais leisdavo vaizduotei nuklysti kiek toliau, negu derėjo.

Kai į salę įbėgo liokajus, Frošas kaip tik valė užpakalinę žirafos kojį.

– Dėmesio! – sušuko jis. – Jis eina.

Frošas greitai paslėpė šepetį su semtuvėliu ir išsitempė atiduoti pagarbos.

Į salę įsiveržė regentas, jam iš paskos Adamsas, o šiam įkandin – Kočreinas. Už jų ėjo Hastingsas, pora tarnų ir tigras, kurio pavadį tvirtai laikė padėjėjas.

– Štai, pone Adamsai, mano savana, – pareiškė princas. – Nebloga, ką? Nors man, aišku, nederėtų pačiam tuo girtis.

– Ar šiuos gyvūnus atsivežėte iš Afrikos? – paklausė Adamsas.

– Dievulėliau, ne! Jie visi iš žvėryno, iš Tauerio kalvos.

Regentas kažką pasakė Hastingsui, šis pamojo Frošui. Vokietis žengė tris žingsnius atgal ir papūtė į miniatiūrinį sidabro švilpuką, kurį nešiojosi pasikabinęs ant šilko raištelio. Porą minučių nieko nebuvo matyti, paskui gyvūnai pamažu ėmė slinkti smėliu.

– Sakykite, pone Adamsai, ar tai jums neprimena jūsų paties patirtų nuotykių?

Amerikietis prieš atsakydamas gerai pagalvojo. Jis aiškiai matė, kad kolekcija princui regentui labai brangi, ir nenorėjo jo nuvilti.

– Atrodo, tarsi nė nebūčiau palikęs pirmykščių Afrikos kraštovaizdžių, – ištarė jis.

Princas atsigręžė į jį, jo akyse blizgėjo ašaros. Jis nusišluostė jas tyčia tam nešiojama nėriniuota nosinaite.

– Jūsų pagyrimas man malonus, – atsakė jis. – Norėčiau jus pakviesti į Braitoną pasisvečiuoti. Pasistačiau ten kuklų Paviljoną, kuris man teikia begalę džiaugsmo, – princas nutilo ir palietė skruostą pirštų galiukais. – Sugalvojau, – ištarė tarsi pats nustebęs, – pasiimsime drauge ir gyvūnus!

ŠEŠTAS

– BRAITONAS! TIK PAMANYKITE! – ištarė ponas Kočreinas, jiems susėdus pusryčiauti pas ponią Pots. – Princas pasisamdė geriausius architektus, kad šie įgyvendintų jo vaizduotės kūrinį

pietų pakrantėje. Visa aukštuomenė negali atsigėrėti stebuklinga jo puošyba. Sako, kad tai gryniausia fantazija. Gerai įsižiūrėjus ima rodytis, kad nesieki kojomis žemės!

– Ar toje jūsų aukštuomenėje kas nors išvis stovi ant žemės? – pasiteiravo Adamsas. – Turtuoliai valdo visus turtus, o vargšai vos suduria galą su galu ir graužia plikus kaulus. Tik pamanykite, kaip gyvena princas! Įsisupęs į mylių mylias šilko ir apsikarstęs auksu. Tikra gėda.

– O Amerikoje viskas kitaip?

Adamsas nurijo paskutinį kąsnį košės ir padėjo šaukštą ant stalo.

– Mūsų siekis, – mąsliai atsakė jis, – yra lygybė. Gal ne visada pavyksta ją užtikrinti, bet ji egzistuoja ir niekada nepamirštama – tai mūsų visų idealas.

– Kada nors atidavęs skolas gal ir aš keliausiu į Ameriką. Ką apie tai manote?

– Puiki mintis!

– Mano dėdė kariavo jūsų Pilietiniame kare. Ar aš jums nesakiau?

– Ne, nesakėte.

– Jį sužeidė, – tarė Kočreinas, – mūšyje prie Vait Pleinso. Jam amputavo koją. Chirurgas nupjovė ir įdėjo į indą su vyno actu. Dėdė laikė ją stiklainyje ant židinio atbrailos. Labai didžiavosi.

– Saimonai, galiu iš visos širdies jus užtikrinti, kad Amerika visais požiūriais yra neribotų galimybių šalis.

– Bet ką aš ten veiksiu?

– Sieksite savo svajonės. Pasistatysite namą, vesite dorą, dievobaimingą merginą, auginsite vaikus.

Kočreinas nugėrė šokolado. Nuo jo lūpų išnyko šypsena.

– Aš jums kai ką pasakysiu, – staiga ištarė jis.

– Ką?

– Mes tyčiojamės iš Amerikos vaikiškumo. Tačiau ateis diena – po daugelio metų, – kai ji galiausiai suaugs, ir tada mūsų pačių imperija subyrės į šipulius.

– Bet iki tol kiek dar šalių nusiaubs jūsų laivai, kaip nusiaubė manąją?

– Jei Liverpulio grafui nereikėtų į nieką atsižvelgti, visas pasaulis jau būtų po Unijos vėliava.

– O Timbuktu? Ar anglams tikrai reikia šio trofėjaus?

– Komitetas mano, kad taip.

– Ir trokšta ištuštinti nesamus aukso rūsius.

– Robertai, ar jūs nesuprantate? Timbuktu mums reiškia kur kas daugiau negu lobius, kurių ten gal yra, o gal ir nėra. Tai fantazija, legenda, mitas apie aukso šalį.

– Bet jei nėra lobių, nebus ir turto.

Kočreinas paprašė ponios Pots atnešti dar karšto šokolado.

– Lobis ne toks svarbus, svarbesnė legenda, – atsakė jis. – Tai tarsi aromatas, kurį skleidžia gardus obuolių pyragas. Skonis pats savaime nieko vertas, jis tik kelia apetitą. Tas pats ir dėl Timbuktu. Komitetas, paskelbęs viešą akcijų pardavimą, pelnė daug daugiau, negu būtų gavęs pavykus ekspedicijai. Iždas pilnas pilnutėlis. Savo akimis mačiau apskaitos lapus. Ir visus šiuos pinigus žmonės atidavė savo noru, pavedė komiteto priežiūrai. Seras Džefris ir direktoriai jau susikrovė turtus, jiems nėra jokio reikalo juos gabentis iš juodosios Afrikos.

– Bet Koldekotas tiki majoro Pedžio ir jo kampanijos sėkme.

– Jūs teisus, tiki, bent iš dalies, – atsakė Kočreinas. – Jis taip puikiai geba įtikinėti, kad patikėjo net pats.

SEPTINTAS

Pakarto nusikaltėlio palaikai buvo pateikti viešai apžiūrai operacinėje, rytinėje Albemarlio gatvės pusėje. Juos atitempę pora nešikų burbėjo dėl smarvės. Nusikaltėlis, vardu Levas Polkovičius, buvo pakartas prieš dvi savaites. Kuo nusikalto, neskelbta, nors sklandė gandai, neva mėgino užgrobti Karališkojo jūrų laivyno fregatą, gabenančią atsargas į Grinvičą.

Chirurgas Horacijus Filpsas liepė nešikams kol kas neužkelti kūno ant operacinio stalo. Prieš susirenkant skrodimo žiūrovams jis mėgdavo gerai apžiūrėti lavoną, pasidėjęs ant grindų. Taip galėdavo pirštais gerai apčiuopti slėpsnas ir nugarą. Filpsas mėgdavo kartoti, kad šiek tiek pamaigius apgedusį lavoną galima įgyti labai daug medicinos žinių.

AŠTUNTAS

Kočreino manymu, pilkos sausio dienos sekino žmogaus sveikatą ir bukino gebėjimus. Nuo pat vaikystės jis sunkiai tverdavo žiemos mėnesius daugiausia dėl to, kad tėvas versdavo jį miegoti lauke, norėdamas užgrūdinti. Labiausiai jis bijojo, kad vienturtį sūnų pašauks į karą arba – dar blogiau – iškvies į dvikovą. Todėl Kočreinas nuo pat kūdikystės kiekvieną laisvą akimirką būdavo grūdinamas, kad išsiugdytų nepaprastą tvirtumą.

Prieš savo netikėtą baigtį Kočreinas vyresnysis reikalavo, kad sūnus mylių mylias eitų basas Peninų kalnų takeliais, nusėtais aštriomis titnago atšaižomis. Be to, pasamdė bokso trenerį ir užrašė sūnų mokytis fechtuoti Andželo akademijoje. Tačiau

jam tepavyko išugdyti tik gilų sūnaus pasibjaurėjimą bet kokiais karo ar priešiškais veiksmais.

Jei būtų buvusi Kočreino valia, jis niekada gyvenime nebūtų nuėjęs žiūrėti daktaro Filpso atliekamo viešo skrodimo. Pjaustyti pašvinkusį dvokiantį nusikaltėlio lavoną visuomenės pramogai tokios jautrios prigimties žmogui kaip jis atrodė visiškai nepakenčiama.

Tad serui Džefriui paliepus stebėti skrodimą, paskirtą to ryto vienuoliktą valandą, jam teko atsiremti į kėdės atlošą.

– Gydytojas malonėjo mums atsiųsti kvietimą, – tarė Koldekotas. – Jūs turėsite atstovauti direktoriams.

– Gerai, sere Džefri, – atsiliepė Kočreinas, jausdamas, kaip bąla veidas.

– Ir pasiimkite drauge tą nelemtą amerikietį. Gal jam iš to bus bent kiek naudos!

Kočreinui gerokai palengvėjo pamačius, kad pirmosios eilės aplink skrodimo stalą jau žmonių užimtos. Juodu su Adamsu susirado vietas, o daktaro Filpso asistentas paprašė žiūrovų pasirengti skrodimui. Susirinko apie du šimtus penkiasdešimt džentelmenų.

Operacinėje, kurią apšvietė pro pagrindinį kupolą sklindanti šviesa, aidėjo entuziastingi, jaudulio kupini šnibždesiai, paprastai lydintys viešai rengiamus skrodimus, ypač kai juos atlieka toks garsus ir visiems žinomas chirurgas kaip daktaras Filpsas.

Be penkių minučių vienuoliktą į operacinę įvažiavo seras Džozefas Benksas ir sustojo salės priekyje, už kokio pusantro jardo nuo stalo. Nuo pastangų sukti ratelius jis buvo visas sukaitęs, skruostai švietė kaip prinokusios slyvos.

– Garbės žodis! – ištarė jis besipinančiu liežuviu, pamatęs sau už nugaros sėdintį Kočreiną. – Garbės žodis! Brangūs draugai, jūs privalote sėsti greta manęs, daug patogesnėje vietoje! Ateikite šen! Džentelmenai, prašau jus prieiti arčiau!

Kočreinas ir Adamsas persėdo arčiau prie Benkso krėslo.

Tą pačią akimirką įėjo chirurgas.

Užpakaliniame kambaryje jis spėjo persirengti – apsimovė tamsiai mėlynas kelnes ir apsivilko krakmolytą baltos medvilnės liemenę. Po ja vilkėjo baltus marškinius, ryšėjo raudoną kaip kraujas kaklaskarę. Žiūrovai pamatę jį ėmė ploti ir sveikinti.

– Man, kukliam darbininkui, didžiulė garbė, – gerai surepetuotu aktoriaus balsu prakalbo chirurgas, – šį rytą stovėti jūsų akivaizdoje, pasirengus atlikti rusų kilmės nusikaltėlio, pavarde Polkovičius, skrodimą. Ypač malonu išnarstyti lavono kūniškąjį pavidalą į jo sudedamąsias dalis, pateikti žiūrovų dėmesiui ir paaiškinti įvairiausius sudėtingus žmogaus kūno elementus.

Daktaras Filpsas mostelėjo ranka nešikams, ir šie užkėlė lavoną ant stalo. Šis garsiai bumptelėjo; lavonas tebebuvo su visais drabužiais, oda pilka kaip grafitas, kojų pėdos melsvos, net pajuodusios. Chirurgas delnu perbraukė per riebaluotus raudonus lavono plaukus ir nubraukė juos nuo veido. Tada linktelėjo asistentui, šlubam jaunuoliui, vardu Čarlis Flaunderis, iki praėjusių metų dirbusiam Oksfordšyro Šv. Martyno bažnyčios zakristijonu.

– Ponas Flaunderis malonės pašalinti drabužius nuo lavono pilvo srities, – tarė Filpsas, rinkdamasis skalpelį. Iškėlė jį ašmenimis aukštyn, kad šie atspindėtų nuo kupolo krintančią šviesą. Tolumoje suskambo žalvarinis varpelis renginiui pradėti.

– Nagi, prie darbo, – ištarė chirurgas ir skalpelio ašmenimis perbraukė išilgai krūtinės.

Ruso vidaus organai atsivėrė žiūrovų dėmesiui, ir susirinkusieji garsiai sušuko.

Skrodimas vyko visą valandą, per tą laiką Filpsas padarė keletą įvairių išvadų. Svarbiausia iš jų buvo ta, kad nusikaltėlis netrukus būtų vis tiek miręs nuo ligos, net jei jo nebūtų ištikusi prievartinė mirtis. Ant kairiojo inksto Filpsas atrado didžiulį naviką – šis patologijos įrodymas sukėlė jam smalsumą ir pasitenkinimo šypseną.

Niekas taip nesudomina ir nepaskatina mąstymo procesų, kaip geras auglys.

DEVINTAS

Už ne visos mylios nuo Albemarlio gatvės operacinės Diuko gatvėje visi penkiolika *Alta Templis* narių stovėjo aptemdytame sueigų kambaryje išsitempę, su gobtuvais ant galvų. Jie nustebino Harį Tornlį atvykę netikėtai – anksčiau to niekada nepasitaikydavo.

Degė žvakės, jų liepsnos lengvai virpėjo nuo vėjo, pučiančio pro nesandarius langus.

Mokytojas stovėjo priešais juos.

– Mokiniai, – dusliai ištarė jis, – mus surinko *Alta Templis* sakramentas, kaip įprasta mūsų kaimenei. Ramybė jums.

– Ramybė ir tau, Mokytojau.

– Koks mūsų tikslas?

– Žalios ganyklos.

– O kas mūsų paspirtis?

– *Alta Templis* piemens lazda.

– Kviečiu šią *Alta Templis* kaimenę paklusti mūsų mokymui. Ar paklūstate?

Mokiniai, kaip ir anksčiau, stovėjo išsitempę.

– Paklūstame! – ištarė visi kaip vienas.

– Broliai, turiu jums naujienų, – kalbėjo mokytojas. – Tokių skubių, kad negalėjau laukti iki kito mūsų palaimintosios brolijos susirinkimo. Mes peržengėme smėlyje nubrėžtą ribą, ir atgal sugrįžti nebegalime. Mūsų planas pradėtas įgyvendinti. Tegyvuoja tikrasis Karalius!

– Tegyvuoja tikrasis Karalius! – sušuko mokiniai.

DEŠIMTAS

IŠĖMĘS RUSO PLAUČIUS, širdį ir blužnį, daktaras Filpsas paliepė asistentui nurengti lavoną. Kai kelnės buvo sukarpytos, jis paėmė antrą skalpelį, vėl iškėlė jį prieš šviesą ir perrėžė Polkovičiaus pilvą iš kairės į dešinę. Ant stalo išvirto žarnos ir išpampęs skrandis. Daktaras, spėjęs priprasti prie pūvančios mėsos dvoko ir jį pamėgti, su ypatingu malonumu rausdavosi po žinduolių virškinamąjį kanalą.

Didžiumą jaunystės jis praleido tėvo ūkyje, skrosdamas avis ir atidžiai apžiūrinėdamas jų vidurius, tad dabar didžiavosi gebėjimu pastebėti menkiausius virškinamųjų ir kitų vidaus organų pokyčius.

Seras Džozefas Benksas privažiavo arčiau, norėdamas geriau įsižiūrėti.

– Garbės žodis! – šūktelėjo. – Čia tai bent! Pažvelkite, pone Kočreinai! Žiūrėkite, kokia neregėta gausybė žarnų!

Daktaras išėmė žarnas ir spirale išdėliojo aplink lavoną. Operacinėje pasklido sušvinkusios mėsos dvokas. Kočreinas, iš anksto sumirkęs nosinę *4711 eau de Cologne*, stipriai ja užsispaudė nosį ir burną. Jautė tuoj nualpsiantis.

Adamsas palietė jam petį.

– Gal eikime? – paklausė.

– Taip. Taip. Pasakiškai gera mintis.

Kočreinas atsistojo ir pirmas nuėjo prie durų, kur stovėjo chirurgo asistentas.

– Mums reikia įkvėpti oro, – braudamasis pro jį ištarė Kočreinas.

– Paskubėkite, pone, kitaip nespėsite pamatyti, kaip atveriama kaukolės ertmė!

Išėjęs į lauką Kočreinas stabtelėjo, stengdamasis atgauti pusiausvyrą. Nugara atsirėmė į gretimo namo sieną.

– Tai šitokias pramogas mėgsta rinktinė Anglijos aukštuomenė? – paklausė Adamsas. – Jos man primena Afrikoje regėtus vaizdus.

– Iš tiesų tai gryniausias barbarizmas!

– Bet matėte – salė pilna.

– Lygiai taip, kaip komitete, kai jie subėga klausytis jūsų pasakojimo.

Adamsas sustingo.

– Tai štai kuo aš tapau, Saimonai?

– Kuo?

– Pramoga, proga prasibaškyti?

– Na, tam tikra prasme, sakyčiau, taip, – Kočreinas paskutinį kartą pauostė nosinę ir įsikišo į rankovę. – Tačiau, kita vertus, jūs kaip ir daktaras Filpsas patenkinate jų žinių troškimą.

– Cha!

– Gal prieš grįždami į komitetą užeikime į „Jamaikos vyninę"? Manyčiau, nepakenks pasistiprinti viena kita taurele.

Vyrai nuėjo Pikadiliu pro Buloko Egipto muziejų Lesterio aikštės pusėn, o ten pasisamdė po nešamąją kėdę.

Po keturiasdešimties minučių jie jau sėdėjo patogiai įsitaisę garsiausioje Londono kavinėje, prekiaujančioje karštais ir šaltais gaiviaisiais gėrimais. Kočreinas nebuvo pratęs gerti alkoholio, bet šį kartą liepė atnešti dvigubą porciją brendžio, o netrukus – dar vieną. Adamsas užsisakė to paties.

Valanda praėjo nepastebimai, ir jie netvirtai žengė į gatvę. Girdėjo, kaip grindinio akmenimis dunda karietų ratai. Ore tvyrojo dūmai – skaisčiai degė muilo virykla, liepsnas dar labiau kurstė nuo Temzės pučiantis gaivus vėjas. Kočreinas į kvapą nekreipė dėmesio. Gaisrai Londone įsiplieksdavo taip dažnai, kad jų beveik niekas nebepaisydavo.

Kai Kočreinas pasakojo amerikiečiui apie bažnyčios varpų gausmą Kotsvoldo kaime, kur vaikystėje leisdavo vasaras, staiga iš už vežimo iššoko žmogus.

Šešių pėdų dviejų colių ūgio, nesiskutęs, pavandenijusiomis mėlynomis akimis ir sulipusiais rudais plaukais. Iš šiurkštaus medvilninio tvilo pasiūtu paltu, kairėje pusėje įplyšusiu, nudilusiu per siūles. Dešinėje rankoje turėjo lazdelę.

Pakėlęs atstatė ją į Kočreiną.

– Bėgam! – suriko Adamsas.

Jie nulėkė Čipsaido link. Antstolis, žirgliodamas daug platesniais žingsniais, bėgo iš paskos. Draugai peršoko gėlių lysves ir leidosi Karaliaus gatve Rotušės link.

– Greičiau, štai ten, Robertai! – suriko Kočreinas, stumtelėjęs

amerikietį siauru pasažu už Rotušės. Antstolio kaustytų batų žingsniai artėjo.

– Jis mus tuoj prisivys.

– Po šimts, velniop juos visus! – suriko Kočreinas.

– Štai čia.

– Ne, ne. Čia aklagatvis.

– Tada čia.

– Taip. Bėgam.

Kočreinas pasuko į skersgatvį, kuriame glausdavosi šliundros, per naktį siautusios „Saracėno galvoje".

– Mes juo atsikratėme! Garbė Dievui!

– Per greitai džiaugiatės, – paskubėjo atsiliepti Adamsas. – Na, štai! Jis mus pamatė!

Antstolio šešėlis nuslydo skersgatviu, ištieseęs ranką šis žmogėnas pakėlė lazdelę. Kočreinas atsigręžė ir suprato, kad jie pakliuvo į spąstus.

– O, siaube! Ir čia aklagatvis!

Po akimirkos antstolis juos puolė. Adamsas pasviro į priekį, stengdamasis išmušti jam iš rankos lazdelę. Bet užpuolikas nutraukė makštį ir pasirodė triašmenė geležtė. Jis smeigė Adamsui ir pataikė į petį.

– Tu ne antstolis! – sušuko Kočreinas.

Adamsas nuplėšė nuo gretimos sienos gabalą varinio stogvamzdžio ir iš visų jėgų smogė užpuolikui, šis pargriuvo ant žemės. Metęsis ant jo Adamsas atėmė ginklą ir įrėmė ašmenis į kaklą.

– Kas tave siuntė? Sakyk! Greičiau, arba perrėšiu gerklę!

Užpuolikas šastelėjęs į šoną parmetė Adamsą ant nugaros. Tada iškėlęs špagą nusitaikė jam į gerklę ir sušuko:

– Pirmininko įsakymu!

VIENUOLIKTAS

KETVIRTĄ VALANDĄ POPIET Karališkojo komiteto bibliotekoje susirinko tiek žmonių, kad nebuvo kuo kvėpuoti. Praėjo trys dienos po paskutinio Adamso pasakojimo, ir aukštuomenė nekantravo išgirsti apie tolesnius jo nuotykius.

Pirmoje eilėje sėdėjo Klara Forteskju, atlydėta pusbrolio Henrio Ficviljamo. Šis visai atsitiktinai išvyko iš Paryžiaus ir pasiekė Londoną išvakarėse.

Seras Džefris Koldekotas išsitraukė iš liemenės kišenėlės auksinį Bregė chronometrą ir pažvelgė į ciferblatą. Laikrodyje buvo įtaisytas turbijono mechanizmas, todėl jis niekada neatsilikdavo ir neskubėdavo. Pirmininkas atsistojo, iškaitusiais nuo laukimo skruostais prasibrovė į kambario priekį ir davė ženklą Viljamui Devitui. Šis savo ruožtu tris kartus suplojo delnais, stengdamasis nutildyti susirinkusiuosius.

Kai stojo tyla, Koldekotas pakėlė rankas.

– Ponios ir ponai! – sušuko, paskui dar kartą pakartojo, tik garsiau. – Aš kaip visada su ypatingu malonumu sveikinu jus mūsų garbingame Karališkajame Afrikos komitete. Žinau, kad ne vieną iš jūsų pakerėjo nepaprasti pono Adamso nuotykiai, bet turiu jus įspėti, kad mūsų amerikietis bičiulis daugiau jų nepasakos.

Bibliotekoje nusirito nekantrumo banga.

– Kur jis? – šūktelėjo kažkas.

– Pabėgo atgal į Ameriką! – atsiliepė kitas.

– Na, žinoma, jis buvo demaskuotas ir pripažintas šarlatanu! – pridūrė trečias.

Sėdinti pirmoje eilėje Klara pajuto, kaip skaudžiai nudiegė skrandį. Ji suspaudė pusbrolio plaštaką.

Koldekotas vėl iškėlė rankas.

– Ponios ir ponai! – iškilmingu balsu tarė jis. – Man tenka liūdna pareiga jums pranešti ypač nemalonią žinią, ką tik pasiekusią mano ausis. Be galo apgailestaudamas pranešu maloniai auditorijai, kad ponas Adamsas nebegyvas.

DVYLIKTAS

PRINCAS REGENTAS davė aiškius nurodymus pervežti visą kolekciją į Braitoną, Frošas turėjo ją išdėlioti didžiojoje Paviljono pokylių salėje.

Princui nusibodo laukti, kol vienintelė žvėryno kengūra nusibaigs natūralia mirtimi, tad jis pasiuntė Hastingsą į Tauerį su penkių svarų dovana, tikėdamasis užtikrinti greitesnį gyvūno galą. Rytojaus dieną į Karltono rūmus atskubėjo specialus pasiuntinys pranešti, kad sterblinis gyvūnas, neilgai mįslingai negalavęs, naktį netikėtai krito negyvas. Kengūros prižiūrėtojas, lieso veido žmogus pavarde Masis, davė gyvūnui praryti su ėdalu dvi saujas laudanumo.

Beitmeną vėl iškvietė į Tauerį daryti naujos iškamšos. Kitą dieną juodu su žmona Mode per vakarienę valgė kengūrienos žlėgtainį. Abu pasimėgavo subtiliu mėsos skoniu ir išreiškė viltį dar kada nors jos paragauti.

Po trijų dienų iškamšų meistras nuskubėjo į Londoną, dėžėje vežtamasis gyvūno iškamšą. Kaip visada, stabtelėjo Kolčesteryje ir atvyko į Karltono rūmus kitą dieną penktą valandą popiet plačiai šypsodamasis.

Hastingsą pakvietė priimti krovinį.

Išpakuoti nebeliko laiko, nes princas jau keliavo į Braitoną. Tad kengūrą pastatė koridoriuje prie kitų jau pakuoti paruoštų eksponatų.

Hermanas Frošas suirzęs žingsniavo koridoriais baimindamasis, kad kelionė prastokais Anglijos keliais gali pakenkti kolekcijai. Beitmenas su kengūra įėjo į vestibiulį ir abu vyrai priešiškai sužiuro vienas į kitą.

– Kas čia? – lediniu balsu paklausė Frošas.

– *Ken-gūra*, – atsakė iškamšų meistras.

– Iš Afrikos?

– Taip, man atrodo, jog taip.

– Tai gerai, pastatykite ją prie Afrikos lokio.

Dėžę atnešė arčiau, numetė prie žirafos, ir Frošas paženklino ją raudonu kryžiumi. Po valandos ji jau keliavo į Braitoną drauge su kitomis iškamšomis.

TRYLIKTAS

Laivyno gatvės trisdešimt šeštame name ponia Emilija Pots kepė mėsos ir inkstų pyragą. Tai buvo tvirto sudėjimo moteris sidabriniais plaukais, kūdikystėje dėdės ūkyje Hartfordšyre žindyta ožkos pienu tiesiai iš spenio. Keturiasdešimt metų ji kiekvieną dieną kepdavo po šešis pyragus, o vakarais sutraukdavo iš pieno varškės. Visą tą laiką maitino kone visus mylios spinduliu aplinkui kepyklą gyvenančius viengungius.

Kočreinas pas ponią Pots valgydavo kasdien po du kartus. Vakare, vos jam įėjus pro duris, priešais atsirasdavo lėkštė su mėsos pyragu. Per pusryčius jis valgydavo rūkytų silkių su duona, pa-

sidažydamas ją į tirpintus taukus. Ponia Pots laikė jį nuolatiniu klientu ir dažnai juokaudavo, kad mielai už jo ištekėtų, jei tik būtų trisdešimt metų jaunesnė, o jis – ne tokios geros kilmės.

Tą rytą, kai Dženkinsas buvo pasiųstas susidoroti su Adamsu, prie ponios Pots kepyklos įsitaisė labai sulysęs elgeta akmeniniu veidu. Jis vilkėjo tikrais skarmalais, žvelgė padūmavusiomis tuščiomis akimis.

Ponia Pots pasiuntė vieną iš virtuvės parankinių nunešti jam šiokių tokių maisto likučių. Pamanė, kad tai vienas iš daugelio nuskurdusių jūrininkų, kurie dabar, pasibaigus Pirėnų karui, slampinėjo visose Londono gatvėse.

KETURIOLIKTAS

Nuskambėjus žiniai apie Adamso mirtį, biblioteka pratrūko šūksniais: toks sąmyšis retai kildavo aukštuomenės sambūrių vietose. Klara Forteskju nualpo, jos gležnas kūnas susmuko ant grindų. Pusbrolis vėdavo jai veidą plaštaka.

Koldekotas, stovėdamas salės priešaky, kiek įmanydamas stengėsi atkurti tvarką. Beviltiškai mėgino atremti klausimų tiradą.

Viljamas Devitas suplojo rankomis.

– Brangūs draugai, – kiek įmanydamas garsiau tarė jis, – kaip mums pranešė gerbiamas pirmininkas, amerikietis jūreivis užpultas ir nužudytas Londono gatvėse, o drauge su juo ir mūsų ištikimasis sekretorius ponas Kočreinas. Kokia ironija – ponas Adamsas ištvėrė tokius nepaprastus nuotykius Juodajame žemyne ir liko gyvas, tačiau krito čia, mūsų sostinėje.

Vėl pasigirdo šūksniai, triukšmas dar sustiprėjo. Devitas vėl paprašė tylos.

– Norėčiau šiek tiek sušvelninti šią liūdną žinią, – pasakė jis. – Turiu žinių, kad majoras Pedis pasiekė Nigerio upę ir jau yra visai netoli auksinio miesto. Norėčiau dar... – staiga jis nutilo. – Aš... eee... na, hm...

Seras Džefris, stovintis greta Devito, nusekė akimis jo žvilgsnį link didžiųjų durų, kurios prasivėrė ir spragtelėjusios netrukus užsidarė. Priešais juos stovėjo du vyrai, niekieno nepastebėti, tylūs.

Abu kruvini.

– Gerasis Dieve, – ištarė Devitas išpūtęs mažas akutes. – Pone Adamsai, pone Kočreinai! – šūktelėjo paskui. – Koks džiaugsmas!

– Jie gyvi! – sušuko kažkas iš klausytojų.

– Gyvi?

– Taip, pone! Štai, žiūrėkite!

Klara Forteskju vos vos pravėrė akis ir atsisėdo ant kėdės.

– Robertai, o, brangusis Robertai! – šūktelėjo ji.

Kočreino lydimas Adamsas lėtai nužingsniavo pro žiūrovus į bibliotekos priekį. Tyčia nenusiprausė ir nepersirengė drabužių, kad visi klausytojai aiškiai pamatytų, jog pavojų galima patirti ne tik Afrikos žemyne.

Kočreinas užlipo ant pakylos. Iškėlė ranką tramdydamas sumaištį.

– Prašau atleisti, kad atvykstame pavėlavę, – pasakė. – Pakeliui mums šiek tiek sutrukdė. Ponas Adamsas norėtų kuo greičiau pasakoti toliau. Dar kartą meldžiu mums atleisti.

Koldekotas ir Devitas virdami iš pykčio stebeilijo į Robertą Adamsą, o šis atsistojo į įprastą vietą ir prakalbo.

– Kaip jau sakiau, – prabilo nusivilkdamas švarką, ir visi išvydo kiaurai krauju permirkusius marškinius, – šeimininko svečias išsivedė mane į dykumą, palaikė ten ir paliko mirti. Bet šio žmogaus godumas padėjo man išsigelbėti, – Adamsas staiga nutilo. Iš lėto pasisuko kairėn ir pažvelgė tiesiai Koldekotui į veidą. – Godumas, – tęsė jis, – žemiausia ir niekingiausia žmonių yda. Tačiau aš už ją dėkingas, nes ji ne tik paskatino sąmokslą mane pražudyti, bet ir išgelbėjo man gyvybę.

Likęs su manimi vienas, tariamasis mano žudikas mane atpančiojo, surišo tik rankas ir pritaisęs raištį prie kupranugarės pavadžio nusivilko mane iš paskos.

Ėjome dienų dienas, pamečiau jų skaičių. Saulė virš galvų kaitino įnirtingiau negu bet kada anksčiau, kiek įstengiau prisiminti. Mano sužalotą nugarą nusėjo gilios labai skausmingos žaizdos.

Mums slenkant į šiaurę, smėlio kopos vis aukštėjo. Kai kurios atrodė kaip tikri kalnai, stūksantys aukštai virš mūsų. Kupranugarė sunkiai jas įveikdavo, aš irgi. Kasnakt mėgindavau nusimesti antrankius. Jie buvo šonuose sutvirtinti varžtais – neturėjau jokio įnagio jiems atpalaiduoti.

Po geros savaitės kopos sumažėjo, o gruntas po kojomis tapo kietesnis. Naujasis mano šeimininkas atrodė patenkintas. Žygiavome vis greičiau, per dieną įveikdavome po daugiau kaip dvidešimt mylių. Galiausiai vieną rytą horizonte kažką pastebėjome.

Mano pusiau apakusiom akim tai atrodė panašu į pilį. Šeimininkas sušuko: „Vanduo! Ten vanduo!“ – ir baisingu greičiu nuskubėjo į priekį.

Po pietų prisiartinome prie statinio – milžiniškos akmenų tvirtovės. Apstulbęs žiūrėjau į ją, nesuvokdamas, kas galėjo at-

gabenti tokią gausybę akmens luitų į pačią dykumos gilumą. Šeimininkas man paaiškino, kad tvirtovę pastatę dvasios. Vadino jas džinais.

Už tvirtovės riogsojo pora taranuoti skirtų pabūklų, kuriais, regis, buvo pramuštas vienas tvirtovės kampas. Pilis dūlėjo beveik visai sugriauta. Prisiartinome ir žengėme į vėsų storų sienų metamą šešėlį. Buvo visiškai tylu – dieviška ramybė. Kupranugarė parpuolė ant kelių ir nebesikėlė. Sumojęs, kad tai akivaizdus ženklas, jog ji netoli pajuto vandenį, šeimininkas išsiėmė iš nešulio savadarbį kastuvą ir pradėjo kasti.

Kapojo kietą raudoną smėlį, o aš susigūžiau prie kupranugarės, džiaugdamasis poilsiu. Netoli smėlyje pastebėjau kyšančią saulės išblukinto audeklo skiautę. Priėjęs kilstelėjau. Savo didžiausiam siaubui, po audeklu išvydau negyvo, sudžiūvusio žmogaus veidą.

Griuvau aukštielninkas ir begriūdamas išgirdau šeimininko riksmą.

Prie mūsų iš tvirtovės bėgo pora tuaregų. Už jų pamačiau dar du, toliau – penkis. Visi artėjo prie šeimininko.

Pasinaudodamas proga puoliau prie kupranugarės, tvirtai suėmiau pavadį ir tol traukiau, kol ji atsistojo. Tada vienu moju, vis dar sukaustytomis rankomis, užšokau gyvuliui ant nugaros ir tarsi vėjas nulėkiau tolyn nuo sugriautosios pilies. Toldamas spėjau dirstelėti atgal ir pamatyti, kaip tą akimirką šeimininko galva nusirito ant smėlio.

Kupinas baimės ir jėgų jojau nesustodamas.

Pritemus stabtelėjau, nulipau nuo kupranugarės, numečiau nešulius, palikau tik pačius būtiniausius daiktus, vargais negalais išlaisvinau iš antrankių rankas. Tai pavyko tik tada, kai išna-

rinau nykščius. Laimė, kelią man nušvietė mėnulio pilnatis, tad jojau visą tą naktį ir kitos dienos rytą.

Vidurdienį žemė pasidarė dar kietesnė. Tikėjausi, kad kupranugarė patenkinta, nes jai dabar lengviau eiti. Bet taip ją nuvariau, kad ji krito ant žemės, nebepajėgdama žengti toliau. Užuot ėmęs ją mušti, kaip būtų pasielgęs šeimininkas, pakasiau smakrą ranka, stengdamasis nuraminti. Mačiau, kad ji netrukus nugaiš.

Taip ir atsitiko.

Reikėjo paimti peilį, perskrosti pilvą, nuleisti skysčius ir išpjaustyti geriausius mėsos gabalus. Bet man taip slėgė širdį netekus draugės, kad palikau ją neliestą.

Pasiėmiau paskutinį vandens maišą ir peilį, pasimeldžiau Dievui, dėkodamas už išsilaisvinimą, ir toliau patraukiau pėsčiomis.

Kas dieną saulė patekėdavo, negailestingai kepindavo mane, paskui nusilpusi užleisdavo eilę nakčiai. Neturėjau kuo užsikurti ugnį, ėjau kamuojamas siaubingos vienatvės ir širdgėlos. Kas naktį meldžiausi, verkiau ir stengiausi nesušalti. Neturėjau maisto, tad kramtydavau šaknis krūmokšnių, kurių dykumoje aptikdavau dažniau. Vandenį taupiau kiek įmanydamas, tarsi brangiausią turtą – aišku, juk taip ir buvo.

Ėjau šešias dienas nenukrypdamas į šiaurę, nes tokios krypties laikėsi šeimininkas. Iškilo visos mintys, visi prisiminimai, paskui nublyško, o aš tik stengiausi neparpulti, žingsnis po žingsnio eiti tolyn.

Po septynių dienų ir naktų beturėjau puodelį vandens. Taip ištroškau, kad persipjoviau rankos veną ir atsigėriau kraujo, bet nuo jo troškulys tik sustiprėjo. Kai jau kone kritau leisgyvis, staiga pamačiau lizdą, o jame – didžiulius kiaušinius.

Iš patirties jau žinojau, kad juos padėjo paukštis, vadinamas stručiu. Dešimties pėdų ūgio, ilgu kaklu, jis labai greitai bėgioja, bet nemoka skraidyti. Puoliau prie kiaušinių. Jų lukštas itin kietas, tad norėdamas atsigerti jų turinio turėjau pramušti vieną kiaušinį kitu. Įdaužęs antrąjį ir pilna burna gerdamas skaniausią nektarą, išgirdau klaikų klyksmą ir pajutau, kaip mane partrenkė stručio patelė.

Ji neketino palikti manęs ramybėje. Išsitraukiau peilį ir atstačiau į užpuolikę. Paukštei antrąkart puolus ant manęs, perskrodžiau jai pilvą ir nuo galvos iki kojų išsimaudžiau kraujyje. Visą popietę godžiai rijau žalius kiaušinius.

Kitą dieną leidausi eiti toliau ir ėjau dar savaitę. Vėl netekęs jėgų, kamuojamas troškulio jutau, kad dabar jau tikrai teks pasiduoti.

Pamažu skausmas, kamavęs mane dienų dienas, ėmė silpti ir visai išnyko, mane beveik įveikė klejonės. Nusileidus sutemoms horizonte pamačiau ryškią, baltą kaip platina šviesą. Kažkaip supratau, kad ten ne saulė leidžiasi, o Viešpats sveikindamas mane ištiesė rankas. Nusvirduliavau pas Jį vos vilkdamas nuvargusį, palaužtą kūną.

Klupinėjau į priekį, raudodamas be ašarų, šviesos sušvelnėjo ir priešais mane atsivėrė reginys, kurį sapnuodavau kiekvieną naktį. Priešaky išvydau ne dangaus ir ne pragaro vartus, o tik kelias trobeles, šalia – pulkelį avių.

Puoliau ant kelių ir padėkojau Dievui už išgelbėjimą.

PENKIOLIKTAS

Ponia Pots ištraukė iš orkaitės austrių pyragą ir padėjo ant stalo atvėsti. Pažvelgė į švytuoklinį laikrodį, kabantį ant sienos. Ketvirtis po šešių. Dar daug laiko, pamanė ji, iki pasirodys nuolatiniai klientai.

Žiemą jie pradėdavo rinktis apie septintą valandą ir sėdėdavo beveik visą vakarą, susigrūdę prie ugnies, siurbčiodami alų.

Lauke ant seno maišo kiurksojo nuskuręs jūrininkas. Praleidęs ten visą dieną, sužvarbo iki kaulų. Ant dešinės kojos buvo matyti didžiulė mėlynė, tarsi smarkiai sumušus. Ponia Pots pasigailėjusi priėjo prie durų ir pakvietė jį vidun suvalgyti lėkštę jos kepto pyrago. Stojosi jis ilgiau negu minutę. Įšlubčiojo vidun, vargais negalais įveikė slenkstį ir pasienį iki ugnies.

Po valandos užsuko Adamsas su Kočreinu. Tądien pabaigę pasakoti iš karto paliko biblioteką ir patraukė pas Kočreiną persirengti. Jiems einant iš bibliotekos Klara pašaukė Adamsą, bet šis nesustojo. Būgštavo dėl savo saugumo – seras Džefris galėjo pasiųsti pakalikus užbaigti nebaigto darbo.

Ponia Pots pasveikino atvykusius džentelmenus ir pasodino prie stalo netoli ugnies. Adamsas tebesiuto, o komiteto sekretorius – negalėjo atsigauti po sukrėtimo.

– Parašysiu vikontui Forteskju, – tarė Kočreinas, – ir viską papasakosiu. Žinau, Robertai, kad jūs laikomas pavojingu žmogumi, bet niekaip nesuprantu, kodėl jus ir mane su jumis drauge reikėtų nugalabyti.

– Atsilyginsiu Koldekotui, – abejingai ištarė Adamsas.

– Tai neprotinga. Valdžia labai įsius.

– Kas man darbo? Nesu jūsų nelaimingos salos pilietis.

– Tik pamėginkit padaryti ką nors netinkama, ir nepraėjus nė savaitei komitetas pakabins jus ant virvės. Nejau nesuprantat? Jie tik ir laukia jūsų atsako.

– Tai ką mums daryti?

– Elgsimės taip, tarsi nieko ypatingo nebūtų nutikę. Toliau pasakosite savo istoriją ir baigęs linksmai kaip niekur nieko iškeliausite į Hadsoną.

Trumpai stojo tyla, vyrai gurkšnojo alų. Staiga pasigirdo silpnas balsas:

– Jūs iš Hadsono?

– Taip, o ką?

– Na, aš irgi, – atsakė išvargėlis jūreivis.

– Amerikietis? – paklausė Adamsas.

– Taip. O jūs?

Adamsas linktelėjo.

– Kuo jūs vardu?

– Ričardas Florensas. O jūs?

– Robertas Adamsas.

Priėjusi ponia Pots pripylė jų bokalus pašildyto alaus. Paklausė, ar jūrininkui bent kiek geriau. Šis padėkojo. Adamsas pasiteiravo, ką šis veikia Londone.

– Mano laivas sudužo prie Afrikos krantų, – atsakė Florensas. – Pakliuvau į maurų vergiją, bet po daugybės nuotykių buvau išpirktas.

Kočreinas ir Adamsas įsistebeilijo į jį, negalėdami patikėti savo akimis.

– Vargais negalais atkeliavau iki Londono, tikėdamasis rasti Amerikos ambasadorių, – toliau pasakojo šis. – Tikiuosi kuo greičiau grįžti į Hadsoną.

Adamsas plačiai nusišypsojo.

– Jūs – tai aš, o aš – tai jūs, – tarė.

– Ką tai reiškia?

– Mūsų istorijos yra tarsi dvi vieno pasakojimo pusės.

– Sakykite, pone Florensai, – paklausė Kočreinas, – ar jus į vergiją paėmė Timbuktu?

Jūreivis nugėrė alaus ir persibraukė smakrą ranka.

– Ne, manęs ne, – atsakė jis. – Bet girdėjau apie jį. Neva tai esąs plūkto molio trobelių miestas, pastatytas neįžengiamos Sacharos platybėse ir valdomas tirono.

– Jis vardu Vūlo, tas jų karalius, – tarė Adamsas.

– Jūs ten buvote, tame Timbuktu?

– Taip, buvau. Bet ar įmanoma įsivaizduoti – dar vienas žmogus iš Hadsono, kaip ir aš išgyveno laivo sudužimą ir pateko į vergiją. Kokia tikimybė, kad taip galėjo atsitikti?

– Daug didesnė, negu manote. Dykumoje yra šimtai vergų krikščionių jūrininkų, – atsakė Florensas, – besikamuojančių maurų naguose. Mane nugabeno į vergų turgų Alžyre. Ten mačiau tris šimtus krikščionių: pusė – suluošintų, pusė – belikę tik oda ir kaulai. Mus laikė kaip šunis, blogiau ir už šunis. Kasnakt mirdavo mažiausiai tuzinas žmonių. Ir kasdien atgabendavo dar tuziną – juos į turgų gabeno karavanai, keliaujantys Sacharos smėlynais.

– Bet kodėl krikščionių vergų iškart neišpirko? – paklausė Kočreinas.

– Nes konsulą užmušė, bent mums taip pasakė. Maurai tikėjosi atgabenę vergus į Alžyrą gauti nemenką pelną. Bet taip neatsitiko, bent jau tada, kai aš ten buvau. Pamatę, kad keliavo tuščiai, dauguma jų išliejo pyktį ant savų vergų krikščionių. Kai

kuriems nukirto galvas tiesiai prie miesto vartų, kitus nuplakė ar nukankino ir tie mirė nuo žaizdų.

– Tai kaip tada jus išpirko? – paklausė Adamsas.

– Vieną naktį mane aplankė neįtikėtina sėkmė. Aptvaro, kuriame mane laikė, prižiūrėtojas rūkė narkotinį tabaką, vadinamą hašišu. Ir ėmė kliedėti. Mano rankos taip sulyso, kad išnarinęs nykščius įstengiau nusimesti antrankius. Pabėgęs pasislėpiau barke, susiruošusiame plaukti į Valetą.

Mėnesį praleidęs Maltoje, sėdau į kitą laivą, kuris plaukė į Plimutą, ir atsidūriau Londone. Jau mėnuo čia, elgetauju. Amerikos ambasadorius nenori manęs matyti. Jo rezidencijos durininkas pakvietė Lenktosios gatvės tvarkdarius* ir šie mane primušė.

Robertas Adamsas pasilenkė ir palietė išdžiūvusią Florenso ranką. Paskui žiūrėdamas jam tiesiai į akis pakėlė bokalą.

– Jūs turite apsigyventi pas mus, – pasakė. – Ar gerai, Saimonai?

Kočreinas pakėlė antakius.

– Na, ir puiku, sutarta. Dabar išgerkime už tai, kad pagaliau pavyktų numalšinti amžiną troškulį, ir už bičiulius, kuriuos teko palikti dykumos smėlynuose.

---

* Lenktosios gatvės pajėgos, arba *Bow Street Runners* (*angl.*), – dabartinės policijos pirmtakai.

ŠEŠIOLIKTAS

Vos išaušus prie Kočreino būsto sustojo karieta, papuošta karališkuoju herbu. Lakuota, geltona kaip kanarėlė, nes šią spalvą labiausiai mėgo princas regentas, nugludinta ir išblizginta taip, kad spindėjo tarsi bronzinis veidrodis. Kol vežikas ramino arklius, liokajus nušoko žemyn ir pabeldė į duris.

Tarpduryje pasirodė ponia Pikerif ir surūgusi užriko:

– Dėl Dievo, ką jūs sau manote pasirodydami tokiu metu?

Liokajus stojo priešais ją.

– Jo karališkosios aukštybės karieta paruošta vežti poną Adamsą į Braitoną.

– Poną Adamsą? Jo karališkosios aukštybės? Braitoną? O, Viešpatie!

Geriau susisiautusi naktinius ponia Pikerif skubiai suglostė riebaluotus plaukus ir nuskubėjo į vidų. Kiek įkabindama užbėgo laiptais.

– *Pone Adamsai*! – griausmingai užriko ji. – Jūsų laukia karaliaus karieta! Gal aš sapnuoju. Na, čia tai bent!

Atsidarė durys ir pasirodė Kočreinas.

– Dėkoju, ponia, – tarė jis. – Mes po akimirkos nulipsime.

Jis tvirtai uždarė duris ir grįžo baigti tualeto. Po ketvirčio valandos juodu su Adamsu nulipo žemyn, o priešakyje tarsi puta prieš atplūstančią bangą tipeno ponia Pikerif.

Draugai nešėsi metalinę skrynią, į ją susidėjo drabužius bei aksesuarus. Nebūdamas visiškai tikras, ko tikėtis, Kočreinas susipakavo visus savo apdarus, vildamasis, kad jų pakaks ir jam, ir amerikiečiui apsirengti.

Londono aukštuomenė be paliovos kalbėjo apie princo būstą

Braitone. Vieni sakė, kad Paviljonas po plytą supirktas Rytuose, kiti tvirtino, jog ten gyvena ypatingos rūšies pigmėjai, regento įsigyti Paryžiaus varžytynėse. Kiekvieną mėnesį sklido vis labiau perdėti gandai ir vis dažniau prieštaravo vieni kitiems. Vis dėlto visi sutarė, kad princo rūmai pietų pakrantėje – tikra malonumų pilis, kur viešpatauja perteklius, pramogos ir nuolatinis vartojimas.

SEPTYNIOLIKTAS

Seras Džefris Koldekotas perėjo kabinetą, prisiartino prie knygų spintos ir išėmė vėžlio kiauto dėžutę su makubos uostomuoju tabaku. Sušniaukštė žiupsnį, suspaudė nosies galiuką, šniaukštelėjo dar. Į komitetą atėjo anksčiau tikėdamasis gauti žinių iš pasamdyto galvažudžio Dženkinso. Bet jų nesulaukė. *Nugalabysiu tą pusprotį,* – pamanė, – *ar jis nieko nemoka padaryti nesugadinęs?*

Pabeldė į duris.

– Įeikite!

Folkirkas vos vos pravėrė duris ir įsliuogė vidun nešinas nublizgintu padėklu.

– Laiškas, pone. Pristatė privatus pasiuntinys.

– Duok šen. Greičiau!

Kamerdineris priėjo prie Koldekoto krėslo ir pašiurpo nuo žvarbaus oro gūsio pro atvirą langą. Atkišo padėklą, laikydamas abiem rankomis, kaip mokė tėvas, prieš penkiasdešimt metų tarnavęs lordo Rotermiro kamerdineriu.

Koldekotas griebė voką ir perlaužė antspaudą.

– Nešdinkis! – sušnypštė ir įsitaisė krėsle.

Folkirkas negirdimais žingsniais išėjęs iš kabineto uždarė duris. Likęs vienas Koldekotas perskaitė laišką:

Amsterdamas, Leidsepleinas
1816 m. vasario 10 d.

Brangusis sere Džefri,

turėdamas garbės priklausyti tam tikram žemyno aukštuomenės sluoksniui, buvau supažindintas su informacija, kuri gali ir jus sudominti.

Prieš šešis mėnesius Lisabonoje mane pristatė anglų džentelmenui, neseniai grįžusiam iš Afrikos, kur jis kiek įmanydamas vertėsi septynerius metus. Tas prastos sveikatos žmogus pasakojo išgyvenęs sunkią kelionę per didžiąją dykumą iki pat Timbuktu, kurį pasiekė 1810 m. sausio mėnesį.

Per mūsų pirmąjį pokalbį anas džentelmenas man apsakė tame mieste regėjęs nepaprastus dalykus – auksuotus bokštus ir brangakmeniais švytintį ežerą. Pasakojimas mane pakerėjo, pasidomėjau ir sužinojau, kad kiekviena jo smulkmena – kiek man pavyko patikrinti – gryniausia tiesa. Prašau man atleisti, kad kol kas neatskleidžiu jo tapatybės, nes manau, kad tai padaręs sutrukdyčiau šiai žiniai pasiekti adresatą.

Kadangi turtų turiu užtenkamai, paskolinau jam kapitalo prarastiems lobiams atgauti. Šiuo metu jis gyvena pas mane Amsterdame ir yra visiškai pasirengęs, jei toks bus jūsų troškimas, savo vardu prisidėti prie jūsų komiteto veiklos.

Jei ši informacija sužadins jūsų smalsumą, prašysiu perduoti man 400 svarų sumą kaip jūsų rimtų ketinimų ženklą.

Jūsų nuolankus tarnas, pone,
Hansas Vinkelis

AŠTUONIOLIKTAS

TANBRIDŽ VELSE KARIETAI pakeitė žirgus, o keleiviai pernakvojo Volkso užeigos namuose. Prieš miegą Kočreinas ir Adamsas nuėjo prie mineralinių vandenų šaltinio, kuris padėjo šiam mažam kurortiniam miesteliui karalienės Onos valdymo metais virsti madinga, aukštuomenės mėgstama gydykla. Atėję paragavo gydomojo vandens.

Kočreinas išgėrė dvi stiklines ir pasijuto nesuprantamai įaudrintas. Ėmė paistyti apie nelaimingą meilę Bytei, o širdyje kunkuliavo intymiausi jausmai. Adamsas nedelsdamas ėmė šaipytis iš bičiulio aistros.

– Meilė, – gindamasis šūktelėjo Kočreinas, – tai dalykas, kurį mes, anglai, be galo stipriai išgyvename, tačiau laikome kvailyste garsiai apie ją kalbėti.

Amerikietis išgėrė stiklinę mineralinio vandens.

– Aš keliavau tik po barbariškuosius Afrikos regionus, Angliją ir savo gimtąją šalį, – tarė jis, – bet turiu pareikšti, kad dar nesu matęs – nė įsivaizdavęs – mažiau aistringos tautos už jus.

Kočreino veidas ištįso.

– Na jau, – tarė jis.

– O jūs apsižvalgykite aplink, – atkirto Adamsas. – Niekaip

neįstengiate atsikratyti baimės, nesugebate mylimajai išsakyti tikrų jausmų. Saimonai, juk mačiau, kaip rašote tuos drungnus laiškelius savo Bytei. Pasakojate apie orą, ji jums – apie savo šunis, bet iš tiesų jus abu valdo karštas noras sugundyti vienas kitą.

– Robertai! – griežtai sudraudė Kočreinas. – Taip kalbėti nedera!

– Nedera?! – šūktelėjo Adamsas. – O *kam* čia rūpi, dera ar ne?

Kočreinas atsakė ne iš karto. Susitvardęs ir atgavęs šaltakraujiškumą atrėmė:

– Aukštuomenei.

DEVYNIOLIKTAS

KITĄ RYTĄ KARIETA leidosi į kelionę netrukus po saulėtekio.

Adamsas pasilenkęs žiūrėjo, kaip pro šalį slenka Kento miškai ir laukai, pritariant arklių kanopų caksėjimui į naują pono Makadamo sumanytą kelio dangą*. Kočreinas sėdėjo priešais, priglaudęs galvą prie stiklo, mintyse regėdamas Bytės veidą.

Per pietus geltonoji karieta pravažiavo Luisą, vakarop jau beveik pasiekė Braitoną.

– Užuodžiu jūros orą! – tarė Kočreinas. – O jūs?

– Užuodžiu ir aš, – atsakė Adamsas, įkvėpdamas pilnus plaučius. – Jis man primena vandenyną.

– Lamanšas – tik tvenkinėlis, palyginti su galinguoju Atlantu. Įsivaizduokite, mūsų karališkąją salą nuo pabaisos kaimyno skiria viso labo dvidešimties mylių pločio jūros juosta.

---

* *Macadam* (*angl.*) – pradinis asfalto dangos pavadinimas.

Liokajus, įsitaisęs karietos gale, pasilenkė ir du kartus pabeldė į dureles.

– Atvykstame į Braitoną, ponai. Po valandos būsime Paviljone.

– Beveik atvažiavome. Nekantrauju. Įsivaizduojate – mes svečiuosimės pas regentą! – tarė Kočreinas, nebeįstengdamas sutramdyti entuziazmo.

– Saimonai, ar princas jums tikrai daro tokį didelį įspūdį?

– Galima tvirtai pasakyti, kad jis toli gražu ne toks, koks buvo ar kada nors bus jo tėvas, – atsakė Kočreinas, – bet jis karališkosios šeimos galva ir vien dėl to aš skelbiuosi esąs jo nuolankus ir klusnus tarnas.

– Bet juk matėte jį, matėte tą juokingą jo kolekciją!

– Nepaprastai išraiškinga gyvūnijos studija.

– Išraiškinga? Tai gryni niekai!

– Ką gi, – atsakė Kočreinas, stengdamasis gražiau susirišti kaklaskarę, – tada tai išraiškingi niekai.

Po pusvalandžio karieta privažiavo prie Braitono Paviljono iš rytų. Adamsas rankove nuvalė aprasojusį langą. Net sapnuose nebuvo regėjęs tokio pastato.

Gryniausias princo regento vaizduotės vaisius, Indijos meno ir gotikos mišinys, pastatytas už iždo pinigus. Milžiniškas, eklektiškas orientalizmo absurdas, gausiai apkarstytas kupolais, bokšteliais ir minaretais. Pilko žiemos dangaus fone jis atrodė tarsi pasiklydęs, lyg antgamtinių jėgų perkeltas iš tolimų Rytų į Anglijos pajūrio miestelį.

Adamsas žiūrėjo, nepajėgdamas atitraukti akių. Liokajus nušoko, atidarė dureles, o jis nesiliovė spoksojęs.

– Malonėsite išlipti, pone?

– A?

– Ar išlipsite?

– O, eee, taip, taip.

Žengė ant pakopos, paskui ant žvyro. Nuo portiko atskubėjo pora liokajų skaisčiai raudonomis, auksu puoštomis livrėjomis. Nuvedė svečius į žalią kaip alyvuogės priėmimo salę, kur jau laukė princo asmeninis tarnas Frensis Hastingsas.

– Tikiuosi, ponai, kelionė buvo patogi, – mandagiai tarė jis.

– Iš tiesų labai maloni, – atsakė Kočreinas.

– O jums, pone Adamsai, buvo patogu?

– Labai patogu, dėkoju.

– Džiaugiuosi girdėdamas, juk mes tikrai nenorėtume, kad patirtumėte dar daugiau kančių, – tarė Hastingsas, žvelgdamas Adamsui į akis. – Jus tuoj palydės į apartamentus. Pakankamai pasilsėję, malonėkite ateiti į geltonąją svetainę.

Tarsi iš po žemių išdygo liokajus ir nuvedė svečius ilgu koridoriumi, kurio sienos buvo išmuštos skaisčiai rausvu šilku, siuvinėtu bambukų ūgliais, auksu ataustais pakraščiais. Abipus koridoriaus stovėjo bambuko krėslai, virš jų kabojo kiniški žibintai raudonais kutais.

Liokajus pasuko kairėn ir nuėjo kitu koridoriumi, ilgesniu už pirmąjį. Atrodė, kad jis begalinis, jo sienas puošė Kinijos imperatorių graviūros.

Koridoriaus gale iš vidaus atsidarė dvivėrės durys. Adamsas žengė pro jas ir atsidūrė apartamentuose. Jį pasveikinęs tarnas padėjo nusivilkti paltą. Miegamojo sienos buvo išmuštos violetiniu šilku, lubos ištapytos palmių lapais, rauktos užuolaidos – blyškios levandų spalvos, perrištos iš kiniško šilko pintais raiščiais.

Robertas Adamsas palaukė, kol tarnas išeis. Tada atsisėdo ant lovos krašto ir delnais persibraukė veidą. Plačiai atmerkė akis, stengdamasis įsidėmėti visas puošybos smulkmenas.

Tačiau teregėjo sumaitotą Sančeso galvą, gulinčią priešais ant smėlio.

VII

Seras Džefris Koldekotas atidaro slaptą spintelę savo kabinete ♦ Princas regentas jodinėja Paviljone ♦ Ponas Adamsas susitinka su princu ♦ Per vakarienę ponas Adamsas kritikuoja kitus svečius, suteikdamas princui regentui daug džiaugsmo ♦ *Alta Templis* brolija aptaria planą nuversti princą regentą ♦ Ponas Adamsas pasakoja princui apie Ameriką ♦ Ponas Kočreinas dingsta ♦ Seras Džozefas Benksas su daktaru Pfafmanu atvyksta pasiklausyti pasakojimo ♦ Pasakodamas toliau ponas Adamsas paaiškina, kaip vėl susitiko su buvusiais įgulos draugais ♦ Pono Kočreino vis dar nepavyksta rasti ♦ Poną Adamsą nuveda į Maršalsio kalėjimą ieškoti pono Kočreino ♦ Pas poną Hourą ir partnerius atvyksta komiteto pirmininkas ir pareikalauja atiduoti visus komiteto turtus ♦ Vikontas Forteskju atranda poną Kočreiną kalėjime ♦ Iš banko išgabenami Karališkojo Afrikos komiteto turtai ♦ Princas regentas tampa aeronautu ♦ Ponas Kočreinas mėgina atsigauti Kemelford Hauze ♦ Visas Londonas kalba apie regento skrydį oro balionu ♦ Į Karltono rūmus atvyksta ūkininkas Heizelmiras su žmona ♦ Pirmininkas sužino, kad ponas Kočreinas išvaduotas iš kalėjimo ♦ Ponas Adamsas pasakoja, kaip jį iš vergovės išpirko Britanijos konsulas mesjė Diupiuji, ir čia pat suimamas už melą Karališkajam Afrikos komitetui.

PIRMAS

Seras Džefris pakilo iš savo krėslo ir parašė porą laiškų. Rašyti jis mėgo stovėdamas prie pamokslininko katedros, kadaise puošusios mažą koplyčią netoli Bato.

Pirmą laišką skyrė Viljamui Devitui: paliepė skubiai važiuoti pas Hourą ir išgauti kredito – keturių šimtų svarų sumos – raštelį. Antrą laišką adresavo ponui Hansui Vinkeliui: jame išreiškė didelį susidomėjimą džentelmenu, kuris tvirtino lankęsis Timbuktu metais anksčiau už Robertą Adamsą.

Po keleto minučių Folkirkas padavė laiškus privačiam komiteto pasiuntiniui, o Koldekotas savo kabinete jau stovėjo prie knygų lentynos. Kairės rankos nykščiu perbraukęs rinktinius Šekspyro raštus stabtelėjo prie „Karaliaus Lyro“. Ši knyga, kaip ir kitos, buvo įrišta turkio spalvos tymu, jos kampeliai elegantiškai aptaisyti auksu.

Seras Džefris atsargiai ištraukė knygą ir atsivertė. Jos puslapiuose buvo išpjauta trijų colių pločio ertmė. Ten gulėjo plieno ir žalvario raktas, tinkantis už durų stovinčios riešutmedžio spintelės spynai. Koldekotas atrakino spyną ir paėmė dėžutę iš antros lentynos. Tyliai šypsodamasis iškėlė iš jos sidabrinę Afroditės statulėlę.

– Prakeikti kvailiai, – tarė jis. – Pakanka tik truputį apsukti jiems galvas, ir lengvai išgausi ką tik nori.

ANTRAS

PRINCAS PAVALGĖ neapsakomai gausius pietus ir dabar virškino miegodamas bibliotekoje. Tolumoje elegantiškas Apolono pavidalo laikrodis auksuotu stovu, dovana iš Paryžiaus, išmušė penkias. Regentui snaudžiant, Frošas įvežė į biblioteką poliarinį lokį su zebrais ir pastatė netoli jo krėslo. Vokietis jau perprato, kad šeimininkas mąsto beveik taip pat kaip jis, ir aiškino šį faktą teutoniško kraujo giminyste.

Savaitgaliui buvo pakviesta keturiasdešimt svečių, kuriuos turėjo aptarnauti daugiau negu trys šimtai tarnų. Visi svečiai jau ilsėjosi savo apartamentuose, išskyrus lordą Olvenlį. Šis sėdėjo šiaurinėje svetainėje ir skaitė Viljamo Bekfordo gotikinį romaną „Vatekas".

Tam laikotarpiui mylimiausias princo architektas Džonas Nešas sustabdė Paviljono išorės apdailos darbus. Puikiai žinojo, kad regentas nemėgsta matyti jokių darbininkų, jie jam atrodydavo atstumiantys, tad jis mieliau įsivaizduodavo, kad visus darbus atlieka Malakos kinai.

Pusę šešių regentas pakirdo iš snaudulio, nusičiaudėjo ir pašaukė Hastingsą. Tarnas, stovėjęs už bibliotekos durų, įžengė vidun ir nusilenkė.

– Manau, eisiu pajodinėti, – tarė regentas.

– Bet oras netinkamas, jūsų aukštybe, ką tik pradėjo lyti.

– Ir ką?

– Na, drėgna, jūsų aukštybe. Drėgmė nemaloni.

– Nieko baisaus. Liepk pabalnoti mano kumelę.

– Leiskite man dar kartą maloniai jums priminti... lyja, jūsų aukštybe.

Princas, pasirėmęs alkūnėmis, pasikėlė gulimajame krėsle.

– Hastingsai, ar tu mane tyčia provokuoji?

– Ne, jūsų aukštybe.

– Tada liepk ją atvesti čia. Mažumėlę pajodinėsiu po rūmus. Ir atverk langus... įleisk gaivaus oro.

– Gerai, jūsų aukštybe.

TREČIAS

ADAMSAS NUSIPRAUSĖ, persirengė švariais drabužiais ir pro atvirą langą išlipo į sodą. Jam buvo sunku ištverti pernelyg gausią kinišką miegamojo puošybą. Atsidūręs lauke ėjo palei vakarinį fasadą, ten sodininkas genėjo miniatiūrines eglaites. Pamėgino jį užkalbinti, bet sodininkas nuleido galvą ir įsmeigė akis į žolę sau po kojomis.

– Kas atsitiko? – mandagiai paklausė Adamsas.

– Nieko, pone.

– Tai kodėl su manimi nekalbate?

– Nes, pone...

– Kodėl gi?

– Nes, pone, jūs – džentelmenas, o aš tik niekingas sodininkas.

Adamsas apėjo Paviljoną, apžiūrinėdamas nepaprastą gausybę puošmenų. Jį trikdė ir rūmų dydis, ir tai, kad šitokios daugybės žmonių gyvenimas aukojamas tarnauti vienam asmeniui. Apėjęs Paviljoną ratu, jis pasiekė pagrindinį vestibiulį, pro kurį pirmiau pateko į vidų. Paklausė liokajaus kelio ir leidosi jo lydimas ilgų koridorių labirintu.

Geltonojoje svetainėje spragsėjo ugnis, prie lango stovėjo aukštas aristokratiškos išvaizdos ponas ir uostė tabaką. Raumeningas, ilgų rankų ir kojų: aiškiai matyti, kad daugelis jo protėvių kartų gerai maitinosi. Pamatė įeinantį Adamsą ir laukė, kol kas nors juos supažindins. Amerikietis, nevaržomas anglų etiketo taisyklių, žengė artyn ir prisistatė pats.

Džentelmenas – lordas Solsberis – jau ketino atsakyti, bet staiga atsilapojo svetainės durys ir į kambarį įšuoliavo arklys, aukštai keldamas priekines kanopas.

Taip ant mylimiausios kumelės įjojo pats regentas.

– Ei, ei! – sušuko princas. – Hastingsai! Kur tu, žmogau?

Pasigirdo greiti žingsniai parketu bei kiniškais kilimais ir į svetainę įbėgo tarnas išraudusiu, dėmių išpiltu veidu.

– Klausau, jūsų aukštybe? – vos atgaudamas kvapą atsiliepė jis.

– Atnešk čia tą prakeiktą pakylą, kad galėčiau nulipti.

– Tuojau pat, jūsų aukštybe.

Hastingsui nė nespėjus apsisukti, atlėkė šeši liokajai, nešini tvirta medine pakyla su laipteliais vienoje pusėje. Pastatė prie arklio ir apglėbę regentą per vos aprėpiamą juosmenį atsargiai nukėlė jį ant žemės.

– Niekas geriau nepadeda virškinti, kaip truputis mankštos. Kaip manote, Solsberi?

– Visiškai teisingai, jūsų aukštybe.

Tarnas žengė į priekį ir pristatė Robertą Adamsą.

– Adamsas? Adamsas? Po šimts, kas tas Adamsas?

– Amerikietis, jūsų aukštybe.

– A, taip. Prisimenu, amerikietis. Nekantrauju kuo daugiau sužinoti apie Timbuktu. Gal būtų visai neblogai, jei pavyktų jį atkurti Vindzore. Pone Adamsai, ką jūs apie tai manote?

Adamsas nusilenkė princui, sykiu merkdamas akį ką tik įėjusiam Kočreinui.

– Manau, kad tai kvailiausia mintis, kokią tik man teko girdėti, – atsakė jis.

Regentas staiga atsigręžė ir prisimerkė.

Hastingsas ir Solsberis sustingo.

– Ką pasakėte?

– Tai, ką tik girdėjote.

Princas verte vėrė Adamsą žvilgsniu. Paskui staiga nei iš šio, nei iš to pratrūko griausmingai kvatotis.

KETVIRTAS

Didysis virėjas Antonenas Karemas nuo penktos valandos ryto triūsė virtuvėje, prižiūrėjo begalę parankinių. Napoleono parklupdymas buvo didžiulis šalies triumfas. Bet labiausiai iš to pasipelnė regentas, nes gavo progą pasigrobti Karemą iš imperatoriaus užsienio reikalų ministro Šarlio Moriso de Taleirano.

Virėjas, skonio meistras ir architektas, garsėjo tuo, kad puotos stalus puošdavo *pièces montées* – įmantriomis cukraus vatos, keptų saldėsių ir marcipano skulptūromis. Savo virtuvėje subtiliai maišė įvairius skonius ir spalvas, sudarinėjo tokius valgiaraščius, kokių kulinarijos žinovas regentas nebuvo regėjęs ir net įsivaizdavęs.

Prieš išvažiuodamas iš Londono į pajūrį Karemas sužinojo iš Hastingso, kad pakviestas Adamsas, ir liepė pagaminti ypatingą desertą. Jo sudedamosioms dalims pirkti buvo skirta šimtas

svarų: tai turėjo būti įmantriausias saldumynas iš visų, kiek virėjas buvo gaminęs.

Bendraudamas su svečiais regentas mėgo apsimesti išsiblaškęs, bet iš tikrųjų jo atidaus žvilgsnio neišvengdavo net menkiausia smulkmena. Mažai kas džiugino jį labiau, negu galimybė surengti spektaklį, teikiantį visiems malonumą.

Paviljono virtuvė buvo milžiniška, erdvi kaip pokylių salė, ji laikyta moderniausia iš visų tuo metu įrengtų. Joje buvo įtaisyti mechaniniai iešmai mėsai kepti, didžiuliai variniai palapines primenantys gaubtai karščiui sutraukti ir specialios ventiliacinės angos stoge, o vidury patalpos stovėjo trylikos pėdų ilgio garais šildomas darbastalis.

Ant sienų pakabinti už rankenų puikavosi gausybė varinių keptuvių ir puodų, jų blizgantys šonai atspindėjo lempų šviesą. Visur lakstė begalė parankinių, klusniai vykdančių įsakymus. O pats Antonenas Karemas sėdėjo galiniame kambaryje palinkęs prie popieriaus lapo ir piešė deserto, turėsiančio nustebinti princą, projektą.

Vakarienę įprastai patiekdavo septintą valandą, bet šį kartą regentas, persivalgęs per pietus, nurodė ją atidėti iki aštuntos. Mostelėjęs ranka į kumelę, liepė nuvesti ją į arklides, o pats išėjo persirengti.

Adamsas liko su Kočreinu ir lordu Solsberiu.

– Jums būtų ne pro šalį išmintingiau elgtis su mūsų šeimininku, – trumpai tarė aristokratas.

– Iš tiesų, Robertai, – pritarė jam Kočreinas, – neprotinga kritikuoti princo sumanymus.

Adamsas žingtelėjo atgal.

– Ar jūs man patariate prikąsti liežuvį?

– Visiškai teisingai, – atsiliepė Solsberis. – Juk jis regentas.

– Na, gal jums, anglams, metas atsikratyti karališkosios šeimos, – prarijęs užmestą jauką atsakė Adamsas. – Be jos jums būtų kur kas geriau. Prancūzijoje, man regis, padėtis gerokai pasitaisė, o ir mums už Atlanto tikrai nė kiek netrūksta karaliaus valdžios. Apsidairykite! Pasižiūrėkite, kokia begalė pinigų leidžiama šiems rūmams! Dešimties metų vaikui pakaktų proto taip nesišvaistyti.

Kočreinas sumosavo rankomis.

– Patarčiau elgtis mandagiau, pone Adamsai, – tarė Solsberis, staiga išsitiesęs. – Taip kurstyti prieš šalies valdovą labai neapdairu.

– Jei už tokias kalbas mane pasodins į Tauerį, tai labai gerai. Jūs pamiršote, kaip gyvena išnaudojami žmonės. Kada nors, kai nesipuikuosite kaip povai, išeikite apsidairyti aplink.

Į svetainę įpuolė Hastingsas.

Jam iš paskos Frošas ir būrys nešikų. Jiems liepta perkelti visą kolekciją į muzikos kambarį, kur orkestras ruošė nedidelę staigmeną princo svečiui amerikiečiui. Frošas lazdele parodė dramblį.

– Pirmiausia šitą, – įsakė, – paskui imkitės kitų. Gabenkite visus pagal dydį. Tik atsargiai, saugokite ratelius.

Vežamo didžiulio storaodžio dramblio ratelių dardėjimas stelbė nešikų niurnėjimą. Išvežus gyvūną, Hastingsas pakvietė visus tris ponus prisidėti prie svečių, susirinkusių pietinėje svetainėje. Įeidamas Adamsas pasirengė kautis.

Trisdešimt karščiausiai savimi susižavėjusių Anglijos didikų dirstelėjo į duris, norėdami įsitikinti, ar atėjo ne pats princas,

kurio laukė kiekvieną akimirką. Styginių instrumentų kvartetas prie lango maloniame kerpių spalvos užuolaidų fone griežė Hendelio *La Resurrezione*. Dauguma džentelmenų stovėjo, ponios labai tiesiai sėdėjo ant kėdžių, pagal specialų užsakymą pagamintų meistro Hervė ir aptrauktų dryžuotu geltonu šilku.

Hastingsas pristatė Kočreiną ir Adamsą pagyvenusiam ponui, mąsliai įsitaisiusiam priešais židinį: jis spoksojo į liepsnas prisimindamas laikus, kai negėlė kaulų, o akių nedrumstė giedravalkis.

– Sere Frederikai, norėčiau jums pristatyti poną Adamsą ir poną Kočreiną, jie abu susiję su Karališkuoju Afrikos komitetu.

Senas kareivis atitraukė akis nuo ugnies ir nužvelgė Adamsą nuo galvos iki kojų.

– Girdėjau apie jūsų pasakojimą, pone, – atsiliepė jis. – Neturėčiau to sakyti, bet mano anūkę, atrodo, visiškai pakerėjote. Jūsų vardas nenueina jai nuo lūpų.

– Ar ji pati buvo atėjusi pasiklausyti pasakojimo? – pasiteiravo Kočreinas.

– Taip. Nepraleido nė vieno karto. Ir mums tai nemenkas vargas, nes ją turi lydėti mano pusbrolis, buvęs ambasadorius Berlyne. Atrodo, jūsų kelionė visus labai sudomino.

– Nė nežinau, kodėl man skiriama tiek daug dėmesio, – atsakė Adamsas.

Seras Frederikas vėl įsižiūrėjo į ugnį.

– Priežastis man atrodo labai aiški, – atsakė. – Jūs, be abejo, turite geriausių ketinimų, bet netyčiomis įsivėlėte į varžybas ir, atrodo, stebinamai neišmanote jų taisyklių.

– Apie kokias varžybas jūs kalbate, sere Frederikai?

– Aišku, kokias – varžybas dėl Timbuktu. Juk tai kur kas daugiau, negu tik tolimo miesto pavadinimas. Tai simbolis vis-

ko, kas nepasiekiama – legendos, niekada neįgyvendinamos tikrovės. Žinoma, pone Adamsai, mūsų netobula aukštuomenė neturi apie jį jokio supratimo. Kad galėtų aiškiai matyti, žmogus juk turi būti beveik netekęs regėjimo.

– Ar norite pasakyti, kad nesukišote visų pinigų komiteto rengiamai ekspedicijai remti? – šyptelėjęs paklausė Adamsas.

– Cha, žinoma, ne! – atsakė seras Frederikas. – Jau verčiau pastatyčiau viską iki paskutinio penso, kad raišas šuo išmoks žongliruoti obuoliais.

Svetainė staiga nutilo ir visų akys greitai nukrypo į duris, kur stovėjo regentas su tarnu pašonėje.

– Sveikinu visus, mano brangieji draugai! – sušuko princas, ką tik išsimaudęs rožių vandenyje ir apsivilkęs puošnų raudoną, medalių prisagstytą mundurą, krūtinę įstrižai perrišęs juosta. – Man didžiulė garbė, kad atvykote į mano kuklią priebėgą, – iš tiesų neapsakoma garbė.

Princas įėjo į svetainę ir įsimaišė tarp svečių.

– Nė iš tolo neprilygsta savo tėvui, – sumurmėjo seras Frederikas.

– Turite galvoje – tam, koks *buvo* jo tėvas? – pataisė Kočreinas.

– Jo karališkoji didenybė gal ir pakrikusio proto, uždarytas Vindzore kaip paprastas kalinys, bet patikėkite manimi – jis visa galva aukštesnis už *šitą*.

Seras Frederikas linktelėjo galva į regentą, žvaliai liumpsintį per kambarį.

– Džentelmenai, visiems linkiu gero vakaro, – pasakė princas. – Kaip gaila, kad oras nelabai palankus, nes pasivaikščiojimas po apylinkes teikia daug malonumo.

Hastingsas žengė į priekį ir kažką sušnibždėjo princui į ausį.

– O, puiku! – tarė princas. – Džentelmenai, gal jau eisime vakarieniauti?

Pokylių salė buvo išpuošta šilko frizais, vaizduojančiais ištisų kartų Kinijos imperatorių rūmininkų gyvenimą ir apšviestais specialiai pastatytomis lempomis. Lubų kupolo pakraščiai puošti aukso ornamentais, ištapyti bananų lapais, o viduryje kabojo milžiniško dydžio sietynas, kurio apačioje šiepėsi ugnimi spjaudantis drakonas.

Tiesiai po sietynu salės viduryje stovėjo ovalus vakarienės stalas. Jis buvo padengtas keturiasdešimt vienam asmeniui, sidabrinius valgomuosius įrankius ponai Randelis ir Bridžas spėjo užbaigti vos prieš savaitę.

Gausybė tarnų pasitiko įėjusius svečius ir kiekvieną lydėjo į jam skirtą vietą.

Princas regentas įsitaisė stalo gale, krėsle, apmuštame skaisčiai raudona veršio oda. Prieš eidamas persirengti vakarienei, planą, kaip susodinti svečius, atidavė Hastingsui, kad šis išmoktų jį atmintinai.

Princui iš dešinės sėdėjo jo meilužė Hertfordo markizė, iš kairės – Robertas Adamsas. Regentas, mėgstantis ir gerai išmanantis neįprastus dalykus, amerikietį svečią laikė pačiu įdomiausiu iš visų. Kočreiną pasodino kitame stalo gale priešais serą Frederiką Ponsonbį ir ledi Pūl.

Ant krakmolytos akinamai baltos egiptietiškos medvilnės staltiesės puikavosi gausybė sidabro indų bei įrankių. Kiekvienam svečiui buvo padėta mažiausiai tuzinas įvairaus dydžio šakučių ir šaukštų, nuo mažulyčių iki labai didelių, ir tiek pat peilių, vienų aštrių, kitų bukų ar keistos formos. Taurių, taip pat

įvairaus dydžio, irgi stovėjo ne mažiau kaip po tuziną, ir visos jos iš Tutberio krištolo. Pietų servizas tamsiai mėlynas, auksiniais pakraščiais, gamintas Spoudo fabrike Stoke prie Trento.

Vos tik svečiai susėdo, padavėjai iškart pripylė pirmojo vyno – labai gerai atvėsinto *Muscadet*. Regentas gurkštelėjo ir pakvietė someljė. Šis pasirodė akimirksniu, ant kaklo tarsi medalioną pasikabinęs vyno degustacijos taurelę.

– Kaip pavadinsite šį bjaurų skystį?

Someljė susilenkė ir žengė žingsnį atatupstas, kad galėtų dar labiau susilenkti.

– *Muscadet de Sévre* iš La Šapel Ba Mero vynuogyno, jūsų aukštybe.

– Ar tikrai? Aš jo nė kiaulėms neduočiau. Tuojau pat neškite lauk!

– Be abejo, jūsų aukštybe.

Visiems pastatė naujas taures, o neįtikusį *Muscadet* skubiai išnešė ir išpylė į srutų duobę.

Princas bedė pirštu į valgiaraštį, įmantriai surašytą juodu rašalu.

– Tikiuosi, valgiaraštis jums įtiks, pone Adamsai, – tarė.

– Dėkoju, neabejoju, kad įtiks. Tik aš jo neperskaitysiu.

– Kas nors negerai akims, ar ne?

– Ne, jūsų aukštybe. Aš nemoku skaityti.

Regentas iškėlė valgiaraštį aukštyn.

– Pradžioje mums patieks dvidešimt užkandžių pasirinktinai – *Les profiterolles de volaille à la moderne, Le* sauté *de poulardes à la d'Artois* ir *Les côtelettes de lapereaux en lorgnette.**

* Naujoviški paukštienos profitroliai, Artua kepti kaplūnai *ir* apskriti triušienos kepsneliai (*pranc.*).

Paskui patieks *Les bécasses bardées, Les sarcelles au citron, Les gelinottes, Le dindonneau**, o jau tada saldieji patiekalai.

Plačiai išplėtęs akis Adamsas pasilenkė ir paėmė taurę *Château Lafite*, kurio ką tik įpylė padavėjas.

Ir pakėlė.

Salė nuščiuvo, visos akys susmigo į ranką, laikančią krištolo taurės kojelę. Sėdintis iš kairės lordas Olvenlis atsikrenkštė, kostelėjo ir galva linktelėjo į taurę.

– Negalima gerti, kol princas nepradėjo! – sušnypštė jis.

Regentas suplojo delnais.

– Puiku, puiku! Ponas Adamsas – vienintelis mano per dvidešimt metų sutiktas žmogus, pasirengęs parodyti bent kiek drąsos.

Svečiai sėdėjo tylėdami, nesuvokdami, ar regentas tūžta, ar juokauja.

– Norėčiau paskelbti tostą! – šūktelėjo šis. – Tostą amerikiečio draugo, pono Adamso iš Timbuktu, garbei!

Svečiai nenoriai paėmė taures ir nugėrė šiek tiek *Médoc*.

– Na, o dabar, – prakalbo regentas, patogiai atsilošęs krėsle, – prašau man papasakoti, pone, kokios mados vyrauja Timbuktu?

– Mados?

– Na taip, pavyzdžiui, kokios tenykščių žmonių šukuosenos? Ar jie dar tebedėvi pudruotus perukus?

– Perukus?

– Taip, pone, – paslaugiai patvirtino regentas. – Nė kiek ne-

* Kepti perkūno oželiai, apvynioti lašinių griežinėliais, kryklės su citrina, jerubės ir kalakutiena (*pranc.*).

abejoju, kad mus visus kamuoja troškimas gauti tokios vertingos informacijos.

Adamsas gurkštelėjo vyno. Pažvelgė į dešinę, į pusiaugula įsitaisiusį princą su taure rankoje, paskui į kairę, į aristokratus, susėdusius prie stalo.

Ranka nusišluostė lūpas.

– Man ten nelabai rūpėjo mados, jūsų aukštybe.

– Varge tu mano, – atsiduso princas. – O aš taip tikėjausi bent šį tą sužinoti.

Hertfordo markizė paglostė ant kelių įsitaisiusį šviesaus plauko terjerą.

– Papasakokite mums, pone Adamsai, kas gi jus ten domino tame Timbuktu?

– Man labiausiai rūpėjo iš ten pabėgti, ponia. Kuo greičiau pabėgti.

Olvenlis vėl atsikrenkštė.

– Gal būsite toks malonus ir mums papasakosite, pone, – lėtai ištarė jis, – kaip jums pavyko pasiekti Timbuktu, jei to nesugebėjo mūsų garsusis ponas Parkas? Kokio metodo laikėtės?

– Metodo?

– Taip, pone, koks buvo jūsų metodas?

Ir vėl prieš atsakydamas Adamsas gerokai pamąstė. Paskui, žvelgdamas Olvenliui tiesiai į akis, atsakė:

– Mano metodas – vergija.

– Vergija? – tarsi aidas pakartojo ledi Askvit, sėdinti Olvenliui iš dešinės. – Kaip nepaprastai keista!

– *Keista?*

Lordas Ekseteris pakėlė taurę.

– Už vergiją!

– Tikras nusikaltimas buvo ją uždrausti! – pareiškė Ekseteriui iš dešinės sėdintis lordas Grevilis, kuris didžiavosi tuo, kad jau šešios jo giminės kartos nedirbo jokio darbo.

– Gryniausias nusikaltimas! – garsiai pakartojo Olvenlis.

– Padorus, tinkamas darbas, – šyptelėjusi pritarė ledi Askvit.

Adamsas nužvelgė užstalę negalėdamas patikėti.

– Prekyba vergais – neapsakomai baisus dalykas! – šaltai ištarė jis, pakilęs iš vietos. – Jūsų neišmanymas atrodo tiesiog juokingas!

Svečiai sužiuro į amerikietį, paskui į regentą, laukdami, ką šis pasakys. Bet jis tylėjo, tad teko vėl susidomėti Adamsu. Buvo girdėti lėkščių tarškėjimas: padavėjai, mikliai vaikščiodami aplink stalą, nešiojo sriubą – *potage de mouton à l'Anglaise**, apibarstytą svogūnų laiškais.

Adamsas tebestovėdamas ranka persibraukė plaukus.

– Tik tas, kurio riešai juto antrankių svorį, kuriam teko badauti, kęsti smūgius ir būti pardavinėjamam kaip galvijui, iš tiesų gali suprasti, ką reiškia žodis „vergas". – Lordas Olvenlis dirbtinai nusišypsojo ir mėgino kažką sakyti, bet Adamsas jį nutraukė: – Jūs, kurie čia sėdite puošnioje salėje, valgote puikų maistą, esate lepinami kaip kišeniniai šunyčiai, kaip jūs galite suprasti... suprasti tikras kančias, baimę ir vargus. Siaubą regėti, kaip jūsų draugams nei iš šio, nei iš to nukerta galvą. Persipjauti savo paties venas, stengiantis numalšinti tokį troškulį, kokio jūs niekada gyvenime nejusite!

---

* Angliška avienos sriuba (*pranc.*).

Jūs tyčiojatės, kad esama krikščionių vergų – baltųjų vergų, tai, žinoma, nusikaltimas, kurį visi smerkiame. Bet yra ir kitokių – tai pagonys čiabuviai, jėga ištempiami iš trobelių Afrikoje, sukaustomi grandinėmis ir gabenami į tolimas šalis... jums atrodo, kad taip tramdomi laukiniai. Nesvarbu, ar jie juodi, balti ar geltoni – kam rūpi odos spalva?

Nebesitvardydamas lordas Ekseteris bedė pirštu į Adamsą.

– Kamgi gyvena negras, pone, jei ne dirbti?

Adamsas sušnarpštė pasibjaurėjęs draugija.

– Juslės, kraujas, protas, – atsakė įtemptu balsu, – neturi spalvos. Žmogus yra žmogus. Nesvarbu, kokie jo drabužiai, kaip jis elgiasi, kokia jo kalba ir kokie siekiai. Svarbiausia tai, kas viduje.

Taip, aš amerikietis, ir dar neraštingas amerikietis, nežinau, kuria šakute kada naudotis, neišmanau jūsų etiketo ir jūsų papročių. Galite juoktis iš manęs, galite niekinti mano šalį, bet nežeminkite savęs nuoširdžia pagarba vergijai!

– Tai bent, – juokaudamas ištarė priešais Adamsą sėdintis lordas Rotermiras. – Nusiraminkite, pone! Įspėju: būtų ne pro šalį atsižvelgti į draugiją, kurioje esate.

– Kaip tik taip aš ir elgiuosi!

Regentas nugėrė vyno, pastatė taurę ant stalo ir ėmė ploti.

– Bravo! – sušuko jis, paskui pakartojo: – Bravo, pone Adamsai! O dabar, pone, malonėkite sėstis ir pasidžiaugti mūsų laukiančiais Epikūro vertais malonumais.

PENKTAS

Alta Templis brolija dar kartą susirinko dešimtame name į neeilinę sueigą. Pirmasis iš džentelmenų atvyko kiek po dešimtos. Jį sutiko Haris Tornlis, kuriam apie susirinkimą pranešė tik tą dieną popiet. Haris buvo sutaręs vakare aplankyti senutę tetą Roderio Prieplaukos gatvėje ir su ja pavakarieniauti. Iš pažiūros atrodė mandagus kaip visada, bet sielos gilumoje nerimavo.

Devintą dvidešimt penkios uždegė žvakes, visi brolijos nariai jau buvo susirinkę ir stovėjo ratu su gobtuvais ant galvų.

Mokytojas nusilenkė mokiniams ir ištarė įprastus sveikinimo žodžius. Baigęs priėjo prie žemo altoriaus, pastatyto rato viduryje. Ant jo stovėjo *Alta Templis* statulėlė, dubuo kiaulės kraujo ir gulėjo peilis ilga rankena. Pačiupęs peilį jis nusimetė gobtuvą. Pamerkė dešinės rankos pirštus į kraują ir išsitepė juo skruostus ir prakaituotą kaktą.

– Broliai, atėjo metas nutraukti uždangą, – tarė jis. – Ženkite priekin ir būsite patepti.

Mokiniai po vieną ėjo prie altoriaus, nusismaukę gobtuvus, o seras Džefris Koldekotas, jų Mokytojas, tepė jų veidus kiaulės krauju. Paženklinęs paskutinį mokinį abiem rankomis suėmė dubenį ir išgėrė likusį kraują.

– Tas, kuris mums rūpi, šiandien yra Braitone, – rūgščiai pasakė. – Apsuptas gaujos puspročių. Bet jo dienos suskaičiuotos. Smėlis baigia išbyrėti. Ir kai iškris paskutinė smiltelė, ši absurdiška regentystė paskęs užmarštyje – tada prasidės mūsų darbas.

Koldekotas prisiartino prie žvakės, pažymėtos raide *omega*. Pirštais užspaudė liepsną ir palietė jais savo sučiauptas lūpas. Prieš trejus metus prasiskverbęs į *Alta Templis* broliją seras

Džefris įvedė naujas apeigas. Slapta didžiavosi savo išradingumu. Paaukojęs šiek tiek laiko ir pastangų, jis galiausiai sugebėjo kiekvieną brolijos narį palenkti savo tikslams.

– Nuvertus regentą, – ištarė jis, – iškils Jorko hercogas ir bus atšauktas aktas, kuriuo pasityčiota iš mūsų sąjungos. Nepraeis nė mėnuo, ir milžiniški turtai, kuriuos surinkome iš investuotojų, bus paleisti į darbą – pradės veikti mūsų planas. Mes jau arti, broliai, šiek tiek kantrybės, nes mes jau visai arti.

– Mokytojau, – paklausė vienas iš mokinių, – o kaip laivynas?

– Planai jau parengti, broli, finansai sukaupti: keturiasdešimt vergus plukdančių laivų skros Atlantą skersai ir išilgai, gabendami besielius darbo įrankius iš Afrikos džiunglių į mūsų plantacijas vakaruose.

– O kaip vergų perkėlimo postas, Mokytojau?

– Tuo irgi pasirūpinta: skirti pinigai, Tobage nupirktos plantacijų žemės, baigti rengti naujų vergų perkėlimo dokų abiejose Atlanto pusėse planai.

Seras Džefris vėl priėjo prie altoriaus, paėmė peilį ir pirštais perbraukė jo ilgus kaltinius ašmenis.

– Broliai! – sušuko jis. – Netrukus išauš *Alta Templis* diena!

ŠEŠTAS

Pavalgiusios damos pasišalino lošti visto, o džentelmenai perėjo į muzikos salę. Iš visų svečių tik Kočreinas su Adamsu atkreipė dėmesį į prašmatnią ir gausią puotą. Visiems kitiems panašūs gastronominiai malonumai buvo įprastas daiktas: alkis – vienas iš tų pojūčių, kurių jie niekada nepatirs.

Frošas išėjo iš muzikos salės prieš pat ateinant svečiams. Išdėstė kolekciją naujoviškai – keliais koncentriškais ratais. Nuolatinis princo orkestras jau sėdėjo rytiniame salės gale, jiems už nugarų tarsi auksinių bambukų miškas kilo dailių naujų vargonų vamzdžiai.

Ore smarkiai kvepėjo apelsinžiedžiais. Regentui šiek tiek pritrūko oro, tad jis atpalaidavo kaklaskarę ir banginio ūso korsetą. Hastingsas palydėjo princą iki žemo odinio krėslo, ir šis galėjo patogiai išsitieseęs užkelti skaudamas kojas ant žąsų pūkų pagalvių. Podagra vis stiprėjo ir vakarais paprastai sukeldavo nemenkų skausmų.

Kočreinas nusivedė Adamsą toliau nuo kitų svečių baimindamasis, kad šis vėl nepratrūktų. Lordai Ekseteris ir Olvenlis prisiartinę prie princo ėmė su juo šnekučiuotis. Abudu tikėjosi kaip nors įtikinti regentą pasmerkti amerikietį. Ekseteris pradėjo kalbą apie kolonijas neabejodamas, kad šios kibirkšties pakaks princui įžiebti.

– Neapsakomai gaila, jūsų aukštybe, – įsiteikdamas tarė jis, – kad mes netekome Amerikos, nes jo karališkajai didenybei taip patiko visi tie begaliniai kraštovaizdžiai.

Princas pasikėlė ant skaisčiai raudonų pagalvių ir suraukė kaktą.

– Tėvas labiau vertino suvaržymus, ne laisvę, – atsakė jis. – Jei jis būtų ir toliau elgęsis kaip tinkamas, anglų ausims žodis „reformos" dabar būtų nepažįstamas, o visi afrikiečiai iki šiol būtų sukaustyti grandinėmis.

– Ir tai būtų visai neblogai, mes juk jau kalbėjome, – šypsodamasis sušnibždėjo Olvenlis.

– Pone Adamsai, – garsiai pašaukė princas, – ar nenorėtumėte prisidėti prie mūsų? Hastingsai, paduok kėdę!

Robertas Adamsas apsigręžė ir priėjo prie princo, lanku apsukdamas didžiulį dramblį.

– Papasakokite man apie Ameriką, – paprašė regentas. – Norėčiau apie ją išgirsti iš žmogaus, kuris žino, ką šneka.

Prie regento pastatė kėdę lenktomis kojelėmis, bambukų vytelėmis apipintu geležiniu rėmu. Adamsas atsisėdo tiesia nugara tarsi parade.

– Ką norėtumėte sužinoti apie Ameriką?

– Kaip ji atrodo?

Adamsas tylėdamas pažvelgė sau į kelius.

– Amerika – tai šalis, kurią palietė Dievo ranka, – ištarė jis užsimerkdamas. – Jos pievos driekiasi nuo vandenyno pakrantės iki pasaulio galo ir primena svajonę. Vasaros pabaigoje javų laukai banguoja mylių mylias, ir visi gyventojai – vyrai, moterys, vaikai – kerta jų auksines varpas. Tuos gyventojus, visus jos žmones, – lėtai ištarė Adamsas, – įkvepia laisvės ir pareigos jausmas bei tvirtas žinojimas, kad už sunkų darbą bus atlyginta. Visi žmonės lygūs, kiekvienam augančiam vaikui įdiegiamas tikėjimas, kad pasirengusiam garbingai kovoti ir stengtis atviri visi keliai.

Regentas pajudino kojas, kad mažiau skaudėtų.

– O ką veiksite grįžęs į Ameriką, pone Adamsai?

– Įsikursiu su žmona, susirasiu darbą ir auginsiu vaikus.

– Ar grįšite į Afriką?

Adamsas sustingo, paskui sunkiai nurijo seilę.

– Mano didžiausia svajonė – vėl nugrimzti į nežinomybę, iš kurios trumpam iškilau, jūsų aukštybe, – atsakė jis

SEPTINTAS

Išvykę iš Braitono, Kočreinas su Adamsu po dviejų dienų grįžo į Laivyno gatvę, kur patogiai įsitaisė ir Ričardas Florensas. Per savaitgalį jis išgėrė dėžę rūšinio portveino, kurį Kočreinui testamentu paliko dėdė Henris, žuvęs prie Vaterlo.

Tą drėgną vakarą lijo ir pūtė šiaurės vėjas. Florensas tebebuvo toks girtas, kad nepajėgė atsikelti iš lovos, tad abu draugai išėjo vakarieniauti pas ponią Pots – valgė keptos veršienos su bulvėmis ir užgėrė buteliu slyvų trauktinės. Pakeliui iš Braitono jie beveik nesišnekėjo. Kočreinas nerimavo dėl savo skolų ir dėl to, kad kažkas nori jį nužudyti. Be to, jam nepatiko, kad būsto kaimynas pakvietė čionai apsistoti savo tėvynainį.

Po vakarienės jis išėjo į Kemelford Hauzą nunešti laiško vikontui Forteskju. Laiške rašė, kad komiteto pirmininkas pasamdė galvažudį, norėdamas susidoroti su juo ir Adamsu.

Amerikiečiai ilgai laukė, bet Kočreinas negrįžo.

Rytą Adamsas pasibeldė į miegamojo duris, bet atsakymo nesulaukė. Įkišęs galvą nustebo, pamatęs tuščią, neliestą Kočreino lovą. Mažoje svetainėje ant grindų knarkė Florensas, prie jo galvos stovėjo portveino butelis, sklidinas atšalusio šlapimo.

Adamsas laukė visą rytą iki pat popietės, tačiau Kočreino nebuvo. Prisiminęs sero Džefrio sąlygą, kad bent vieną dieną neatėjęs pasakoti neteks teisių į kelionę namo, apsirengė, užsimetė paltą ir per Ladgeito kalvą nužingsniavo į komitetą.

Klausydamasis, kaip gaudžia Šv. Pauliaus katedros varpai, Adamsas susimąstė apie anglus. Jiems be galo rūpi Timbuktu

lobiai, svarstė jis, nors iš tiesų jie daug turtingesni, tik to nesuvokia.

Ant komiteto pastato laiptų Adamsas sutiko Folkirką.

– Ar ponas Kočreinas jau atvyko? – skubiai paklausė.

– Ne, pone, jo čia nėra.

– Tikrai?

– Visiškai tikrai, pone Adamsai.

– O pirmininkas?

– Jis komitete nuo šeštos valandos ryto, pone, tik siaubingai piktas.

Peržengęs slenkstį, Adamsas nusivilko paltą ir patraukė į Kočreino kabinetą. Jame buvo šilta: parankinė, gyvenanti pastato viršuje, palėpėje, pakūrė ugnį.

Ant stalo gulėjo pluoštas violetiniu kaspinu perrištų popierių. Adamsas juos paėmė ir įkvėpė gėlių vandens aromato.

– Byte, – garsiai ištarė, – kaip galėjai jį taip sužlugdyti?

Į duris pabeldė.

Tai buvo Folkirkas.

– Seras Džefris jus kviečia, pone. Jis laukia savo kabinete.

Adamsas numetė laiškus ant stalo ir netrukus jau stovėjo priešais komiteto pirmininką.

– Tikiuosi, Braitone buvo įdomu, pone Adamsai.

– Labai.

– O ponas Kočreinas? Kur jis šiandien?

– Aš jo nemačiau. Vakar jis negrįžo po vakarienės.

Koldekotas pasėmė žiupsnelį tabako.

– Be pono Kočreino, – ištarė jis, – jūs nebaigsite pasakojimo, o mes, deja, negalėsime sumokėti už jūsų kelionę namo. Apmaudu, pone, be galo apmaudu.

AŠTUNTAS

Seras Džozefas Benksas savo namuose Soho aikštėje skalavo dantenas raminančiu *cantharides* antpilu. Vaistai buvo paruošti iš bekvapio skysčio, kurį poruodamasis ant nugarėlės išskiria ispaninis skaudvabalis. Gydymas pasirodė labai skausmingas, bet jo veiksmingumą labai gyrė Benksų namuose viešintis bavaras gydytojas ir vaistininkas daktaras Liudvigas fon Pfafmanas.

Gydytojas, kurio darbai vos prieš metus patraukė sero Džozefo dėmesį, sulaukė gausybės gerbėjų ėmęsis gydyti sifilį gyvomis varlėmis ir gyvsidabriu.

Praėjusią savaitę Benksas nusivedė svečią į viešą skrodimą Albemarlio gatvėje. Abu vyrai trokšte troško medicinos žinių ir labai domėjosi medicinos bei mokslo tyrimais.

Rytą po pusryčių daktaras fon Pfafmanas atsiprašydavo šeimininkų ir užsidarydavo savo kambaryje, kur atliko anatominius žmogaus akies sandaros tyrimus. Jis kūrė naują metodą, kaip pūsti stiklo burbulus su nupiešta akies rainele, kad būtų galima įstatyti akliesiems į tuščią akiduobę.

Po pietų juodu su seru Džozefu vykdavo pasivažinėti atvira puskariete, net jei lydavo. Fon Pfafmanas buvo įsitikinęs, kad judėjimas pirmyn stimuliuoja smegenis, o drėgmė padeda vėsinti karštį, kylantį, pasak jo, „suaktyvėjus kranialinės srities veiklai". Daktaras tvirtino, jog iš tiesų mąstyti įmanoma tik judant greitai, ne pėsčiomis.

Seras Džozefas greit apsiprato su savo garbaus svečio įpročiais ir pokalbius su juo laikė neprilygstamais. Paminėjus bet kokią temą netrukus paaiškėdavo, kad daktaras fon Pfafmanas yra skaitęs viską, kas apie tai parašyta anglų, vokiečių, lotynų ir

graikų kalbomis. Dažnai pasirodydavo, kad pagrindinę teoriją šiuo klausimu yra paskelbęs ne kas kitas, o pats daktaras.

Kočreinui dingus, kitą dieną Benksas ir Liudvigas fon Pfafmanas po pietų klajojo gatvėmis aplink Šv. Pauliaus katedrą ir seras Džozefas staiga prisiminė Karališkąjį Afrikos komitetą ir nepaprastą amerikiečio pasakojimą. Tad paliepė vežikui tuojau pat sukti į Senąjį getą, tikėdamasis dar spėti jo pasiklausyti.

Sėkmė lėmė, kad Benkso puskarietė sustojo prie komiteto kaip tik tuo metu, kai vidun pradėjo rinktis aukštuomenė. Liokajaus įkeltas į savo krėslą seras Džozefas, stumiamas bavaro mokslininko, nuriedėjo ilgu koridoriumi.

Didinga biblioteka jo gale jau buvo artipilnė.

Robertas Adamsas tarp klausytojų pastebėjo Klarą Forteskju. Paskubomis priėjo prie jos ir paklausė, ar vakar vakare Kočreinas nebuvo užėjęs į Kemelford Hauzą.

– Ne, pone Adamsai, man labai gaila, tačiau turiu pasakyti, kad nebuvo, – atsakė ji, ranka nervingai paliesdama plaukus. – Mano tėvas visą vakarą buvo namie, tačiau jo neaplankė joks svečias.

– Tai kur jis galėtų būti?

Klara papurtė galvą.

– Paklausiu tėvo, – atsakė ji, – gal ponas Kočreinas jam parašė, kaip sakote.

Adamsas apsigręžė ir apžvelgė biblioteką.

– Tiesiog nežinau, ką daryti, – tarė jis. – Be Saimono negaliu pradėti pasakojimo. Koldekotas tik ir laukia dingsties suabejoti mano pasakojimu.

Klaros nerimastinga išraiška dingo.

– Šį tą sumaniau, – plačiai nusišypsojusi tarė ji.

Nuskubėjusi prie sero Džozefo Benkso kažką pakuždėjo jam į ausį. Netrukus atbėgo atgal prie stovinčio Adamso.

– Išgelbėjimas rastas, – nušvitusiu veidu ištarė ji. – Galiu jus užtikrinti, kad seras Džefris Koldekotas nedrįs atsakyti serui Džozefui, kai šis pasisiūlys užrašyti jūsų pasakojimą.

DEVINTAS

Serą Džozefą Benksą atvežė prie stalo, prie kurio Kočreinas pirmiau užrašinėjo pasakojimą. Priešais padėjo nusmailintą žąsies plunksną, rašalo ir šūsnį prirašytų popieriaus lapų. Jis užsidėjo ant nosies pensnė ir peržvelgė paskutinį teksto puslapį.

Klausytojams nuščiuvus, Adamsas stojo į įprastą vietą.

– Atrodo, pasakojote apie laisvės skonį, pone Adamsai, – ištarė Benksas švepluodamas, nes liežuvis kliuvo už naujų prancūziškų dantų.

– Dėkoju, sere Džozefai, pasakojau, kaip gardžiavausi milžiniškais stručio kiaušiniais ir kaip pagaliau pasiekiau kaimą, vardu Vadi Nūnas.

Priėjau prie jo iš pietų; pavakario saulė klojo ant žemės ilgus šešėlius. Kai priėjęs arčiau pamačiau dar daugiau trobelių, supratau, kad man pavyko pereiti didelę dykumos dalį. Užplūstas jausmų padėkojau Viešpačiui už išgelbėjimą. Tada pastebėjau iš vienos trobelės rūkstančius dūmus. Negaišdamas nuėjau prie jos.

Iš vidaus išbėgusi kokių penkerių metų mergaitė staiga pastebėjo mane. Ir sustojo tarsi įbesta. Atrodo, mudu visą amžinybę žiūrėjome vienas į kitą – mergytė, išgąsdinta pusnuogio krikščionio vaizdo, o aš džiūgaudamas, kad matau kitą žmogų.

Po kiek laiko ji giliai įkvėpė oro ir šaižiai tarsi laukinis žvėrelis suklykė. Po akimirkos trobelės duryse pasirodė vyras su peiliu rankoje. Šoko bėgti prie manęs. Ištiesiau rankas, pasirengęs apsikabinti žmogų, savo draugą. Bet jam draugystė nerūpėjo. Užlaužęs man rankas už nugaros, surišo jas odos raiščiu.

Nuvilko mane prie savo trobelės durų ir spyriu parvertė ant žemės. Žmona pašaukė kaimynus ateiti pasižiūrėti naujos, netikėtos jiems tekusios dovanos.

Ir aš vėl tapau vergu.

Vėliau tą popietę vyras nusitempė mane į Vadi Nūno centrą, kur vyko pats vergų turgus. Iš visų apylinkių ten susirinko vergvaldžiai, skatinami godulio ir tikėdamiesi gerai parduoti prekes.

Naujasis mano šeimininkas pakeliui stabčiojo pasišnekučiuoti su draugais ir pasigirti, kaip netikėtai mane įgijo. Pasinaudodamas jo šnekumu prisėdau pailsėti po akacija. Sėdėjau, vaitodamas dėl savo padėties, ir staiga išgirdau silpną balsą.

Iš nuosilpio man pasirodė, kad kažkas mane šaukia vardu: „Robertai? Robertai? Ar tai tikrai tu?"

Apsižvalgiau.

Nepamačiau nieko, tik labai išsekusį vergą. Užsimerkiau ir vėl pasinėriau į atsiminimus. Bet balsas neatlyžo: „Tai aš, Robertai, nejau manęs nebepažįsti?"

Vėl atsigręžiau.

Vergas priėjo arčiau, jo mėlynas akis nuo manųjų skyrė gal keli coliai. Jau ketinau ką nors sakyti, bet jis ištarė: „Aš Saimonas Dolbis, „Čarlzo" kapitono padėjėjas."

Tarsi pora iškaršusių senolių mudu prislinkome vienas prie kito, apsikabinome ir apsiverkėme. Neilgai trukus Dolbis tarė: „Manėme, kad tu nebegyvas."

„*Manėte?* Kiek jūsų yra?“

„Dar Niušemas ir Klarkas, abu gyvi. Eime su manimi, nuvesiu pas juos.“

Šeimininkas tebeplepėjo su kitu vergvaldžiu, tad nusekiau paskui buvusį draugą jūrininką į kitą plataus akacijos šešėlio pusę, kur tupėjo mūsų bičiuliai. Valandėlę pamiršome savo vargus, džiaugdamiesi susitikimu. Mus visus apėmė neapsakomas džiugesys, apie kurį šiame žiauriame pasaulyje jau buvome visai pamiršę.

Man susiruošus klibinkščiuoti atgal pas šeimininką, kad nesulaukčiau bausmės už pabėgimą, Dolbis prakalbo.

„Mūsų šeimininkas čia atvyko vergų, – pasakė. – Ana tas, vienakis. Pasistenk atrodyti stipresnis, ir jis tave nusipirks. Jis žino, kad krikščionis vergus išperka konsulas Mogadore, ir taip trokšta lengvai gaunamo pelno, kad įsigijo mūsų kiek tik leido išgalės.“

Sutemus šeimininkas mane nuvedė į plūktą aikštelę, kurioje vyko vergų varžytynės. Jei būčiau buvęs stipresnis, būčiau smogęs ir pabėgęs: taip tūžau vėl paimtas į vergiją. Tačiau buvau toks nusilpęs, kad vos įstengiau pastovėti ir visai neturėjau jėgų.

Dolbis šūktelėjo, ragindamas rodytis kuo geriau, ir su dviem bičiuliais įkalbinėjo savo šeimininką atkreipti į mane dėmesį. Tikriausiai atrodžiau visai pasigailėtinas. Vis dėlto Dolbio ir kitų dviejų mano draugų pastangomis vienakis šeimininkas du kartus suplojo delnais – tai buvo ženklas, kad mane perka. Susmukau ant žemės, verkdamas iš džiaugsmo, kad vėl būsiu drauge su bičiuliais.

Adamsas patylėjo, laukdamas, kol artrito susukta ranka seras Džozefas spės viską užrašyti. Biblioteką gaubė tyla, tik buvo girdėti, kaip šiurkščiai dreskia popierių žąsies plunksna.

– Prašau tęsti, pone, – paragino Benksas, vėl pavilgęs plunksną į rašalą. – Aš rašau ne taip mikliai, kaip ponas Kočreinas, bet galiu jus užtikrinti, jog ištverme man niekas neprilygs.

Padėkojęs serui Džozefui, Adamsas pasakojo toliau.

– Pirmosiomis savaitėmis pas naują šeimininką, – tęsė jis, – naudojausi bičiulių siūloma pagalba. Jie pasirūpino, kad po didžiojoje Sacharoje iškentėtų nepriteklių atgaučiau jėgas. Kiekvieną vakarą Dolbis ir kiti dalijosi su manimi koše, atkakliai reikalavo viską suvalgyti primindami, kad aš dėl jų padaryčiau tą patį. Dienos bėgo, aš stiprėjau, ir drauge su grįžtančiomis jėgomis mane užplūdo nenumaldomas troškimas pabėgti.

Mūsų šeimininką, niūrų žmogų, Vadi Nūne labai gerbė. Atrodo, kiti vergų šeimininkai sekė jo pavyzdžiu. Sužinojau, kad jų pagarbą jis pelnė kartą plikomis rankomis išplėšęs krikščioniui iš krūtinės širdį ir numetęs ją suėsti šakalams, kas naktį apsupantiems kaimą.

Čia gyveno gal dvidešimt jūrininkų iš sudužusių laivų. Kai kurie neįtikėtinai išsekę, įdubusiomis akimis, išsišovusiais šonkauliais. Dauguma susitaikė su neišvengiama mirtimi. Kai kurie jos net laukė, nes tikėjosi pagaliau išsivaduoti iš pasibaisėtinos vergovės.

Iš visų mano ten sutiktų vergų didžiausią pasigailėjimą kėlė moteris vardu Francėska. Kilusi iš Venecijos, dvidešimties metų, bet po trijų vergijos vasarų atrodė gerokai vyresnė. Laivą, kuriuo ji plaukė per Vidužemio jūrą, baisi audra išmetė ant Afrikos krantų. Visiems išlikusiems gyviems vyrams maurai nurėžė galvas ten pat paplūdimyje, kai tik juos rado. Bet Francęską, moterį, jie paliko gyvą, taip prasidėjo jos neapsakomos kančios.

Šeimininkas prievartavo ją bjauriausiais ir smurtingiausiais būdais. Tą patį daryti skatino ir savo brolius, ir praėjus tam tikram laikui ji pagimdė sūnų. Nebūdamas tikras, kas yra vaiko tėvas, ir puikiai žinodamas, kad Frančeska neišsižadėjo savo tikėjimo, šeimininkas išnešė kūdikį į dykumą ir užgesino jo gležną gyvybę.

Kitą savaitę į Vadi Nūną atvyko pirklys. Aukštas, stambaus sudėjimo, neįprastai geros kokybės turbanu. Mes su Dolbiu ir kitais vergais buvome prisėdę atsipūsti nuo darbo; jis priėjo ir pasisveikino su mumis. Visų mūsų nuostabai, laisvai kalbėjo angliškai. Pasakė esąs vardu Abdul Malikas, „Dievo tarnas", bet gimęs kitados Prancūzijoje ir krikštytas Morisu Truinu. Jo laivas – iš Liverpulio plaukusi brigantina, vardu „Montesuma" – sudužo prieš dvylika metų.

„Atsižadėkite savo tikėjimo, – pašnibždomis patarė mums, – ir maurai jus pradės laikyti savo broliais. Duos šautuvą, žmoną ir dovanos laisvę."

„Aš *niekada* neatsižadėsiu savo tikėjimo, – atsakiau, – net jei tai būtų vienintelis būdas pasprukti iš šio pragaro."

„Tada tu kvailys, – pasakė prancūzas, – ir netrukus mirsi. Smėlis sugers tavo kraują, o kūną sudraskys alkani šunys."

Jam nuėjus, sukviečiau kitus.

„Jei galėtume nusiųsti konsului į Mogadorą žinią apie tai, kad esame pakliuvę į nelaisvę, – pasakiau, – turėtume galimybę būti išpirkti."

Niušemas, niekada nepasižymėjęs optimizmu, priminė, jog neturime nei popieriaus, nei rašalo.

„Aš turiu skiautelę popieriaus, – atsiliepė Klarkas. – Ji mažytė, tačiau turėsime išsiversti ir su tokia."

„Bet rašalo nėra“, – pakartojo Niušemas.

Ant žemės gulėjo sulinkusi laivo vinis. Paėmiau ją ir persirėžiau ranką.

„Štai tau rašalas, – pasakiau, – jo yra kiek nori.“

Dolbis paėmė šakelę, perlaužė pusiau ir padirbo rašymo lazdelę.

„Ką rašyti?“ – paklausė.

Atsikrenkščiau.

„Jūsų ekscelencija, – pradėjau, – mes esame krikščionys, patekę į vergiją ir laikomi Vadi Nūne, praradę paskutinę viltį. Mūsų laivas, brigas „Čarlzas“, sudužo prie laukinės Afrikos krantų. Vardan tų ryšių, kurie sieja visus žmones, vardan kraujo giminystės ir visko, kas jums brangu, meldžiame atsiųsti pinigų mums išpirkti.“

Atsitiko taip, kad per kitą pilnatį kaimą vėl aplankė pirklys. Nugirdome, kaip jis pasakė ketinąs keliauti prie kranto. Savaitę prižiūrėjau jo kupranugarį, ir jis pažadėjo perduoti mūsų laišką konsului Mogadore.

Praėjo kelios dienos. Vieną rytą šeimininko sūnus man liepė eiti ganyti ožkų. Buvo penktadienis, kai mums leisdavo ilsėtis. Atsakiau, kad musulmonai švenčia, tai ir aš neprivalau dirbti.

„Tu krikščionis šuva, – suriko jis, – ir dirbsi kiekvieną dieną, o jei ne, aš tave nugalabysiu!“

Aš pakišau jam kaklą.

„Tai nudėk dabar, ir baikime viską!“

Jis pačiupo kardą ir užsimojo. Jau taip ilgai gyvenau Mirties šešėlyje, kad galo laukiau kaip palaimingo išsigelbėjimo. Tad atsiklaupiau ir laukiau kirčio, kietai prie krūtinės prispaudęs rankas.

Užsimerkiau.

Išgirdau, kaip ašmenys švystelėjo ore ir įsmigo man į veidą. Iš pradžių nejutau skausmo. Laimė, buvau palenkęs galvą, todėl ašmenys nekliudė akies, o tik skruostą ir kaktą. Pargriuvau ant žemės, ir mane tuojau pat ėmė spardyti maurai, atbėgę, kai išgirdo triukšmą.

Jie sumušė mane, sulaužė šonkaulius, išnarino petį, tada numetė ant smėlio ir paliko mirti. Netrukus mane ėmė krėsti karštligė, bet Niušemas, Dolbis ir Klarkas paeiliui budėjo prie manęs, vandeniu vilgydami lūpas.

Nuo karščio aptemusiu protu paprašiau kapitono padėjėjo po mano mirties perduoti žinią mano mylimajai – pasakyti, kad jos vardas buvo paskutinis mano ištartas žodis. Jis sutiko atlikti šią paslaugą, tarsi būtų galėjęs be jokių kliūčių nukeliauti iš tos Dievo pamirštos skaistyklos atgal į Hadsoną.

Dar tris kartus tekėjo saulė, kepino mano kūną, paskui vėso ir tirpo sutemose. Kai neliko abejonių, kad mirštu, šeimininkas atrišo pančius. Nebuvo visai negailestingas. Niušemas ir Klarkas nunešė mane į pavėsį. Girdė vandeniu ir vis valgydino koše. Įkalbinėjau juos pasilikti maistą sau ir Dolbiui. Tik staiga suvokiau, kad jau senokai nemačiau Dolbio. Skubiai paklausiau, kur jis. Niušemo veidas išblyško. Jo akyje susikaupė vienintelė ašara ir nuriedėjo skruostu.

„Dolbis mirė", – atsakė jis.

Rytą prabudęs pamačiau paraudusį dykumos dangų. Maurai labai susirūpino. Mano šeimininkas pasakė, kad tai esąs musulmonų Dievo, kurį jie vadina Alachu, ženklas. Jo garbei paskerdė avį. Klarkas ir Niušemas nežiūrėjo į mane. Pamaniau, kad juos galėjo paveikti dangaus spalva.

Kitądien po pietų jie nuėjo prie juodos vilnonės šeimininko palapinės. Nusekiau juos akimis. Tada supratau, kodėl jie nežiūri man į akis. Jie pasiryžo išsižadėti savo tikėjimo.

Vakare įkūrė laužą, aplink susibūrė maurai. Atnešė aštrų peilį. Mano bičiuliai jūrininkai apnuogino jo ašmenims savo vyriškumą, pakartojo priesaiką ir tapo musulmonais.

Regėdamas, kaip krikščionys atsižada visko, kas jiems šventa, širdyje jutau didžiulį sielvartą. Kai jie priėję paprašė mano palaiminimo, negalėjau pažvelgti jiems į akis. Jie man parodė apklotus ir kitas iš maurų gautas dovanas. Atrodė labai patenkinti.

„Robertai, tapk ir tu musulmonu kaip mes, – patarė Klarkas, – ir tu gausi atlygį."

Mano širdis sruvo krauju – dar nebuvau matęs, kad žmonės taip pasibjaurėtinai prarastų orumą.

Rytą italė Frančeska susirgo. Ją slaugė kita vergė. Ji man pasakojo, kad iš Frančeskos kūno upeliais srūva kraujas. Sutemus gyvybė ją apleido. Iškasiau jai kapą po akacija. Vienas stovėdamas prie jo sukalbėjau dvidešimt trečią psalmę.

Praėjus dviem dienoms po Frančeskos mirties į Vadi Nūną atkeliavo pirklys mauras. Mano šeimininkas nepaprastai didžiuodamasis parodė naujuosius atsivertėlius. Jie visi drauge puotavo, o aš ganiau avis kaimo pakraštyje. Vėlyvą popietę svečias atėjo pas mane, kur prižiūrėjau bandą. Maurų kalba paklausė, ar tebesu krikščionis. Atsakiau, kad tebesu.

Tik tada atskleidė savo tapatybę. Tai buvo pono Džozefo Diupiuji, Britanijos konsulo Mogadore, pasiuntinys. Jis išsitraukė iš bato laišką ir padavė man. Paaiškinau nemokantis skaityti.

„Tada aš tau perskaitysiu", – angliškai tarė jis.

„Palauk, – sulaikiau, – man reikia atsivesti savo laivo bičiulius." Agentas nuleido akis. Atrodė, jam tai nemalonu. Mane jų atsivertimas įsiutino, tačiau mano, kaip „Čarlzo" įgulos nario, pareiga buvo pranešti naujieną ir jiems.

Niušemas ir Klarkas labai apsidžiaugė, išgirdę apie išpirkos galimybę. Eidami pas agentą jie juokėsi. Niušemas, mokyčiausias iš mūsų visų, paprašė, kad jam leistų perskaityti laišką.

Perlaužęs antspaudą perbėgo akimis tvarkingas juodu rašalu parašytas eilutes.

„Gerbiami mano draugai, – pradėjo skaityti. – Esu be galo sujaudintas ir dėkingas, šį rytą gavęs jūsų žinią. Ne kartą girdėjau apie nelaimingą jūsų laivo „Čarlzas" likimą ir štai jau kelis mėnesius, net metus stengiausi gauti žinių apie jo įgulą. Tuojau pat siunčiu savo patikimiausią agentą Omarą bin Asadą su prekėmis ir pinigais, skirtais kuo greičiau išpirkti jus iš vergijos. Nuoširdžiai jūsų Džozefas Diupiuji."

Klarkas puolė ant kelių ir ėmė dėkoti Dievui. Niušemas, stovintis greta jo, staiga šaižiai sukliko ir ėmė raudoti.

„Kas yra? Kas nutiko, Junisai?" – suskubo klausinėti Klarkas.

„Yra prierašas", – virpėdamas atsakė jis.

„Koks?"

„Man leista išpirkti tik tuos, kurie išliko krikščionimis ir nepasmerkė savo sielos."

DEŠIMTAS

Tą VAKARĄ PONIA POTS iškepė didelę skardą „varlių landose" ir supjaustė patiekalą porcijomis, ruošdamasi dalyti lankytojams.

Truputį karščiavo, gal kabinosi influenca, tad prisėdo pasišildyti prie ugnies. Žiūrėdama, kaip liepsnos laižo didžiulę buko pliauską, prisiminė savo vaikystę ir ilgus pasivaikščiojimus su broliais Škotijos aukštumose prieš penkiasdešimt metų.

Atsidarė durys ir ponia Pots greitai pakėlė akis nuo ugnies. Nusišypsojo.

– Labas vakaras, pone Adamsai, – pasisveikino, – ir jums, pone Florensai. Ar vis dar nieko negirdėti apie poną Kočreiną?

Robertas Adamsas papurtė galvą.

– Tai paslaptis, – atsakė jis. – Jau praėjo visa diena, kaip niekas jo nematė. Nerimauju dėl jo.

– Sėskitės, džentelmenai, – pakvietė ponia Pots, – atnešiu jums karšto romo punšo, – barškindama indais nuėjo į gretimą kambarį, kuriame buvo įrengta šiokia tokia virtuvė, ir grįžo nešina pora taurių. – Vargšas ponas Kočreinas, – tarė vėl sėsdamasi prie ugnies. – Jis taip mėgsta „varles landose".

– *Kokias* varles? – pasiteiravo Florensas.

– Landose, pone. Tai kiaulienos dešrelės, keptos tešloje.

Adamsas nusišypsojo.

– Nekantrauju paragauti.

Trumpai stojo tyla. Ponia Pots regimai nervinosi.

– Atleiskite man, pone Adamsai, – lėtai ištarė ji. – Nenorėčiau, kad manytumėte, jog kišuosi į kitų reikalus ar nešioju apkalbas. Bet ponas Kočreinas yra mano nuolatinis klientas, ir aš jį labai gerbiu ir vertinu. Jis man labai svarbus, ir tik todėl drįstu kreiptis į jus.

– Kas nutiko?

– Na, prieš keletą dienų netyčia nugirdau, kaip ponas Kočreinas kalba apie savo finansinius sunkumus.

– Savo skolas?

– Taip, pone Adamsai, būtent – skolas. Atrodo, jo ieško antstoliai.

– O jei surado?

– Tada, pone, protingiausia bus jo ieškoti Maršalsyje.

VIENUOLIKTAS

NAKTĮ LONDONĄ APGAUBĖ RŪKAS, TOKS TIRŠTAS, kad prie Šv. Pauliaus katedros iš Čipsaido pusės eilėmis sustatyti rikiavosi nešiojamieji krėslai. Nešikai susibūrę lošė kortomis ir laukė, kol migla išsisklaidys.

Ponia Pots baimindamasi, kad jos mylimam nuolatiniam klientui nebūtų nutikę ko nors blogo, pasiuntė savo sūnėną Figisą Potsą parodyti Adamsui kelio į Maršalsio skolininkų kalėjimą. Tai buvo švelnaus būdo jaunuolis, kalbantis su vos juntamu Škotijos kalniečių akcentu, mažas tamsias akis beveik visą laiką nuleidęs žemėn.

Jie perėjo upę Londono tiltu ir netrukus, nors tvyrojo pasibaisėtinas rūkas, priartėjo prie kalėjimo. Figisas penkerius metus praleido Maršalsyje už viskio kontrabandą į pietus. Šis išmėginimas jį užgrūdino.

Adamsas paklausė, kaip jam pavyko ištverti kalėjime.

– Meldžiausi Viešpačiui, – eidamas tyliai atsakė jaunuolis, – prašydamas išpirkimo. Ir neleidau sau nuliūsti. Prarask tikėjimą – ir susirgsi. O jei susirgsi, tave netruks išgabenti neštuvais.

– Kaip pavyko kovoti su liūdesiu?

Figisas prieš atsakydamas pamąstė.

– Kiekvieną dieną susigalvodavau naują nuotykį, – atsakė.

Dar po dešimties minučių jie priėjo medinius vartus aitriai derva atsiduodančiomis lentomis. Sargybiniai paklausė, ko jiems prireikė.

– Ieškome pažįstamo.

– Vyro ar moters?

– Vyro.

– Kada jis pas mus atsidūrė? – paklausė šiurkštus balsas ryškia Rytų Londono tarme iš Ist Endo, Lenktosios gatvės.

– Mes nesame tikri, kad jis čia! – sušuko Figisas. – Tik norim apsidairyti.

Spynoje brakštelėjo sukamas raktas, iš tvirtų žiedų ištraukė sklendę, ir vartai atsivėrė į vidų.

Pro antrą įtvirtinimų eilę juos nusivedė sargybinis. Niūrus, storų šlaunų, ant ausų giliai užsimaukšlinęs austinę kepurę.

Kalėjimas buvo pilnutėlis.

Šimtai vyrų, moterų ir vaikų, ištisos šeimos kalėjo uždarytos už skolas ir netinkamą elgesį. Keletas aukštesniosios klasės žmonių vilkėjo gerai, tačiau dauguma siaustėsi visiškais skarmalais.

Adamsas atkreipė dėmesį į kvapą. Ten trenkė skurdu.

– Anglija didžiuojasi savo laivynu ir savo imperija, – pasakė Figisui Potsui, – bet apie šitai pasauliui papasakoti pamiršta.

– Čia nėra kuo didžiuotis, pone Adamsai, – kone pašnibždomis atsakė Figisas, – visiškai nėra kuo.

Maršalsio kalėjimui priklausė daugiau negu dvidešimt vienas prie kito prisiglaudusių pastatų – sudvisusių salių iš tamsių skalūno plytų. Net tokiame rūke ir šaltyje gainiodami žiurkes visur lakstė basakojai vaikai. Tėvai drybsojo kas kur, vieni girti, kiti nusilpę nuo ligų ir negalių.

Sargybinis atidarė belangio medinio septyniasdešimties pėdų ploto pastato duris. Tame savotiškame tvarte aukštu stogu ir be jokių baldų knibždėjo žmonių. Turbūt kokie du šimtai – dauguma jaunų ir dar jaunesnių, keletas visiškai senų.

Gilumoje patamsyje verkė vaikas ir tarsi merdėdamas duso senis.

– Šitie visi pristatyti nuo antradienio, – tarė sargybinis. – Duodu jums dešimt minučių. Dairykitės.

Adamsas prisidėjo delnus prie burnos ir ėmė garsiai šaukti Kočreino vardą. Greitai ėjo tarp žmonių, žvilgčiodamas į veidus, tikrindamas drabužius.

Staiga suklykė moteris.

Parpuolė ant grindinio keliais į purvą, jos kūną tampyte tampė sielvartas. Greta ant drėgno šieno plako gulėjo vaikas. Papilkėjęs ir atšalęs. Sargybinis dukart sušvilpė, šaižus garsas aidu atsimušė nuo juodų sienų.

Netrukus pasirodė dar du sargybiniai.

Greitai priėjo prie vaiko. Vienas palietė veidą ir mostelėjo ranka. Jis išnešė kūdikį laukan, o kitas tuo metu laikė sielvartaujančią motiną.

DVYLIKTAS

Seras Džefris Koldekotas prieš pat vidurdienį paliepė nešikams nunešti jį į Houro banką. Rūke jis vengė važinėti karieta, nes arkliai greit išsigąsdavo, o kelionė pasibaidžiusiais arkliais galėjo baigtis dideliais nepatogumais.

Išgėręs taurę chereso partnerių svetainėje, seras Džefris buvo

pasirengęs pereiti prie reikalo, dėl kurio atvyko. Banko vadovas patrynė rankas, tarsi norėdamas jas susišildyti, bet ne šaltis jam buvo galvoje.

– Tuoj pakviesiu tarnautoją, kad priimtų indėlį, sere Džefri, – tarė jis.

Koldekotas iškėlė pirštą ir nusišypsojo.

– Sere Ričardai, aš atėjau ne indėlio padėti.

– Taip? – valdytojo antakiai klausiamai pakilo, kaktoje išryškėjo raukšlės.

– Ne, pone, ne padėti.

– Tad kuo galėčiau jums būti naudingas, pone?

– Atėjau atsiimti indėlio, sere Ričardai.

Banko valdytojas labai mėgo savo darbą. Bankininkystė jam patiko viskuo, visiškai viskuo, išskyrus, žinoma, indėlių atsiėmimą.

– Ar galėčiau paklausti, pone, kokią sumą turite galvoje?

Seras Džefris Koldekotas šniaukštelėjo tabako. Niekada nemėgo bankininkų, nors ir turėjo įspūdingų gebėjimų palaikyti su jais draugystę.

– Žinoma, galite, – atsakė apžiūrinėdamas dailiai apkarpytus kairės rankos nagus. – Norėčiau atsiimti viską, kas yra sąskaitoje.

Seras Ričardas Houras paspringo. Prie jo pribėgo tarnautojas ir nesmarkiai pastukseno per nugarą.

– Viską? – tebespringdamas paklausė jis.

– Taip. Viską.

Atnešė stiklinę vandens. Seras Ričardas gurkšnį nugėrė ir garsiai atsikosėjo. Paliepė atnešti apskaitos knygą. Ją tuojau pat atnešė.

– Karališkojo Afrikos komiteto sąskaitoje yra šeši šimtai tūkstančių du šimtai penkiasdešimt svarų trys šilingai ir šeši pensai, – tarė jis.

– Labai gerai. Prašyčiau viską parengti rytoj po pietų. Atsiųsiu jų paimti.

– Jei tikrai to norite, pone, aš turėsiu parengęs banknotus.

Koldekotas paėmė dar žiupsnį makubos ir įsikišo tabaką giliai į šnervę.

– Prašyčiau tik ne banknotus, – pasakė. – Norėsime visą sumą gauti auksu.

TRYLIKTAS

Robertas Adamsas jau ruošėsi eiti vakarieniauti į kitą gatvės pusę, tik staiga į duris garsiai pabeldė. Greitai užbėgęs laiptais už jų stovėjo išraudęs vikontas Forteskju.

– Radau jį! Radau Kočreiną! – sušuko jis. – Greičiau, eime su manimi!

– Kur?

– Į pragarą žemėje.

Vos jie susėdo į karietą, vikontas pravėrė langelį ir šūktelėjo:

– Danai, lėk kiek įkabindamas į Vulvičą! Prie plūduriuojančio kalėjimo „Karžygio“, prišvartuoto dokuose!

Ratai sudundėjo per grindinio akmenis, žirgai įnirtingai kramtė žąslus. Laimei, nupūstas Esekso vėjelio rūkas išsisklaidė.

– Negalime gaišti nė akimirkos, pone Adamsai, – kalbėjo vikontas, virtinėdamas į šonus karietai vis greitėjant. – Gavau žinią, kad mūsų bičiulis ponas Kočreinas įkalintas jo didenybės laive „Karžygys“, plūduriuojančiame kalėjime.

– Kur?

– Tai nebetinkamas plaukioti karo laivas, Kopenhagos mūšio veteranas. Girdėjau, kad sąlygos jame baisesnės, negu žmogus gali įsivaizduoti, – Forteskju pliaukštelėjo delnu sau per šlaunį. – O kad būčiau žinojęs apie jo skolas! – ištarė.

– Jis pernelyg išdidus, kad jums apie jas pasisakytų.

– Išdidumas, pone Adamsai, narsuolių bruožas, bet kartais jis pavojingas gyvybei.

– Kur tas plūduriuojantis kalėjimas?

– Vulviče. Pietuose upėje. Už tai turime būti dėkingi Amerikos kolonijų netekčiai. Jei Amerika tebepriklausytų Britanijai, mūsų mielasis ponas Kočreinas šiuo metu keliautų į transportavimo vietą.

Po valandos karieta sustojo dokuose. Plūduriuojantis kalėjimas buvo prišvartuotas už kelių pėdų nuo prieplaukos, giliai paniręs į vandenį, kylant potvyniui jo medinės sijos girgždėjo. Laive nebuvo jokių šviesų, tik vienintelis žibintas laivapriekyje. Adamsui pavojingos ir baisios vietos buvo ne naujiena, tačiau pamačius šį vaizdą net jį nupurtė šiurpas.

Tamsoje blausiai dūluojančios mirties laivą primenančio griozdo apybrėžos ir nuo juodo vandens kylančios rūko sruogos kėlė tikrą siaubą. Adamsas dėkojo Dievui, kad yra ne vienas.

Vikonto aukštaauliai odiniai batai greitai nukaukšėjo tilteliu, iš laivo permestu į prieplauką. Rankoje jis laikė lazdelę – špagą apnuogintais ašmenimis. Robertas Adamsas sekė jam įkandin, o jam iš paskos – vežikas Danas su karietos žibintais abiejose rankose.

– Atidarykite triumą! – suriko Forteskju, užlipęs ant denio.

– Kieno vardu? – atsišaukė sargybinis.

– Karaliaus vardu!

Vikontas išėmė iš vidinės kišenės sulankstytą popieriaus lapą su karaliaus antspaudu.

Švinu kaustytą triumo dangtį tuojau pat atrakino ir pakėlė, krisdamas jis garsiai dunkstelėjo.

Iš vidaus tvokstelėjo šilto, dvokaus oro gūsis.

– Dieve mano, – sušnabždėjo Forteskju, nusiimdamas aukštą bebrenos kepurę.

– Prašyčiau palaukti, kol prašvis, pone, – tarė sargybinis. – Ten apačioje džentelmenui ne vieta, bent jau tamsoje.

– Negalime laukti aušros. Negalime laukti nė akimirkos.

– Gerai, pone, – nenoromis sutiko sargybinis, – palydėsiu vidun.

Jis apsigręžė ir spausdamas dešinėje rankoje žibintą ėmė lipti žemyn kopėčiomis.

– Kiek sielų čia laikote?

– Apie septynis šimtus, pone. Nors neseniai džiova jų gerokai praretino.

Jie lipo žemyn: sargybinis, Forteskju, Adamsas ir Danas. Sulig kiekviena pakopa karštis ir smarvė nenumaldomai stiprėjo. Buvo beveik neįmanoma įsivaizduoti, kad tokioje ankštumoje telpa tiek žmonių.

Adamsas paėmė iš Dano vieną žibintą ir aukštai iškėlė, puslankiu apšviesdamas patalpą. Triume gulėjo daugybė žmonių, dešimčių dešimtys: visi vyrai, vieni labiau, kiti mažiau suvargę. Šmirinėjo tik žiurkės – išbaidytos šviesos spruko į tamsą.

– Tai pirmasis triumas, pone, – tarė sargybinis. Patylėjęs paklausė: – Kada jūsų pažįstamas čia pateko?

– Prieš kokias dvi dienas.

– Tada jo čia nebus. Suprantate, iš pradžių naujokas atsiduria pačiame dugne, o tik paskui metams bėgant kyla į viršų.

Vikontas ašmenimis palietė savo bato aulą.

– Kiek čia denių?

– Septyni, pone.

– Tada negaiškime laiko. Privalome leistis į šią bedugnę.

– Kaip pasakysite, pone.

Sargybinis rodė kelią vis žemiau lipdamas kopėčiomis, jo žibintas blykčiojo tamsoje. Karštis ir smarvė neapsakomai greitai stiprėjo, kol galiausiai visai nebeliko kuo kvėpuoti. Septintajame denyje jie žengė pirmgalin, apeidami mirštančius ir jau mirusius.

– Mes gerokai žemiau vaterlinijos, – pasakė Adamsas.

– Tik pamanykite, kaip vieni žmonės elgiasi su kitais žmonėmis! – šūktelėjo Danas ir atsiprašė pratrūkęs.

– Pone Kočreinai! – šaukė Forteskju. – Ar mane girdite, pone Kočreinai?

Tyla.

Staiga į šviesą šoko bėgti nuogas žmogus. Jis garsiai rėkė, mosavo rankomis, iš burnos dribo putos.

– Ar tai Kočreinas?

Sargybinis trenkė bėgančiam tiesiai į pasmakrę. Šis griuvo ant žemės be sąmonės.

– Pamišėlis, pone.

– Argi šičia įmanoma išlaikyti sveiką protą? – paklausė vikontas.

Adamsas nuėjo pirmas, šaukdamas Kočreiną vardu.

Jam niekas neatsakė.

– Mano informatorius tvirtino, kad jį atgabeno čia.

– Gal jį nuvežė į „Atradimą“, pone. Tas prišvartuotas Deptforde.

– Deja, atvykome tuščiai.

Forteskju apsigręžė ir pasuko prie kopėčių. Jam iš paskos žengė Adamsas, o šiam įkandin sekė Danas. Pasiekę laivo vidurį iš tamsos išgirdo tylų balsą. Ne ką daugiau kaip atodūsį.

– Robertai. Robertai.

Adamsas aukštai iškėlė žibintą ir guviai pasuko balso link. Kampe, kur denis susijungia su bortu, tupėjo žmogus. Susirietęs visas drebėjo. Apšviestas žibinto pravirko.

Adamsas pasilenkė ir palietė jo ranką.

– Saimonai, brangusis Saimonai, ačiū Dievui, mes jus radome.

KETURIOLIKTAS

Kitos dienos vidurdienį prie Houro banko atvyko šešios uždaros karietos. Visos vienodos, juodos, lakuotos, auksiniais pakraštėliais, vežikai samanų žalumo ir mėlynomis livrėjomis. Langai uždangstyti vaškuotu audiniu, rėmai sustiprinti plieno virbais. Spyruoklės, pritaisytos prie ratų, specialiai sutvirtintos sunkesniam kroviniui vežti. Visi vežikai batų auluose turėjo peilius ir buvo pasirengę bet kada apginti save ir krovinį.

Iš pirmos karietos išlipo seras Džefris Koldekotas.

Jo skruostai liepsnojo dar labiau negu paprastai, žingsniai buvo lengvi, tarsi būtų išnykę visi kamavę rūpesčiai. Nusižengimų pilnas gyvenimas jau seniai buvo jį išmokęs, kad už nedidelį kyšį galima gauti labai vertingų paslaugų.

Penkių ginėjų, pakištų skolininkų bylas nagrinėjančiam teisėjui, pakako užtikrinti Kočreinui vietą „Karžygyje“, niūriausiame iš visų įsivaizduojamų skolininkų kalėjimų. Dar kelių užteko iš pažįstamo asmens dokuose pasiskolinti šarvuotas karietas. O prisiminęs Robertą Adamsą Koldekotas nusišypsojo, patenkintas savo planu susidoroti su žmogumi, vos nesužlugdžiusiu didingo *Alta Templis* sumanymo.

Užlipo akmens laipteliais ir įžengė į banką.

Seras Ričardas Houras jau laukė vestibiulyje, nekantriai žingsniuodamas pirmyn atgal. Partneriams tai buvo juoda diena, direktorius tikėjosi kaip nors jos išvengti ir permaldauti komiteto pirmininką.

Vos tik Koldekotas peržengė slenkstį, seras Ričardas puolė prie jo raitytis kaip dar niekada nesiraitė.

Seras Džefris nusišiepė ir nusišluostė kaktą dramblio kaulo spalvos šilko nosine.

– Karietos jau laukia prie durų, – skubiai pasakė. – Būčiau dėkingas, jei kuo greičiau jas pakrautumėte.

Bankininkas neviltingai persibraukė burną ranka. Akyse spindėjo ašaros.

– Brangus sere Džefri, – maldavo jis linkstančiais keliais. – Nė kiek neabejoju, kad mums pavyks susitarti. Bankas pasirengęs sandoriui: padidinti nuošimtį už jūsų indėlį.

Koldekotas nieko neatsakė. Nusišaipęs papurtė galvą.

– Puiku, pone, – tarė seras Ričardas, – tebus, kaip norite.

Jis linktelėjo vyriausiajam durininkui. Netrukus iš banko saugyklų pro duris ėmė nešti dešimties svarų maišus su aukso soverenais ir krauti į laukiančias karietas.

Serą Džefrį palydėjo į partnerių svetainę laukti šilumoje, o

seras Ričardas nuėjo į savo kabinetą ir vienu mauku išgėrė taurę Delameino konjako.

Į svetainę įslinko jauniausias partneris Henris Blaitas ir įpylė komiteto pirmininkui chereso. Tai buvo nerangus, stambus jaunuolis, kamuojamas nesmagios ligos – jo rankas gausiai apniko riebios karpos. Itono mokykloje jis laikytas daug žadančiu, tačiau ateities perspektyvos žlugo, kai buvo pašalintas iš Oksfordo už tai, kad išdaigaudamas sukėlė gaisrą koledže. Laimė, šeimos ryšiai jam padėjo įsitaisyti Houro banke.

Henris pastatė grafiną ant sidabrinio padėklo.

– Leiskite prisipažinti, sere Džefri, mane be galo jaudina, – tarė jis, – kad komitetas taip didžiai vertina Timbuktu!

– Visiškai teisingai, – atsakė Koldekotas, žiūrėdamas į tolį.

– Investavau į šį projektą visą savo palikimą, pone, ir tėvą įkalbėjau padaryti tą patį. Jei nepasirodysiu įžūlus, gal leisite paklausti, kada, jūsų manymu, ekspedicija pasieks auksinį miestą?

Seras Džefris pabarbeno į auksinį laikrodėlį, grandinėle prisegtą prie liemenės kišenaitės.

– Labai greit, – atsakė.

PENKIOLIKTAS

Kol Karališkojo Afrikos komiteto turtus gabeno į Senąjį getą, Žaliajame parke susirinko minia. Trys šimtai kilmingųjų ir mažiausiai antra tiek paprastų žmonių nepabūgo šalčio norėdami pasižiūrėti, kaip senasis ponas Sadleris naujausiu ir garsiausiu savo kūriniu mėgins pakilti į dangų.

Aeronautas, kaip jis save vadino, kone visą rytą leido karštą orą į savo skraidymo aparatą – neaprėpiamo dydžio balioną. Prie žemės jį laikančios virvės jau buvo kaip reikiant įsitempusios, nedaug trūko, kad plyštų, o žiūrovai nekantraudami brovėsi vis arčiau.

Vaikas paklausė, kada įrenginys pakils aukštyn į dangų. Ponas Sadleris iškėlė ranką:

– Viskas bus laiku! – šūktelėjo. – Viskas laiku!

Kaip tik tada subildėjo arklių kanopos ir per žolę greitai atskriejo karieta. Žiūrovai nustebę atsigrįžo, nes parke važinėti karieta draudė įstatymas. Vienas žmogus kažką suriko. Paskui kitas. Minia ėmė murmėti, bet netrukus stojo visiška tyla.

Kai kurie žiūrovai pagarbiai nulenkė galvas.

Karieta sustojo už keleto pėdų nuo baliono. Atsidarė durelės, papuoštos auksu nutapyta karališkąja lelija, ir pora liokajų tvirtai pastatė ant žemės didžiulius laiptelius keleiviui išlipti.

Praėjo minutė.

Ir tada daugybė livrėjomis vilkinčių tarnų pamažu iškėlė iš karietos stambaus stoto princą. Keletas žemiausios klasės žiūrovų ėmė linksmai rėkauti sveikinimus, ploti, bet jų plojimus tildė vėjas.

Atlingavusį prie pintinės princą pasveikino ponas Sadleris. Laiptelius nuo karietos skubiai atnešė prie baliono. Minia suprato, kas netrukus įvyks, ir ėmė garsiai ploti.

– Jis pakils į dangų! – suspigo kažkokia mergytė.

– Taip, bet netrukus kris ir išsitaškys makaulę! – suriaumojo vaisinių pyragų pardavėjas.

Pono Sadlerio asistentas įsiropštęs į pintinę įkėlė neaukštą raudonmedžio kėslą raudono aksomo sėdyne su aukso gijomis išsiuvinėtu Velso princo herbu. Kėslą patogiai pastačius,

princas priėjo prie pintinės ir padedamas liokajų perlipęs kraštą atsidūrė viduje.

Minia pritariamai šūkavo.

Tą akimirką freilinos Elizabetos lydima atskubėjo Hertfordo markizė. Pasirodo, abi atėjo iš Karltono rūmų pėsčios ir be palydos. Markizės veidas iš nerimo buvo papilkėjęs. Ji ėjo kiek įmanydama sparčiau, ploni jos elegantiškų batelių kulniukai smigo į žolę, o iš po paskubomis užsirištos skrybėlaitės slydo plaukų sruogos.

Ji nuskubėjo prie baliono.

– Džordžai, brangusis! – pašaukė kuo švelniau. – Dėl Dievo meilės, ką čia sugalvojote?

Princas kaip tik tuo metu spėjo patogiai įsitaisyti krėsle. Jis atsisuko.

– Ponia, – įtaigiai atkirto jis, – mes tuoj tapsime aeronautu. Ar ne tiesa, pone Sadleri?

– Gryniausia tiesa, jūsų aukštybe.

– Na, tai iškart ir skriskime. Iki vakarienės nebe tiek jau daug laiko!

– Gerai, jūsų aukštybe.

Džeimsas Sadleris mostelėjo padėjėjui ir šis išlipo iš baliono pintinės. Atrišo orlaivį prie žemės laikančias virves, ir balionas su pintine šovė aukštyn į orą.

ŠEŠIOLIKTAS

Kemelford Hauze vikonto Forteskju tarnai visą popietę kiek įmanydami rūpinosi Saimonu Kočreinu. Vikontui įsakius, išnešė lauk ir sudegino purviną fraką, iš Sevil Rou iškvietė siuvėją.

Kočreinas su lankytojais šnekučiavosi apačioje, svetainėje. Apsirengęs skolintais drabužiais pasakojo apie dienas ir naktis, praleistas jo didenybės laivo „Karžygys“ triumų gelmėse.

– Niekada negalėsiu tinkamai atsilyginti už jūsų, vikonte, ar jūsų, pone Adamsai, sumanumą, – pasakė. – Jei ne judu, tikrai būčiau žuvęs, ir į Temzę išmestų dar vieną nelaimingą lavoną.

Kai Klara Forteskju jau ketino eiti pas Lakingtoną ir kaip tik vilkosi paltą, pro duris įgriuvo tėvas su svečiais. Vėl pamačius amerikietį savo namuose išsipildė didžiausias jos noras. Atsisegusi paltą numetė jį drauge su skrybėlaite ant laiptų turėklų.

– Kaip jums pavyko ištverti tokį siaubą, pone Kočreinai? – paklausė ji, palinkdama prie jo, susisupusio į antklodes ir sėdinčio prie pat ugniakuro.

– Mieloji panele Forteskju, – atsakė šis, – buvo baisu, bet užtat dabar žinau, kad esu laisvas. Tik dar labiau vertinu taip palankiai man nusišypsojusią fortūną, gerąją sėkmę, kurią anksčiau gyvenime nepakankamai vertinau.

– Tačiau aš niekaip nesuprantu, – tarė vikontas Forteskju, tiesiau atsisėsdamas krėsle, – kodėl paprastą skolininką įmetė į plūduriuojantį kalėjimą, o ne į Maršalsį. Čia tikrai neapsieita be piktos rankos.

– Galiu lažintis, jog už viso to stovi seras Džefris ir jo parankiniai, – šiurkščiai ištarė Klara, ir jos švelnus veidelis skaisčiai išraudo.

– Brangioji Klara, esu tikras, kad vertini teisingai, – atsakė vikontas. – Bet aš bijau, kad serui Džefriui labai greitai atsirūgs visos piktadarystės.

Forteskju ir jo svečiai nė nenutuokė, kad kaip tik tuo metu virš pastato, kuriame jie būrėsi, praskriejo orlaivis. Jo pintinėje, tvirtai įsikibę į virves, sėdėjo ponas Sadleris ir princas regen-

tas. Jei langai nebūtų buvę sandariai uždaryti, o šilko užuolaidos aklinai užtrauktos, gyventojai būtų matę, kaip jie skrenda dangumi, genami žvarbaus žiemos vėjo.

Princas jau buvo išsakęs visus, kokius tik mokėjo, keiksmažodžius. Rubuiliais pirštais stipriai spaudė virves, o didžiulis jo svoris veikė kaip balastas ir neleido orlaiviui iškilti į aukštesnius sostinės oro sluoksnius.

Po pakilimo praėjus valandai ir devynioms minutėms, pintinė sunkiai dunkstelėjo, ji nusileido ūkininko lauke netoli Hamersmito kaimo. Regentas padėkojo Kūrėjui už tai, kad leido jam saugiai grįžti ant *terra firma**. Pabučiavo žiedą su antspaudu ant kairės rankos ir atsisveikinęs su ponu Sadleriu vargais negalais išsiropštė iš pintinės ant žolės.

Princo palydovai mėgino sekti iš paskos balionui, pakilusiam Žaliajame parke, bet netrukus pametė jį iš akių. Hastingsas, tikėdamasis išgelbėti regento gyvybę, ėmėsi valdyti padėtį ir pasiuntė karaliaus sargybinius šniukštinėti po visą Londoną ir apylinkes, ieškoti Velso princo.

Regentą pavyko parsigabenti iš Stamford Bruko ūkininko sodybos dešimtą valandą. Princas sėdėjo virtuvėje prie stalo, aptarnaujamas sutrikusio ūkininko ir jo žmonos, ir kaip tik baigė valgyti antrą puikiai iškeptą naminę antį.

– Štai ir tu, Hastingsai, – vėsiai ištarė jis. – Nežinau, kur taip ilgai užtrukai, tiesiog neįsivaizduoju. Jei ne ponas ir ponia Heizelmirai, būčiau žuvęs. Pakviečiau juos rytoj po pietų į svečius. Ponas Heizelmiras smalsus žmogus, jis, kaip ir aš, domisi gyvūnais. Manau, jam patiks karališkoji kolekcija.

---

* Tvirta žemė (*lot.*).

SEPTYNIOLIKTAS

Apie princo skrydį virš Londono pranešė laikraštis *Times* trečiame puslapyje. Istorija keliavo iš lūpų į lūpas ir netruko apaugti įvairiausiomis smulkmenomis, kurių parūpina tik gandai. Naitsbridže vieno žuvų pardavėjo žmona tvirtino, kad praskrisdamas jai virš galvos regentas numetė žemėn aukso sovereną. O moteriškė Kensingtone kalbėjo, kad pamačiusios skrendantį balioną jos vištos pradėjo dėti dvitrynius kiaušinius.

Grįžęs į Karltono rūmus princas jautėsi toks išvargintas nuotykio, kad išmiegojo visą rytą iki pat pietų. Pagaliau pabudęs pajuto stebinamą energiją, kokios nejautė jau daugelį metų. Vos spėjęs apsirengti surijo vienuolika rūkytų silkių, pusę tuzino kietai virtų kiaušinių ir visa tai užgėrė pusbuteliu jauno rislingo.

Izabelė, Hertfordo markizė, pasiėmusi dubenį braškių, penėjo jomis princą.

– Kvaileli, juk galėjote užsimušti, – alpdama iš palaimos, kalbėjo ji.

– Tegu mano šmeižikai sužino, kad karališkasis kraujas tebėra kupinas narsos! – šūktelėjo princas ir pasišaukęs Karemą liepė pagaminti lengvą desertą su grietinėle ir mėgstamiausiu vyšnių likeriu.

Princui žeriant nurodymus virėjui, ūkininko žmona Vinifreda Heizelmir lygino geriausius išeiginius drabužius, tvirtai laikydama karštų anglių prikrautą lygintuvą. Nė sapne nesapnavo, kad jų kuklius namus pagerbs apsilankęs šalies valdovas. Kaimynai – kai kurie iš jų matė, kaip nusileido balionas – išgirdę apie neįtikėtiną vizitą, apipylė ją dėmesiu.

Ponas Heizelmiras, kuklesnis už žmoną, niekam nepasakojo apie kvietimą apsilankyti Karltono rūmuose. Dešimtą valandą jie sėdo į seną apdaužytą vežimaitį ir iškeliavo iš Stamford Bruko. Nė vienas iš jų nebuvo matęs Londono. Neturėjo reikalo leistis į tokią kelionę. Vežimaičiui dardant į rytus Čelsio kaimo link ūkininkas garsiai svarstė, ar iš tiesų tokia jau gera mintis vykti į svečius pas princą.

Žmona šleptelėjo jam delnu per galvą.

– Juk puikiausiai pats girdėjai, kaip jis mus pakvietė gerti arbatos, – pasakė ji.

– O kas bus, jei pamirš?

– Nepamirš! Neabejoju, kad ištrauks gražiausius indus, įrankius, duos bandelių, arbatos, pyragaičių ir braškių džemo. Įsivaizduoji, mes svečiuosimės pas karalių!

AŠTUONIOLIKTAS

Filipas Randelis iš Randelio ir Bridžo įmonės atvyko susitikti su karališkuoju buhalteriu Uraja Makintairu penkiomis minutėmis per anksti. Garsusis amatininkas ne kartą lankėsi Karltono rūmuose ir beveik visada stengėsi išpešti skolas už savo atliktus darbus. Nelaimei, regento išlaidumas užsakant prabangos prekes toli gražu neprilygo jo galimybėms už jas atsiskaityti. Apie jo išlaidavimą sklido legendos, iš jo dažnai tyčiojosi lordo Liverpulio vadovaujama vyriausybė.

Buhalterio laukiamasis Karltono rūmuose buvo asketiškas, paprastomis pilkomis sienomis, be jokių lipdinių ar plokščių. Grindys nudažytos tamsia spalva, kad nesimatytų, kokios pras-

tos lentos, apie kilimus nebuvo nė kalbos. Nebuvo jokio reikalo išlaidauti prabangai, nes pats princas čia nė kojos nekeldavo. Tiesą sakant, nė nežinojo, kad toks kambarys yra.

Ponas Randelis tikėjosi, kad vyriausiasis buhalteris ginčysis dėl neseniai pateiktos sąskaitos už šešias dideles aukso vazas ir sidabro įrankių rinkinį, pagamintą Braitono Paviljonui. Ponas Makintairas didžiavosi savo atidumu net smulkiausioms išlaidoms ir niekaip negalėdavo susivaldyti nemėginęs sutaupyti.

Laukų Šv. Martyno bažnyčios laikrodis išmušė keturias. Sulig paskutiniu dūžiu iš buhalterio prieškambario išėjo buhalterio padėjėjas ir žvaliai nuvedė poną Randelį į susitikimo vietą.

Gatvėje kaip tik tuo metu sustojo arkliu kinkytas vežimaitis. Iš jo išlipę Vinifreda ir Frederikas Heizelmirai nusipurtė nuo paltų dulkes ir arklio ašutus ir nedrąsiai pasuko didingo Karltono rūmų portiko link.

Durų dešinėje stovintis dragūnas atsigręžė į juos ir muškietos buože trinktelėjo į šaligatvį.

– Kaip manot, kur jūs čia einat?

– Atleiskite, atleiskite mums, – tarė ūkininkas. – Bet princas, jo aukštybė, pakvietė mus išgerti arbatos.

Jei ne uniforma, sargybinis iš juoko būtų parpuolęs ant žemės.

– Ir kas gi jūs tokie?

– Aš ūkininkas Heizelmiras, atvykau čia iš Stamford Bruko. O čia mano žmona, ponia Heizelmir.

Sargybinis pagriebęs muškietą ir tvirtai atrėmęs į krūtinę, atkišo į juos durtuvą akių aukštyje.

– Tik ženkite bent colį, ir aš jus perpjausiu pusiau, – pagrasino.

– Bet mus kvietė, – aiškino ūkininko žmona.

– Kur jau ne, – atsakė dragūnas. – O aš Česterio grafas.

DEVYNIOLIKTAS

Karališkajame Afrikos komitete Folkirkas pirmininkui pranešė žinią: Saimonas Kočreinas išpirktas iš jo didenybės laivo „Karžygys". Seras Džefris suplojo delnais, nusikeikė, išsitraukė iš kišenės laikrodį ir svarstydamas laikė rankoje.

Buvo šiek tiek po dešimtos.

– Folkirkai, tuojau pat pranešk ponui Džeromui, kad kviečiu visus komiteto direktorius šiandien popiet ateiti klausytis pasakojimo, – jis nutilo ir įsikišo laikrodį į kišenę. – Tai yra jei ponas Adamsas malonės mus pagerbti savo apsilankymu.

– Labai gerai, pone.

Kai Folkirkas išėjo iš kabineto, seras Džefris Koldekotas susimąstęs surėmė abiejų rankų pirštų galiukus, paskui iš stalo stalčiaus išsiėmė raktų ryšuliuką ir laiptais ryžtingai nulipo į rūsį.

Saugykloje už plienu kaustytų durų buvo sukrautas visas Karališkojo Afrikos komiteto turtas – aukso monetos.

Koldekotas atrakino duris ir pasilenkė. Atrišęs vieną maišelį, pasėmė keletą soverenų.

Juto, kaip gerklę gniaužia gumulas.

DVIDEŠIMTAS

Tą popietę Kočreinas ir Adamsas atvyko į komitetą pasisamdę puskarietę. Rytą jie praleido dokuose, kur Adamsas klausinėjo, koks laivas greičiausiai ketina plaukti per Atlantą.

Šv. Jokūbo kvartalo klubuose pasklido gandas, kad amerikietis negyvas, esą jį išvakarėse Vaitčepelyje papjovęs vagis. Gan-

dai pasiekė ir Klaros ausis, kai ji su pusbroliu Henriu Ficviljamu vėl įėjo į biblioteką.

Robertas Adamsas nekantravo baigti pasakoti savo nuotykius. Jis sužinojo, kad prekinis laivas „Frensė Rouz" kaip tik kraunamas Tabako dokuose ir yra pasirengęs išplaukti į Niujorką aušt ant per patį potvynį.

Adamsui atsistojus į įprastą vietą bibliotekos priešakyje, salėje jau buvo susikimšę penki šimtai žmonių ir kas minutę ėjo dar.

Sero Džefrio Koldekoto įtartinai nebuvo. Jis sėdėjo savo kabinete ir rašė šifruotą laišką Jorko hercogui. *Paruošta viskas, ko reikia permainoms,* – rašė jis. – *Kai būsime pasirengę veikti, atsiųsiu žinią. Prašau nepamiršti, sire, kad privalome elgtis neapsakomai atsargiai, atidžiai ir dėmesingai.*

Apačioje, bibliotekoje Kočreinas perskaitė, ką prieš tai buvo užrašęs seras Džozefas Benksas. Atsuko rašalinės dangtelį, pavilgė plunksnos smaigalį ir linktelėjo galva.

Garsūs klausytojų pokalbiai pamažu visai nutilo.

Amerikietis žengė žingsnį priekin.

– Kiek pamenu, – pradėjo jis, – pasakojau, kaip man prisistatė pono Džozefo Diupiuji, Britanijos konsulo Mogadore, agentas, turįs įgaliojimus išpirkti tik tuos krikščionis, kurie neišsižadėjo savo tikėjimo. Negaliu atleisti savo bičiuliams už tai, kad išdavė Viešpatį. Tačiau, kad ir labai buvau nusivylęs, labai liūdėjau juos palikdamas.

Jie tikėjosi sekti iš paskos mūsų mažam karavanui. Juk tapę musulmonais buvo laisvi žmonės. Bet šeimininkas pareiškė, kad jiems draudžiama iškelti koją iš Vadi Nūno. Jei tik pamėgins išvykti, jis liepsiąs juos sugauti ir pribaigti.

Taigi po dviejų dienų konsulo agentas, jo tarnai ir aš pasirengėme keliauti į Mogadorą. Mums išvykstant iš Vadi Nūno

iš paskos bėgo Martinas Klarkas su Junisu Niušemu basomis kojomis klimpdami smėlyje. Nubėgusius vos kelis jardus juos prisivijo šeimininkas ir nučaižė rimbu.

Su Omaru bin Asadu keliavome trylika dienų. Keturioliktą dieną priėjome žemos kalvos papėdę, o užlipę išvydome nuostabiausią vaizdą: uostą, vandenyje tarsi žaisliukus siūbuojančius laivus, jų įrangą tvarkančius jūrininkus, krovinius į krantą gabenančius locmanus. Tai buvo stebuklinga akimirka. Pasijutau, tarsi man būtų dovanotas naujas gyvenimas. Agentas nusivedė mane į savo šeimininko pono Diupiuji namus, ir šis priėmė mane tarsi seniai matytą sūnų.

Gyvenau pas jį kelias savaites ir smulkiai pasakojau apie viską, ką mačiau dykumoje, ir apie savo visus nelaisvėje patirtus vargus bei nelaimes. Kad galėčiau išvykti iš Maroko, turėjau nukeliauti į šalies gilumą, į sienų supamą Feso miestą, ir ten gauti paties sultono leidimą.

Ponas Diupiuji buvo toks mandagus, kad keliavo drauge su manimi. Iš pradžių mes pasiekėme Marakešo miestą, paskui perėjome aukštus Atlaso kalnus. Ir galiausiai po daugelio nuotykių pasiekėme rūmų vartus.

Prie neapsakomo aukštumo ir platumo durų stovėjo ir jas sergėjo budelis su lenktu kardu rankoje. Jis pareikalavo paaiškinti, ko atvykome. Ponas Diupiuji parodė savo akreditavimo raštus. Durys iškart atsivėrė, ir mes nė nespėję susizgribti atsidūrėme sosto salėje.

Sultonas, stambus, gerų manierų žmogus, nepaprastai mėgo kimštas datules. Jį sudomino faktas, kad į vergiją pakliuvau didžiojoje dykumoje, bet išklausęs mane maloningai pasirašė leidimą išvykti iš jo karalystės.

Sunkia širdimi rengiausi išsiskirti su ponu Diupiuji, kuris man tapo artimu draugu. Atsisveikindamas dovanojau jam iš sėklos padirbtą Timbuktu karaliaus atiduotą medalioną. Tai buvo tinkama dovana. Juk tironas Vūlo liepė ją perduoti tam, kas man išgelbės gyvybę.

Visai netyčia atradau laivą, kuris plaukė į Niujorką ir sutiko paimti keleivį. Tačiau laivas, nelaimei, sudužo per audrą prie Velso krantų. Man pavyko pasiekti krantą prie Holihedo. Visko netekęs patraukiau į Londoną, tikėdamasis patekti pas Amerikos ambasadorių.

O tada mane, apiplėštą Londono gatvėse, visiškai išsekusį, atrado vikontas Forteskju, jis ir pranešė apie šį komitetą.

Adamsas žengė žingsnį atgal ir padėkojo susirinkusiems, kad išklausė jo pasakojimą.

– Dabar, kai jūs ir šis komitetas sužinojote, ką aš patyriau, – tarė jis, – vėl galiu pradėti gyvenimą iš naujo. Nė minutės nedelsdamas grįšiu pas žmoną, nes tik meilė jai suteikė jėgų ištverti baisiausias negandas.

Robertas Adamsas nutilo.

Staiga bibliotekos durys plačiai atsilapojo, ir vidun įpuolė seras Džefris Koldekotas. Paskui jį vaškuotu parketu bėgo komiteto direktoriai. Už jų žygiavo dvi poros sargybinių grenadierių.

– Suimkite šį apsišaukėlį! – visa gerkle suriko Koldekotas. – Jis melavo ne tik šiai kilniai susirinkusiųjų draugijai, bet ir Karališkajam komitetui!

Saimonas Kočreinas pašoko, nustūmė stalą ir kūnu užstojo Adamsą. Vienas iš sargybinių nušveitė jį šalin. Direktoriai, pabirę po biblioteką, garsiai užgauliojo amerikietį. Prie jų prisidėjo kai kurie jo pasakojimu piktinęsi klausytojai.

Pirmininkas mojo ilgu dokumentu, kurio apačioje raudonavo vaško anstpaudas.

– Turiu teismo sprendimą uždaryti šį nusikaltėlį amerikietį į Tauerį už melagingus liudijimus Karūnai!

Robertą Adamsą, kuris muistėsi ir stengėsi išsivaduoti iš rankas sukausčiusių geležinių antrankių, išvedė laukan.

VIII

Seras Džefris Koldekotas gauna antrą laišką iš Amsterdamo ♦ Per medaus mėnesį Alpėse Bytė aptinka savo vyrą sanguliaujantį su kitu vyriškiu ♦ Ponas Adamsas kalinamas Londono Taueryje ♦ Vikontas Forteskju per Užsienio reikalų ministeriją išsiunčia slaptą laišką ♦ Šv. Pauliaus katedros kriptoje seras Džefris Koldekotas susitinka ir kalbasi su Jorko hercogu ♦ Ponas Horacijus Ivetas pradeda dirbti slaugu Šv. Baltramiejaus ligoninėje ♦ Ponas Florensas apsilanko kameroje, kurioje kalinamas ponas Adamsas ♦ Ponas Ivetas užsikrečia raupais ♦ Ponas Adamsas sužlugdo prieš jį regztą sąmokslą ♦ Amerikos ambasadorius Džonas Kvinsis Adamsas Kemelford Hauze aptaria padėtį ♦ Lordas Olvenlis sužino, kad majoras Pedis ir jo ekspedicijos nariai negyvi ♦ Seras Džefris Koldekotas su ponu Džeromu rezga sąmokslą ♦ Į Tauerį ateina žinia ponui Adamsui ♦ Karališkojo Afrikos komiteto auksas išgabenamas upe ♦ Princas regentas pasikviečia poną Sadlerį ♦ Į Kemelford Hauzą atvyksta lankytojas su skubiu reikalu ♦ Karališkąjį Afrikos komitetą apgula investuotojai ♦ Bytė laiške ponui Kočreinui pasakoja apie savo atradimą ir dėl jo kilusį sielvartą.

PIRMAS

IŠSISKIRSČIUS PASKUTINIEMS KLAUSYTOJAMS po valandos į komitetą pėsčiomis atėjo privatus pasiuntinys – vėjo nugairintu veidu, nuskurusiais drabužiais – ir prisistatė Kyso van Bėerso vardu.

Išjojo iš Amsterdamo, per Lamanšą persikėlė pirklių laiveliu. Kelionė iš Doverio truko dvi savaites – dvigubai ilgiau negu paprastai. Netoli Sevenoukso jį užpuolė pakelės plėšikai ir atėmė viską, išskyrus drabužius. Apiplėštajam teko pasiskolinti pinigų iš savo mokytojo pažįstamo, gyvenančio gretimame Pedok Vudo kaime.

Van Bėersui pavyko išsaugoti tik vienintelį savo mokytojo, olandų verslininko, laišką Karališkajam Afrikos komitetui.

Pasiuntinys nežinojo, kad tą vakarą, kai jį apiplėšė, tą pačią plėšikų gaują sugaudė savanorių kaimiečių būrys. Pastarosiomis savaitėmis plėšikai užpuolė tiek daug vietos gyventojų, kad šiems teko patiems imtis vykdyti teisingumą. Auštant savanoriai užmetė kilpas ant klevo šakų ir atliko tai, ką reikėjo atlikti.

Senajame gete durininkas paėmė laišką ir nužvelgė pasiuntinį nuo galvos iki kojų. Būdamas pernelyg gerai išauklėtas ir nedrįsdamas paklausti, kas šiam nutiko, kad taip atrodo, jis padėkojęs patarė nueiti prie užpakalinių durų ir paprašyti virėjo lėkštės karšto viralo.

Voką perdavė Folkirkui, šis padėjo jį ant padėklo ir nunešė laiptais.

Seras Džefris perlaužė antspaudą ir pakėlė laišką arčiau šviesos.

Tai buvo antras pono Vinkelio iš Amsterdamo laiškas.

Jis dėkojo pirmininkui už gautus keturis šimtus svarų ir atskleidė dar vieną vertingą faktą. Esą jo pažįstamas anglas tvirtina gavęs iš Timbuktu karaliaus dovanų šešiolika aukso grynuolių. Kiekvienas grynuolis svėręs daugiau kaip dvidešimt svarų. Tačiau tas džentelmenas, kol kas norintis išlaikyti savo vardą paslaptyje, tuo metu atsidūrė keblioje padėtyje. Neturėjo galimybių saugiai atsigabenti tuos grynuolius iš Afrikos.

Todėl laikinai paslėpė juos oloje netoli Alžyro.

Už menką dviejų tūkstančių svarų sumą (sumokėtą iš anksto) jis pasirengęs perduoti komitetui teisę pasinaudoti šia dovana. Jei komitetas jam padėtų parsivežti grynuolius į Europą, galėtų tikėtis už tai gauti užmokestį – trečdalį viso lobio.

Seras Džefris perskaitė laišką vieną kartą, paskui – kiek lėčiau – antrą. Įtarus iš prigimties, nelabai linko tikėti šiuo tvirtinimu. Tačiau laiško apačioje ponas Vinkelis buvo prirašęs: *Metalo pavyzdį čia, Olandijoje, daviau patikrinti karaliaus dvaro juvelyrams, ir jie atsakė, jog jis yra neįprasto grynumo su menkomis platinos priemaišomis.*

Ši smulkmena išsklaidė Koldekotui visas abejones. Mungo Parko ataskaitose jis buvo skaitęs, kad Timbuktu apylinkėse iškasamas auksas turi daug platinos, o Robertas Adamsas, atrodo, to visai nežinojo.

Pasiūlymas teikė progą dar labiau diskredituoti amerikietį jūrininką ir, negana to, gauti nemenko pelno.

Seras Džefris priėjo prie rašomojo stalo, išsiėmė iš stalčiaus lapą popieriaus su vandenženkliu, plunksną ir atsuko krištoli-

nės rašalinės, puspilnės riešutmedžio rašalo, dangtelį. Trumpai pamąstęs, pats sau nusišypsojo ir pradėjo rašyti:

Gerbiamas pone Vinkeli, labai džiaugiuosi, kad jūs vėl man parašėte...

ANTRAS

PLANAS KELIAUTI PER ALPES VIDURŽIEMĮ pasirodė per drąsus. Tomą Viteršolą ir gležną jaunamartę per aukščiausias perėjas nešė specialiuose palankinuose, bet palydovams teko klampoti per vis gilesnes sniego pusnis.

Vos išvažiavus iš Ženevos Bytę pradėjo kamuoti kalnų liga, ir ji jautėsi tiesiog apgailėtinai. Vyras iš paskutiniųjų stengėsi ją užjausti, tačiau mažai kuo galėjo padėti.

Turiną jie abu pasiekė baisiai išvargę, tarsi sudaužyti ir prislėgti. Laimė, dėl Viteršolo ryšių jiems pavyko apsistoti barokiniuose Karinjano rūmuose, beveik prieš du šimtus metų pastatydintuose iš Savojos giminės kilusio kunigaikščio Filiberto Amadėjaus užsakymu. Privatūs apartamentai buvo labai prabangūs, puošti viduramžių gobelenais, retais brokatais ir begale šilko.

Pirmą naktį jie praleido didingoje lovoje milžinišku auksuotu galvūgaliu, inkrustuotu riešutmedžiu ir dramblio kaulu. Iš pradžių Anglijoje, paskui Prancūzijoje ir Šveicarijoje Bytė kas vakarą ruošdavosi neišvengiamoms nekaltybės praradimo apeigoms. Tačiau kiekvieną vakarą vos užgesinus žiburį vyras iškart užmigdavo, lyg pamiršęs, kad yra ne vienas. Vyriškis, už kurio ištekėjo, Bytei ne itin patiko, bet ji manė turinti susitaikyti su žmonos pareigomis. Siekdama šio tikslo maudėsi vandeny-

je, truputį pakvėpintame bergaminio citrinmedžio aliejumi, o paskui užsimesdavo dailiausius naktinius marškinius iš visų, kuriuos turėjo.

Viteršolas atėjo miegoti vėlai, jau po dvyliktos. Žmoną rado sėdinčią lovoje, atsirėmusią į pagalves ir skaitančią Defo „Robinzoną Kruzą". Ji nusižiovavo, padėjo knygą ant naktinio stalelio ir ranka švelniai perbraukė gretimą pagalvę.

– Man rytoj anksti keltis, – griežtai ištarė Viteršolas, tarsi atsakydamas į jos kvietimą.

– Tomai, mielasis, ar mes neturėtume...

Bytė nuraudo.

– Ko neturėtume?

– Padaryti to, kas teisinga Viešpaties akyse, – atsakė ji, pirštu paliesdama naktinių apykaklę.

Viteršolas užsuko lempos dagtį ir beveik tuojau pat užknarkė.

Kitą rytą atsibudusi Bytė pamatė, kad vyras išvykęs. Tarnaitė pranešė, kad jis atsikėlė vos išaušus ir išjojo medžioti su Pjemonto kunigaikščiu. Bytė parašė laišką jaunesniajai seseriai Fibei ir prisipažino, kad santuoka iki šiol neįvykusi.

Vėliau tą popietę ji nutarė pasivaikščioti po Karinjano rūmus, lydima tarnaitės Emilės. Jiedvi nuėjo mylias gėrėdamosi meno kūriniais ir salių didybe, niekaip neatsidžiaugdamos, kad pagaliau pavyko įveikti Alpes. Bytė pajuokavo pasirengusi praleisti Turine visą likusį gyvenimą, jei tik vyras galiausiai atliks savo pareigą.

Tarnaitė jau norėjo atsakyti, tik staiga abi išgąsdino triukšmas, atsklidęs iš gretimo kambario.

– Kas tai galėtų būti? – sunerimusi paklausė Bytė.

– Tikriausiai tarnai, – atsakė Emilė.

Suskambėjo dūžtantis stiklas, pasigirdo šūksniai – panašu, jog šaukė ekstazę patyręs vyriškis.

Bytė žengė į priekį mažutėmis pėdomis mikliai mindama grindimis. Atvėrė duris ir pasijuto patekusi į kažkokį kabinetą.

Ten stovėjo vienintelis baldas – žemas rašomasis stalas, puoštas auksu ir emaliu. Ant jo aukštielninkas gulėjo nuogas vyriškis, o ant šio – irgi nuogas – jos vyras Tomas Viteršolas.

TREČIAS

Pievoje netoli Baltojo bokšto šeši juodi kaip anglis varnai snapais kapojo avies maitą. Šiuos paukščius karališkojoje tvirtovėje prie Temzės augino jau kelis šimtus metų, gal net nuo Ričardo Liūtaširdžio laikų. Tradicija kilo iš karaliaus Karolio II frazės: jis pareiškė, esą britų monarchija žlugs, jei Taueryje nebeliks varnų.

Vienam iš Tauerio sargybinių, Beiziliui Teilfrotui, buvo įsakyta prižiūrėti, kad paukščių visada būtų gausu. Jis juos nelabai mėgo, bet rado, kaip pasinaudoti savo pareigomis. Kas savaitę nuėjęs pirkti mėsos į Smitfildo turgų rinkdavosi pigiausius, prasčiausius mėsgalius, o likusius iždo išduotus pinigus susikišdavo į kišenę.

Tvirtovėje, pastatytoje prieš aštuonis šimtmečius, kalėjo galybė garsių kalinių. Iš jų – karalius Henrikas IV ir Elžbieta I, seras Volteris Rolis, Orleano hercogas ir sąmokslininkas Gajus Foksas. Vieni čia kalėdavo dešimtis metų, kitus nukirsdindavo vos atgabentus arba kai jie tapdavo nebenaudingi.

Robertą Adamsą uždarė mažoje Lantorno bokšto kameroje.

Pilko akmens sienos buvo pajuodusios nuo suodžių – kaliniai degino viską, kas pakliūdavo po ranka, stengdamiesi apsiginti nuo šalčio. Grotuotas langas žvelgė į pietinę žvėryno pusę. Kartkarčiais būdavo matyti, kaip apačioje į vidinį kiemą išeina žirafa, dramblys, strutis ar liūtas.

Gal tokia netikėta įvykių eiga turėjo amerikietį nustebinti, tačiau iš tiesų jis nesistebėjo. Adamsas buvo įsitikinęs, kad Koldekoto valdomas Afrikos komitetas iš esmės mažai kuo geresnis už karaliaus Vūlo tironiją. Abu vyrai linko į prievartą, buvo perdėtai godūs ir savaip iškrypę.

Vos Adamsą paliko kameroje nuėmę antrankius, jis suklupo ant plikų grindų ir ėmė melstis. Kaip visada, mąstė apie Kristiną. Jau keletą dienų jį kamavo nerimas, ar ji nebus jo pamiršusi, gal net prievarta ištekinta už kokio tėvo verslo partnerio. Be abejo, jo dingimas tapo tinkama dingstimi panaikinti santuoką: juk jo nebėra jau penkerius metus.

Jis išsitraukė palaikę, purviną nėriniuotą nosinaitę, nuo kurios seniai nuplyšo siuvinėtas pakraštėlis. Bučiavo, glaudė prie veido, dėkojo Viešpačiui, kad išsaugojo jam gyvybę per begalines negandas.

Saulei nusileidus, prižiūrėtojas, garsiai žvangindamas raktais, suvertais ant žiedo, atrakino duris. Kairėje rankoje laikė dubenėlį putros ir vištos kaulą. Taueryje dirbo jau keturiasdešimt metų, ir visi jį vadino Rafanu, nors tikrasis jo vardas buvo Džosaja Digbis.

– Še, tavo jovalas, – tarė jis, stumdamas dubenėlį į tamsą. – Už ką sėdi?

Amerikietis padėkojo.

– Už tai, kad sakiau tiesą, – atsiliepė.

– Tai tu ne pirmas toks, – netruko išgirsti atsakymą. – Ir, manau, ne paskutinis, kai tau nusuks sprandą prie Išdavikų vartų, atsiras panašių.

Adamsas paklausė apie gyvūnus.

– Tai žvėrynas, – sunkiai apversdamas liežuvį pasakė Rafanas. – Ten karaliaus žvėrys.

– Kada juos čia atvežė?

– Perkūnas juos žino, – atsiliepė Rafanas. – Aš tai manau, kad jie užsiliko po tvano.

KETVIRTAS

Kitame Londono gale vikontas Forteskju sėdėdamas prie rašomojo stalo skubiai rašė, pamirkydamas į rašalą plunksną tik šiai visiškai išdžiūvus. Laišką skyrė senam draugui Džozefui Diupiuji, Britanijos konsului Mogadore. Jei Roberto Adamso klausimą išvis kaip nors buvo galima išspręsti, tai vikontas neabejojo, kad be prancūzų kilmės diplomato nepavyks apsieiti. Pats kadaise atvedė Adamsą į Afrikos komitetą, tad jautė pareigą išvaduoti jį iš kalėjimo.

Baigęs rašyti Forteskju užantspaudavo laišką žiedu su savo monograma. Tada pakvietė Dalstoną. Šis jau stoviniavo už kabineto durų, laukdamas nurodymo įeiti.

Daug metų tarnaudamas vikontui išmoko pažinti užuominas ir į jas atsižvelgti. Aitrus antspaudų lako aromatas, pasklidęs po namus, reiškė, kad netrukus gali tekti išsiųsti skubų laišką.

– Liepk pasiuntiniui kuo greičiau nunešti į Užsienio reikalų ministeriją serui Robertui Montgomeriui, – tarė vikontas.

– Gerai, pone.

– Tiesa, Dalstonai, dar štai kas...

– Pone?

– Niekam apie tai neprasitark.

Kamerdineris nieko neatsakė, tik linktelėjo galva. Iš visų savo tarnų visiškai pasikliauti vikontas galėjo tik juo vieninteliu.

Jam išėjus, į duris pasibeldė Klara ir nelaukdama atsakymo įbėgo į kabinetą.

– Tėve, – prakalbo ji, sunerimusi ir netekusi būdingos savitvardos, – juk tikrai galima jam kaip nors padėti išspręsti šį šiurpų reikalą?

– Geriausia bus, jei neprarasime kantrybės, brangioji. Reikia veikti labai subtiliai. Jei žengsime bent vieną klaidingą žingsnį, ponui Adamsui tai gali kainuoti gyvybę.

– Tikrai taip manai?

– Ką manau?

– Kad tas tuščiakalbis ponas Koldekotas gali taip pasielgti?

– Iš tiesų aš taip manau. *Seras* Džefris Koldekotas priremtas prie sienos. Niekas negali pasakyti, ko jis griebsis, norėdamas išsaugoti savo niekingą padėtį.

– Bet ką mums daryti?

– Šiuo metu, brangioji, mažai ką. Iš tiesų beveik nieko.

PENKTAS

Šv. Pauliaus katedros kriptoje, prie admirolo Horacijaus Nelsono antkapio, stovėjo vienišas žmogus. Vilkėjo ilgą plonos gelumbės pilką kaip anglis paltą, kurio prieblandoje buvo be-

veik nematyti. Veidas apskritas, rausvas, rytą tarno švariai nuskustas, akys paburkusios nuo šalčio.

Jis besąlygiškai tikėjo mįslingais *Alta Templis* Mokytojo pranešimais, ir vis dėlto sprandas stingo iš nekantrumo. Iki šiol mintis nuversti brolį nuo sosto tebuvo mintis, sumanymas. Bet atvykęs į sutartą susitikimo vietą jis pasijuto peržengęs ribą, kai nebegalima sugrįžti.

Penkios minutės po keturių pasigirdo odinių padų, greitai žengiančių per akmenis, kaukšėjimas. Seras Džefris Koldekotas išniro iš šešėlio toliau nuo antkapio. Vos gaudydamas kvapą kairę ranką stipriai spaudė prie krūtinės.

– Atleiskite, jūsų aukštybe, – tarė jis žemai nusilenkdamas ir dar labiau dusdamas. – Norėjau tikrai įsitikinti, kad manęs niekas nesekė.

Iš pradžių Jorko hercogas nieko nesakė. Žvelgė į Mokytojo veidą, atidžiai jį apžiūrėjo, kai tas pasisuko prieš šviesą.

Prakalbo tik po geros minutės.

– Kaip mūsų brolijos vadovas, – tarė, – tikiuosi, suprantate, koks pavojingas šis sąmokslas.

– Žinoma, jūsų aukštybe, supranta ir kiti *Alta Templis* broliai.

Hercogas išsiėmė iš liemenės kišenėlės auksinį laikrodį.

– Kiekvieną sekundę, kurią skiriame šiam pokalbiui, mes artėjame prie budelio kilpos. Paskubėkite – kalbėkite greitai, bet nepraleiskite nieko svarbaus.

Seras Džefris rankoj laikoma nosine nusišluostė kaktą.

– Karališkasis Afrikos komitetas surinko didelę pinigų sumą ir ketina ją skirti dinastijos likimui pakeisti. Jūsų aukštybe, mes norime atkurti paveldėjimą, kurį planavo jo didenybė, kol proto neaptemdė liga.

Vasario pirmą dieną paaiškės, kad Karltono rūmuose vienas tarnas apsirgo raupais. Karaliaus gydytojas, baimindamasis ligos protrūkio ir stengdamasis, kad neužsikrėstų regentas, primygtinai pareikalaus pakeisti visą artimiausią jo aukštybės aplinką. Tai ir bus nedelsiant atlikta.

– O kas juos pakeis?

– Mums ištikimi žmonės, jie visi pasirengę mirti už tai, kad jūsų aukštybė užimtumėte jums teisėtai priklausančią vietą.

– Kariuomenė mane palaiko, – mąsliai ištarė hercogas, ranka paliesdamas už nugaros stūksantį granito memorialą. – Rūpesčių kelia tik laivynas.

– Nebijokite, jūsų aukštybe, pasinaudodami sukauptais fondais mes įsigysime laivyne draugų.

– O mano brolis?

Seras Džefris susiglostė kaklaskarę, ir jos audeklas sugėrė prakaitą nuo jo rankų.

– Siūlau juo atsikratyti, jūsų aukštybe.

– Taueris?

– Manyčiau, ne. Jei uždarysite jį į kalėjimą, pavojus išliks, net jei jo gyvybė kabotų ant plauko. Atleiskite, kad taip atvirai kalbu, jūsų aukštybe, bet labai daug kas džiaugtųsi pamatę išpampusį šio klouno kūną, kybantį kilpoje Kartuvių dokuose.

Jorko hercogas dirstelėjo į kriptą gaubiančius šešėlius.

– Kažką išgirdau! – tarstelėjo sunerimęs.

Abu vyrai nutilo. Įsiklausė. Iš tamsos šastelėjo šikšnosparnis ir greitai pralėkė pro šalį.

– Čia nieko nėra, – giliai atsikvėpęs tarė Koldekotas. – Užtikrinu jus.

Hercogas nurijo seilę. Žengė kiek kairiau, norėdamas geriau įsižiūrėti į Mokytojo veidą.

– Jei mane apvilsite, – ilgai tylėjęs prakalbo jis, – nužudysiu jus, jūsų šeimą ir visus brolius ir jų šeimas. Sumesiu kaulus į katilą, o kraują supilsiu į lovius kiaulėms vietoj jovalo. Ar jūs mane supratote?

Seras Džefris Koldekotas, komiteto pirmininkas ir draugijos *Alta Templis* Mokytojas, visu savo nemenku svoriu parpuolė ant kairiojo kelio. Palinkęs į priekį, suėmė dešinę hercogo ranką ir, pakėlęs sau prie lūpų, pabučiavo krumplius.

– Niekada jūsų neapvilsiu, jūsų didenybe, – tarė jis.

ŠEŠTAS

Į DAILŲ NAUJĄ PASTATĄ SMITFILDE atvyko skaistaus veido jaunuolis, vardu Horacijus Ivetas, pradėti naujojo darbo. Jis buvo vienintelis kandidatas į šią vietą, tad griežtas Šv. Baltramiejaus ligoninės direktorius daktaras Ebenezeris Spriusas jį priėmė išskėstomis rankomis.

Septyniolikos metų jaunuolis paaiškino anksčiau tarnavęs princui regentui, bet palikęs šią vietą dėl privačių priežasčių. Jis neprarado gero ūpo nė tada, kai jam paaiškino, kad visi ligoniai, uždaryti šioje gydymo įstaigoje, serga baisia užkrečiama liga – raupais. Tiesą sakant, jaunojo Horacijaus dvasią ši naujiena net keistai įkvėpė. O pradėjus kalbėti apie uždarbį, jis nė nemanė, kaip dažnai būna, burbėti, kad tai gryniausia išmalda. Užuot rodęs nepasitenkinimą, Horacijus energingai paklausė, kada galėtų pradėti dirbti.

Daktaras Spriusas pats pavedžiojo jį po palatas ir parodė ligonius, kurių odą išėdė šiurpūs pūliniai. Užėjęs į trečią palatą,

kurioje gulėjo sunkiausi ligoniai, pademonstravo, kaip prireikus juos sutramdyti vėzdais, odos diržais ir sagtimis.

Dieną naktį lygiai kas valandą slaugas, šaliku tvirtai apsivyniojęs nosį ir burną, privalo pereiti ligoninės koridoriais su specialia ventiliacijos mašina. Iš jos sklido tokie aitrūs pilki ir žalsvi garai, kad svaigino ir ligonius, ir personalą. Daktaras Ebenezeris Spriusas visą savo karjerą paskyrė kovai su raupais ir šventai tikėjo, kad pūlinius geriausia gydyti iš vidaus, o ne iš išorės.

SEPTINTAS

IŠĖJUSĮ IŠ PLŪDURIUOJANČIO KALĖJIMO Saimoną Kočreiną ėmė kankinti nemiga. Jis įprato valandą prieš eidamas gulti išgerti valerijono šaknų tinktūros, kad prisišauktų miegą. Šių vaistų jam skyrė seras Džozefas Benksas prieš savaitę užsukęs pasiklausti, kaip sekasi Robertui Adamsui.

Nuoširdžiai pasveikinęs garsųjį botaniką, Kočreinas paaiškino, kad nėra jokių galimybių aplankyti kalinio, laikomo Taueryje.

Adamso suėmimas sukėlė komiteto sekretoriui niekada iki tol nepažintą pyktį. Jis nebegalėjo žiūrėti serui Džefriui Koldekotui į akis ir buvo pasirengęs atsisakyti savo posto, taip būtų nedelsdamas ir padaręs, jei vikontas Forteskju jo nebūtų perkalbėjęs.

Bute Laivyno gatvėje Adamso vietą ant sofos užėmė Ričardas Florensas, kitas amerikietis jūrininkas, kurį jie priėmė laikinai pagyventi. Kočreinas buvo auklėtas visada padėti tiems, kuriems to reikia, tačiau Florenso draugiją vis tiek buvo sunku pakelti. Jūrininkas teigė esąs visiškas skurdžius ir nuolat eidavo elgetauti. Tačiau tą rytą, kai suėmė Adamsą, Kočreinas jo

rankoje pamatė penkių svarų banknotą. Į klausimą, kur jis gavo tokią didžiulę sumą, Florensas garsiai atsakė, jog pinigus jam davęs Amerikos ambasadorius Džonas Kvinsis Adamsas.

Praėjus dvidešimčiai dienų po to, kai Adamsą suimtą išvedė iš komiteto bibliotekos, Florensas, padėkojęs Kočreinui už svetingumą, pareiškė ketinąs kitą rytą keliauti namo brigantina „Jezabelė", plaukiančia į Niujorką. Auštant jis dingo.

Apimtas palengvėjimo Kočreinas pasiteiravo apie laivą, tačiau gavo atsakymą, kad joks laivas tokiu pavadinimu jau metus ar daugiau nėra plaukęs iš Londono dokų.

Tos pačios dienos vidurdienį Robertas Adamsas ant savo kameros grindų piešė veido kontūrus. Staiga išgirdo žvangančius raktus. Vadinasi, prižiūrėtojas Rafanas atnešė dubenį putros. Įsiklausė į akmeninėmis grindimis aidinčius žingsnius ir pakėlė galvą. Kažkas ne taip. Žingsniai buvo netolygūs, tarsi prižiūrėtojas šlubuotų. Atsidarė durų langelis, ir balsas su amerikietišku akcentu pašaukė Adamsą.

– Čia aš, – pasakė.

– Kas?

– Ričardas Florensas.

AŠTUNTAS

Dirbdamas Smitfilde Horacijus Ivetas patyrė, kad surišęs ligonius diržais gali ramiai liesti pūlinius, ir ligoniai neatšoka iš skausmo.

Daktaro Spriuso ir kitų kolegų paliktas be priežiūros, Ivetas rankomis glostydavo jiems veidus, o paskui liesdavo jomis sau

veidą bei krūtinę. Kitaip negu visi ligonius slaugantys žmonės, net daktaras Spriusas, Ivetas jais nesibjaurėjo. Veikiau jų liga jį keistai traukė, o šiurpiausi jos požymiai atrodė savaip gražūs.

Horacijus Ivetas, kiek save prisiminė, visada turėjęs polinkį į mazochizmą. Suprato tai prieš kelerius metus, kai vos nenumirė, užsikrėtęs cholera. Užuot nuliūdęs dėl silpnumo ir ligos, tada pajuto keistą pakilią nuotaiką ir lytinį susijaudinimą.

Antrą darbo savaitę Ivetą paskyrė budėti naktimis. Tamsoje buvo dar lengviau liesti ligonius. Pirmos dvi naktys praėjo gana ramiai. Trečią vakarą viena jauna moteris ėmė garsiai klykti ir draskytis žaizdas. Taip įsiaudrino, kad Horacijus ją išvedė į atskirą kambarį. Iš pradžių moteris mėgino priešintis, bet jos silvartas nė iš tolo neprilygo jo jėgai. Ivetas užtrenkė duris, pririšo ligonę per riešus ir kulkšnis prie žemo kėslo ir užkimšo kamščiu burną. Moteris iš paskutiniųjų stengėsi išsivaduoti, bet Horacijus Ivetas ją paėmė jėga.

Kitos dienos popietę jis prabudo savo namuose Klarkenvele. Galvą skėlė skausmas, veidu srūte sruvo prakaitas. Nemąstydamas pakišo ranką po marškiniais ir persibraukė krūtinę. Visa oda buvo nusėta pipiro dydžio gumbeliais. Jis greitai pakeverzojo ant popieriaus skiautės kelis žodžius spausdintinėmis raidėmis, atidarė langą ir pašaukė nešikus, kurie kaip tik ilsėjosi su savo nešiojamosiomis kėdėmis kitoje gatvės pusėje:

– Kuo greičiau neškite šią žinią į Senąjį getą, gausite šešiapensį!

DEVINTAS

IŠMĖGINĘS PAEILIUI VISUS RAKTUS, Ričardas Florensas atrakino duris. Šlubčiodamas priėjo prie Adamso, ir vyrai apsikabino.

– Kaip čia patekote?

– Daviau šį tą prižiūrėtojui, kad jis valandai nusisuktų į kitą pusę.

– Kaip Saimonas?

– Nerimauja dėl jūsų.

– Kokios naujienos?

– Jų labai daug. Bet jums negaliu sakyti. Dar ne laikas.

Florensas nusimetė paltą ir atidavė Adamsui.

– Greičiau vilkitės, – paliepė. – Išeisiu duris palikęs neužrakintas. Po penkių minučių išeikit į kiemą. Vienas zebras neseniai padvėsė. Jo maitą pakrovė į vežimą ir paruošė išvežti. Pasislėpkit gale po uždangalu. Už vartų aš jus pasitiksiu.

Adamsas pribėgo prie lango ir pažvelgė žemyn. Kieme stovėjo vežimas ir bruzdėjo žmonės – keli vaikščiojo aplinkui su virvėmis.

– Ačiū, Ričardai, – nuoširdžiai tarė jis.

Florensas išskubėjo, palikęs praviras duris.

Robertas Adamsas vėl priėjo prie lango. Vyrų nebebuvo, Taueryje įsivyravo baugi tyla. Tik buvo girdėti, kaip toli žvėryne klykauja makakos.

Laukdamas, kol praeis penkios minutės, prisiminė vieną pokalbį su Rafanu: tada sužinojo, kad mėginęs pabėgti kalinys sugautas nebetenka teisės stoti prieš teismą. Rafanas papasakojo, kaip tokiu būdu buvo apgautas garsus išdavikas, kitądien jį nugabeno tiesiai ant ešafoto.

Adamsas vėl pažvelgė pro langą.

Nebegirdėjo gerai pažįstamo garso – sargybinių sunkių batų žingsnių per akmenis. Ir apsižvalgęs viską suprato: nematyti nė vieno sargybinio. Tarsi Taueris būtų tyčia paliktas be apsaugos.

Prisiminė, kaip pirmą kartą sutiko Florensą, kaip juodu su Kočreinu jį priglaudė. Koks neįtikėtinas sutapimas – vienintelis Londone jo sutiktas amerikietis, ir tas kilęs iš vieno miesto kaip ir jis. *Sutapimas... štai kaip.* Ne, anaiptol ne sutapimas.

Adamsas pasitrynė delnu veidą. Neketino taip lengvai pasiduoti Koldekotui.

Greitai priėjo prie geležinių durų ir ryžtingai jas užtrenkė.

DEŠIMTAS

Džonas Kvinsis Adamsas atvyko į Kemelford Hauzą lygiai aštuntą. Iki šiol vikontą Forteskju jis buvo susitikęs tik du kartus – pas serą Džozefą Benksą ir vienoje Karališkosios akademijos paskaitoje. Perskaitęs vikonto monografiją apie indoeuropiečių lingvistiką nekantravo geriau su juo susipažinti.

Amerikos ambasadorius buvo liesas vyriškis ilga nosimi, veriančiomis juodomis akimis ir tokios formos lūpomis, kad joms, regis, labiausiai tiko būti sučiauptoms. Jis gyveno netoli, Grovnerio aikštėje, ir iki vikonto namų Hanoverio aikštėje atėjo pėsčias, nepaisydamas savo asmeninio sekretoriaus atkalbinėjimo.

Liokajaus įvestas į didžiąją svetainę tuojau pat pasuko arčiau židinio. Vikontui įėjus, stovėjo prie ugnies ir šildėsi rankas.

– Jūsų ekscelencija, – artindamasis pasisveikino Forteskju, palengva lėtindamas žingsnius, – kokia garbė matyti jus Kemelforde.

– Patikėkite, pone, man daug didesnė garbė, – atsakė Kvinsis Adamsas.

Priėjo kamerdineris su padėklu, ant kurio stovėjo Bohemijos krištolo grafinas, sklidinas ąžuolo statinėse brandinto portveino. Kitas tarnas pripylė dvi taures ir pasiūlė ponams.

Vikontas pastatė taurę ant židinio atbrailos ir pasuko taip, kad raižyto krištolo sienelėse suspindo šviesos atšvaitai. Atsikosėjo ir nusišypsojo, tarsi rengdamasis sakyti kai ką labai svarbaus.

– Nesu tikras, ar jums žinoma, ambasadoriau, bet jaunas amerikietis Karališkajame Afrikos komitete pasakojo klausytojams, kaip pateko į vergiją didžiojoje Afrikos dykumoje.

– Taip, taip, be abejo, esu apie jį girdėjęs, – iškart atsakė Kvinsis Adamsas. – Apie jį žino visas Londonas, ar ne tiesa? Ir koks pasakojimas!

Forteskju paėmė taurę nuo židinio ir nugėrė portveino.

– Ar galiu pasiteirauti, pone, gal mėginote susipažinti su tuo jaunuoliu?

– Ne, vikonte, nemėginau. Apgailestauju, tačiau mano mintys labiausiai buvo užimtos pastangomis sušvelninti mūsų dviejų valstybių nesutarimus. Tačiau girdėjau, jog jį pasodino į kalėjimą. Mano personalas pareikalavo pasimatymo, bet, atrodo, atsakymas buvo neigiamas.

Vikontas Forteskju vėl kostelėjo.

– Taip, be abejo, jei kaliniui pateikiami kaltinimai melagingai liudijus Karališkajam komitetui, privaloma laikytis tam tikrų protokolo taisyklių.

– Vargšas vaikinas, – mąsliai tarė ambasadorius. – Aš pats visą gyvenimą kovojau prieš visų rūšių vergiją. O dabar, tarsi negana būtų kančių, kurias jis patyrė Afrikoje, dar ir tas absurdiškas įkalinimas. Gal man reikėtų parašyti jo didenybei į Vindzorą?

– Deja, – atsiliepė Forteskju, – atrodo, karalių ištiko eilinis priepuolis. Jam dabar ne tas galvoje.

– Tai ką tada daryti?

Vikontas šelmiškai nusišypsojo.

– Aš sumaniau tokį planelį, – pasakė beveik pašnibždomis. – Tikiuosi, kad ilgainiui jis mums atneš itin didelių pokyčių.

VIENUOLIKTAS

Baironas ir Olvenlis sėdėjo prie erkerio lango „Vaito" klube. Jau penkiolika minučių nė vienas iš jų nepratarė nė žodžio. Abiejų mintys sukos apie Timbuktu – Olvenlis mąstė apie savo investiciją, lordas Baironas – apie poemą, kurioje aprašė auksinio miesto keliamą godulį.

Su šia tolima vieta buvo susieti lūkesčiai, apie kuriuos abu vyrai galėjo tik svajoti. Olvenlis, gimęs turtingoje šeimoje, nė vienos dienos negyveno be prabangos ir lepinimosi, tačiau net ir jis troško ko nors daugiau. Jam Timbuktu prilygo galimybei iškart pagausinti ir taip nesuskaičiuojamus šeimos turtus.

Baironas, nors ir gimęs baronetu, labiausiai siekė garbės ir šlovės, kokią pelnė savo kūryba. Apie Afrikos komiteto ekspediciją žinojo nedaug, tačiau net iš to, ką buvo girdėjęs, spėjo, kad tai apgaulė.

Tylą nutraukė pasirodęs Bairono leidėjas Džonas Murėjus. Malonaus elgesio škotas, visad šmirenantis skubiu žingsniu, prie juosmens prispaudęs sugniaužtą į kumštį kairę ranką, žvaliai dairydamasis ir iškėlęs nosį aukštyn tarsi žebenkštis.

Murėjus nekantravo pranešti savo garsiausiam rašytojui apie tai, kaip pastaruoju metu perka jo kūrinius, bet jis puikiai žinojo, kad džentelmenų klube kalbėti apie verslo reikalus laikoma nepadoriu elgesiu. Pasinaudojęs greitu tarsi meteoras Bairono iškilimu ir jo šlove, Murėjus susikrovė turtus ir pavertė savo būstą netolimoje Albemarlio gatvėje tikru Londono literatūrinio gyvenimo centru.

– Džentelmenai! – kuo draugiškiausiai tardamas šį žodį kreipėsi jis. – Nuoširdžiai jus sveikinu šią žvarbią žiemos dieną!

Baironas pamojo kamerdineriui ir netrukus ant stalo priešais svečią buvo pastatytas puodelis garuojančio šokolado. Visi trys tuščiai šnekučiavosi, aptarinėjo orą, kol Olvenlis nebeiškentė.

– Papasakokite mums naujienas, pone, – paragino Murėjų. – Kokie gandai atsklido iki Albemarlio gatvės?

Viešumoje leidėjas gandų nemėgo, nes skleidžiami jie neišeidavo į gera. Bet privačioje draugijoje jam patikdavo pasidalyti naujausiomis nuogirdomis. Apsvaigintas garbingų pašnekovų ir šokolado jis nuleido galvą.

– Girdėjau vieną labai keistą dalyką, – tarė jis.

– Nejaugi?

Lordas Olvenlis žemame krėsle atsisėdo aukščiau.

– Yra žinių iš tolimųjų Afrikos krantų.

– *Afrikos*? – it aidas pakartojo Baironas.

– Taip, būtent.

– Prašom pasakoti, pone.

– Na, jos susijusios su garsiąja ekspedicija į aukso sostinę, į...

– Į Timbuktu?

– Taip, pone, į Timbuktu.

Baironas ūmiai pasilenkė ir pakišo po luoša dešine koja dar vieną pagalvėlę.

– Apie kurią ekspediciją kalbate, pone Murėjau?

– Tą, kurią surengė Karališkasis Afrikos komitetas.

Stambiu Olvenlio kūnu tarsi srovė būtų perbėgusi. Jis palinko į priekį, stengdamasis išlaikyti savitvardą.

– Pasakykite, pone, kuo greičiau sakykite, ar majoras Pedis ir jo vyrai pagaliau užėmė Timbuktu?

Džonas Murėjus išsitraukė dailiai sulankstytą nosinaitę ir palietė ja dešinę šnervę. Šnirpštelėjo.

– Deja, – atsiliepė. – Turiu atsakyti neigiamai. Iš savo šaltinių girdėjau, kad majorą Pedį ir visą jo ekspediciją neaprėpiamose Afrikos dykumose iššudė laukiniai.

– Dieve mano, – tyliai ištarė Baironas.

Greta sėdintis Olvenlis sustingo, tarsi ką tik išgirdęs, jog iškarta visa jo šeima; jo veidas atsispindėjo lango stikle. Jis lėtai atsistojo tuščia veido išraiška ir atsiprašė turįs eiti.

– Privalau sutvarkyti labai skubų reikalą, – tarė jis.

DVYLIKTAS

Horacijaus Iveto raštelį Koldekotui nunešė Kočreinas, nes Folkirko nebuvo, jis sirgo. Ten tebuvo parašyta:

JAU PIRMA DIENA. H.I.

Lipdamas juodmedžio laiptais, Kočreinas apžiūrėjo raštelį. Prasmės nesuprato, bet suvokė, kad tai kažkokios apgaulės pradžia. Seras Džefris paskubomis jį sugriebė, prisimerkęs perskaitė ir liepė atnešti paltą.

Prieš valandą Kočreinas išgirdo žinias apie majorą Pedį – tas pačias, kurios pasiekė ir Murėjaus ausis. Jei tai tiesa, pamanė jis, tai Koldekotas tikrai turėjo viską sužinoti daug anksčiau. Iš Afrikos ilgai neatėjo jokių laiškų, tad galima spėti, kad ekspedicija sužlugo senokai.

Išlėkęs iš komiteto pastato Koldekotas įsakė vežikui važiuoti į Kovent Gardeną. Netrukus karietos ratai smagiai šokčiojo grindinio akmenimis, o seras Džefris sūpavosi ant minkštos sėdynės. Išvažiuodamas nugirdo, kaip Senojo geto durininkas pranešė liokajui apie iššudytą ekspediciją. Dabar jau tik laiko klausimas – netrukus visas Londonas kalbės apie nelemtą majoro Pedžio galą.

Karieta pravažiavo pro Strando Švč. Mergelės Marijos bažnyčią ir atitolusi nuo upės pasuko į Kovent Gardeną. Vaisių pardavėjai krovė prekes ir vaikė šalin elgetas, kaulijančius išmaldos. Prie prekystalio, apkrauto purvinomis kopūstų gūžėmis, ant žemės gulėjo moteris. Apsirengusi utėlėmis aptekusiais skarmalais, išvagotu nudegimų randais veidu. Rankoje laikė tuščią džino butelį.

Koldekoto karieta pralėkė pro pat moterį vos jos neužkliudžiusi. Netrukus sustojo prie dailių klasicizmo stiliaus rūmų pietinėje Karaliaus gatvės pusėje. Seras Džefris išlipo iš karietos ir pabeldė į duris. Liokajui jas atidarius, pirmininkas puolė vidun.

– Pasakykite ponui Džeromui, kad kuo greičiau liptų žemyn! – suriko jis.

– Gerai, pone. Malonėkite palaukti svetainėje.

Vos serui Džefriui spėjus atsisėsti prie smarkiai liepsnojančios ugnies, kambaryje pasirodė Henris Džeromas. Žiojosi kalbėti, bet Koldekotas neleido.

– Mes pasirengę imtis veiksmų, – tarė jis. – Tas vaikigalis, Prinio tarnas, jau užsikrėtė. Nusiųsiu jam žinią grįžti į Karltono rūmus, o jūs siųskite pranešimą Jorko hercogui – praneškite, kad esame pasirengę padėti jam atsisėsti į sostą.

Džeromas išsitraukė iš riešutmedžio tabakinės žiupsnį tabako ir šniaukštelėjo.

– O kaip jo didenybė? – niūriai paklausė.

– Žinau, man irgi nemalonu, bet kitos išeities nėra.

Henris Džeromas klausiamai pakėlė antakį.

– Laudanumas, – lėtai ištarė Koldekotas, – paduos karališkasis gydytojas.

– Bet kaip jūs tai suorganizuosite?

– Jau suorganizavau, – nusišypsojo. – Visi turi savo kainą, – pridūrė.

– Kaip tik laiku. Žinia apie majoro Pedžio žūtį jau klaidžioja po Londoną.

Seras Džefris patikrino, kiek rodo laikrodis ant židinio atbrailos ir jo paties Bregė laikrodėlis.

– Reikia išgabenti fondus iš saugyklos, – pasakė jis. – Padarysiu tai šiąnakt.

– O kaip amerikietis?

– Adamsas?

– Taip, ponas Adamsas.

– Jis neprarijo jauko ir atsisakė bėgti. Gaila, – tarė Koldekotas. – Bet nieko baisaus. Mūsų ateitis pateisins praeities darbus. Be to, mes padarysime galą šiai absurdiškai regentystei. Pami-

nėsite mano žodžius – dar šį mėnesį ponas Adamsas pakartas sūpuosis kilpoje.

Džeromas šniaukštelėjo dar tabako ir nusičiaudėjo.

– Reikia dar kai kuo pasirūpinti.

– Kuo?

– *Alta Templis.*

Seras Džefris Koldekotas įsižiūrėjo į ugnį.

– Broliai, – nusišaipė jis. – Kam pjaustyti obuolį skiltelėmis, jei galima jį suvalgyti visą?

– Ar paaukosite tuos, kuriuos laikote brangiausiais?

Koldekotas pakilo. Jo veidas staiga išraudo iš pykčio.

– Žinoma, paaukosiu, – atsakė jis.

TRYLIKTAS

Iš Florenso gautą ginėją Rafanas prašvilpė vakare šliundrinėdamas. Didžiavosi gebėjimu net būdamas visiškai girtas patenkinti daugybę moterų. Rytą ir beveik visą popietę kirmijo ant šiaudinio čiužinio, numesto koridoriuje prieš kamerų duris. Kietai miegojo, kai atvykęs pasiuntinys ėmė daužyti sargybos vartus.

– Kas ten? – suriko Rafanas, krūptelėjęs ir keldamasis nuo žemės.

– Atnešiau žinią vienam kaliniui!

– Eik lauk!

Tačiau netrukus jį nutildė pasiuntinio mėtomų sidabrinių garsas. Prižiūrėtojas pakilo ir greitai priėjo prie vartų. Susirinko monetas.

– Kam žinia?

– Amerikiečiui.

– Perduok man.

– Tai ne laiškas. Man liepė kai ką pasakyti jam pačiam.

Prižiūrėtojas davė ženklą sargybiniams. Atrakino vartus ir pasiuntinys netrukus jau stovėjo prie Adamso kameros durų langelio.

– Ponas Adamsas?

– Taip, tai aš.

– Jums perduodami sveikinimai. Mane atsiuntė vikontas Forteskju. Atnešiau nepaprastai skubią ir svarbią žinią.

Adamsas pašoko iš kampo, kur buvo įsitaisęs.

– Dėkoju! Prašau ją man persakyti.

Pasiuntinys prisispaudė prie langelio virbų ir atsikrenkštė.

– Tik labai atidžiai klausykitės, – pasakė jis.

KETURIOLIKTAS

Vidurnaktį nuo Temzės kylant tamsiai pilkam rūkui trisdešimt Jorko hercogui ištikimų dragūnų atvyko prie Karališkojo Afrikos komiteto užpakalinių durų. Seras Džefris Koldekotas pastate laukė vienas. Nuvedė kareivius į rūsį ir atrakino saugyklos duris.

– Šiuos maišus reikia kuo greičiau išnešti, – pasakė seržantui.

– Kad viską pervežtume, mums reikės kelių tuzinų karietų, pone.

Koldekotas iškėlė žibintą ir pirštu bedė durų link.

– Ne sausumos keliu, – tarė jis. – Plukdysime upe. Eime, parodysiu.

Iš Senojo geto po gatve, vedančia į pietus prie upės, buvo įrengtas slaptas požeminis takas. Jį prieš kelias dešimtis metų liepė slapta iškasti ankstesnis komiteto pirmininkas, kad būtų galima į pastatą nemačiomis atsigabenti iš vergų prekybos sukrautus turtus ir išvengti smalsaus miesto mokesčių inspektorių žvilgsnio.

Dragūnai nusivilko mundurus ir ėmė požeminiu taku nešti auksą. Sustoję grandine perdavinėjo maišus vienas kitam ir netrukus visi kiaurai permirko prakaitu. Seras Džefris Koldekotas perėjo palei visą grandinę. Atrakino duris, kurios išėjo prie upės. Ten jau laukė garinė barža, besisūpuojanti ant potvynio bangų, pirmgalyje žibinto šviesoje blizgėjo vairas. Prieš keldami į baržą maišus krovė į guobos dėžes, ant kiekvienos iš jų raudonais dažais užrašė numerį ir užkalė dangtį.

Pusę dviejų nakties barža buvo pakrauta.

Koldekotas su dragūnais įlipo į ją ir liepė kapitonui kuo greičiau plaukti į saugų sandėlį Šv. Išganytojo dokuose.

PENKIOLIKTAS

Kitą rytą Beitmenas į Karltono rūmus pristatė vidutinio didumo zebrą. Princas regentas apie pristatymą sužinojo per vėlyvus pusryčius, kuriuos valgė apskritojoje svetainėje. Liepė Frošui atidaryti dėžę ir perkelti padarą į Kolekcijos salę. Asmeninis regento tarnas Hastingsas paklausė, ar jo aukštybė pats nenorėtų pasižiūrėti, kaip zebras iškraunamas iš dėžės – juk toks buvo jo įprotis. Velso princas papurtė galvą. Kolekcija jam jau pradėjo įkyrėti. Dabar jo dėmesį patraukė daug žavesnis ir įdomesnis pomėgis – skraidymas.

– Manau, kad reikėtų juos visus supakuoti ir pasiųsti į Vindzorą, – tarė jis, kramtydamas rūkytą žuvį su ryžiais. – Nė kiek neabejoju, kad gyvūnai labai pakels jo didenybės nuotaiką, ar ne?

Hastingsas nusilenkė ir atbulas patraukė prie durų.

– Pakviesk poną Sadlerį. Tegu šiandien ateina arbatos.

– Girdėjau, jūsų aukštybe, – įsitempęs tarė tarnas, – kad aeronautas ponas Sadleris šiuo metu savo balionu skrieja virš um pietų pakrantės. Kiek žinau, jis ketina perskristi Solentą ir iš žemyno pasiekti Vaito salą.

Regentas nusišluostė lūpas.

– Tada pasirūpink kuo greičiau jam perduoti kvietimą! – paliepė jis.

ŠEŠIOLIKTAS

TREČIĄ VALANDĄ Kemelford Hauzo kiemo vartai plačiai atsivėrė ir vidun įlėkė mėlyna lakuota karieta. Šeši eržilai nuo pat aušros lėkė šuoliais be pertraukos. Vežikas sustabdė žirgus, jiems iš snukių dribo putos, akys nuo ilgo bėgimo virto iš kaktos.

Atsidarė namų durys. Pro jas išbėgo vikontas Forteskju ir įsivedė svečią vidun.

Po valandos privatus vikonto pasiuntinys monograma puošta jo karieta išgabeno laišką serui Džefriui Koldekotui. Jame buvo parašyta:

Pone, kai tik pasitaikys proga, siūlyčiau paskaityti rytojaus ryto Times.

Pagarbiai

Ričardas Forteskju

SEPTYNIOLIKTAS

SENAJAME GETE prie Karališkojo Afrikos komiteto durų rinkosi žmonės. Dauguma krautuvininkai ir panašūs smulkūs verslininkai, kuriems sukėlė nerimą žinia apie majoro Pedžio žūtį. Iš jų išsiskyrė lordas Olvenlis. Jis veržte įsiveržė į pastatą ir paliepė Folkirkui pranešti pirmininkui apie jo atvykimą.

– Atleiskite, bet sero Džefrio šiuo metu nėra mieste.

– Ar tiesa, kad Pedis negyvas?

Folkirkas įsmeigė akis į tolį.

– Man nedera komentuoti, pone.

– Liaukitės, aš nė kiek neabejoju, kad jūs žinote viską, kas vyksta šiame pastate! Sakykite, tai tiesa?

Folkirkas tiesiai pažvelgė į lordą Olvenlį. Paskui lėtai mirktelėjo.

AŠTUONIOLIKTAS

Turinas, Karinjano rūmai
1816 m. kovo 7 d.

Brangusis Saimonai,

jau šešis kartus pavilgiau plunksną į rašalą ir vis tiek sėdžiu, įsižiūrėjusi į tolumą, vis svarstau, nuo ko pradėti. Nežinau, į ką dar galėčiau kreiptis ar ką pasakyti. Tu mane pažįsti nuo vaikystės, nuo mūsų nerūpestingų vasarų, praleistų Čevenedže. Ir pažįsti gerai, todėl žinai, kad mano santuoka buvo pagrįsta veikiau pareiga, negu meile.

Maždaug prieš dieną mes su ponu Viteršolu pasiekėme Turiną. Keliavome per Paryžių ir Ženevą, paskui labai sunkiai kėlėmės per Alpes. Tačiau kelionės siaubai netruko pasimiršti svetinguose ir prabangiuose Karinjano rūmuose.

Brangusis Saimonai, rašau šį laišką, o jį laisto mano ašaros. Nerandu žodžių ir esu visai sutrikusi, bijau įžeisti tavo jautrią ir švelnią sielą. Tačiau neturiu kitos išeities, privalau rašyti tiesiai.

Iki šiol per visą mūsų kelionę mano vyras vengė atlikti pareigą, kurios iš jo buvo tikimasi Viešpaties akivaizdoje.

Šiandien po pietų su tarnaite vaikščiojau po rūmus ir viename kambaryje išgirdau triukšmą. Nė nepagalvojusi pasukau durų rankeną ir pastūmusi atidariau duris. Kambaryje mano vyras visiškai iškreiptai ir pasibjaurėtinai džiaugėsi kūnišku aktu su kitu vyru.

Poną Tomą Viteršolą mano įsibrovimas labai išgąsdino. Iš pradžių jis mėgino dėtis, kad šiuose kraštuose tokie dalykai įprasti, bet paskui atsipeikėjo ir prisipažino nejuntąs nė mažiausio susidomėjimo dailiąja lytimi.

Tikėdamasis, kad aš puoselėju meilę tokių polinkių vyrui, atkakliai kartojo ketinąs ir man suteikti tam tikrą laisvę. Bet aš nejuntu jam visiškai jokios meilės. Pusę dienos verkiau ir nuo ašarų jaučiuosi visiškai išsekusi.

Rytoj iš pat ryto ketinu iš čia išvykti ir laivu grįžti į Londoną; jei Dievas maloningai atsižvelgs į mano norus, niekada daugiau nebematysiu pono Viteršolo.

Ir toliau
Tavo mylinti ir ištikima draugė
Bytė

IX

Paskelbiamas kvietimas į papildomą renginį, skirtą pono Adamso pasakojimui ♦ Pradedamas vykdyti planas nunuodyti jo karališkąją didenybę Jurgį III ♦ Prie Karališkojo Afrikos komiteto pastato nesiliauja protestai ♦ Regentui pranešama apie raupų protrūkį rūmuose ♦ Mesjė Diupiuji kreipiasi į visuomenę komiteto bibliotekoje, atskleidžiama sero Džefrio Koldekoto dvipatystė ♦ Į Karltono rūmus atvyksta nauji tarnai ♦ *Alta Templis* brolija pavaišinama nuodais ♦ Ponas Adamsas išleidžiamas iš kalėjimo ♦ Princas regentas paimamas į nelaisvę ♦ Ponas Adamsas, išėjęs pasivaikščioti prie upės, užpuolamas ir sužeidžiamas ♦ Vikontą Forteskju aplanko įkvėpimas ♦ Ponas Adamsas ir Emilė Koldekot palaidojami Hampstedo kapinėse ♦ Vikontas Forteskju atvyksta į Diuko gatvę ir randa *Alta Templis* brolijos narių lavonus ♦ Duobkasys Hampstede atkasa antrą kapą ir randa jame gyvą poną Adamsą ♦ Karališkąjį Afrikos komitetą ir toliau supa minios žmonių ♦ Princas regentas uždaromas arklidėse ♦ Ponas Adamsas atvyksta į Kemelford Hauzą ♦ Regento asmeninis tarnas pabėga ir skelbia pavojų ♦ Karalius Jurgis neišgeria nuodų.

PIRMAS

KLARA FORTESKJU PATI PIRMOJI atsisėdo prie pusryčių stalo. Apsirengė paprastą juodos medvilnės suknią, vario spalvos plaukus kietai susuko į kuodą. Tarnaitė mikliai prasmuko tarp stalo ir difenbachijos, pasilenkė ir įpylė į puodelį Dardžilingo arbatos. Klara įlašino į ją pieno ir sėdėjo nejudėdama tarsi porceliano lėlė, kvėpdama aromatingus garus.

Ji be galo liūdėjo dėl Roberto Adamso suėmimo ir jam iškilusio mirties bausmės pavojaus. Ištisas dienas leido savo kambaryje, beveik nieko nevalgė, atsisakė visų kvietimų, nesimatė nė su savo drauge ir patikėtine ledi Karolina Lem.

Dešimt minučių po devynių į kambarį žvaliai įbėgo vikontas Forteskju. Apėjo stalą, pabučiavo Klarą į viršugalvį ir paklausė tarno, ar jau atnešė *Times*. Dalstonas padavė laikraštį ant padėklo.

Jis buvo išlygintas tarnų kambarėlyje, dar šiltas.

Vikontas paėmė laikraštį ir atsivertė pirmą puslapį.

– Puiku!

– Kas ten, tėve?

Forteskju padėjo laikraštį ant lininės staltiesės. Pirmas puslapis, kuriame įprasta spausdinti įvairius smulkius skelbimus, buvo beveik tuščias, išskyrus vienintelį skelbimą, surinktą stambiu juodu šriftu:

KARALIŠKASIS AFRIKOS KOMITETAS
KVIEČIA VISUS IŠSILAVINUSIUS ASMENIS
Į SPECIALŲ PAPILDOMĄ RENGINĮ,
SKIRTĄ AMERIKIEČIO
PONO ROBERTO ADAMSO PASAKOJIMUI.
PRADŽIA ŠIANDIEN
LYGIAI TREČIĄ VALANDĄ PO PIETŲ
KARALIŠKOJO AFRIKOS KOMITETO BIBLIOTEKOJE
SENAJAME GETE

ANTRAS

SKERSVĖJŲ VARSTOMAME Vindzoro pilies prieškambaryje seras Entonis Smaitas, karaliaus gydytojas, paruošė šešiolika drachmų laudanumo. Šis stulbinamų raminamųjų galių turintis opiatas vartotas beveik visoms negalėms gydyti – pradedant mėnesinių skausmais ir baigiant širdies sutrikimais. Net labiausiai veriantis skausmas nurimdavo, išgėrus vieną ar dvi drachmas. Dešimties drachmų pakaktų nugalabyti stipriausiam vyrui, antra tiek parverstų net dramblį.

Neseniai kiek prašviesėjęs jo didenybės protas vėl aptemo, ir jį teko uždaryti miegamajame. Kartais jį pririšdavo prie lovos ir saugojo specialiai parinkti, itin patikimi sargai. Užuolaidas aklinai užsiuvo, kad niekas negalėtų nė pažvelgti į valdovą, taip neatmenamai seniai valdantį Angliją ir jos dominijas. Iš kambario išnešė visus aštrius daiktus ir stiklo indus bei visa kita, kuo apimtas nevilties ligonis galėtų pasidaryti žalos.

Seras Entonis pakėlė laudanumą prieš šviesą ir pasukiojo

krištolo indelį. Tarnavo karaliaus rūmuose nuo princo regento vaikystės – per tą laiką teko dirbti įvairius darbus. Jo akyse suverenas, įkalintas Vindzoro rūmuose, kas dieną vis giliau grimzdo į beprotybės bedugnę.

Kartais atrodydavo, kad karalius bent iš dalies atgavo protą, bet netrukus vėl puldavo į tuštumą – akis aptraukdavo tamsa, protas susidrumsdavo.

Gydytojas padėkojo Dievui, kad Anglijos žmonės nemato, koks pasigailėtinas ir išsekęs jų mylimas valdovas. Nors nemėgo vyriausio karaliaus sūnaus ir jo varganos, vaikiškos regentystės, pritarė, kad Hanoverių dinastijai naudingesnis būtų karalius, o ne regentas. Metams bėgant seras Entonis, kaip ir visi kiti, galų gale pripažino neišvengiamą tiesą: vargu ar karalius Jurgis dar galės grįžti į sostą.

Tad štai ji – mažytė Hanoverių dinastijos viltis, naujos ateities galimybė, ateities, kurią priartins žiupsnis miltelių.

Smaitas nuodugniai numatė, kaip viskas klostysis toliau.

Gavęs ženklą duos jo karališkajai didenybei opiato įbėręs į vakarienei skirtą pieną; karaliui pasimirus, teks paskelbti liūdną, bet neišvengiamą žinią. Visuomenė paliūdės, o paskui Vestminsteryje bus karūnuotas naujas karalius.

TREČIAS

Karališkojo Afrikos komiteto durys iš vidaus buvo užsklęstos skląsčiu ir užrakintos dukart pasukus raktą. Seras Džefris įsikišo raktą žalvario galvute į liemenės kišenaitę.

– Eikite visi po velnių! – garsiai suriko protestuotojams.

Rytą laikraščiai paskelbė apie majoro Pedžio mirtį ir bent viename iš jų buvo išspausdintas neva tikras arabo pirklio pasakojimas – jis esą matęs žudynes savo akimis.

Žinoma, gaila, kad ekspedicija pražuvo, bet pirmininkui tai mažiausiai rūpėjo. Prieš penkiolika minučių viršun užkopė Kočreinas ir padavė jam naują *Times*.

– Uždaryk visas langines! – paliepė seras Džefris Folkirkui. – Ir pranešk seržantui Harisui, kad mums reikės poros tuzinų dragūnų.

Seras Džefris dirstelėjo į kišeninį laikrodėlį. Devynios trisdešimt penkios. Horacijus Ivetas jau bus grįžęs dirbti į Karltono rūmus, pamanė jis. Šiuo metu jo liga tikriausiai pastebėta ir kilo sumaištis, stengiantis surasti naujų tarnų.

Dešimtą valandą atvyko iškart du pasiuntiniai.

Vienas atnešė Koldekotui adresuotą laišką. Nuo Hanso Vinkelio, olandų šarlatano, spėjusio gerokai pasipelnyti iš pirmininko godumo. Pasiuntinys padavė laišką žmogui, stovinčiam ant aukščiausios komiteto laiptų pakopos. Jis stovėjo nugara į duris, tad atrodė, kad mėgina numaldyti įsitriukšmavusius investuotojus. Tokiomis aplinkybėmis apsirikti buvo visiškai suprantama. Kai tik pasiuntinys nuėjo šalin atlikęs pareigą, žmogus sudraskė laišką į skutus, tuo be galo pradžiugindamas minią.

Kitas pasiuntinys atnešė žinią Saimonui Kočreinui. Ją siuntė Forteskju ir nurodė be ketvirčio trečią atidaryti komiteto duris. Laimei, pasiuntinys nuėjo prie užpakalinių durų ir padavė laišką virtuvės tarnaitei, aplink kurią kaip tik rėžė sparną.

KETVIRTAS

PRINCAS REGENTAS TRIUKŠMĄ IŠGIRDO tarno skutamas. Gretimame kambaryje kažkas susistumdė, nuaidėjo veriamas šūksnis ir pasigirdo skubūs žingsniai – žmogus greitai nubėgo tolyn ilgu koridoriumi. Pusiau nuskustas princas rankos mostu liepė patraukti skustuvo ašmenis nuo skruosto ir pasikėlė krėsle.

– Kas ten buvo?

Tarnas padėjo skustuvą ir puodelį šilto vandens, ant kurio paviršiaus tarsi plakta grietinėlė plūduriavo muilo puta.

Nuskubėjo į prieškambarį.

Pasigirdo tylus pokalbis. Jis baigėsi šūksniais ir dar keleto žmonių greitais žingsniais. Princas muiluotu veidu muistėsi stengdamasis pakilti iš krėslo.

– Po velnių, kas čia darosi?

Šambelionas įbėgo į kambarį ir staiga sustingo tarsi statula.

– Jūsų aukštybe, tai Horacijus.

– Horacijus? Koks Horacijus?

– Ivetas, Horacijus Ivetas, jūsų aukštybe, rūmų parankinis.

– Ir ką jis padarė?

– Eeee, jūsų aukštybe... – sumykė šambelionas, sykiu kostelėdamas ir prisimerkdamas, – jis pasigavo pūlingą uždegimą...

– Uždegimą?

– Būtent taip, jūsų aukštybe.

– Kaip jis vadinasi?

– Kiek žinau, jūsų aukštybe, gydytojai jį pratę vadinti...

– Kaip?

– Jie sako *variola*, jūsų aukštybe...

– Ką tai reiškia?

– Tai reiškia „raupai“, jūsų aukštybe.

PENKTAS

LIKUS DVIDEŠIMČIAI MINUČIŲ iki skirtos valandos Kočreinas tyliai prasėlino pro sero Džefrio kabinetą ir nulipo juodmedžio laiptais. Vienoje rankoje nešėsi lapus su Roberto Adamso pasakojimu ir plunksną, kitoje laikė raktą žalvario galvute. Prieš metus pirmininkas jam įsakė pagaminti atsarginį didžiųjų komiteto būstinės durų raktą. Nunešęs raktą meistrui, Kočreinas surizikavo užsakyti dar vieną ir laikė jį vazoje savo kabinete.

Pirmiausia atstūmė skląsčius durų viršuje ir apačioje. Paskui labai atsargiai įkišo į spyną raktą ir pasuko į kairę.

Už durų stovėjo vikontas, su juo – Klara ir aukštas gališkos išvaizdos džentelmenas. Jiems už nugarų vilnijo minia žmonių, kurie grūdosi artyn: investuotojai, nekantraujantys išgirsti naujienų apie savo santaupas, ir šiaip kilmingi ponai, suvilioti perskaityto *Times* skelbimo.

– Kur seras Džefris? – paklausė vikontas vos išvydęs tarpduryje Kočreino veidą.

– Viršuje, savo kabinete su ledi Koldekot.

– Gerai. Atėjo šlovingojo Karališkojo komiteto žlugimo valanda. Sakykite, ką jūs žinote apie *Alta Templis*?

– Nieko, – atsakė Kočreinas. – Niekada nesu nė girdėjęs šio pavadinimo. O kas tai?

– Ryšys. Bet aš dar tiksliai neišsiaiškinau koks. Laikas padės atskleisti šią paslaptį. Paskubėkite, plačiau atverkite duris ir įleiskite šiuos žmones į biblioteką.

Vikontas Forteskju žengė į šalį ir susirinkusieji pro ąžuolo duris plūstelėjo į komiteto būstinę.

Po penkiolikos minučių biblioteka buvo pilnutėlė, dar šimtai netilpusių trypė koridoriuje ar net lauke.

Seras Džefris, vos susivokęs, kas vyksta, nulėkė laiptais žemyn. Garsiai ir nešvankiai keikdamasis įpuolė tiesiai į žmonių minią, ir ši jį nunešė į biblioteką.

– Ką visa tai reiškia? – suriaumojo jis, pamatęs prie katedros stovintį vikontą.

– Tai tik pasakojimo pabaiga, sere Džefri.

Pirmininkas smarkiai suplojo delnais. Triukšmas aprimo.

– Ponios ir ponai, – garsiai ir įsakmiai ištarė jis. – Labai jūsų atsiprašau, tačiau kvietimas čia ateiti buvo melagingas. Turiu su didžiausia pagarba jūsų paprašyti kuo greičiau išsiskirstyti.

Vikontas žengė žingsnį į dešinę ir atsidūrė tiesiai priešais serą Džefrį, užstodamas jam vaizdą.

– Sėskitės, sere Džefri! – rėžė. – Jums *nebūtina* dalyvauti šiame renginyje! Leiskite man su malonumu pranešti gerbiamai auditorijai, kad gauta naujos informacijos, susijusios su ponu Robertu Adamsu, amerikiečiu, taip iškalbingai papasakojusiu apie savo vergiją ir nuotykius Timbuktu. Malonėkite prisėsti ir šis nepaprastas renginys prasidės.

Knygų spintomis apstatytoje salėje kilus garsiam šurmuliui, Saimonas Kočreinas išėjo į priekį pasikalbėti su vikontu.

Seras Džefris, išraudęs labiau negu visada, neturėdamas kitos išeities atsisėdo. Kai tik jo pasturgalis palietė raudono aksomo apmušalą, Kočreinas kreipėsi į susirinkusiuosius. Atviras pasipriešinimas viršininkui jį šiek tiek baugino ir sykiu jaudino.

– Šio susirinkimo tikslas, – prakalbo jis lėtu, tolygiu balsu, – yra pateikti visuomenės dėmesiui tam tikrus nepaprastus, visus dominančius faktus. Jūs tikriausiai pamenate, kad

ponas Adamsas, amerikietis jūrininkas, tiesiai iš šios salės buvo išvestas į Londono Tauerį, kur iki šiol tebėra kalinamas. Priežastis paprasta – jis negalėjo pateikti pakankamai įrodymų, kad iš tiesų buvo Timbuktu. Jei skirsite man šiek tiek savo brangaus laiko, mielai paaiškinsiu kelis faktus, ir tikiuosi, kad jie pakeis mūsų nuomonę apie poną Adamsą ir padės geriau suprasti jo pasakojimą, – Kočreinas pažvelgė į parketą sau po kojomis. – Ilgiau negaišdamas, – tęsė, – norėčiau pristatyti jums džentelmeną, apie kurį pasakojo ponas Adamsas. Jis atkeliavo iš tolimos Maroko pakrantės ir šiandien atėjo čia apginti pono Adamso. Tai mesjė Džozefas Diupiuji, Britanijos konsulas Mogadore.

Liesas juodbruvas vyras, sėdintis greta vikonto Forteskju, pasilenkė į priekį ir atsistojo. Jis buvo beveik šešių dešimčių metų amžiaus, sruogomis pražilusiais tamsiais plaukais, po ilgos, daug dienų ir naktų trukusios kelionės susilamdžiusiais drabužiais. Neįprastai ilgomis blakstienomis, kalbėjo švelniu, melodingu balsu su vos juntamomis prancūziškomis priegaidėmis. Jis niekada nebuvo lankęsis Anglijoje, tačiau kalbėjo nepriekaištingai, nes labai vertino šios šalies literatūrą.

Ponas Diupiuji priėjo prie katedros ir pašnibždomis padėkojo Kočreinui.

– Ponios ir ponai, – prakalbo apžvelgęs galvų jūrą, – man didelė garbė stoti priešais jus ir dar didesnė – savo kukliomis pastangomis pagelbėti į nelaimę patekusiam draugui. Gavęs vikonto Forteskju laišką iškart supratau, kad mano pareiga – kuo greičiau atskubėti iš Maroko karalystės į šią puikią sostinę ir pasistengti apginti vardą žmogaus, kurį derėtų ne bausti, o pagerbti.

Diupiuji kreipimąsi nutraukė garsūs kaustytų batų žingsniai, greitai artėjantys koridoriumi. Juos išgirdęs konsulas atsigręžė, o su juo ir Koldekotas, Kočreinas, vikontas bei kiti susirinkusieji.

Į biblioteką triukšmingai įžengė du sargybiniai dragūnai, persimetę per pečius muškietas, krūtines standžiai persijuosę šovinių diržais. Tarp jų sutrikęs, nesiprausęs ir nesiskutęs ėjo Robertas Adamsas.

Vikontas Forteskju mostu paliepė dragūnams atvesti kalinį kairiau katedros. Pamatęs Diupiuji Adamsas nebesuvaldė jausmų ir ištiesė rankas, norėdamas pasveikinti seną draugą.

Per biblioteką nuošė dar viena šnabždesių banga.

– Jei leisite, norėčiau tęsti, – ištarė konsulas, timptelėjęs ūsų galiukus, žengė žingsnį atatupstas, vėl susitelkė ir prakalbo: – Ponios ir ponai, prašau jūsų pažvelgti į poną Adamsą, vadinamąjį kalinį, kuris stovi priešais jus sukaustytas grandinėmis. Ar jis vienas iš jūsų? *Ne*, tikrai ne. Jo veidas nematęs pudros, nagai nedildyti... ir elgesys, ir tarmė – visa tai mūsų jautriam ir išlavintam skoniui atrodo netašyta, tiesa?

Tačiau aš drįsčiau spėti, kad mūsų bendrą nepasitikėjimą ponu Adamsu sukėlė gilesnės priežastys, negu jo išvaizda ar anglų etiketo neišmanymas. Šis jaunuolis pasiekė tai, ko nepavyko pasiekti didžiausiems mūsų keliautojams ir tyrinėtojams. Galima net pasakyti, kad ponas Adamsas įgyvendino jūsų svajonių svajonę. Jo kojos žengė dulkėtomis Timbuktu gatvėmis, jis išgyveno ir net gali apie tai papasakoti!

Bet vis dėlto, užuot sveikinę jį kaip nugalėtoją, tyčiojatės iš jo ir jį niekinat, nenorėdami pripažinti, kad jūsų didžiausią troškimą įgyvendino neraštingas amerikietis, maža to, kad jis tam abejingas.

Išvadinote jį melagiu ir uždarėte į kalėjimą kaip nusikaltėlį, nes negalėjo įrodyti to, ką pasakojo. Tai štai, ponios ir ponai, atskubėjau iš tolimos Afrikos ir atgabenau jums taip trokštamų įrodymų.

Konsulas trumpai nutilo, pakėlė rankas prie kaklo ir pamažu nusirišo baltą krakmolytą kaklaskarę. Žiūrovai, pasipiktinę tokiu viešu nepadorumu, ėmė garsiai murmėti. Numetęs kaklaskarę ant grindų sau po kojomis, ponas Diupiuji atsisegė marškinius. Iš bibliotekos galo pasigirdo pikti šūksniai, bent viena dama nualpo.

Konsulo kaklą juosė odinis raištelis, ant kurio kabojo didelė juoda sėkla.

Prancūzas nusiėmė medalioną ir aukštai iškėlė rankoje, kad visi matytų.

– Tai *mapara* sėklos medalionas, kurį ponui Adamsui dovanojo Timbuktu karalius Vūlo! – tvirtai ir autoritetingai pareiškė jis.

Diupiuji norėjo kalbėti toliau, tik staiga kresnas žmogus, sėdintis krėsle su rateliais bibliotekos vidury, ėmė garsiai ploti. Atrodė, kad jis netveria iš pasitenkinimo. Tai buvo seras Džozefas Benksas.

– *Deserta mirabilis*! – sušuko jis. – Tai *Deserta mirabilis*, šventojo Timbuktu augalo sėkla! Ponas Parkas mums jų atsiuntė nuo Nigerio krantų. Turime jų Kju botanikos sode. Ši sėkla – neginčijamas įrodymas, kad ponas Adamsas iš tiesų buvo nukeliavęs į auksinį miestą!

Sargybiniai, tvirtai laikantys amerikietį, atleido rankas. Adamsas parpuolė kniūbsčias, ir seras Džefris Koldekotas pašoko iš vietos ir pribėgo prie katedros.

– Tai grynas absurdas, tikras pokštas! – suriko jis. – Sargybiniai, veskite poną Adamsą atgal į kamerą!

Dragūnai sužiuro į vikontą, laukdami nurodymų. Jis iškėlė pirštą.

– Minutėlę! – ištarė. – Man atrodo, čia susirinkusiems ponams bus įdomu išgirsti dar kai ką.

– Vikonte, ką jūs dar ketinate atskleisti apie poną Adamsą? Kad jo gyslomis teka karališkas kraujas?

Forteskju surėmė abiejų rankų pirštų galiukus.

– Antrasis pranešimas nesusijęs su ponu Adamsu, – atsakė.

– O su kuo jis susijęs?

– Su jumis, sere Džefri.

Pirmininkas nuleido galvą, atkišo veidą į priekį, tarsi pulti pasirengęs buldogas. Prakaitas upeliais sruvo jo kakta, skruostai liepsnojo iš įsiūčio. Jis įteikliai nusišypsojo.

– Esu visiškai tikras, pone, kad joks su manimi susijęs pranešimas negalėtų sudominti tokios garbingos auditorijos.

– Sere Džefri, jūs esate vedęs?

– Taip, pone, esu. Štai čia sėdi mano žmona, ledi Koldekot, kuri šiandien popiet suteikė mums garbę čia apsilankydama.

Forteskju vėl iškėlė pirštą. Linktelėjo Kočreinui, šis greitai nuėjo prie durų ir netrukus grįžo vesdamas gležną žilaplaukę moterį.

– Jei jūsų žmona sėdi štai čia, pirmoje eilėje, sere Džefri, tai gal malonėsite mums paaiškinti, kas stovi priešais?

– Tai...

– Taip, pone?

– Tai... Emilė.

– O kas ji tokia, toji Emilė, pone?

– Ji... ji... ji mano žmona.

Bibliotekoje nugriaudėjo toks triukšmas, kokio ji negirdėjo per visą ilgą ir šlovingą Karališkojo Afrikos komiteto istoriją.

– O juk dvipatystė, – tarė Forteskju iškėlęs ranką numaldyti susirinkusiems, – yra tik vienas iš daugelio nusikaltimų, kuriais jūs sutepėte savo vardą. Milžiniškos apgaulės dalis yra ir Karališkojo Afrikos komiteto fondai, sukaupti iš prekybos vergais. Turiu patikimų įrodymų, kad pajamos, surinktos iš sąžiningų investuotojų, turėjo būti skirtos didžiausiai šalies apgavystei atlyginti. Sere Džefri, aš kaltinu jus tuo, kad nė neketinote padėti majoro Pedžio vedamai ekspedicijai pasiekti Timbuktu!

Susirinkusiesiems šaukiant, ūkaujant ir švilpiant, seras Koldekotas staiga žengė į priekį, rankoje laikydamas iš rotango lazdelės ištrauktą špagą.

Stvėrė už kaklo Emilę. Prispaudęs ašmenis jai prie gerklės, atbulas ėmė slinkti prie durų.

ŠEŠTAS

Šambelionas paliepė išvesti Horacijų Ivetą ir nuplakti, o tuziną tarnų išsiųsti lauk, kol praeis būtinas karantino laikas. Privačius princo apartamentus išvalė tirštais, aitriais degančio kamparo dūmais.

Penktą valandą atvyko nauji tarnai, iš viso dvylika. Apsirengę tinkamais drabužiais; į šambeliono klausimą, iš kur jie atsirado, tarnų vyresnysis atsakė, kad jiems liepta skubėti iš Vindzoro vos sužinota apie ligos protrūkį.

Princas pareiškė, kad nuo šios akimirkos visi tarnai ir žemesniųjų klasių atstovai privalės būti apžiūrimi, ar neturi ligos požymių. Jeigu bus aptikta spuogų, pūslių ar dar kokių nors odos ydų, tuojau pat bus išvesti lauk ir atiduoti karaliaus sargybiniui nuplakti.

SEPTINTAS

Haris Tornlis pamanė pasigendąs tų senų laikų, kai įmonės direktoriai ateidavo į pastatą vienu ir tuo pačiu laiku. Pastarąsias kelias savaites džentelmenai pradėjo lankytis Diuko gatvėje kada pakliuvo, dažnai ir paskubomis bėgioti laiptais aukštyn žemyn, o tai visai nederėjo jų padėčiai.

Šeštą valandą seras Džefris Koldekotas vienas įėjo į pastatą ir nuskubėjo laiptais aukštyn. Sveikindamasis su juo Haris pastebėjo, kad jo pirštinės išteptos krauju. Bet nieko nesakė.

Trečiame aukšte *Alta Templis* brolijos nariai jau stovėjo su gobtuvais ir laukė savo Mokytojo, skersvėjyje pleveno žvakių liepsna.

Seras Džefris įžengė vidun, užsidengęs veidą. Broliai sustojo ratu, nekantraudami išgirsti žinių apie perversmą. Koldekotas atsistojo į savo vietą.

– Mokiniai, – greitai pasakė, – mus čia subūrė *Alta Templis* sakramentas, kaip įprasta mūsų kaimenei. Ramybė jums.

– Ramybė ir tau, Mokytojau.

– Kas mūsų tikslas?

– Žalios ganyklos.

– Kas mūsų paspirtis?

– *Alta Templis* piemens lazda.

– Metas pašlovinti naują pradžią, – tarė Koldekotas. – Regento rūmų tarnai pakeisti Jorko hercogui ištikimais kareiviais. Davus ženklą, princas ir jo tėvas iškeliaus į rojų.

Gobtuvais apsigobę vyrai pritariamai šūktelėjo.

– O, *Alta Templis* mokiniai, sustiprinkime šią pergalę komunija, – ištarė Mokytojas.

Vienas iš mokinių, Henris Džeromas, žengė žingsnį į priekį.

Rankose jis laikė taurę vyno su akonitinu. Ėjo ratu duodamas jo gerti visiems. Vienas po kito vyno paragavo visi mokiniai, negėrė tik Mokytojas ir taurininkas.

AŠTUNTAS

Dragūnai nuėmė antrankius ir Adamsas vėl tapo laisvu žmogumi.

– Mano dėkingumo neįmanoma išreikšti žodžiais, – tarė jis vikontui Forteskju. – Dėkoju jums iš visos širdies. O jūs, pone Diupiuji, antrą kartą išgelbėjote man gyvybę, – paspaudė konsulo ranką. – Bet kurgi seras Džefris?

– Gal jis pats dar to nesupranta, – atvirai tarė Kočreinas, – bet jo gyvenimas byra kaip smėlis laikrodyje ir beliko tik kelios smiltelės.

Vikontas atsikrenkštė.

– Regiu priešais mįslę, – pripažino, – tačiau kažko vis tiek nesuprantu. Komiteto skrynios buvo kupinos aukso, surinkto iš prekybos žmonėmis Tobage, tačiau jiems prireikė daugybės naujų investuotojų lėšų!

– Ekspedicijai į Timbuktu? – paklausė Adamsas.

– Būtent, – Forteskju nutilo. – Nujaučiu, kad kažkas nuo mūsų slepiama.

– Koldekotas pabėgo, nusinešdamas visus paaiškinimus, – tarė Adamsas.

– Nebijokite, – atsakė vikontas ir pridūrė: – Kirminas ilgainiui iššliauš į paviršių.

Kaip tik tada prie trijų besišnekučiuojančių vyrų prišmireno ponas Murėjus.

– Dovanokite, džentelmenai, – kreipėsi jis, – bet tiesiog privalau jus sutrukdyti! Pone Adamsai, pakerėtas klausiausi jūsų pasakojimo ir be galo džiaugčiausi, galėdamas jį išspausdinti. Jei sutiksite, norėčiau pasiūlyti jums už jį penkis šimtus svarų.

DEVINTAS

VĖL ĮSITAISĘS ŽEMAME KRĖSLE savo drabužinėje, regentas piktai pareikalavo tarno nuskusti kitą skruostą. Tačiau jam atsakė tyla. Pirmą kartą gyvenime Velso princas liko visiškai vienas. Šambelionas su visais tarnais išvyko ir turės kurį laiką praleisti karantine. Praėjo pusvalandis, o regentas tebegulėjo krėsle, atstatęs skustuvo ašmenims dešinį skruostą.

– Velniop juos visus! – garsiai suriko jis. – Koks įžūlumas!

Staiga į kambarį įbėgo Hastingsas.

– Meldžiu atleisti, jūsų aukštybe, – ištarė jis, peržengdamas slenkstį, – atvyko jūsų nauji tarnai.

– Tai greičiau siųsk juos čia, žmogau! Mano skruostas nenuskustas!

– Gerai, jūsų aukštybe.

Atsigręžė norėdamas pakviesti tarnus, kuriems liepė laukti koridoriuje. Be galo pasibaisėjo pamatęs, kad jie jau drabužinėje. Tačiau užuot nešę rankšluosčius, muilą ir veido gaiviklį, rankose laikė peilius.

– Kokia čia išdavystė? – suriko princas.

– Nutilk, antraip išmaudysiu durklą tavo kraujuje! – riktelėjo apsimetėlis šambelionas.

Jis įsakė savo vyrams surišti princą regentą ir jo asmeninį tarną, o paskui nusivedė juos tarnų laiptais.

DEŠIMTAS

KITĄ RYTĄ KOČREINAS su Adamsu nulipo žemyn valgyti šventiškų pusryčių.

– Nerimavau dėl jūsų, pone, – tarė ponia Pots vos išvydusi amerikietį. – Sėskitės ir sočiai pavalgykite.

Įdėjo jiems į lėkštes rūkytų silkių.

– Dėkui Dievui už laisvę, – nusišypsojo Adamsas. Akimirką pasvarstęs tarė: – Žinote, šį rytą eisiu pasivaikščioti. Jau kelias savaites galvoju, kad norėčiau apžiūrėti anuos medžius.

– Puiki mintis, – pritarė Kočreinas. – O aš eisiu pasiteirauti, kada išplaukia laivas į Ameriką.

– O kaip komitetas? – paklausė Adamsas.

– Velniop jį! – trumpai atrėžė Kočreinas.

Po pusryčių Robertas Adamsas nuėjo pro Templio sodus iki Temzės. Oras buvo vėsus, saulė skaisčiai švietė, ir upėje, nutirpus ledui, buvo tiršta prekes gabenančių baržų.

Žiūrėdamas į vandenį, kurio spindintis paviršius slėpė gilumoje sūkuriuojančius verpetus, Adamsas nejučia susimąstė apie savo draugą Stiveną Dolbį. Kad ir kaip stengėsi, niekaip nepavyko iš atminties ištrinti jo kapo Vadi Nūno pakraštyje.

Stovėdamas ant upės kranto, susiėmė galvą rankomis. Jautė artėjančią ilgos kelionės pabaigą.

Tada išgirdo, kaip netoli suklykė ir pakilo iš vietos žuvėdros. Pakėlė galvą.

Greta stovėjo žmogus. Vilkėjo žalią fraką, pasiūtą iš prastos medžiagos, plačiais rankovių atlankais, pajuodusiais nuo purvo. Vienoje rankoje laikė trumpą smailų kardą vingriomis arabeskomis išraižytais ašmenimis.

Tai buvo Koldekoto samdomas galvažudys.

Užpuolikas Herbertas Dženkinsas taikėsi tiesiai amerikiečiui į veidą. Adamsas instinktyviai pakėlė ranką, gindamasis smūgio. Kardo smaigalys perrėžė dilbį. Pajutęs kraujyje adrenalino antplūdį, Adamsas leidosi bėgti. Lėkė palei upę greičiau, negu kada nors buvo bėgęs. Tačiau užpuolikas, jo didžiausiai nuostabai, nesivijo. Grįžtelėjęs atgal pamatė jį ramiai, koja už kojos, einantį iš paskos.

Adamsas nuskubėjo Teisės kolegijų link. Veidu sruvo prakaitas ir temo akyse. Raumenis gėlė nuo rūgšties, diegė širdį. Užpuoliko kardo ašmenys buvo ištepti drignių nuoviru.

Vos atgaudamas kvapą Robertas Adamsas susverdėjo ir sukniubo ant žemės.

VIENUOLIKTAS

GERIANTĮ TREČIĄ PUODELĮ *Orange Pekoe* arbatos vikontą Forteskju aplankė įkvėpimas. Klara kažko jo paklausė, bet jis neišgirdo.

– Kas nutiko, mielas vikonte? – paklausė ponas Diupiuji, kramtydamas ruginės duonos skrebutį.

– *Alta Templis*, – susimąstęs ištarė vikontas. – Man atrodo...

– Kas atrodo, tėve?

– Kad supratau šią paslaptį.

Stojo tyla. Diupiuji gurkštelėjo silpnos arbatos su pienu.

– Kas ta *Alta Templis*?

– Sekta, įkurta perversmui rengti.

– Ją įkūrė seras Džefris Koldekotas?

– Visiškai teisingai. Ir Karališkojo Afrikos komiteto direktoriai.

Vikontas atsistojo ir pastūmė atgal kėdę.

– O dabar atsiprašysiu, – išsiblaškęs ištarė jis ir greitu žingsniu išėjo iš kambario.

DVYLIKTAS

HAMPSTEDO KAPINĖSE DUOBKASYS spėjo iškasti dvi kapo duobes, kol bažnyčios laikrodis išmušė pusiaudienį. Pirmoje paskutinio poilsio atgulė Emilė Koldekot, mergautine pavarde Vots, nukraujavusi perpjovus kaklo arteriją. Kapą žymėjo ką tik išraustos žemės kauburėlis. Duobkasys, vardu Persis Veitlis, sku-

duru nusišluostė veidą ir paklausė dviejų greta stovinčių džentelmenų, ar šie pasirengę nuleisti į duobę ir antrą karstą.

– Pabaik darbą, tik greičiau! – atsakė jam raudonveidis žmogus jūrų laivyno munduru. – Jei spėsi užkasti per valandą, gausi tris kronas.

Persis vargais negalais pats vienas nuleido karstą į duobę.

– Rūkas tirštėja, sere Džefri, siūlyčiau greičiau eiti, – pasakė antrasis vyras – Henris Džeromas. Jam, kitaip negu Koldekotui, kėlė nerimą mintis, kad juos persekios gausūs komiteto investuotojai. – Dar reikia perduoti žinią Smaitui, – pridūrė, tikėdamasis, jog tai pakankama priežastis palikti kapines.

– Nepasijudinsiu iš vietos, – atsakė Koldekotas, – kol savo akimis nepamatysiu, kad tas prakeiktas Adamsas tikrai užkastas po žeme.

Likus dešimčiai minučių iki pirmos, Persio kastuvas užmetė ant kauburio paskutinę saują žemių.

– Pasakykite jų vardus, – tarė jis, vėl šluostydamasis veidą. – Reikia įrašyti į knygą.

Seras Džefris išsitraukė iš kišenės monetas ir įmetė jas duobkasiui į delną.

– Sugalvok ką nors, – ištarė, apsisuko ant kulno ir nuėjo.

TRYLIKTAS

Vikontas Forteskju įžengė į Diuko gatvės dešimtą namą tuo pačiu metu, kai Džefris Koldekotas išėjo iš kapinių. Durininkas Haris Tornlis iškart jį atpažino: tai tas pats džentelmenas, kuris prieš keletą savaičių buvo užėjęs, supainiojęs adresą.

– Ar galiu jums dar kuo nors padėti, pone?

– Atėjau į *Alta Templis*.

– Dovanokite, pone, bet aš jums jau sakiau, kad šiame name nėra įmonės tokiu pavadinimu.

Forteskju prasibrovė pro Tornlį ir ėmė lipti laiptais. Durininkas nubėgo iš paskos.

– Man įsakyta nieko neįleisti! – sušuko jis, šokdamas per dvi pakopas.

– Tai nepaprastos svarbos reikalas, – atsiliepė Forteskju. – Jei trukdysite mano tyrimui, jums teks atsakyti Karališkajam komitetui. Kuriame kambaryje renkasi džentelmenai?

Vikonto akyse Tornlis pamatė žybtelėjusią grėsmę. Jis buvo prisiekęs ištikimybę savo darbdaviams, bet pastaruoju metu keisti garsai, sklindantys iš ketvirto aukšto, ką kalbėti apie nuolat dieną ir naktį vykstančius susirinkimus, jam kėlė nemenką nerimą.

– Jie renkasi čia, – negarsiai atsakė, – antros durys ketvirtame aukšte.

Forteskju užbėgo laiptais. Pamėgino atidaryti duris. Jos buvo užrakintos. Įsirėmęs petimi, stipriai stumtelėjęs išlaužė, iš paskos sekė Tornlis.

Viduje kvepėjo vanile.

Langai buvo aklinai uždangstyti. Akims apsipratus su tamsa, atsivėrė šiurpus vaizdas – vikontas ir durininkas garsiai aiktelėjo.

Alta Templis nariai, apsirengę vienodais juodais apsiaustais, apsigaubę gobtuvais, negyvi gulėjo ant medinių grindų. Tornlis, kadaise tarnavęs kariuomenėje, patikrino, ar neužčiuops kokių nors gyvybės ženklų.

– Niekur nematau kraujo, – tarė tyliai. – Atrodo, jie buvo...

– Nunuodyti.

– Taip. Man irgi taip atrodo.

Forteskju priėjo prie lango ir nuplėšė juodą uždangalą. Kambarį užliejo šviesa. Ant savadarbio altoriaus pamatė stovinčią taurę. Joje dar buvo likę skysčio. Pauostė.

– Sakyčiau, kokios nors rūšies nuodinga nuokana, – tarė. – Sakykite, pone...

– Tornlis, pone. Aš esu Haris Tornlis.

– Sakykite, pone Tornli, kada šie džentelmenai čia atvyko?

– Vakar, pone.

– Ar matėte kurį nors iš jų išeinant?

– Mačiau du, pone. Poną Koldekotą ir poną Džeromą. Jie nulipo laiptais ketvirtis aštuntos.

– Ar jums nepasirodė keista, kad kiti džentelmenai neišėjo?

– Ne, pone, – atsakė Tornlis. – Visi nariai turi savo raktus, jei kartais prireiktų įeiti ar išeiti, kai manęs nėra.

Durininkas vieną po kito nuėmė nuo lavonų gobtuvus.

– Dovanokite, kad klausiu, pone, – ištarė jis, – bet kokia gali būti viso to priežastis?

Vikontas Forteskju papurtė galvą.

– Kol kas dar tiksliai nežinau, – atsakė jis, – bet bijau, kad čia neapsieita be šėtoniškos galios.

KETURIOLIKTAS

Koldekotui palikus Hampstedą, kaimą netrukus apgaubė rūkas. Jis skverbėsi nuo kalvos, leidosi Bažnyčios keliu ir kapinėmis iki pat keliuko galo. Persis Veitlis ketino eiti namo, bet monetos pakurstė jo godulį, jau anksčiau pažadintą dviejų smulkmenų.

Pirma – palaidotųjų karstai buvo patys prasčiausi, sukalti iš drėgnų pušies lentų, nelygiais šonais ir nesandariais dangčiais. Antra, daug svarbesnė – gedėtojai nepasakė velionių vardų.

Persis, slepiamas tirštėjančio rūko, paskubomis atkasė antrąjį karstą. Žemė buvo biri ir lengvai pakluso. Po kelių minučių jis jau matė dangtį.

Prieš savaitę gerdamas Čolk Farmo smuklėje įsišnekėjo su Biliu Kreinu. Po daugelio ąsočių alaus juodu susitarė dėl to, ką jis dabar nekantravo įgyvendinti.

Kiekvienas duobkasys puikiai žino, kad iškelti karstą iš duobės daug kebliau, negu nuleisti. Ištisus dvidešimt metų Persis kasė duobes prie Šv. Jono bažnyčios, bet dar nė karto neturėjo atkasti jokio kapo. Apie tai, kad iškeltų karstą, nebuvo nė kalbos. Teks duobėje nulupti dangtį ir iškelti lavoną.

Kastuvo ašmenis įkišęs į plyšį tarp karsto sienelių ir dangčio, Persis stipriai spustelėjo. Nustebo pamatęs, kad vinys iškart išlakstė. Sviedęs kastuvą lauk iš duobės, vėl nusišluostė veidą. Ir išvydo, kaip karsto dangtis pats nulėkė šalin.

Iš karsto sunkiai gaudydamas orą, persisukęs nuo sukrėtimo pakilo Robertas Adamsas.

PENKIOLIKTAS

Trys šimtai pasipiktinusių piliečių Senajame gete puolė Karališkojo Afrikos komiteto pastatą. Didžiosios ąžuolinės jo durys buvo tvirtai užrakintos dviem spynomis, langai iš vidaus uždaryti langinėmis. Iki sutemų visi stiklai sukulti subyrėjo į šipulius, pastatas skaisčiai įsiliepsnojo.

Puolimui vadovavo Albertas Viksas, karališkasis korikas. Jis surado menkiausiai įtvirtintą vietą – medinius laiptus, vedančius iš gatvės į priekinį rūsį. Juos padegęs šiek tiek numalšino įtūžį, apėmusį netekus viso gyvenimo santaupų, sukištų į abejotiną Timbuktu ekspediciją.

Sutemus minia netrukus įsiveržė į pastatą pro užpakalines duris. Koldekoto ir kitų direktorių jau seniai nebebuvo. Viduje rado tik Folkirką. Jis stovėjo pasirengęs gintis, kaip paskutinis nelaimingas kareivis – rankoje laikė žarsteklį ir tarsi skydu dengėsi sidabriniu padėklu.

Atbėgęs į biblioteką, liokajų rado Albertas Viksas.

– Kur mūsų pinigai? – suriko jis.

– Visi iki paskutinio gražio dingo drauge su direktoriais.

– Kur?

– Iš kur galiu žinoti?

– Jie degs pragare! – suriko jam iš už nugaros. Šaukė Filipas Randelis, sidabro gaminių tiekėjas regentui ir karaliui, šiaip pasižymintis ramybe ir savitvarda. – Mes atgausim, kas mums priklauso, – subliuvo atsisukęs į įnirtusią minią, – net jei reikės vytis juos iki pat Hado slenksčio. Prisiekiu viskuo, kas šventa, ir tebus Viešpats mano liudytojas!

ŠEŠIOLIKTAS

HASTINGSAS NUSIVILKO FRAKĄ ir padėjo jį ant taburetės šaltose kaip ledas Bakingemo rūmų arklidėse, kur buvo uždaryti juodu su regentu.

– Sėskite, jūsų aukštybe, – tarė jis. – Aš kiek įmanydamas pasistengsiu sušvelninti jūsų laukiančius nepatogumus.

– Raupų protrūkis buvo apgaulė, – mąsliai ištarė princas. – Bet kas galėjo jį suorganizuoti?

Tarnas sukosėjo ir prisidėjo krumplius prie lūpų.

– Yra labai daug pikta linkinčių jėgų, – atsakė jis, – jūsų aukštybe.

– Ne, ne, tai padarė žmogus, kuris siekia valdžios, kuris jaučiasi nuskriaustas ir kuris gerai žino, kaip tvarkomasi karaliaus rūmuose.

– Kas jis galėtų būti?

– Fredis, – šaltai atsakė princas regentas. – Mano brolis Frederikas.

SEPTYNIOLIKTAS

Už LANGŲ PLIAUPIANT LIŪČIAI, Kemelford Hauzo svetainėje teikdama jaukumo skaisčiai liepsnojo ugnis. Prie ugnies sėdėjo Klara Forteskju ir trečią kartą skaitė „Protą ir jausmus". Romanas ją šiek tiek ramino. Nuo praeitos dienos ryto niekas nematė Roberto Adamso. Paskutinis jį regėjo pirklys, pranešęs, kad tokios išvaizdos žmogų užpuolė prie Temzės.

Vikontas Forteskju visą rytą siuntinėjo žinias gausybei informatorių. Visą gyvenimą stengėsi palaikyti ryšius su žemiausiais visuomenės sluoksniais.

Džono Murėjaus darbuotojai, negaišdami nė akimirkos, suredagavo Adamso pasakojimą ir atidavė surinkti gerai žinomam spaustuvininkui Viljamui Bulmeriui iš Klivlando gatvės. Pirmąjį variantą ką tik atsiuntė ponui Diupiuji, kad šis surašytų savo pastabas.

Diplomatas sėdėjo Kemelford Hauzo bibliotekoje, susisupęs į languotą apklotą, kojas užsikėlęs ant žalvarinės lovos šildyklės, su rankraščiu ant kelių.

Rytinis *Times* numeris smulkiai aprašė Karališkojo Afrikos komiteto žlugimą ir redaktorius vedamajame klausė, kaip garbinga ir patikima organizacija galėjo apgauti tokią daugybę investuotojų. Redaktorius pavadino šį nutikimą antruoju Pietų jūros burbulu. Jis atvirai kėlė klausimą, kuris nedavė ramybės vikontui Forteskju ir pusei Londono: kur dabar yra seras Džefris Koldekotas ir komiteto sukaupti turtai?

Šeštą valandą Klara pakėlė akis nuo knygos.

– Kas čia?

– Kas, brangioji? – paklausė tėvas, o jo plunksnos smaigalys nesiliovė lakstęs plonu rašomuoju popieriumi.

– Man atrodo, aš kažką girdėjau.

– Kur?

– Lauke.

Klara atsistojo. Padėjo romaną ant židinio atbrailos ir priėjo prie lango, žvelgiančio į sodą priešais namus.

– Neabejoju, kad tai tik vėjas, brangioji, – ištarė vikontas, skaitydamas ką tik parašytus žodžius.

Klara užsigulė ant palangės, kiek kryptelėjo dešiniau. Staiga sustingo.

– O, Viešpatie! – garsiai ištarė. – Tėve, ateik greičiau!

Vikontas skubiai pakilo nuo kėdės ir priėjęs pamatė kiaurai permirkusią, susigūžusią žmogystą, kuri klupdama artėjo prie namo.

– Tu manai?..

– Taip, tėve, taip!

Išbėgusi į koridorių Klara atlapojo duris. Po akimirkos išlėkė į lietų ir puolė prie artėjančio žmogaus.

Išgirdęs šurmulį, ponas Diupiuji atskubėjo iš bibliotekos.

– Kas nutiko, vikonte? – neramiai paklausė jis.

– Adamsas! – atsakė šis. – Jis gyvas!

AŠTUONIOLIKTAS

LIETUS BARBENO Į ARKLIDŽIŲ STOGĄ, kurstydamas princo regento pyktį ir akindamas tarno troškimą kuo greičiau rasti būdą pabėgti.

Slinko valandos, ir Hastingsas užsigalvojo apie vaikystę: jis kitados buvo Stern Minsterio Dorsete stogdengio parankinis. Jo tėvas, šiaudinių stogų klojikas, iš anksto numatė, kad paplitus degtoms molio čerpėms jo amatui ateis galas. Keturiolikmetis Hastingsas išmoko stogdengio amato, ir jo akį visą gyvenimą traukė gražiai išdegtos čerpės.

Arklides saugojo pora Jorko hercogui ištikimų kareivių. Tai buvo kvadratinis pastatas iš Portlando akmens su viduryje įrengta nuotekų sistema ir įstrižomis grindyse iškirstomis vagelėmis. Aukštą stogą laikė pora sijų, apklijuotų aukščiausios kokybės biskvito plytelėmis.

Praslinko vakaras, sutemo naktis, regento pilvas ėmė urgzti. Princui buvo šalta, jį kamavo drėgmė, bet didžiausią nerimą jam kėlė alkis. Per penkiasdešimt penkerius savo gyvenimo metus jis nė karto – nė vieno kartelio – nebuvo išalkęs.

– Duočiau šimtą ginėjų už ėrienos kumpį, – kalbėjo jis, – arba už didelį dubenį blanmanžė!

Hastingsas mąstė ne apie valgį, o apie laisvę. Apžiūrėjęs čerpes svarstė, kaip pro jas prasilaužti ant stogo.

Princas vėl suvaitojo.

– Man siaubingai maudžia skrandį, Hastingsai! – skundėsi jis. – Bijau, kad nualpsiu, jei tuojau pat neiškvies daktaro.

Tarnas užjausdamas kažką sumurmėjo.

– Jūsų aukštybe, – tarė, – ketinu pabėgti ir prisišaukti pagalbos. Tai vienintelė mūsų viltis.

– Negali manęs palikti vieno nelaisvėje!

– Labai atsiprašau, jūsų aukštybe, – atsakė asmeninis tarnas, keberiodamasis viršun kabliais, skirtais kabinti arklių pavalkams, – bet neturime kitos išeities.

DEVYNIOLIKTAS

Saulei leidžiantis, seras Entonis Smaitas gavo šifruotą pranešimą per pasiuntinį, apsimetusį arklidžių parankiniu. Jame buvo nurodyta veikti pagal planą ir nedelsiant sugirdyti laudanumo.

Vakaras Vindzore pasitaikė ramus, lengvas pavasario lietus sruvo stoglatakiais, arklininkai nakčiai uždarinėjo arklides.

Karalius Jurgis savo miegamajame sėdėjo ant žemo suoliuko. Už keleto jardų išsitempęs stovėjo liokajus ir skaitė „Dvyliktąją naktį" iš knygos, įrištos dėmėta veršena.

Karaliaus gydytojas įėjo be garso. Rankoje laikė stiklinę pieno, pašildyto iki kūno temperatūros ir pastiprinto šešiolika drachmų opiato.

Karalius visą pjesę mokėjo atmintinai, todėl rodė užgaidas.

– Gyviau, vyruti! Tai juk Violos žodžiai. Ji sako:

Teišlikau tik aš iš savo tėvo
Sūnų ir dukterų! O galgi kartais...
Tad vykt man pas grafaitę, pone?

Gydytojas priėjo prie karaliaus, ištiestoje rankoje laikydamas stiklinę.

– Jūsų didenybe, būčiau jums labai dėkingas, jei išgertumėte šį gėrimą.

– Gerk pats!

– Labai prašau, jūsų didenybe.

– Padėk ant stalo!

– Maldauju, jūsų didenybe.

– Kai pasibaigs veiksmas, aš pasistengsiu išpildyti tavo norus. O dabar eik lauk! Pertraukti Šekspyrą – nusikaltimas, vertas mirties bausmės!

– Gerai, jūsų didenybe. Statau stiklinę čia, greta jūsų.

Seras Entonis išėjo iš kambario.

Karalius parodė pirštu į pieną ir pamojo liokajui.

– Gausi ginėją, jei vienu mauku išgersi visą stiklinę! – suriaumojo jis.

Tarno akys sublizgo lempos šviesoje. Jis ištiesė ranką, susivertė į burną šiltą pieną ir buvo apdovanotas aukso moneta.

– Dabar pakaks, – įsakė karalius. – Aš pavargau. Tęsime rytoj. Palik mane ramybėje. Eisiu miegoti.

Kai užgeso suvereno žiburys, Vindzoro rūmai atgijo. Virėjai,

---

* Cituota iš: Šekspyras. Raštai. T. 3. V., 1962. Vertė A. Churginas.

padavėjai ir kamerdineriai šmirinėjo po virtuves, kaip darydavo kone kas naktį, stengdamiesi kas ką gali išnešti iš puikiausių Anglijos vyno rūsių.

Liokajus Ričardas Vinkmanas palinkėjo karaliui labos nakties ir nuskubėjo į apačią dėtis prie pramogos dalyvių. Neilgai trukus laudanumas pradėjo veikti.

Vinkmanas pajuto, kad prakaituoja taip, kaip dar niekada nebuvo prakaitavęs. Nusitraukęs ankštą uniforminį švarką, panardino veidą į dubenį ledinio vandens. Prakaitas nesiliovė pylęs, pradėjo temti akyse. Vargais negalais nušlitiniavo iki virtuvės. Kiti liokajai smarkiai plekšnojo jam per nugarą, gėrėdamiesi, kad pirmas spėjo taip nusigerti.

Po penkių minučių Ričardas Vinkmanas buvo nebegyvas.

Seras Entonis Smaitas nuėjo miegoti devintą valandą. Užsirakino kambario duris, pasimeldė ir pasistengė save įtikinti, kad teisingai pasielgė padarydamas galą senio kančioms. Nekantravo bėgti į karaliaus miegamąjį ir patikrinti pulsą, bet prisivertė likti kambaryje. Jei rytą jo didenybę negyvą atras tarnai, kils mažiau įtarimų.

Vidurnaktį linksmybės virtuvėje aprimo ir tarnai ėmė skirstytis miegoti. Pirmas nusliūkino vyriausiasis virėjas. Jis pasiėmė į savo kambarį butelį armanjako ir virtuvės parankinę.

Po valandos į pilį šuoliais atlėkė raitelis. Žaibo greitumu atskriejęs prie vartų, stipriai įtempė pavadį, pentinais įsirėžė gyvuliui į šonus. Tai buvo Frensis Hastingsas.

Jis garsiai pašaukė vartų sargybinius.

– Atidarykit! Greičiau atidarykit!

– Kas čia?

– Princo regento asmeninis tarnas!

Po kelių minučių pilyje aidintys garsūs žingsniai pažadino spėjusį užsnūsti Smaitą. Pamanęs, kad laudanumas suveikė ir tarnai rado karaliaus kūną, gydytojas liko kiūtoti užrakintame kambaryje, bijodamas užsitraukti įtarimą.

Pažadino karaliaus šambelioną ir papasakojo apie susiklosčiusią padėtį.

– Privalote pažadinti jo didenybę! – šaukė Hastingsas. – Jis vienintelis dabar gali išgelbėti karalystę!

– Jo didenybės protas susidrumstęs, – įtemptu balsu atsakė šambelionas.

Hastingsas suplojo rankomis.

– Veskite mane pas karalių!

Šambelionas negarsiai pabeldė į juodmedžio duris. Niekas neatsiliepė. Dar kartą pabeldė, jau garsiau. Vis tiek tylu. Tada prie durų priėjo Hastingsas ir smarkiai smogė į jas kumščiu.

– Kas ten? – paklausė silpnas balsas.

– Jūsų didenybe, tai princo regento asmeninis tarnas.

– Kas atsitiko?

– Mirties ir gyvybės klausimas!

X

Vindzoro pilyje sukeliami kareiviai gelbėti princo regento ♦ Princas regentas išvaduojamas iš nelaisvės ♦ Panelė Klara Forteskju kalbasi su ponu Adamsu ♦ Komiteto turtus ruošiamasi krauti į kliperį ♦ Vikontas Forteskju, lydimas ponų Adamso ir Kočreino, skuba Londono tiltu suimti sero Džefrio Koldekoto ♦ Komiteto pirmininkas uždaromas Londono Taueryje ♦ Pas Kočreiną į namus atvyksta Bytė ♦ Princas regentas apdovanoja ponus Adamsą, Kočreiną ir lordą Forteskju ♦ Korikas ponas Viksas ruošia kilpą sero Džefrio Koldekoto sprandui ♦ Ponas Adamsas mąsto apie greitą savo grįžimą į Ameriką ♦ Pirmininkas pakariamas Kartuvių dokuose ♦ Ponas Kočreinas ir Bytė susituokia Šv. Brigitos bažnyčioje, ponas Adamsas įlipa į brigą, plaukiantį į Ameriką ♦ Galų gale ponas Adamsas pasiekia namus ir grįžta pas savo mylimąją.

PIRMAS

Šimtas žirgų šuoliais lėkė į rytus, į Londoną, ir prieš pat aušrą pasiekė Bakingemo rūmus. Jais jojo kareiviai, visi pasirengę mūšiui, apnuoginę ginklus. Iš paskos važiavo juoda lakuota karieta, kinkyta šešiais eržilais.

Pirmiausia sustojo prie arklidžių, kur tebesikankino įkalintas regentas. Neilgai trukus pavyko įveikti sargybinius ir išvaduoti Velso princą. Jo aukštybė vargiai įstengė atsikelti nuo grindų, ant kurių gulėjo, pasitiesęs savo tarno fraką. Kūkčiodamas išėjo iš arklidžių, šluostydamasis akis Velso nėriniuota nosinaite. Netrukus jį apsupo raiteliai, deglai jų rankose tirpdė paskutinius tamsos likučius.

Hastingsas nušoko nuo žirgo ir pribėgo prie princo.

– Aš iškviečiau dar vieną kavalerijos dalinį iš Karaliaus arklidžių Čaringo Kryžkelėje, jūsų aukštybe. Jie pasitiks mus Karltono rūmuose.

– Kur tu buvai visą naktį? Aš sustipau į ragą!

– Vindzore, jūsų aukštybe.

– Matei jo didenybę?

Tarnui dar nespėjus atsakyti, jam už nugaros pasigirdo garsus riaumojimas. Juodosios karietos durys plačiai atsilapojo ir laukan, nepaisydamas tamsos, iššoko žmogus su vilnoniu chalatu ir vilnonėmis šlepetėmis.

– Koks sąmyšis! – suriko karalius. – Kur mano sūnus?

Princas regentas nuskubėjo prie jo.

– Jūsų didenybe, koks nepaprastas malonumas!

– Užsičiaupk, pliuški! Ar tau nieko nebegalima patikėti?

– Tai Fredis, tėve, tai jis viską sukurstė. Norėjo pražudyti savo paties kraujo giminę.

Valdovas įlipo atgal į karietą, jam iš paskos įsikeberiojo regentas, kuriam prireikė trijų arklininkų pagalbos. Geležimi kaustyti ratai ėmė suktis, ir netrukus trumpas kelias iki Karltono rūmų buvo įveiktas.

Karietai atvykus, princo būstas Londone jau buvo iš visų pusių apsuptas karaliui ištikimų kareivių. Jorko hercogą, kuris taip apsiriko rengdamas perversmą, atvedė ginkluoti sargybiniai.

– Jūsų didenybe, – audringai džiūgavo jis, matydamas tėvą gyvą, jo naktinius drabužius plaikstomus priešaušrio vėjo. – Kokia nuostabi staigmena!

– Fredi! – suriko regentas. – Tu niekšas!

Praėjus valandai po to, kai atvyko karaliaus karieta, perversmininkai buvo sutramdyti, o kareiviai paleisti. Iš Jorko hercogo atėmė valdžią ir ištrėmė jį į valdas Glosteršyre. Karalius Jurgis, tarnų padedamas, įlipo į karietą ir grįžo į Vindzorą. Buvo nutarta viešai apie perversmą neskelbti, kad nebūtų pakirstas pasitikėjimas Hanoverių dinastija.

Valdovui išvykus, princas regentas išdidžiai įžengė į Karltono rūmus ir paliepė Karemui paruošti karaliaus vertus pusryčius.

ANTRAS

Daktaro prisakytas Robertas Adamsas keturias dienas išgulėjo lovoje Kemelford Hauze. Antros dienos popietę Džoze-

fas Diupiuji išvyko į Paryžių, o iš ten ketino leistis į ilgą kelionę atgal į Mogadorą. Abu vyrai atsisveikino gerai žinodami, kad veikiausiai daugiau niekada gyvenime nebesusitiks.

Perrėžta Adamso ranka buvo sunkiai užkrėsta ir pūliavo. Forteskju šeimos gydytojas kasdien po dukart atverdavo žaizdą ir išvalydavo. Jei ne gydytojo apsilankymai, gal ir būtų buvę tylu. Tačiau kas keletą minučių į kambarį užbėgdavo Klara – tai atnešdavo stiklinę vandens, tai vėsų kompresą, tai dar vieną antklodę. Po pietų ji balsu skaitydavo ligoniui ir jie abu garsiai juokdavosi.

Ketvirtos dienos rytą ji sėdėjo ant jo lovos krašto ir šluostė nuo veido prakaitą.

– Aš niekada nepamiršiu jūsų švelnumo, – tarė jis.

Klara išraudo.

– Brangusis Robertai, jūs suteikėte mūsų gyvenimui tiek jaudulio pasakodamas apie savo nuotykius. Ką mes darysime, kai jūs išvyksite?

– Bus kitų pramogų.

– Man atrodo, kad ne.

Adamsas palinko į priekį ir lūpomis palietė Klaros skruostą.

– Dėkoju, – ištarė jis.

Klara paėmė knygą, kurią buvo atsinešusi skaityti, bet jos mintys buvo visai kitur. Puikiai suprasdama, kad gal jau paskutinį kartą yra dviese su amerikiečiu, padėjo knygą atgal.

– Greitai jūs iš čia išvažiuosite, – pasakė, – ir mano gyvenimas taps tuščias, be džiaugsmo ir be vilties.

– Klara, brangi mano drauge, – nuoširdžiai tarė Adamsas, sėsdamasis lovoje, – mūsų kelią valdo likimas. Jūs ne blogiau už mane žinote, kad net jeigu mes pamiltume vienas kitą, griežtos jūsų šeimos taisyklės neleistų jums sudaryti sąjungos su žema-

kilmiu amerikiečiu, tokiu kaip aš. Ir nors man iš prigimties visai nerūpi, ką apie mane galvoja kiti, vis dėlto puikiai suprantu, kad jums kitų nuomonė yra svarbi.

– Jūs teisus, – atsiliepė Klara, o jos skruostais sruvo ašaros. – Prašau man atleisti. Aš peržengiau visas padorumo ribas ir tikrai nenusipelnau atleidimo.

Adamsas nusišypsojo.

– Klara, nė neįsivaizduojate, kaip jumis žaviuosi, – pasakė. – Bet mano ateitis ir mano gyvenimas yra kitapus Atlanto. Čia aš esu tik todėl, kad myliu kitą.

Tą akimirką Dalstonas pasibeldė į praviras duris. Jis reikšmingai krenkštelėjo nustebęs, kad ligonis ir jo slaugytoja sėdi taip pavojingai arti vienas kito.

– Atvyko ponas Kočreinas, pone, ir klausia, ar sutiksite su juo pasikalbėti.

– Žinoma. Paprašykite jį užlipti.

Pasigirdo žingsniai laiptais aukštyn ir netrukus tarpduryje pasirodė Kočreinas.

– Robertai! Robertai! – linksmai sušuko jis. – Čia tai bent sąmyšis!

– Kaip aš džiaugiuosi, jus matydamas. Labai prašau – pasakykite mano mažajai slaugei, kad jau pasveikau ir galiu būti išleistas į lauką.

Kočreinas žengė artyn, rankose laikė paketą.

– Turiu jums staigmeną, – pranešė jis.

– Kokią?

– Išvyniokite!

Adamsas nuplėšė rudą popierių ir pamatė dailią knygą *in quarto.*

– Metas jums išmokti skaitymo meno, – tarė Kočreinas.

Klara vėl atsisėdo ant lovos krašto. Atvertė antraštinį knygos puslapį ir perskaitė:

Roberto Adamso, jūrininko, pasakojimas, kaip jo laivas 1810 metais sudužo prie vakarinių Afrikos krantų, kaip jis Didžiojoje dykumoje pateko į arabų vergiją ir kaip kelis mėnesius gyveno Timbuktu mieste.

– Atskubėjau čia tiesiai iš Murėjaus. Jis negali atsidžiaugti nepaprastu knygos pasisekimu. Vien šįryt Lakingtonas pardavė penkis šimtus egzempliorių, o Hatčerdas – dvigubai tiek. Jūs, Robertai, negalite pats perskaityti savo knygos, bet užtat jos parduodama penkis kartus daugiau, negu lordo Bairono rašinių!

Į duris vėl pasibeldė. Įėjo vikontas Forteskju. Pasveikino ligonį, bet atrodė kiek prislėgtas.

– Ko jūs liūdite, tėve? – paklausė Klara.

– Tai vis Koldekotas, – atsakė šis. – Jau kelias dienas mano informatoriai stengiasi jį rasti, bet jis vis išsprūsta. Atrodo, bus pabėgęs iš šalies brigu, plaukiančiu į Trinidadą.

– Investuotojai kasdien rausiasi po Karališkojo Afrikos komiteto griuvėsius, – tarė Kočreinas. – Tačiau be sero Džefrio nėra nė mažiausios vilties atgauti turtus.

– Tai gudri sena lapė, – sumurmėjo Forteskju.

– Gryna teisybė, – sutiko Kočreinas.

Adamsas pasikėlė ant alkūnių.

– O ką daro lapė, kai ją apsupa medžiotojai? – paklausė jis.

– Slepiasi po žeme, oloje, – atsakė Klara.

– Visiškai teisingai. Esu tikras, kad jis dar neišvyko – negalėjo išvykti be aukso.

Vikontas perėjo kambarį ir pažvelgė į sodą. Regis, svarstė.

– Bet kur jis galėjo dingti? – mąsliai paklausė.

– Jei rasime auksą, rasime ir jį, – atsakė Kočreinas.

– Kaip jis pergabeno auksą?

– Iš Houro banko išvežė keliomis karietomis, paskui išnešė tuneliu, vedančiu iš Senojo geto prie Temzės.

Forteskju staiga atsigręžė nuo lango, jo akys nušvito.

– Garine barža upe žemyn, – ištarė jis. – Bet kur ji galėjo prisišvartuoti?

– Ak, – staiga ištarė Kočreinas, – man regis, aš galiu atsakyti į šį klausimą.

– Kaipgi?

– Rengdamas komiteto veiklos ataskaitas pastebėjau, kad kas mėnesį mokama nedidelė, tačiau pastovi suma už akmeninio sandėlio nuomą Šv. Išganytojo dokuose. Kiek pamenu, jis priklauso žmogui, pavarde Sendersonas, sandėlis turi atskirą prieplauką prie upės.

Vikontas paliepė Dalstonui atnešti batus ir paltą.

– Eime tuojau pat, – pasakė jis. – Negalima gaišti nė akimirkos!

Adamsas nušveitė į šalį antklodes.

– Einu su jumis!

– Jokiu būdu! – griežtai atkirto vikontas.

– Jūs privalote ilsėtis, atgauti jėgas, – pridūrė Klara.

– Aš einu, – tvirtai pareiškė Adamsas. – Nėra žmogaus, labiau už mane trokštančio pričiupti Koldekotą.

TREČIAS

HAGANO PRIEPLAUKOJE prie niūraus granitinio sandėlio į kliperį „Esmeralda" pro galinį liuką krovė kelionei skirtas atsargas, sutemos tirštėjo, artėjo naktis. Laive degė vienintelis ant stiebo kabantis žibintas, ir jo liepsna menkai sklaidė besiartinančią tamsą.

Apačioje kapitonas žiūrinėjo jūrlapius, dešinėje rankoje laikydamas skriestuvą, kairėje – butelį Barbadoso romo. Laivas, priklausantis ponui Farlendui iš Liverpulio, turėjo būti remontuojamas Portsmute, bet slapta pavyko sutarti, kad jis nugabentų krovinį į Karibus.

Ant denio kelionei ruošė grotą ir kliverį, ir darbus prižiūrintis bocmanas garsiai įsakinėjo savo žmonėms. Retkarčiais iš savo kajutės šūktelėdavo kapitonas – paklausdavo, kokia virvių būklė, arba norėdavo sužinoti, ar atvyko locmanai.

Sandėlyje, stovinčiame prieplaukoje už penkiasdešimties jardų, buvo tylu.

Iš netolimos „Karaliaus galvos" smuklės išvirto girtas jūrininkas ir nusišlapino, atsirėmęs į galinę sieną. Baigęs nusvirduliavo atgal į smuklę. Tada priėjo dar vienas žmogus.

Ant galvos dėvėjo bebrenos kepurę, buvo apsivilkęs gerą, sunkų juodą fraką, ant kaklo nepriekaištingai pasirišęs kaklaskarę. Staiga iš šešėlių iššoko žudikas. Vienu smūgiu pervėrė durklu džentelmenui širdį. Šis tuojau pat mirė.

Neilgai trukus kniūbsčias lavonas jau plaukė Temze. Galvažudys įsikišo durklą į makštį ir paslėpė bate. Dirstelėjo į kairę, paskui į dešinę, atidarė mažas dureles šoninėje sienoje ir skubiai šmurkštelėjo vidun.

Sandėlio grindys buvo akmeninės, viduje – erdvu ir drėgna. Langai uždangstyti juodais skudurais, kad į lauką iš vidaus neprasiveržtų nė mažiausias šviesos spindulėlis. Prie sijų buvo pritaisytas daug regėjęs slankiojantis mechaninis keltuvas: juo buvo galima perkelti krovinį iš vienos vietos į kitą.

Kairėje sandėlio pusėje eilėmis po dešimt stūksojo du šimtai penkiasdešimt dėžių. Prie jų stovėjo stebinamai geros kokybės riešutmedžiu puoštas rašomasis stalas dailiomis lenktomis kojelėmis su rutuliais ir liūto letenomis.

Už stalo sėdėjo seras Džefris Koldekotas.

Jis jau žinojo ir apie nepavykusį perversmą, ir apie tai, kad Jorko hercogas išvežtas iš Londono. Dabar jam beliko vienintelė viltis – pabėgti, kol dar gali, drauge pasiglemžus Karališkojo Afrikos komiteto sukauptus turtus.

– Koks ten buvo triukšmas, Dženkinsai? – sušnypštė jis.

– Jūrininkas, pone, visai girtas. Vargšas, įkrito į upę.

– Kvaily, baik švaistytis peiliu! Jei norime pabėgti, pirmiausia turime galvoti apie tai, kaip perkelti krovinį į aną laivą, – nekantriai tarė seras Džefris, rodydamas į duris.

– Tuoj turėtų grįžti ponas Džeromas su locmanais, – atsakė Dženkinsas. – Einu, pažiūrėsiu, gal jis jau čia.

KETVIRTAS

Lakuota vikonto Forteskju karieta, pervažiavusi Londono tiltą, dabar skubiai lėkė Tulio gatve. Joje sėdėjo pats vikontas, Kočreinas ir Adamsas, visi ginkluoti Parkerio dvikovos pistoletais.

Gatvės buvo beveik tuščios – tokiu paros metu tai atrodė keista, ir Kočreinas nusistebėjo.

– Gal žmonės užuodžia blogį, – vos girdimai ištarė Forteskju.

– Man atrodo, mes jau visai prie pat sandėlio, – staiga pratarė Kočreinas.

Vikontas pabeldė dramblio kaulo bumbulu, puošiančiu jo lazdelę, į audiniu išmuštas karietos lubas.

– Čia sustok, Danai. Toliau eisime pėsčiomis!

– Gerai, pone.

Vežikas sustabdė arklius, nušoko ant grindinio ir koja nulenkė karietos laiptelį. Nuo upės į pietus sklido skystas rūkas, slopinantis triukšmingą kvatojimą ir klegesį „Karaliaus galvos" smuklėje.

Prieš išlipdami iš karietos vyrai užsitaisė ginklus ir patikrino titnagus. Vikontas pirmas ėjo šiaurės pusėn Malūno gatve, žengė greitai, laikydamas pistoletą prie šono. Kočreinas sekė įkandin jo, o Adamsas iš paskos, atsilikę vienas nuo kito ne daugiau kaip per vieną kitą jardą.

Jie greitai priėjo sandėlį ir pasuko kairiau.

– Žiūrėkit! – parodė Kočreinas. – Štai ten, prieplaukoje.

– Tvarko virves, – pridūrė Forteskju. – Sulaukę potvynio iškart išplauks.

– Bet laivas dar nepakrautas, – pasakė Adamsas.

– Iš kur žinote?

– Liukai atviri. Kai tik krovinį pakrauna, bocmanas iškart juos užkala.

Tą akimirką kažkas trenkė smuklės durimis. Iš vidaus išėjo dar vienas jūrininkas ir ėmė šlapintis į nuotekas.

– Ką darysim? – paklausė Kočreinas.

– Aš apžiūrėsiu sandėlį, – atsakė Forteskju. – Būkite pasirengę ateiti man į pagalbą, kai tik pašauksiu.

Vikontas patamsiais nuslinko prie durų. Prisiartinęs išgirdo viduje Koldekoto balsą.

– Kur, po velnių, tas Džeromas ir prakeikti locmanai?

– Nemačiau jų nė ženklo, – atsakė Dženkinsas, eidamas per patalpą. – Gal pasikviesti jūrininkų iš „Karaliaus galvos"?

– Kvaily! – irzliai riktelėjo seras Džefris. – Turbūt nori, kad mus užpultų visi Londono galvažudžiai?

Dženkinsas priėjo prie stalo. Ramiai, sučiauptomis lūpomis, šiek tiek primerktomis akimis, tarsi rengtųsi įvykdyti seniai sumanytą planą. Pasilenkė, išsitraukė iš bato aulo peilį ir atsivėdėjo, ruošdamasis smogti. Seras Džefris akimoju suprato, kas dabar bus.

Giliai įkvėpęs oro pamatė, kaip Dženkinsas pargriuvo ant akmeninių grindų. Ir nebesikėlė; ore tebeaidėjo šūvio garsas ir sklaidėsi parako dūmų dvokas.

Per slenkstį žengė Forteskju.

– Dėkui Dievui, jūs atvykote! – prismaugtu balsu šūktelėjo Koldekotas. – Šis žmogus pasisavino komiteto turtus ir dieną naktį laikė mane čia įkalinęs!

Vikontas pakvietė Adamsą ir Kočreiną.

– Kadangi seniai seku jūsų pasibjaurėtinų darbų pėdsakais, – tarė jis, – tai negaliu pasakyti, kad stebiuosi, jog asmuo, sugebėjęs taip žemai pulti, įstengia meluoti tam, kuris išgelbėjo jo gyvybę.

– Esu jums neapsakomai dėkingas, – meldė Koldekotas.

Vikontas linktelėjo Adamsui ir Kočreinui, ką tik įėjusiems į sandėlį.

– Mes ištraukėme iš vandens pono Džeromo kūną, – tarė Kočreinas.

– Dar kartą leiskite jus pasveikinti, pone, – tarė seras Džefris, šluostydamasis veidą. – Jūs iš tiesų mane išgelbėjote!

Vikontas Forteskju priėjo prie dėžių. Nuplėšė vienos dangtį, iškėlė iš jos maišą ir įkišęs ranką pasėmė kelis soverenus. Tada lėtai atsisuko į Koldekotą ir tarė:

– Meldžiu neapsirikti. Išgelbėjau jums gyvybę dėl vienintelės priežasties – kad tie, kuriuos jūs apsukote, turėtų malonumą pamatyti, kaip ją atims Kartuvių dokuose.

PENKTAS

PRAĖJO DEŠIMT DIENŲ nuo sero Džefrio Koldekoto suėmimo; atsitiktinumas lėmė, kad jį uždarė į tą pačią kamerą, kurioje kalėjo Robertas Adamsas. Vos atgabentas į kalėjimą jis suklydo – iš aukšto kalbėjo su prižiūrėtoju Rafanu ir nuo tol gaudavo tik pusę jam priklausančio maisto.

Tą pačią savaitę princas regentas dar kartą pamėgino skristi karšto oro balionu, šį kartą pintinė buvo papuošta karaliaus herbu. Balionas pakilo su didelėmis iškilmėmis ir ceremonijomis, bet nusileido nesėkmingai – pintinė smigte smigo žemėn ir princas išsinarino kairę kulkšnį.

Paskelbęs, kad visų rūšių aeronautika yra pavojinga sveikatai, jis pažadėjo savo meilužei daugiau niekada nekelti kojos į jokį skraidymo aparatą. Verčiau jau atgaivins priblėsusį susidomėjimą gyvūnų kolekcija.

Kitą dieną žvėryne nugaišo suaugęs hipopotamas. Priežastis

buvo paprasta – badas. Prižiūrėtojas, buvęs nusikaltėlis iš Bato, šėrė gyvūną ne grūdais, o pašvinkusia kiauliena. Panorėjęs seras Džefris būtų galėjęs jį pamatyti – jei būtų išsilenkęs pro virbus ir pasukęs galvą į dešinę. Bet jam menkai rūpėjo Taueryje laikoma fauna.

Jis mąstė, kaip išsisukti.

Skubiai iškvietė Viljamą Beitmeną, kad šis kuo greičiau išbalzamuotų hipopotamą ir vežtų į Karltono rūmus.

Karališkasis iškamšų meistras triūsė keturias dienas ir naktis, kol galiausiai baigė balzamuoti. Išvargęs pakvietė pameistrius, liepė sužiūrėti virves ir įkelti didįjį upinį arklį į vežimą.

Šie keldami nuo šiurkščių kanapinių virvių prisitrynė ant rankų pūslių, o Modė kaip tik tuo metu kepė valgyti tinkamą mėsą. Jos buvo tiek daug, kad teko pasidalyti su penkių pameistrių šeimomis, nors geriausius gabalus ji pasiliko savo stalui. Dalį mėsos net pasūdė, tikėdamasi ilgiau ją išlaikyti.

Beitmenas, nekantraudamas pasiekti Kolčesterio užeigą ir atnaujinti santykius su tarnaite, pasipuošė išeiginiais drabužiais ir skubiai išvažiavo. Jis neturėjo nei laiko, nei noro valgyti hipopotamo mėsos.

Išvažiuodamas negalėjo nė įsivaizduoti, kad daugiau niekada nepamatys nei savo žmonos, nei pameistrių, nei jų šeimų.

Mat balzamuojant gyvūną netyčia išsiliejo butelis arseno. Vos sėdę valgyti ponia Beitmen, visi penki parankiniai ir aštuoniolika jų giminaičių netruko pajusti, kaip apsisuko galvos. Paskui jie visai apsvaigo, juos apėmė stingulys ir tuoj ištiko mirtis.

Nė vieno nepavyko atgaivinti.

ŠEŠTAS

Šv. Brigitos bažnyčios varpams pradėjus kviesti į vakaro mišias, prie Kočreino namų Laivyno gatvėje sustojo karieta. Išlipęs liokajus pabeldė į duris. Pro jas išvirto ponia Pikerif su puspilniu džino buteliu rankoje.

– Koks čia triukšmas?

– Pas poną Kočreiną atvyko svečių. Ar jis namie?

Šeimininkė užkišo ranką sau už nugaros, slėpdama gėrimą.

– Pasiteirausiu, – atsakė kiek įmanydama aristokratiškiau.

Netrukus pro duris išėjo Kočreinas. Priėjo prie karietos ir pamatė viduje Bytę su seseria Fibe, kuri ją lydėjo.

– Brangioji pussesere, – nustebęs ištarė jis išvydęs pilką kaip pelenai savo mylimosios veidą. – Parodyk man, kur jis, ir aš išvysiu jį iš šio pasaulio. O, kaip jis tave įskaudino!

Bytė palinko į priekį, jos veidas išniro iš šešėlio.

– Tai aš tave įskaudinau, – kone pašnibždomis tarė ji.

– Kur tavo vyras, aš jį pasmaugsiu štai šiomis rankomis! – sušuko Kočreinas.

– Ponas Viteršolas... – atsakė Bytė, – manęs su juo niekas nebesieja. Mūsų santuoka panaikinta.

– Tai tada?..

Bytė nusišypsojo, prikandusi apatinę lūpą.

Labai lėtai sumirksėjo akimis.

Fibė nuraudo.

– Brangioji pussesere, – neramiai tarė Kočreinas, – man bus didžiulė garbė kuo greičiau pasikalbėti su tavo motina.

SEPTINTAS

KITĄ RYTĄ PRIVATUS PASIUNTINYS į Kemelford Hauzą pristatė voką. Jame buvo kremo spalvos kortelė auksintais pakraštėliais su įspaustu princo regento ženklu – karališkosiomis lelijomis. Po jomis nepriekaištinga kaligrafo ranka įrašytas kvietimas Robertui Adamsui, ponui Kočreinui ir vikontui Forteskju tądien penktą valandą apsilankyti Karltono rūmuose.

Visi trys vyrai važiavo kartu, karieta smagiai šokčiojo Šv. Jokūbo gatvės grindinio akmenimis.

– Dėkui Dievui, kad pavyko atgauti visą turtą, – staiga tarė vikontas. – Girdėjau, investuotojams bus nedelsiant kompensuoti indėliai.

– O kaip Koldekotas? – paklausė Adamsas.

Forteskju pasitaisė kaklaskarę.

– Admiralitetas teisėju paskyrė serą Džošua Folksą, – atsakė jis. – Labai nustebčiau, jei seras Džefris išgyventų ilgiau negu savaitę.

Karieta, atvažiavusi prie Karltono rūmų, sustojo po didingu portiku. Duris atvėrė milžinas dragūnas, iš paskutiniųjų stengdamasis vienu metu ir nusilenkti, ir kuo greičiau nuleisti pakopą.

Kitoje gatvės pusėje stovėjo Beitmeno vežimas, o jame – didžiulė dėžė, į vežimą įkinkytas senas keršas arklys žiauberiojo pašarą maiše. Vakarą iškamšų meistras labai smagiai praleido Kolčesteryje, tačiau nuo pat ryto jam gėlė paslėpsnius, tarsi kas būtų smaigstęs vidurius iki raudonumo įkaitintu žarstekliu.

Stengdamasis galvoti apie skubiausius reikalus, Beitmenas nuėjo į virtuvę paprašyti tarnų, kad padėtų iškelti iš vežimo dėžę.

Princas regentas sėdėjo mėlyno aksomo svetainėje priešais ugnį. Jam skaudėjo kulkšnį, tad buvo prastai nusiteikęs. Skausmą dar stiprino podagra, tad jis persivalgė dar labiau, negu įprastai.

Per pusryčius sušlamštė visą puodą troškintų inkstų, o per pietus – milžinišką dubenį triušienos, kurią užgėrė buteliu *Médoc* vyno iš savo mėgstamojo Šato Lafito.

Užuolaidos buvo užtrauktos, lempos šviesa kiek niūroka, svetainės grindys pabarstytos levandų šakelėmis. Tolimiausiame svetainės kampe iš dešinės sėdėjo arfininkė ir skambino Nikola Šarlio Boksa kūrinį.

Tarpduryje pasirodė Hastingsas ir paskelbė, kad svečiai atvyko.

– Ko jiems reikia? – vangiai paklausė princas.

– Pagyrų už nuopelnus.

– Nuopelnus?

– Už tai, kad sučiupo serą Džefrį Koldekotą, jūsų aukštybe. Gal jūsų aukštybė atsimena – šį rytą mes apie tai kalbėjome.

– Kalbėjome?

– Taip, man atrodo, jog kalbėjome. Jūsų aukštybe, nutarėte juos apdovanoti Pirties ordinu.

– Už ką?

– Už tai, kad jie sučiupo serą Džefrį Koldekotą, jūsų aukštybe.

– *Ką tokį?*

– Dvipatį, kaltinamą apgaule išviliojus pinigus iš Karališkojo Afrikos komiteto investuotojų, jūsų aukštybe, kurio direktoriai, kaip paaiškėjo, finansavo Jorko hercogo mėginimą sukelti perversmą ir nutraukti regentystę.

Princas išsitiesė krėsle.

– Juos būtina apdovanoti tuojau pat! – pareiškė.

Svečius įvedė į svetainę ir pristatė.

– A, taip, amerikietis iš Timbuktu! – tarė regentas, vėl pamatęs Adamsą. – O kurgi jūs dabar keliausite? Į mėnulį?

Regentas garsiai nusikvatojo iš savo pokšto. Iš paskos kaip aidas nusijuokė visi kiti svetainėje esantys žmonės, išskyrus Adamsą. Mandagiai šypsodamas jis atsakė:

– Su Dievo pagalba ketinu kirsti vandenyną ir grįžti į Ameriką.

– Kada ketinate išvykti?

– Rytoj ar poryt.

Princas suplojo delnais – šį teatrališką gestą buvo nusižiūrėjęs iš caro Aleksandro per paskutinį jo vizitą.

– Hastingsai, liepk atnešti dėželes!

– Tuojau pat, jūsų aukštybe.

– Dėkodamas už tai, kad bendromis jėgomis sulaikėte...

– ...serą Džefrį Koldekotą, jūsų aukštybe, – priminė asmeninis tarnas.

– Visiškai teisingai, – pritarė regentas. – Už tai, kad bendromis jėgomis jį sulaikėte, su didžiausiu malonumu skelbiu jus visus Pirties ordino Didžiojo kryžiaus riteriais.

Hastingsas atidarė pirmą ordino dėželę ir padavė apdovanojimą princui.

Pirmasis priėjo vikontas.

– Jums teks priklaupti, – tarė jam princas regentas, – nes aš išsisukau kulkšnį. Žinot, skridau oro balionu. Labai pavojingas sportas ir jo ateitis abejotina.

– Man didžiulė garbė, jūsų aukštybe, – atsakė vikontas Forteskju, kai prie jo krūtinės segė medalį.

Paskui priėjo ir priklaupė Kočreinas, po jo – Adamsas. Kol princas rubuiliais pirštais negrabiai segė apdovanojimą jam prie krūtinės, tarpduryje pasirodė liokajus. Jis vos regimai linktelėjo Hastingsui. Šis palaukė, kol princas baigs apdovanojimų ceremoniją, ir vos linktelėjo galva į duris.

– Kas atsitiko?

– Iškamšų meistras, jūsų aukštybe.

– Ką meistras?

– Jis atvežė naują eksponatą.

– Tai ko iš karto nesakei? – susijaudinęs šūktelėjo jis. – Negaišk! Tuojau pat neškite čia!

Hastingsas linktelėjo livrėja vilkinčiam liokajui, kuris atbulas ėjo prie durų, uoliai lankstydamasis. Nukaukšėjo bėgančio žmogaus žingsniai, kažkas užkimusiu balsu šūkavo nurodymus, visi virtuvės tarnai garsiai dejavo, tempdami didžiulę naštą.

Dėžę įnešė į svetainę.

– Pastatykite čia viduryje! – šūktelėjo princas. – Iš kelionių oro balionais nebus jokios naudos, bet štai užsiėmimas, kuris tikrai taps neapsakomai populiarus!

– Koks gi tai užsiėmimas, jūsų aukštybe? – mandagiai paklausė vikontas.

– Iškamšų gamyba, pone! – sugriaudėjo princas. – Iškamšų gamyba!

Priekin droviai žengė Viljamas Beitmenas, dar nežinantis, kad užnuodyta mėsa pražudė žmoną, pameistrius ir jų šeimas.

– Pasiskubinkit! – šūkavo princas. – Negaliu pakęsti gaišaties. Nagi, užteks miegot!

Pora liokajų padėjo iškamšų meistrui atplėšti šonines dėžės sieneles. Jas pašalinus, pasirodė sunkus gyvūno kūnas, apvyniotas šviesios spalvos audeklu.

Beitmenas vogčiomis pasikasė paslėpsnius. Linktelėjo liokajui, šis linktelėjo Hastingsui, o tas – princui.

– Na, gerai, pagaliau parodykit! – paliepė regentas.

Hastingsas davė ženklą liokajui, šis savo ruožtu linktelėjo Beitmenui. Iškamšų meistro ranka mikliai nutraukė audeklą.

– Nuostabu! – ištarė regentas. – Ar ne?

– Kas tai? – pašnibždomis paklausė Kočreinas.

– *Hippos-ho-potamios!* – sušuko princas. – Upinis arklys!

AŠTUNTAS

Albertas Viksas užmetė ant ugnies anglių ir nusibraukė delną į marškinius. Atsilošęs kėdėje įsmeigė žvilgsnį į liepsną ir ėmė keiksnoti šaltį. Paskui keiktelėjo skaudamą nugarą, o tada Karališkąjį Afrikos komitetą, kuris apgaule vos neišviliojo iš jo viso gyvenimo santaupų.

Lauke virš upės ūžavo vėjas, sostinę sukaustė kita šalčio banga. Žemę siautė storas šalnos sluoksnis, iš visų kaminų rūko dūmai – londoniečiai glaudėsi viduje, ieškodami šilumos. Atrodė, jog pavasaris neskuba ateiti.

Jei būtų galėjęs rinktis, Viksas būtų mielai ėjęs miegoti, liūliuojamas fantazijų, kaip būtų gyvenęs, jei tėvo senelis nebūtų sumanęs pasirinkti tokios profesijos kaip ši. Bet miegoti neturėjo kada. Reikėjo atlikti darbą.

Ant stalo greta jo krėslo gulėjo popieriaus lapas su skelbimu:

1816 METŲ KOVO 30 DIENĄ,
ŠEŠTADIENĮ, PENKTĄ VALANDĄ VAKARO

NEŠLOVĘ UŽSITRAUKUSIAM LORDUI
SERUI DŽEFRIUI KOLDEKOTUI,
BUVUSIAM KARALIŠKOJO AFRIKOS KOMITETO
PIRMININKUI,
BUS ĮVYKDYTA MIRTIES BAUSMĖ
PAKARIANT

Apsigobęs pečius antklode, Viksas paėmė į rankas virvagalį. Palinko prie anglimis kūrenamos krosnelės ir ėmėsi džiovinti. Kuo virvė sausesnė, tuo geriau – greičiau ateina mirtis.

Staiga jis sustojo.

Tai ne paprasta mirties bausmė. Tai kerštas. Albertas patraukė virvę nuo ugnies ir išsišiepęs spjovė ant jos.

– Nesulauksi, kad viskas įvyktų greitai, pašlemėke! – murmėjo jis, pirštais rišdamas kilpą.

DEVINTAS

„Budlo" klubo restoranas pelnė visuotinį pripažinimą. Tą dieną kaip užkandį ten patiekė veršio smegenų *glacée à la Macédoine**, pagrindinis patiekalas – putpelės *à la maréchal* su *financière* padažu ir artišokais *à la Lyonnaise***. Tolimiausiame salės kampe Buto markizas nuoboduliu marino pustuzinį savo svečių, pasakodamas atsiminimus iš Trafalgaro.

---

* Makedonietiška šalta *užkanda* (*pranc.*).

** Maršalo putpelės su migdolų ir kiaušinių baltymų padažu *ir* Liono artišokais (*pranc.*).

Prie lango į Šv. Jokūbo gatvę sėdėjo vikontas Forteskju, Robertas Adamsas ir Kočreinas. Jie ką tik baigė valgyti paukštieną. Pasisotinus pokalbis nuo neseniai patirtų vargų ir išbandymų nukrypo į ateitį.

– Sakykite, pone Adamsai, – išsitiesdamas ant kėdės paklausė Forteskju, – ką planuojate?

– Grįžti atgal už vandenyno, pone, – atsakė šis. – Jau užsisakiau kelionę „Kasandra", dideliu brigu, plaukiančiu į Niujorką.

– Kada jis išplaukia?

– Po trijų dienų.

– O toliau?

Adamsas pastūmėjo lėkštę.

– Pastaruosius metus nuolat meldžiausi, kad likčiau gyvas, – tarė jis. – Mano maldos buvo savanaudiškos – prašiau galimybės dar bent kartą pažvelgti į akis moteriai, kurią be galo myliu, ir paimti jos rankas į savo delnus.

– Jūs grįžtate, turėdamas daug geresnių perspektyvų, – tarė Forteskju. – Juk žinote, kad patirtis suteikia išminties.

Kočreinas pakėlė taurę.

– Už patirtį! – negarsiai ištarė jis.

Visi trys vyrai pakėlė krištolo taures prie lūpų ir nugėrė klareto.

Tolėliau aukštas laikrodis mušė valandas.

– O Viešpatie! – sunerimęs šūktelėjo Kočreinas ir sumosavo rankomis.

– Kas nutiko, Saimonai?

– Seras Džefris... jis... penktą valandą... – Kočreinas prisimerkęs suėmė sau už kaklo nykščiu ir smiliumi.

Vikontas liepė atsiųsti karietą.

– Argi galime nuvilti serą Džefrį ir jo neaplankyti? – paklausė jis.

DEŠIMTAS

NEPAISYDAMI ŠALČIO, pasižiūrėti pramogos, siūlomos Kartuvių dokuose, susirinko septyni šimtai trisdešimt visuomenės narių. Pusė iš jų neturėjo nė mažiausio supratimo, kas tas seras Džefris Koldekotas, jiems tiesiog patiko stebėti gražų koriko darbą. Kita pusė – nusivylę žlugusio Karališkojo Afrikos komiteto investuotojai, nekantraujantys pasimėgauti kerštu.

Kartuvių niekada neplaudavo vandeniu, tik nušluodavo, apibarstę smėliu. Pasirodo, taip geriausia pašalinti sukrešėjusį kraują, vėmalus ir kitus nešvarumus, likusius po egzekucijos.

Ešafotas toje vietoje – Vopinge prie Temzės – stovėjo jau keturis šimtus metų nuo karaliaus Henriko IV laikų. Per tą laiką dokuose mirtį pasitiko daug garsiausių karalystės sąmokslininkų – vyrų, moterų, pasitaikė net vaikų.

Likus penkiolikai minučių iki numatytos valandos atvyko seras Džozefas Benksas, jo karieta privažiavo prie pat kartuvių. Pora laukiančių liokajų įsodino jį į krėslą su ratukais kaip tik laiku ir jis spėjo pasisveikinti su Pirmuoju admiraliteto lordu. Po penkių minučių atvažiavo vikonto Forteskju karieta.

Kočreinas apžvelgė minią, tikrindamas, ar jau atvyko Pirmasis jūrų lordas.

– Matau sidabro irklą, vikonte, – tarė jis, pirmas eidamas į priekį. – Man atrodo, mes spėjome laiku.

Jiems sveikinantis su seru Džozefu atvedė pasmerktąjį. Apsirengusį tamsiai mėlynu fraku, nuleistomis akimis, sunertais ant krūtinės pirštais.

Kai jį išvydo visi, minioje suklykė moteris – antroji ledi Koldekot.

Vyras neskubėdamas užlipo laipteliais ant ešafoto. Atrodė visiškai paskendęs savo mintyse.

Kapelionas sukalbėjo maldą. Pirmasis jūrų lordas pakėlė irklą, duodamas ženklą vykdyti mirties bausmę. Prie pasmerktojo priėjo Albertas Viksas, rankose laikydamas drėgnos virvės kilpą. Užmovęs ją kuo žemiau ant kaklo, jis pasilenkė prie Koldekoto ausies.

– Keliaukite į pragarą, pone! – sušnibždėjo.

Minia ėmė garsiai šūkauti. Paskui staiga nuščiuvo. Viena iš labiausiai jaudinančių korimo smulkmenų – galimybė išgirsti, kaip trakšteli nusikaltėlio sprandas. Lėtai, ritmingai ėmė dundėti būgnas, jo ritmas vis greitėjo.

Greitėjo, greitėjo.

Albertas Viksas atsitraukė toliau nuo liuko.

Būgnas mušė pašėlusiu ritmu.

Staiga dar garsiau suklykė moteris.

Liukas grindyse atsivėrė, pasigirdo lūžtančių kaklo slankstelių trekštelėjimas.

Seras Džefris Koldekotas buvo nebegyvas.

VIENUOLIKTAS

Šv. Brigitos bažnyčios varpų gausmas liejosi virš miesto. Vėl skaisčiai švietė saulė. Bažnyčios tarpduryje, graužd amas krumplius, stoviniavo Saimonas Kočreinas. Jis buvo nepaprastai išsipustęs, suderintais naujausios mados drabužiais, primenančiais jūrininko uniformą. Greta stovėjo bičiulis amerikietis neseniai pasiūdintu kostiumu, dar drėgnais plaukais. Kočreinas jo paprašė pabūti pabroliu.

Antrą valandą pradėjo rinktis svečiai – iš viso daugiau kaip šimtas. Pirmoji atvyko senutė Kočreino motina, paskui vikontas Forteskju su Klara. Paskui po porą, po tris traukė giminės ir draugai, kol bažnyčios klauptai buvo pilnutėliai.

Po valandos vargonininkas užgrojo Pachelbelio kanoną d-mažor. Harmoningai melodijai pripildžius visą bažnyčią, įėjo nuotaka, vėl remdamasi į savo dėdės, sero Henrio Montegiu ranką.

Susirinkusieji atsistojo ir laukdami atsisuko.

Bytė, nepaisydama motinos nuogąstavimų, antrą kartą apsivilko senąją vestuvinę suknią. Plaukus surišo violetiniu kaspinu, rankoje laikė melsvų hiacintų puokštę. Lygiais, sklandžiais žingsniais eidama akmeninėmis grindimis pamatė pirmą būsimo savo vyro žvilgsnį. Ir kukliai šypsodamasi širdyje padėkojo Dievui, suteikusiam jai antrą galimybę.

DVYLIKTAS

Kitą rytą Robertas Adamsas rymojo brigo „Kasandra" šešėlyje ir stebėjo, kaip į laivą baigia krauti atsargas. Diena buvo vaiski, pro miglą kilo saulė. Greta trypčiojo Kočreinas.

– Taip buvau paskendęs savo mintyse, – tarė Adamsas, – kad nė nepaklausiau, kur ketinate toliau dirbti.

Kočreinas nurijo seiles.

– Kaip jau veikiausiai supratote, – atsakė šyptelėjęs, – mano darbas komitete baigtas. Bet, atrodo, užsidarius vienoms durims, atsidaro kitos. Turiu garbės prisipažinti, kad vikontas manęs paklausė, ar nesutikčiau padirbėti jo asmeniniu padėjėju.

– O kaipgi jūsų skolos?

– Pamažu jas susimokėsiu: vikontas Forteskju pasiūlė dosnias sąlygas, ir aš tikiuosi, kad mano nelaimės pagaliau baigsis.

Amerikietis atsikrenkštė.

– Mano pasakojimą labai gerai perka, – tarė jis. – Murėjus pažadėjo ir toliau siųsti pinigus, dosniai sumokėjo ir už pirmąjį leidimą, – pasirausęs ištraukė iš vidinės kišenės storą voką. – Imkite, – paliepė.

– Kaip drįsčiau net pagalvoti apie tai?

– Tai ir negalvokite, priimkite drauge su mano padėka.

Adamsui už nugaros pasigirdo žingsniai. Jis atsigręžė. Atėjo Klara, plaukus sukišusi po skrybėlaite, apsivilkusi tamsiai rudu paltu kailine apykakle ir rankogaliais. Pastovėjo, žvelgdama tiesiai Adamsui į akis, paskui greitai, smulkiais žingsniukais pribėgo prieplauka artyn.

– Pone Adamsai... – ištarė ji iš jaudulio virpančiu balsu. – Galiu jums tik pasakyti, kad mano gyvenimas jau niekada nebebus

toks, kaip anksčiau. Išplaukus šiam laivui, pražus dalelė manęs. Bijau, kad man nelemta visai atsipeikėti.

Amerikietis žengė prie Klaros ir švelniai suėmė jos rankas.

– Niekada nepamiršiu jūsų gerumo, – atsakė jis. – Eis dienos, metai, bet atminimas apie jus visad išliks mano širdyje. Aš jūsų niekada nepamiršiu.

TRYLIKTAS

SAULĖ NUSLYDO UŽ TUOPŲ, jos spinduliai švietė pro šakas. Dvi moterys sėdėjo namuose, paveldėtuose prieš ketverius metus staiga mirus tėvui.

Viena iš jų skaitė „Veikfildo vikarą". Taip ir neištekėjo, nors tikėjosi, kad ateis diena, kai vyras paprašys jos rankos. Kita, jaunesnė, kadaise ištekėjo mažoje bažnytėlėje Unijos gatvėje. Bet vestuvių naktį jos vyras dingo.

Ir tik po dviejų vasarų ji sužinojo tiesą – juo atsikratė jos tėvas. Prisiekė laukti, kiek reikės, net iki gyvenimo pabaigos, kol grįš mylimasis, vardu Robertas. Nežinodama, kur jis atsidūrė ir kas jam nutiko, širdies gilumoje juto, kad jis myli ją labiau už viską, kad jis tebėra gyvas ir iš paskutiniųjų stengiasi įveikti juos skiriantį nuotolį.

Ji uždegė žvakę ir pastatė ant palangės – taip darydavo kas vakarą panašiu metu. Paskui užsimetė paltą, susirišo plaukus ir išėjo į lauką pasiklausyti, kaip kaštonuose čiulba paukščiai.

Atsargiai žengdama per šlapią žolę priėjo prinokusių žieminių miežių lauką ir įsižiūrėjo į saulę, šviečiančią pro medžių šakas.

Užsimerkė, ant veido jusdama paskutinių spindulių šilumą, ir ėmė melstis.

Netoli namo stabtelėjo vežimas – labai trumpai, tik išleido pakeleivį. Netrukus nuvažiavo tolyn, nepalikęs nė pėdsako kietoje žemėje.

Keliautojas pastatė ryšulius ant žemės. Tarsi sapne pasiklydęs labai lėtai žengė į lauką. Ten pamatė stovinčią aukštą moters figūrą: dešinės rankos pirštais ji glostė prinokusius miežius.

Tylėdamas jis žengė artyn.

Rankoje laikė nėriniuotą skiautelę, tokią purviną, kad sunkiai būtum atpažinęs, jog tai audeklas.

Paskutinį kartą prisidėjo ją prie lūpų.

Moteris atsigręžė.

Prisimerkė, išskėtė rankas ir tvirtai jį apsikabino.

PABAIGA

QUARTERLY REVIEW

(KETVIRČIO APŽVALGA)

XIV tomas, nr. 28

1816 m.
gegužė

Prekiautojai Londone:
JOHNAS MURRAY'US, Albemarlio gatvė 50
HATCHARDAS, Pikadilis
RICHARDSONAS, Kornhilas
ir bendrovė „JOHN BALLANTYNE AND CO“ Edinburge

VIII str. *Roberto Adamso, jūreivio, 1810 m. Afrikos vakarų pakrantėje patyrusio laivo katastrofą, Didžiosios dykumos arabų laikyto vergijoje trejus metus ir kelis mėnesius iš jų gyvenusio Timbuktu (Tombuktu) mieste, pasakojimas su žemėlapiu, pastabomis ir prierašu. 4 tomai, Londonas, 1816 m.*

VARGŠĄ Į NELAIMĘ PATEKUSĮ AMERIKIETĮ JŪREIVĮ, apsirengusį skarmalais ir išbadėjusį, Londono gatvėje atsitiktinai atpažino džentelmenas, prieš keletą mėnesių matęs jį tarnaujantį anglų pirkliui Kadise, kur jo nepaprasta istorija sukėlė didelį susidomėjimą, mat tas žmogus ilgai vergavo Afrikos žemyno gilumoje ir kelis mėnesius praleido Timbuktu mieste.

Žiniai apie šį vargšą žmogų pasiekus poną S. Cocką iš Afrikos prekybos bendrovės, šis iškart pradėjo tyrimą – jūreivį surado, atvedė į komitetą ir atidžiai išklausė jo pasakojimą, bet jūreivio nuotykiai ir patirtos kančios pasirodė tokie nepaprasti, kad ne vienam klausytojui kilo įtarimas, ar tai ne išmonė. Tačiau ponui Cockui, redaktoriui, žmogus pasirodė labai sąžiningas, tad jis užsirašė nedidelę jo pasakojimo dalį, sušelpė vargšą tuo, ko jam labiausiai reikėjo, ir paprašė po keleto dienų vėl ateiti.

Adamsas (tokia buvo jūreivio pavardė) pasirodė tik po savaitės, jį vėl apklausė, tikrindami pagrindines pasakojimo detales, ir jo atsakymai visiškai sutapo su tuo, ką jis kalbėjo per pirmą apklausą. Tai paskatino redaktorių užrašyti (nes pats jūreivis nemokėjo nei skaityti, nei rašyti) visą pasakojimą apie jo nuotykius, ir sunkiai įtikinęs jį pasilikti Anglijoje (mat šis nekantravo grįžti pas draugus į Ameriką), dvi ar tris savaites kasdien jo klausydamas, jis pagaliau užrašė dabar visuomenės dėmesiui pristatomą pasakojimą, kurio trumpą santrauką čia pateikiame.

Robertas Adamsas, gimęs Hadsone, apie 25 metų amžiaus, 1810 m. birželio mėnesį 280 tonų laivu „Charles“, vadovaujamu kapitono Johno Hortono, išplaukė iš Niujorko į Gibraltarą, įgulą sudarė devyni žmonės, dešimtas prisidėjo Gibraltare. Toliau laivas plaukė palei Afrikos krantus prekybos tikslais. Spalio 11 d. apie trečią valandą nakties pasigirdo bangų mūša, o dar po valandos laivas užplaukė ant uolų, bet įgulos nariams pavyko sėkmingai pasiekti krantą. Kapitono manymu, laivas sudužo už kokių 400 mylių į šiaurę nuo Senegalo; vietovė, kaip jie vėliau sužinojo, vadinosi *El Gazie*. Tai buvo lėkštas smėlio paplūdimys be jokių medžių ar žalumos, aplinkui nebuvo matyti nei kalvų, nei kalnų, tik smėlis, kiek akys užmato.

Išaušus jūreivius netrukus apsupo ir paėmė į nelaisvę trisdešimt ar keturiasdešimt maurų, beveik juodos odos, ilgais lygiais plaukais, bet be apavo ir galvos apdangalų, jų aprangą tesudarė skudurai ar odos aplink juosmenį. Kapitoną Hortoną ir jo įgulos narius tuojau pat išrengė nuogai, ir neapsaugotą jų odą nuo kepinančios saulės išbėrė baisiomis pūslėmis, tad norėdami bent kiek atsivėsinti jie kasdavo smėlyje duobes ir jose miegodavo. Kapitonas netrukus susirgo, ir jo būklė taip pablogėjo, kad jis neapsikęsdamas dažnai garsiai kartojo norįs numirti, ir pagaliau suerzinti maurai jį nugalabijo. Pagrindinis, o iš tiesų vienintelis tų žmonių maistas buvo žuvys, kurias jie pirmiausia džiovindavo saulėje, paskui pjaustydavo plonais gabalėliais ir kepdavo karštame smėlyje. Tris ar keturias dienas iš keturiolikos, praleistų *El Gazie,* jie beveik badavo, nes negalėjo pasigauti žuvų, bet paskui iš sudužusio laivo „Charles" atsinešę meškeres jų prisižvejojo, sukrovė ant kupranugario, užkasė į smėlį visus daiktus, rastus laive, ir pasirengė keliauti į žemyno gilumą, todėl pasidalijo belaisvius: Adamsą, kapitono padėjėją ir kitą jūreivį, pavarde Newshamas, atidavė gal dvidešimties maurų grupei (vyrų, moterų, vaikų), turinčiai keturis kupranugarius, trys iš jų nešė vandenį, ketvirtas žuvis ir kitus nešulius; jie keliavo vidutiniškai po penkiolika mylių per dieną, visą laiką į rytus, kartais nukrypdami šiek tiek į pietus, per smėlėtą plyną dykumą. Po trisdešimties dienų, per kurias nematė nė vieno gyvo žmogaus, priėjo kelių palapinių stovyklą prie vandens telkinio su keliais krūmais ir pirmą kartą pasisėmė vandens nuo tada, kai paliko krantus.

Ten buvo apie mėnesį, per tą laiką atvyko portugalas Johnas Stevensas, irgi mauro belaisvis, o kapitono padėjėją ir Newshamą išsiuntė su kitais maurais į šiaurę, Adamsui su Stevensu teko dėtis prie aštuoniolikos maurų, keliaujančių į Sudenu vadinamą vietą pasirūpinti vergų negrų, pakeliui prie jų prisidėjo dar dvylika maurų, ir visi keliavo į pietus bei pietryčius po penkiolika ar dvidešimt mylių per dieną. Šulinys, kuriame pakeliui tikėjosi pasisemti vandens, buvo išdžiūvęs, todėl dar jiems likusį vandenį maišė su kupranugarių šlapimu. Po keturiolikos dienų jiems iki Sudeno buvo likę keliauti tik dvi dienas, kraštovaizdis tapo kalvotas, pasirodė vienas kitas žemaūgis medelis.

Sudenas – mažas negrų kaimas, aplinkui želia žolė, krūmokšniai ir yra vandens, trobelės drėbtos iš molio, stogai – plokščiai sukloti pagaliai, irgi apdrėbti moliu. Maurai sugulė į pasalą kalvose ir sučiupo moterį, nešiną kūdikiu, bei du berniukus, bet netrukus juos pačius apsupo didelis būrys negrų, paėmė į nelaisvę ir parsivarė į kaimą. Jį valdantis

bjaurus negras, vardu Mahamoudas, liepė visus įkalinti už šešių pėdų aukščio drėbto molio sienos; pasak Adamso, iš ten maurai lengvai būtų galėję pabėgti, jei nebūtų buvę tokie bailiai.

Negrai vilkėjo mėlyno nankino apdarus, vado drabužį puošė aukso dirbinys ant peties, panašus į epoletą; apsiginklavę lankais ir strėlėmis jie lavindavosi šaudyti į mažus molio taikinius ir dažniausiai pataikydavo į juos iš penkiolikos ar dvidešimties jardų atstumo.

Iškeliavę iš to kaimo jie dešimt dienų ėjo į rytus, per dieną nukeliaudami po penkiolika–dvidešimt mylių; maurai numanydami, kad juos nugalabys, mėgino bėgti, už tai keturiolika iš jų nužudė kaime, kurį netruko prieiti, o likusiems įgąsdinti vieno iš jų galvą parišo kupranugariui po kaklu trims dienoms, kol toji taip sušvinko, kad teko nuimti. Tame kaime gyvenantys negrai segėjo ausyse ir nosyse auksinius žiedus. Iš ten pasukę į šiaurės rytus ir keliaudami greičiau, po dvidešimt mylių per dieną, po penkiolikos dienų jie pasiekė Timbuktu.

Maurus tuojau pat įmetė į kalėjimą, bet Adamsą ir portugalą nuvedė į karaliaus rūmus ir paliko kaip keistybes jam pasigrožėti. Karalius, vardu Woollo, ir karalienė Fatima buvo negrai, labai seni, žilagalviai. Jų vienaaukščius rūmus, drėbtus iš molio ir šiaudų, sudarė aštuoni ar dešimt mažų kambarėlių ir juosė plūktinė molio siena, supanti gal pusę akro. Po šešių mėnesių į Timbuktu atkeliavo maurų karavanas, jie išpirko tėvynainius, Adamsą ir tą vaikiną, sumokėję penkių kupranugarių atgabentais tabako nešuliais, išskyrus kokius penkiasdešimt svarų, tuos vėliau atidavė už vieną vergą. Adamsas ir tas vaikinas visą laiką gyveno rūmuose, su jais labai gerai elgėsi ir nepaprastai domėjosi, todėl Adamsas padarė išvadą, kad Timbuktu gyventojai niekada nebuvo matę baltojo žmogaus. Jie vaikštinėjo po miestą ir net nueidavo dvi mylias už jo į pietus. Nė karto negirdėjo minint Džolibos, nors prisiminė pavadinimą paskui girdėjęs Vadi Nūne, tačiau netoli Timbuktu iš šiaurės į rytus teka didelė upė, negrų vadinama *La Mar Zarrah*, beveik trijų ketvirčių mylios pločio, srovė nestipri, vanduo drumstas, bet čiabuviai jį naudoja. Upe plaukioja kanojos, išskobtos iš figmedžių kamienų, kokių dešimties pėdų ilgio, išlaikančios tris žmones. Dažniausiai jos naudojamos žvejoti, iš žuvų daugiausia pagaunama kefalių ir kiek stambesnių rausvo atspalvio žuvų, šiek tiek primenančių lašišas.

Adamso manymu, Timbuktu užima panašų plotą kaip Lisabona, jo namai žemi, kvadratiniai, rėsti iš pagalių, molio ir šiaudų, rakandai – moliniai ąsočiai ir mediniai dubenys, miegama ant šiaudinių čiužinių.

Jis ten nematė jokių akmeninių pastatų, nei sienų, nei įtvirtinimų. Gyvena tik negrai, vieninteliai maurai, kuriuos matė, buvo atėjūnai, atkeliavę išpirkti belaisvių; bet pasakojama, kad ginkluoti tų žmonių karavanai ten atvyksta prekiauti, atgabena tabako, deguto, parako, mėlyno nankino, antklodžių, molinių puodų, šiek tiek šilko, o mainais išsiveža aukso smilčių, dramblio kaulo, kaučiuko, geldelių, stručio plunksnų ir ožkų odų.

Karalienė vilkėjo trumpus vos keliais coliais žemiau kelių mėlyno nankino marškinius aukso nėrinių pakraščiais, sujuostus to paties audinio diržu, kitos moterys irgi nešiojo trumpus drabužius, o apatinių nevilkėjo, tai atsisėdusios padorumo atžvilgiu atrodydavo visai neprisidengusios. Karalienė ant galvos ryšėjo mėlyno nankino turbaną, ausyse segėjo aukso auskarus, kaklą puošdavo kartais aukso vėriniais, o kartais karoliais. Karalius irgi vilkėjo mėlyno nankino drabužį su aukso epoletais, ant galvos kartais užsidėdavo turbaną, bet dažniausiai apsieidavo be jo. Čiabuviai tvirti, sveikos prigimties, kūnus nuo galvos iki kojų tepa riebalais, kad oda žvilgėtų ir būtų glotni, ir vyrai, ir moterys įrėžia veiduose pjūvius ir randus įtrina mėlynais dažais. Kai kurios moterys ant pirštų mūvėjo žalvario žiedus, puoštus raidėmis, bet Adamsas negalėjo pasakyti, ar tai romėniški, ar arabiški rašmenys. Jis nepastebėjo jokių religinių apeigų, žmonės niekada nesibūrė kartu melstis, jam neteko matyti nei konkrečių garbinimo vietų, nei dvasininkų. Gydytojomis laikomos senės, jos gydo žolelėmis ir šaknimis. Visi mėgsta muziką ir šokius; jų instrumentai – nendrių lumzdeliai ir savotiški ožkenos būgneliai, kuriuos mušant aidi šaižūs garsai, dar gitara iš kokosų riešutų kevalų su ožkų odų stygomis.

Vergai labai paplitę ir labai pigūs. Kartą per mėnesį būrys ginkluotų vyrų eina po kaimus jų ieškoti, daugiausia, kiek Adamsui teko matyti, atsigabeno gal dvidešimt, sučiuptų Bambaroje, beveik vien moterų ir vaikų. Kartais karaliaus įsakymu vergais paverčiami nusikaltėliai, bet per šešis mėnesius, praleistus Timbuktu, Adamsas nematė ir negirdėjo, kad kas būtų buvęs nubaustas mirtimi.

Pagrindiniai vaisiai Timbuktu yra kokosų riešutai, datulės, figos, ananasai ir saldūs beveik obuolio dydžio vaisiai nuo medžių, kurių lapai panašūs į persikų, tik jų mažai, todėl jie saugomi karaliaus šeimai. Pagrindinės auginamos kultūros yra morkos, ropės, batatai, juodosios pupelės, ryžiai ir sorgai. Sorgus jie grūda ir verda savotišką košę, uždarydami ją ožkų pienu; ožkų mėsa yra pagrindinis gyvulinės kilmės maisto produktas.

Naminiai keturkojai yra karvės, ožkos, asilai, kupranugariai, dromaderai, arba smulkesni kupranugariai, dar vadinami *heirie,* šunys ir triušiai, laukiniai – drambliai, antilopės, vilkai, babūnai, lapės, dygliakiaulės ir stambios žiurkės, dažniausiai gyvenančios prie upės. Jam neteko nė karto matyti nei liūtų, nei tigrų, nei laukinių kačių, nors tie plėšrūnai kas naktį riaumodavo netolimuose kalnuose. Jis nieko nežino nei apie hipopotamus, nei apie aligatorius.

Karavaną, iškeliavusį iš Timbuktu, sudarė dešimt maurų pirklių, keturiolika maurų belaisvių (iš viso *šešiolika*?), Adamsas, portugalas ir vergas, jie turėjo penkis kupranugarius. Apie dešimt dienų ėjo palei upę po penkiolika–aštuoniolika mylių per dieną į rytus, šiek tiek sukdami į šiaurę. Paskutinę dieną sukrovė ant kupranugarių maišus su vandeniu, pasuko į šiaurę ir tuo pačiu greičiu keliavo dvylika ar trylika dienų. Matė daug antilopių, triušių, lapių, vilkų ir paukščių, stambesnių už namines vištas, maurų vadinamų *Jizé* (arabiškai *Djez* – višta). Medžių matė mažai, bet žemė apaugusi krūmokšniais ir neaukšta žole, panašia į samanas. Nutolę nuo upės, sutiko tik druską į Timbuktu gabenančių negrų, po dešimt ar dvylika kasdien, o su jais dromaderų, kupranugarių ir asilų. Po trylikos dienų jie atvyko į Tudeną (*Taudenny),* didelį kaimą, gyvenamą maurų ir negrų, turintį keturis puikiausio vandens šulinius. Ten plytėjo druskynai, ir druskos pirkti atkeliaudavo maurų ir negrų iš įvairių vietovių. Tie druskynai gal penkių ar šešių pėdų gylio ir kokių trisdešimties jardų skersmens, druska juose sušokusi į kietus luitus pramaišiui su žemėmis.

Maurai čia ilsėjosi keturiolika dienų. Vieną kupranugarį išmainė į mažą asilą ir du maišus datulių, sukrovė ant keturių likusių kupranugarių datules, miltus bei vandenį ir leidosi keliauti per dykumą į šiaurės vakarus. Užtruko devynias ar dešimt dienų ir pakeliui nesutiko nė gyvos dvasios. Asilas nugaišo išsekęs, jį sukapojo į gabalus, ir mėsa, išdžiovinta saulėje, pravertė kaip maistas – be jos jiems grėsė badas. Vanduo beveik baigėsi, o kad pasipildytų jo atsargas, keliauti dar buvo likę dešimt dienų, todėl likusį vandenį maišė su kupranugarių šlapimu, kurio kiekvienas kupranugaris per visas dešimt dienų davė gal po kvortą, ir kiekvienam žmogui tekdavo po pusę pintos per dieną. Penki maurai liko smėlynuose, trys iš jų tuojau pat mirė, o kiti du, nors iki miesto buvo likę keliauti ne daugiau kaip dieną, taip jo ir nepasiekė: Adamsas neabejoja, kad abu pasimirė.

Priėjus Vled Duleimą (*Woled D'leim*), maurų palapinių miestą, kurio gyventojai laikė daug avių ir ožkų, Adamsui ir jo bendrakeleiviams

liepė prižiūrėti šiuos gyvulius, ir jie tai darė dešimt ar vienuolika mėnesių kepinami negailestingos saulės kaitros beveik visiškai nuogi – jų baisias kančias dar labiau sunkino neviltis, kai suvokė, kad niekada nepavyks išsivaduoti iš vergijos. Gyvulių buvo labai daug, tad jie kartais išdrįsdavo papjauti ožiuką ir jį išsikepę užkasdavo smėliu laužo pelenus, nenorėdami būti susekti. Adamsas ilgai kivirčijosi su šeimininku, vardu Hametas Laubedas, kai šis atvirai pareiškė ketinąs juos pasilikti visam laikui. Tai išgirdęs Adamsas ryžosi nebedirbti jam skirtų darbų, todėl lapės papjovė kelis ožiukus, ir jį už tai žiauriai nuplakė, bet jis vis tiek nėjo ganyti gyvulių ir likęs palapinėje sukėlė ginčus, ar geriau jį nužudyti, ar parduoti kitai genčiai, bet tuo metu šeimininko žmona paprašė jo pasiėmus kupranugarį ir vandenmaišius nukeliauti prie tolimo šulinio atnešti vandens, ir jis sutiko.

Pasiryžęs bėgti, jis praėjo šulinį ir pasiekė vietovę, vardu Vadi Nūnas (*Wed-noon*), nukeliavęs apie dvidešimt mylių, kupranugaris nuvargęs atsigulė, o greta atsigulė ir Adamsas. Kitą rytą ėjo toliau ir netrukus užuodė dūmus. Užlipęs ant neaukštos kalvos pamatė keturiasdešimt ar penkiasdešimt palapinių, o atsigręžęs pastebėjo, kad artėja du kupranugariai su jojikais. Labai išsigandęs leidosi į priekį, priėjęs kaimą pamatė gal šimtą maurų, kurie meldėsi atsisukę į rytus, ir paklausė, kaip vadinasi vietovė, ir jie atsakė: *Hilla Gibla*. Abiem kupranugariams prisiartinus, Adamsas pamatė, kad ant vieno sėdi šeimininkas, o ant kito jojo kupranugario savininkas.

Šeimininkas pareiškė, kad Adamsas esąs jo vergas, bet šis atsakė verčiau mirsiąs negu grįšiąs, nes šeimininkas sulaužęs pažadą ir neišsiuntęs jo į Mogadorą. *Hilla Gibla* (el Kabla) vadas, išklausęs abiejų šalių, parodė palankumą Adamsui ir pasiūlė šeimininkui už jį pintinę datulių ir kupranugarį; po neilgų derybų pasiūlymas buvo priimtas ir Adamsas tapo Mahometo vergu.

Mahometas turėjo dvi žmonas, kurios gyveno po vieną atskirose palapinėse; viena buvo sena, kita – jauna. Adamsui teko prižiūrėti senosios žmonos ožkas. Praėjus vos kelioms dienoms jaunoji žmona Isha (Aisha) pareiškė, kad jis galėtų prižiūrėti ir jos ožkas, o ji jam už tai sumokėsianti. Laiku negavęs žadėto atlygio, Adamsas pasipiktino, ir Aisha pasakė atlyginsianti naktį savo palapinėje; pasirodė, jog Mahometas iki šiol taip vertino senąją žmoną, kad praleisdavo jos palapinėje dvi naktis, o pas jaunąją žmoną – tik vieną. Netrukus dėl visko sutarė, Adamsas gaudavo gerą vakarienę ir guolį jaunosios žmonos palapinėje tomis naktimis, kai Mahometas nakvodavo pas senąją žmoną. Gal še-

šis mėnesius viskas klostėsi labai maloniai, bet tada, nelaimei, vieną naktį į palapinę užėjo šeimininko sūnus, viską pamatė ir sukėlė didžiulį sąmyšį: moteris garsiai pareiškė nesanti kalta, kad Adamsas vieši pas ją, karčiai raudojo, ir senis ja patikėjo. Tačiau nepatikėjo senoji žmona, jos nepavyko nei apgauti, nei pergudrauti tuo, kad Adamsas paskui kurį laiką laikėsi atokiau nuo Aishos palapinės: vos jis pamėgino vėl ją aplankyti, tuoj buvo aptiktas ir veikiausiai būtų buvęs užmuštas, jei nebūtų pasislėpęs pažįstamo žmogaus palapinėje, o šis po ilgų derybų su valdytoju įkalbėjęs paleisti Adamsą už penkiasdešimties dolerių vertės antklodes ir datules; taigi Adamso naujuoju šeimininku tapo Boerickas, pirklys mauras.

Boerickas kitą dieną su šešiais vyrais ir keturiais kupranugariais iškeliavo į vietovę, vardu *Villa de Bourbach* (*Woled Aboussebáh*), ir pasiekė ją po devynių dienų; ten stovėjo keturiasdešimt ar penkiasdešimt palapinių. Ten Boerickui draugas, ką tik atkeliavęs iš *Hieta Mouessa Ali* (*Aiata Mouessah Ali*), pranešė, jog Britanijos konsulas Mogadore įprastai siunčia žmones į Vadi Nūną išpirkti belaisvių krikščionių, Vadi Nūne jų keletas, tad jis pasiimsiąs Adamsą ir parduosiąs jį konsului Boericko vardu. Šitaip sutarę, jie leidosi į kelią ir po šešių dienų atvyko į *Villa Adrialla* gyvenvietę, kurioje gyveno vien pirkliai, turį mažiausiai 500 kupranugarių, labai daug avių ir ožkų bei keletą arklių – visus juos prižiūrėjo vergai negrai. Dar po trijų dienų jie atvyko į *Aiata Mouessah Ali*, kur stovėjo ne mažiau kaip šimtas palapinių ir tekėjo nedidukas upelis – vienintelis, kurį matė Adamsas, išskyrus Sudeno upę.

Adamsas ten išbuvo mėnesį, neturėdamas jokių vilčių išvykti, bet paskui išsiklausinėjo, kuria kryptimi keliauti į Vadi Nūną, ir akstinamas žinios, kad ten daug krikščionių, pasiryžo bėgti. Tačiau antrą dieną jį pagavo ir pargabeno atgal, vis dėlto netrukus Abdallah ir jo bendrakeleiviai iškeliavo į Vadi Nūną ir po penkių dienų jį pasiekė.

Vadi Nūnas – mažas miestelis, kuriame stovi gal keturiasdešimt namų ir kelios palapinės, dirva geriau dirbama negu visur kitur, kiek buvo matęs Adamsas, gyventojai augina daugiausia javus ir tabaką, dar ten auga datulės ir figmedžiai, šiek tiek vynmedžių, obelų, kriaušių ir granatmedžių. Didžiuliam savo džiaugsmui, jis vėl susitiko senus pažįstamus – kapitono padėjėją Dolbie ir Davisoną bei Williamsą, du „Charles" įgulos narius, ten gyvenusius drauge apie dvylika mėnesių ir vergavusius valdytojo sūnums. Netrukus Adamsą už dvidešimt dolerių antklodėmis, paraku ir datulėmis pardavė Belcassamui Abdallah (*Bel-Cossim Abdallah*).

Vadi Nūne dar buvo prancūzas, jis papasakojo Adamsui, kad jo laivas

sudužęs prieš dvylika metų, o visa įgula, išskyrus jį, buvusi išpirkta. Dar jis pasakojo, kad prieš kokius ketverius metus sudužo laivas „Agezuma" („Montezuma") iš Liverpulio, vadovaujamas kapitono Harrisono, kapitonas ir visa laivo įgula buvo iššudyti. Šis žmogus buvo atsivertęs mahometonas, turėjo žmoną, vaiką ir tris vergus, gerai pelnėsi, gamindamas paraką: Adamsas pats matė, kaip jis grūdo sierą medinėje piestoje ir malė anglis taip, kaip ten malami grūdai – tarp dviejų akmenų.

Vadi Nūne buvo viena moteris vergė, atvykusi iš *Kanno* vietovės toli dykumos pietuose: ta moteris sakė savo šalyje mačiusi baltųjų žmonių, baltų kaip *bather* (tai reiškia „siena"), jie plaukę didele valtimi, ant dviejų stiebų iškėlę audeklo palas, bet irklavo ją visai kitaip, negu papratę negrai, irkluojantys vienu irklu, o kai ji parodė rankomis, kaip iriamasi irklais, nebeliko abejonių, kad iš tiesų buvo mačiusi europietiškai įrengtą laivą, valdomą baltųjų žmonių.

Toje vietovėje Adamsas dirbo žemę ir tie darbai buvo labai sunkūs. Maurų šventadienis sutapo su turgaus diena, kurią krikščionys vergai galėjo ilsėtis, tai buvo vienintelė proga jiems susitikti ir pasikalbėti vieniems su kitais, ir Adamsas liūdnai guodėsi, kad jo bendrakeleivių dalia pasirodė dar sunkesnė. Vieną šventadienį Hameda Belcassamas, šeimininko sūnus, paliepė Adamsui imti arklį ir eiti arti, bet jis atsisakė pareiškęs, jog vergams laisvadienis, todėl Hameda kirto jam į kaktą pjautuvu, o Adamsas kumščiu jį partrenkė ant žemės, bet tuojau pat apsupę maurai ėmė jį daužyti lazdomis, kol iš burnos paplūdo kraujas, išmušė du krūminius dantis ir vos neužmušė negyvai, taip būtų ir padarę, bet įsikišęs Boadickas, šeicho sūnus, pareiškė, kad jie neturi teisės versti dirbti turgaus dieną. Tada Hamedos tėvas ir motina liepė Adamsui išbučiuoti jų sūnui rankas ir kojas, arba, girdi, sukaustys jį grandinėmis, bet jis atsakė – tebūnie kas bus, jis niekada nepaklus, nes tai „prieštarauja jo religijai". Todėl jo kojas ir rankas sukaustė geležies grandinėmis. Sukaustytas jis išbuvo kelias savaites, ir visą tą laiką baisiausiais grasinimais jį vertė pasiduoti, tačiau nieko nepešė. Jis taip nusikamavo, kad liko tik griaučiai, ir šeimininkas nutarė jį parduoti, kad nemirtų ir nepadarytų nuostolių, taigi grandines nuėmė.

Neilgai trukus kapitono padėjėjas Dolbie's susirgo ir nebegalėjo dirbti, ir tada Brahimas, šeicho sūnus, prikūlė jį lazda, o kai jis pradėjo piktintis tokiu žiaurumu, perdūrė šoną durklu; po kelių minučių jis mirė ir buvo be jokių ceremonijų įmestas į duobę. Maždaug tuo pačiu metu Williamso ir Davisono ištvermė išseko, jie nebepakėlė žiauraus maurų elgesio ir nenoromis sutiko išsižadėti tikėjimo mainais į pažadą gauti

laisvę, jei paklus mahometonų tikėjimo apeigoms; tada po tų apeigų jiems dovanojo po arklį, muškietą ir antklodę bei leido vesti maures. Adamsas liko vienintelis krikščionis Vadi Nūne ir tapo dar žiauresnių patyčių bei paniekos taikiniu; gyvenimas jau darėsi visai nebepakeliamas, tačiau praėjus vos trims dienoms po to, kai Williamsas ir Davisonas išsižadėjo savo tikėjimo, atėjo pono Josepho Dupuis, Britanijos konsulo Mogadore, laiškas, adresuotas neva valdytojui, o iš tiesų – krikščionims vergams, raginantis atsispirti bandymams priversti juos atsižadėti tikėjimo ir žadantis galimybę po mėnesio atgauti laisvę. Davisonas laiško žodžius išklausė iš pažiūros ramiai, bet Williamsas taip susijaudino, kad laiškas iškrito jam iš rankų, o jis pats apsipylė ašaromis. Po mėnesio laišką atgabenęs žmogus, kuris buvo pirkliu apsimetęs Britanijos konsulo tarnas, pranešė Adamsui susitaręs dėl jo išlaisvinimo ir kitą dieną jie abu iškeliavo į Mogadorą.

Dviese keliavo keturiolika ar penkiolika dienų vietovėmis, kurios buvo gausiau gyvenamos, žemė geriau dirbama, negu tuose kraštuose, kuriuos anksčiau buvo matęs Adamsas. Prie Agadyro jie įžengė į Maroko imperatoriaus valdas, ir vedlys jam pasakė, kad anksčiau jis buvo atsidūręs tarp laukinių, kur negaliojo imperatoriaus valdžia, užtat dabar esąs visiškai saugus ir su juo bus elgiamasi tik gerai. Praėjus dar penkioms dienoms, jie nuo kalvos pamatė Mogadoro miestą apačioje ir uoste prišvartuotus laivus. „Šio vaizdo, – sako Adamsas, – negaliu apibūdinti kitaip, kaip tik pareikšdamas, kad pasijutau tarsi iš naujo gimęs." Jie iškart nuėjo pas miesto valdytoją, šis juos nusiuntė pas poną Dupuis. „Niekada, – sako Adamsas, – nepamiršiu geros šio puikaus žmogaus širdies; atrodė, jog jis iš paskutiniųjų stengiasi, kad man būtų patogu ir gera." Pas poną Dupuis jis viešėjo aštuonis mėnesius, šis dažnai klausinėjo apie vietoves, kuriose teko lankytis, ir patarė būtinai nuvykti į Angliją papasakoti apie savo keliones, bet Anglija tuo metu kariavo su Amerika, ir Adamsas atsisakė lipti į Anglijos laivą. Todėl ponas Dupuis jį, saugomą dviejų maurų kareivių, nusiuntė į Tanžerą, o ten Amerikos konsulas ponas Simpsonas pasirūpino jo kelione į Kadisą, jį Adamsas pasiekė 1814 m. gegužės 17 d., praėjus trejiems metams ir septyniems mėnesiams nuo tos dienos, kai sudužo laivas „Charles"; visą tą laiką, nors patyrė žiaurų elgesį, visokiausių kančių, buvo surakintas grandinėmis, Adamsas nė dienos nesirgo.

Kadise praleido apie keturiolika mėnesių tarnaudamas anglui pirkliui ponui Hallui, bet vos Amerika ir Anglija sudarė taiką, iškeliavo į Gibraltarą, paskui Velsui priklausančiu brigu išplaukė į Bristolį, iš ten

plaukdamas į Liverpulį sustojo Holihede, ten Adamsas susirgo ir buvo išlaipintas į krantą. Iš Holihedo elgetaudamas nukeliavo į Londoną, pasiekė jį pernai spalio vidury visiškai nuskurdęs, dvi ar tris naktis nakvojo gatvėje, kol jį atsitiktinai pamatė vienas džentelmenas (kaip minėta); jis atpažino pono Hallo tarną ir nusiuntė į Afrikos komitetą.

Užrašytas pasakojimas, kaip teigėme, buvo perskaitytas už kolonijas atsakingo ministro kabinete, dalyvaujant lordui Bathurstui, iždo kancleriui, serui Josephui Banksui ir dar keletui džentelmenų, Adamso akivaizdoje ir jis dar kartą apklaustas apie tas Afrikos vietoves, kuriose jam teko lankytis. Jo apklausos rezultatai kėlė įspūdį, kad jis papasakojo tiesą (nors, atrodo, kai kuriais klausimais buvo prieštaravimų), ir šis įspūdis pasirodė toks palankus, kad iždo atstovai pasiūlė vargšui žmogui paramą sugrįžti į Ameriką.

Po kelių dienų sero Josepho Bankso namuose Adamsui buvo surengta dar viena apklausa; čia dalyvavo keletas garsiausių literatų, bet pasakojimas neperskaitytas, o kadangi vargšas neraštingas jūreivis niekada nebuvo girdėjęs nei apie Parką, nei apie Nigerį ir nieko nežinojo apie Džolibą, labai nemokšiškai atsakė į klausimus apie kokosų riešutus bei dramblių iltis, vienus dalykus išmanė labai gerai, o kitų neišmanė visiškai, todėl kai kuriems apklausos dalyviams, regis, pasirodė, jog kalba netiesą.

Nors šį kartą jis paliko anaiptol ne tokį palankų įspūdį, kaip per pirmą apklausą, redaktorius taip patikėjo jo pasakojimo tikrumu, kad nutarė išleisti jį be jokių papildomų įrodymų, siekdamas dvejopo tikslo – patenkinti visuomenės smalsumą ir pagelbėti Adamsui, ir šis iškeliavo iš Anglijos į gimtąją šalį. Kaip tik tada netikėtai pasitaikė proga iš esmės patikrinti pasakojimo tikrumą. Į Angliją atvyko ponas Josephas Dupuis, Britanijos vicekonsulas Mogadore, tas pats žmogus, kuriam Adamsas sakėsi esąs dėkingas už atgautą laisvę. Redaktoriaus paprašytas šis ponas perskaitė pasakojimą, papildė jį savo pastabomis ir beveik pažodžiui patvirtino svarbiausias Adamso papasakotas aplinkybes; drįstame pareikšti, kad ponas Dupuis yra be galo patikimas žmogus, protingas, labai gerai informuotas ir puikus Arabijos žinovas, didžiai gerbiamas laivyno karininkų, tarnavusių Afrikos pakrantėse ir Gibraltaro poste, beveik visų asmeniškai pažįstamas. Todėl jo pastabos, nors ir ne tokios išsamios kaip Adamso pasakojimas, irgi gali sukelti skaitytojų susidomėjimą ir duoti nemažai naudos.

Mums belieka priminti keletą prieštaravimų, kurie neva galėjo pakirsti pasitikėjimą Adamso pasakojimo tikrumu, beveik visi jie susiję

su neįtikėtinais vienų gamtos istorijos objektų apibūdinimais ir klaidingais teiginiais apie kitus dalykus: tai vargana, kaip jis papasakojo, Timbuktu būklė, tai, kad jį valdo ne musulmonas, o negras valdovas, taip pat jo pasakojimas apie didelę *La Mar Zarrah* upę, netoli miesto tekančią į pietryčius, ir galiausiai tai, kad jis beveik visiškai nemokėjo negrų kalbos.

Dėl kai kurių klaidingų Adamso pareikštų teiginių apie gerai žinomus gamtos objektus – anaiptol neatmesdami išmaniojo redaktoriaus pateikto pateisinimo – esame labai linkę pritarti, kad „visai neprotinga tikėtis iš netašyto jūreivio, atsitiktinai patekusio į Afrikos platybes, jog tokiomis aplinkybėmis, kai viskas aplink nepažįstama ir nauja, gebės atidžiai stebėti ir paskui po ilgo laiko teisingai apibūdinti augalus ar gyvūnus, kuriuos turėjo progos pamatyti, ir iš tiesų būtų neteisinga jo gebėjimą tiksliai papasakoti, ką matė, paversti pasakojimo patikimumo matu".

Iš Timbuktu vaisių ir daržovių jis mini datules, ananasus ir kokosų riešutus; gamtininkų manymu, nė vieni iš jų negalėtų augti Afrikos žemyno gilumoje. Tačiau redaktorius primena, kad Parkas atrado datulių Sudane, pirma, matė jų Gangadyje netoli Senegalo ir už Galamo, kur „aptiko daug datulių palmių"; antra, datulės buvo dalis maisto, kurio jam parūpino *Foulah* piemenys šiaurinėse Bambaros teritorijose. Tiesa, Parkas neregėjo nei ananasų, nei cukranendrių, nei kavamedžių, tačiau du pirmieji augalai gana dažni auksinėje pakrantėje ir Benino įlankoje, o kavamedžių labai daug auginama Abisinijoje. Bet (pasak jų) niekas nėra girdėjęs, kad kokoso palmės galėtų augti ir vesti vaisius kitur, ne tik prie kranto. Tiesa, paprastosioms kokoso palmėms reikia smėlingos dirvos, būdingos pajūriui, bet ar smėlinga dirva prie sūraus ežero arba pelkyno žemyno gilumoje neatitiktų šios rūšies poreikių? Be to, ar mes jau taip puikiai išmanome botaniką, kad galėtume neabejodami tvirtinti, jog egzistuoja tik viena kokoso palmių rūšis? Ponas Dupuis sako: „Nepamenu, kad kuris nors Berberijos čiabuvis, aplankęs Timbuktu, būtų minėjęs datules arba ananasus, bet girdėjau, kad tenai auga ir figos, ir kokosai." Turime ir dar vieną liudijimą apie žemyno gilumoje augančius kokosus. Čiabuvis nuo Kongo Benjaminas, pasamdytas ekspedicijos, keliavusios į tas Afrikos vietas, pats gimęs už septynių ar aštuonių šimtų mylių aukštupyje, pasakojo kapitonui Tuckey, kad pagrindinis tenykščių gyventojų maistas – plačiauodegių avių mėsa, ožkiena, sorgai ir *kokosų riešutai*. Tačiau visiškai aišku, kad Adamsas, iki tol keliavęs tik tarp Niujorko ir Lisabonos, niekada ne-

buvo matęs kokoso *palmės*: ir nors jis galėjo matyti *riešutų*, vis dėlto minėdamas rakandus ar muzikos instrumentus suklydęs galėjo su šio riešuto kevalu supainioti džiovintą moliūgą kalabasą, juo labiau kad šis ilgmoliūgis gausiai auga visoje Afrikoje, todėl mes linkę jo pasakojimą laikyti teisingu.

Teigdamas, kad Timbuktu negrai neturi arklių, Adamsas tik patvirtina Leono Afrikiečio žodžius; anas kalbėjo tą patį, kai šią karalystę valdė mahometonai. Ponas Dupuis nė kiek neabejoja, kad Adamsas teisus, nes taip pat mano ir Berberijos maurai, kurie, šaipydamiesi iš savo vergų negrų, dažnai kartoja patarlę: „Dievas palaimino maurus ir davė jiems žirgus, o negrus prakeikė ir davė jiems asilus." Apklausiant Adamsą, daug abejonių sukėlė jo pasakojimas apie kupranugarių giminės gyvulį, kurį pavadino *heirie*, tačiau jo aprašymas stebinamai sutampa su Leono Afrikiečio pasakojimu apie *raguahl*, o Pennantas „Zoologijoje" aprašo jį dar smulkiau: „Kupranugarių esama įvairių veislių, o vadinamieji dromaderai, *haiary* arba *ragual*, labai greiti. Jų kupra mažesnė, jie daug smulkesni ir niekada nenaudojami kroviniams nešti, tik joti." Leonas pasakoja, kad šios rūšies kupranugariai gali nueiti per dieną šimtą mylių, gali eiti dešimt dienų beveik be pašaro, juos naudojąs *Timbuktu karalius* skubioms žinioms gabenti. Išvis dvejoti šio gyvūno egzistavimu neverta, nes ponas Dupuis sako pats vieną iš jų matęs Mogadore, atgabentą dovanų Maroko imperatoriui; ponas Jacksonas juos apibūdina kaip labai vertingus, tačiau toli gražu ne retus gyvūnus.

Adamsas pasakoja apie dramblių medžioklę, paties matytą netoli Timbuktu. Dramblį ginė negras, raitas ant *heirie*, prijojęs arčiau paleido nedidelę, apytikriai pėdos ilgio strėlę kažkokiu juodu skysčiu suvilgytu smaigaliu ir pataikė drambliui į petį. Po trijų dienų dramblys buvo rastas beveik už mylios nuo tos vietos, kur jį kliudė strėlė, leisgyvis gulintis ant žemės. Adamsas mano, kad jis buvo gal dvidešimties pėdų aukščio, o kiekviena koja storumo kaip jo liemuo. Deja, jis verčia suabejoti savo pasakojimu, nes tvirtina, kad tas dramblys turėjęs *keturias* iltis, dvi didžiausios – penkių pėdų ilgio, ir tai ne vienintelė šio keisto padaro anomalija. Sero Josepho Banksо klausinėjamas apie keturias iltis Adamsas atsakė, kad jos visos augo iš apatinio žandikaulio. Iš šio vienintelio atsakymo nemažai klausytojų greičiausiai paskubėjo nuspręsti, kad šis žmogus apsimetėlis, nors iš to, kaip atkakliai jis laikėsi savo žodžių, veikiau galima spręsti apie jo neišmanymą. Kaip iš pirklių sužinojo ponas Dupuis, toje Sudano dalyje drambliai dažniausiai medžiojami Adamso minėtu būdu, o nuodingas skystis, kuriame Timbuktu negrai mirko strėlių antgalius,

tikriausiai tas pats, kurį, pasak redaktoriaus, mini Parkas pasakodamas apie mandingus, šie jį naudoja panašiems tikslams. „Mirtinai nuodingas skystis išgaunamas iš krūmo, vadinamo *kooma* (magnolijūnų genties), nedideliame kiekyje vandens pavirinus lapus išsiskiria tirštos juodos sultys." Žinome, kad pietų Afrikos *bosjesmen* medžioja dramblius, buivolus, raganosius, hipopotamus ir kitus tuose kraštuose aptinkamus stambius gyvūnus mažomis dvylikos ar keturiolikos colių ilgio strėlėmis, kurių smaigaliai pamirkyti į nuodus, paskui seka sužeistą gyvūną laukdami, kol jis pargrius, kartais net kelias dienas. Jeigu kalbame apie nepaprastą Adamso minėtą dramblio dydį, mums tai anaiptol neatrodo nesuderinama su iš esmės teisingu jo pasakojimu. Kartais net labai išsilavinę žmonės apie objektų dydį kalba neaiškiai ir netiksliai, ypač jei reikia prisiminti ką nors, kam apžiūrėti jie neskyrė pakankamo dėmesio. Kiek iš mūsų, keliautojų diletantų, išdrįstų iš atminties nurodyti Septimijaus Severo arkos matmenis? Arba jei norite dar artimesnio mums pavyzdžio, kiek iš mūsų, kasdien einančių pro Templio vartus, galėtume apytikriai nurodyti arkos aukštį arba atstumą nuo aukščiausio jos taško iki pamato akmens? Adamsas gyvą dramblį matė ne arčiau kaip už trijų ketvirčių mylios ir pirmą kartą regėjo panašų gyvūną, tad mes drauge su redaktoriumi manome, kad anaiptol neverta stebėtis, jog pirmą kartą išvydus tokį milžiną, gulintį ant žemės, galėjo susidaryti kur kas didesnių negu iš tikrųjų matmenų įspūdis. Dėl istorijos apie *keturias* dramblio iltis, augančias iš apatinio žandikaulio, tai ponas Dupuis sako, kad Adamsas jam pasakojo apie dramblio medžioklę, tačiau ilčių neminėjo, ir redaktorius pateikia tokį paaiškinimą:

„Objektai, išlavintai akiai keliantys didžiulį susidomėjimą, būtų atidžiausiai apžiūrėti su nekantriu ir sistemingu smalsumu, bet vangiam ir neišsilavinusiam žmogui, kaip Adamsas, jie gali nekelti jokio susidomėjimo, todėl prisimindamas juos – jei išvis prisimena – jis tik apytikriai ir labai neaiškiai apibūdina bendriausią jų išvaizdą. Pasakojimo smulkmenos nepalieka galimybės abejoti, kad Adamsas tikrai matė dramblį, o kalbėdami apie iltis neturėtume pamiršti, kad jis *pirmą kartą* buvo klausinėjamas praėjus ketveriems metams po to, kai matė gyvūną. Jo stebėjimų rezultatai jau pačioje pradžioje turbūt buvo neaiškūs ir apytikriai, tad nieko nuostabaus, kad po tokio ilgo laiko jie visai nebetikslūs, ir neturėtume labai stebėtis, kad prisiminęs, jog dramblys *išvis turėjo* iltis, jis negali tiksliai pasakyti, ar jos buvo *dvi*, ar *keturios*." (Pastaba 108 p.)

Tačiau pats nepaprasčiausias Timbuktu apylinkių gyvūnas dar liko neaprašytas. Jis vadinamas *courcoo* ir panėši į didelį šunį trumpomis smailiomis ausimis ir trumpa uodega. Jis labai mikliai laipioja medžiais ir raško kokosų riešutus, kuriais, kaip spėja Adamsas, ir minta, bet dar jis ėda ožkas ir net mažus vaikus; *ant nugaros jis turi kišenę ar skylę, kurioje nešiojasi grobį*. Šį keistą gyvūną Adamsas matė tik kartą, ir tai tik už trisdešimties ar keturiasdešimties jardų, kai šis nešėsi kokoso palmės šaką su vaisiais taip, kad ši, regis, gulėjo jam ant nugaros, bet apie šio gyvūno kišenę ir apie tai, kam jis ją naudoja, jam papasakojo negrai.

Mes jums jau pateikėme visus, kiek galime spręsti, pasakojimo stebuklus, o prisiminę, kad niekas nė nemanė priekaištauti dėl melagysčių dviem teisingiems ir tiksliems pasakotojams Marco Polo ir Robertui Knoxui, nors šie rimčiausiai kalbėjo apie plynėmis judančius kalnus, tyruose apžavėtus keliautojus, į pražūtį nuvestus neregimų sirenų giesmių, o antrasis pats *girdėjo*, kaip Kandijos miškuose riaumoja velnias, nemanome, kad *dramblio su keturiomis iltimis* ar net *courcoo* su kišene ant nugaros pakanka apskritai suabejoti Adamso pasakojimo patikimumu; veikiau derėtų tai laikyti klaidomis, kilusiomis dėl dėmesio trūkumo ar tiesiog neišmanymo.

Prastos lūšnos, kurios sudaro didžiumą Timbuktu pastatų, yra būtent tokios, kokius mes visada įsivaizdavome šio miesto statinius, ir iš tiesų atitinka aprašymą, pateiktą didžiausio klestėjimo laikais, nes Leonas Afrikietis, rašydamas apie Timbuktu, sako *le case sono capanne, fatte di pali, coperte di creta coi cortivi di paglia**; tiesa, dar mini ir akmeninę šventyklą, ir kitus mahometonų pastatus, o Adamsas matė tik daug drėbtų molio trobelių ir lūšnų, išsimėčiusių didelėje teritorijoje iki pat upės kranto; gal toks miestas ir nėra saugus, nes atviras iš visų pusių, bet užtat yra patogus Maroko maurams prekiauti su Sudano negrais. Ši prekyba, kaip mini ponas Dupuis, jau prieš daugelį metų nukrypo kitais kanalais, ir to pakanka, norint paaiškinti varganą miesto būklę ir tai, kad ten nebeliko maurų: dabar per metus dykumą kerta, užtikrina jis, ne daugiau kaip šimtas jo didenybės Maroko imperatoriaus valdinių, jie leidžiasi į kelionę iš šiaurinės dykumos pusės rugsėjį, kad gautų vandens, o Adamsas iš Timbuktu iškeliavo birželį, tad tikrai negalėjo sutikti kartą per metus iš šiaurės keliaujančio karavano. Naujasis kanalas, kuriuo dabar vyksta prekyba su Sudanu, tai kasmet rengiamas tur-

---

* Namai – tai lūšnos, surėstos iš pagalių, apdrėbtos moliu, sumaišytu su šiaudais (*it.*).

gus *Hamet a Mousa* mažoje nepriklausomoje *Shilluhs* tautos valstybėje, kuri (kaip pasakoja Adamsas) yra *Suse* žemupyje pietiniame Maroko imperatoriaus valdų pakraštyje. Jos vadas *Cid Heshamas* yra *Cidi Hamet a Mousa*, garsaus šių laikų šventojo, kurio kapą lanko visi pamaldūs musulmonai iš visų šiaurinių Berberijos kraštų ir Dykumos, palikuonis. Šventvietė ir turgus yra nedidelėje šio vado valdomoje teritorijoje, ir turgaus dienomis jis pats viskam vadovauja, kad išsaugotų tvarką ir ramybę. Jis su Sudanu pradėjo guvią prekybą guma, medvilne, stručio plunksnomis, dramblio kaulu, aukso smiltimis ir vergais, ir ponas Dupuis yra girdėjęs, kad berberų pirkliams pavyksta *Hamet a Mousa* turguje nusipirkti Sudano prekių pigiau, negu patys galėtų atsigabenti per dykumą.

Tie *Shilluhs* priklauso rasei, kuri skiriasi nuo arabų drabužiais, papročiais ir kalba, jų namai akmeniniai, pastatyti ant pamatų ir sutvirtinti, dirva derlinga, auginami vaisiai ir daržovės, miežiai ir kviečiai, avys, ožkos ir kupranugariai geriausių veislių ir labai vertinami Mogadore.

Atrodo, kad Timbuktu valdos iš maurų perėjo negrams, pagrindiniai jo gyventojai, kaip ir kitur Sudane, visada buvo negrai, ir mahometonai nuo pat tų laikų, kai miestą įkūrė Mense Suleimanas 610 Hegiros metais, valdžią jie išlaiko tik kalaviju. Ponas Dupuis įsitikinęs, kad dabartinis Timbuktu karalius nėra nei arabas, nei mahometonas, ir verta pažymėti, kad 1800 m., pasak Jacksono, tą miestą valdęs juodaodis, vardu Woolo. Negrams įprasta apipjaustymo ceremonija, kurią stebėjo Adamsas, nieko neįrodo, jiems šios religinės apeigos ne ką reikšmingesnės, negu kafirams, bošuanams, mozambikiečiams, papuasams ir kitiems Australazijos salynų gyventojams, kurie beveik visi laikosi šio papročio. Parko informacija apie mahometonų valdžią Timbuktu tokia miglota, kad ja negalima pasikliauti. Kaip pagrįstai pažymi redaktorius, Parkas neturėjo galimybių gauti tikslios informacijos apie šį miestą, viską apie jį sužinojo per vienintelę naktį, kurią praleido Siloje, sielvarto ir negalės naktį tarp žmonių, kurių kalbos nesuprato ir iš kurių gauta informacija net suprasdamas nebūtų galėjęs pasitikėti, nes kaip sakė pats Parkas, „jie prieštaravo vieni kitiems net kalbėdami apie pačius svarbiausius dalykus".

Adamsas, kaip jau minėjome, nieko apie tai nežinojo ir dėl to būdamas Timbuktu neklausinėjo apie Parką; jis nė neįtarė, kad keistas negrės vergės pasakojimas, atsitiktinai nugirstas Vadi Nūne, gali turėti ką nors bendra su nelaiminguoju keliautoju ir jo bendražygiais. Didelio laivo su dviem stiebais ir audeklo palomis ant jų, irklavimo būdo, visiš-

kai kitokio negu *afrikiečių*, plaukiojusių Nigeryje, vergė iš Kano ar *Cano* (be abejo, čia turima galvoje Gana; šios šalies vergų ponas Dupuis *matė* Mogadore, atgabentų iš Timbuktu) negalėjo išgalvoti, ir šie požymiai puikiausiai tinka Džoliba plaukusiai dvistiebei valčiai, kuria Parkas išvyko iš Sansandingo. Atstumas tarp šių vietų – mažiau negu 1 000 mylių, o nuo jo išvykimo iš šio uosto iki mirties, apie kurią pasakojo Isaaco, praėjo *keturi mėnesiai* – per tiek laiko, keliaudamas po devynias ar dešimt mylių per dieną, jis visai galėjo pasiekti Ganą. Isaaco dienoraštis ir Amadou Fatimos pasakojimai neišsamūs ir neįtikėtini, jais nebūtų verta tikėti nė per nago juodymą, jei ne *diržas*, kurį vienas iš šių didingų asmenų atsitiktinai įgijo prieš Parkui išvykstant iš Sansandingo. Yra tam tikro pagrindo tikėtis, kad jis iki šiol gyvas; kiek teko girdėti, šios vilties įsikibę laikosi kai kurie jo šeimos nariai, labiausiai – sūnus, puikus jaunuolis, kupinas įkarščio ir nekantrumo pasiekti tą gyvenimo laikotarpį, kai pats bus laikomas pajėgiu leistis į Afrikos širdį tarsi antrasis Telemachas ieškoti tėvo. O kol kas belieka tikėtis, kad majoro Peddie vadovaujama ekspedicija *žemyn* Nigeriu ir kapitono Tuckey – *aukštyn* Kongu padės daugiau sužinoti apie šį nepaprastai įdomų žemyną.

Adamsas, būdamas Timbuktu, negirdėjo minint Džolibos; o ir iš kur galėjo išgirsti? Tą upę čiabuviai vadina tik *Jin* arba *Guin*; bet jis *matė* labai plačią upę, tekančią pro miestą į *vakarus*, ir suprato, kad ji vadinama *La Mar Zarah*. Ponas Dupuis spėja, kad tikrasis jos pavadinimas *El Bahar Sahara*, dykumos upė, ir kad tą pačią upę berberų pirkliai vadina įvairiais vardais – *Wed-nile*, *Bahar-nile* ar *Bahar-abide*, pasak jo, šios upės padėtis atitinka Adamso pasakojimą, ji teka visai netoli miesto per derlingas žemes į rytus ir pietryčius nuo dykumos; tačiau jis priduria, kad ši upė teka *į rytus*.

Čia mums beveik akivaizdu, kad ponas Dupuis galėjo klaidingai suprasti pirklius, o gal šie pasakė neteisybę: *Wed-nile*, *Bahar-nile* ir *Bahar-abide* vadinama pagrindinė paties Nigerio vaga (šiais vardais jis vadinamas arabų kalba), o ne tas jo intakas, kuris teka į rytus nuo Timbuktu; mes taip pat nemanome, kad negrai vadintų ją arabišku vardu *El Bahar Sahara*. Mūsų ausims (*nes* mes irgi turėjome progą dalyvauti klausinėjant Adamsą) panašiau, kad jis tarė *Lamar Zair*, ir mes esame linkę manyti, kad pietų ir vidurio Afrikos negrų kalba žodis *Zair* reiškia upę ir yra iš esmės tas pats, kaip ir *Bahar* arba *Neel* šiaurinėje Afrikos dalyje – taigi *Zair* (arba *Congo*) reiškia viso labo didelius vandenis, arba upę. Jei manysime, kad šis žodis kilęs iš arabų kalbos, jis reikš „sraunią, greitą, verpetingą" – gali būti, kad būtent tokia ir yra toji upė, ypač jei

ji, kaip Adamsas pasakoja, miesto pietuose artėdama prie kalnų susiaurėja; taigi toks paviršiaus pokytis pakeičia tėkmės kryptį – gal ji pasuka į rytus ir įteka į Nigerį prie Kabros, Timbuktu uosto, kuris, pasak Leono Afrikiečio, yra už dvylikos mylių nuo jo. Šis senovės rašytojas, pats lankęsis Timbuktu, aiškiai sako, kad upė prie Timbuktu *teka į vakarus*, ir jam pritaria Edrissi bei Abulfeda, ir mes nemanome, kad jo teiginiu verta abejoti vien dėl to, kad jis klaidingai nustatė Ganos ir *Melli* vietą, nes paaiškėjo, kad jis pats ten niekada nesilankė ir galėjo gauti neteisingą informaciją, be to, visai suprantama, kodėl padarė išvadą, kad šios šalys yra vakaruose, mat *matė* laivus ar gal ir pats plaukė (*noi navigammo**) iš Timbuktu *pasroviui į vakarus*. Nepradėsime be reikalo aiškintis painių ir iš pažiūros prieštaringų šio keliautojo teiginių, mėginsime iš viso to padaryti išvadą, kad *Leonas* neketino pasakyti pats asmeniškai žinąs, jog Nigeris teka į vakarus, o tik galėjo tai išgirsti iš kitų, kad upė, jo aprašymu, tekanti ta kryptimi, yra ne Nigeris, bet jo intakas, prie kurio, kaip jis pasakoja, pastatytas Timbuktu už dvylikos mylių nuo Nigerio, ir tai patvirtina jo sakinys *vicina al un ramo del Niger circa a dodeci miglia***, ypač jei palyginsime jį su tolesne pastraipa, kurioje jis rašo, jog *Cabra*, uostas prie Nigerio, yra už dvylikos mylių nuo Timbuktu. Afrikos draugijos dokumentuose minima, kad *Kassina* arba *Kashna* upė *teka į vakarus* ir teka pro Timbuktu. Taigi Adamso pasakojimas apie tą Nigerio intaką, kuris teka į vakarus pro Timbuktu, neprieštarauja ankstesniems pasakojimams, nė vienas iš jų negali būti laikomas neįmanomu. Labai dažnai tenka matyti upių, keičiančių srovę beveik visomis kompaso kryptimis, ir tikriausiai yra labai nedaug didesnių upių, neturinčių intakų, kurių vandenys teka kone priešinga kryptimi, kol galiausiai įsilieja į pagrindinę tėkmę, pavyzdžiui, Indas šimtus mylių teka į pietus, o vienas iš jo pagrindinių intakų teka tiesiai į šiaurę.

Turėdamas galvoj upės *pavadinimą* redaktorius rašo, kad verta prisiminti ispanų geografą Marmolą, kuris pasakoja dvidešimt metų praleidęs kariaudamas ir vergaudamas Afrikoje XVI a. viduryje ir mini *Lahamar* upę, Nigerio intaką, bei priduria, kad jos vanduo esantis drumstas ir netinkamas gerti: apie tokį *Lamar Zair* vandenį kalbėjo ir Adamsas.

Apskritai Nigerio kryptis – ypač netoli Timbuktu – ir kitos su ja susijusios smulkmenos atrodo labai mįslingos. Mes beveik neabejojame,

---

* Mes plaukėme (*it.*).

** Priartėja prie Nigerio per kokias dvylika mylių (*it.*).

kad iki Silos jis teka į rytus, bet kaip toliau, turime tik labai painius ir prieštaringus duomenis. Negali taip būti, kad ši upė išteka ar gali ištekėti iš *Dibbie* ežero ir kad dvi jos atšakos supa didelę *Jimbala* arba *Guinbala* salą, kaip buvo pranešta Parkui ir pavaizduota majoro Rennello žemėlapyje bei kituose vėliau išspausdintuose žemėlapiuose, tai, be abejo, prieštarauja faktams ir tokia prielaida galiausiai atrodo fiziškai neįmanoma, kad ir ją galima atmesti. Tiesą sakant, drįstume tvirtinti, kad šiuo metu neturime geografinių duomenų apie jokias dvi dideles upes, ištekančias iš skirtingų to paties ežero vietų, arba į hipotezę, kad dvi ištakos susidarė formuojantis ežerui, galima atsakyti, kad laikui bėgant viena iš šių upių turėtų pasidaryti daug gilesnė ir platesnė, tad ja ir nutekėtų visas perteklinis vanduo. Redaktorius mano, kad *viena* iš upių, ištekančių iš ežero, iš tiesų galėtų būti į jį įtekanti *Lamar Zair*, ir tai atrodo daug tikėtiniau, nors beveik neabejojame, kad šis intakas įsilieja į Nigerį ties Kabra.

Apie tai, kad Nigeris baigiasi didžiojoje jūroje, ežere ar Vangaros pelkėje, irgi galima pasakyti, kad tam prieštarauja svarūs fiziniai faktai. Nustatyta, kad visos žemyno upės ar ežerai, iš kurių neišteka jokios upės, yra sūrūs; taip atsitinka dėl to, kad jų vandenyje kaupiasi druskingos dalelės iš dirvos, kurią per amžius plovė juos maitinančios upės, bet Edrissi ir kiti arabų mokslininkai teigia, jog Vangaros ežerai yra *gėlavandeniai*. Ir tikrai, jei šie ežerai būtų druskingi, aplinkinių šalių gyventojams nereikėtų keliauti pirkti druskos į Timbuktu, o šios vietovės gyventojams nereikėtų jos ieškoti dykumos druskynuose. Taigi apie Nigerio upės baigtį ar tęsinį galima spręsti iš sūraus ar gėlo jo ežerų vandens, ir reikia tikėtis, kad majoras Peddie (jei jam pavyks pasiekti šias vietas, o tuo mes labai abejojame) pakankamai aiškiai suvoks šią aplinkybę ir todėl išvengs pavojaus keliauti jomis sezono metu, kai jos vandeningos, jei vanduo pasirodys *sūrus*, arba ieškoti neabejotinai esančios ištakos, jei vanduo bus *gėlas* – veikiausiai taip jis nusigaus į pietų Afrikos vakarinę pakrantę ir, jei mums bus leista spėti, pirmiausia ten, kur Zairas arba Kongas neša savo gausius vandenis į Pietų Atlantą.

Visiškai aišku, kad Adamsas arba labai mažai išmoko negrų kalbos, gyvendamas Timbuktu, arba per ilgus vergijos ir kančių metus pamiršo, ką buvo išmokęs. Kai kurie žodžiai, kuriuos jis mini pasakojime, yra arabiški. Iš tiesų gali būti, kad esama abiejų kalbų mišinio tokioje vietovėje, kurią galima laikyti dviejų gretimų šalių pasienio zona ir kurios valdžia priklauso vienai tautai, bet gyvena kitos tautybės gyventojai.

Ponas Dupuis sako, kad jis šiek tiek mokėjo negrų kalbą, nes dažnai kalbėdavosi su vergais Mogadore, o labiausiai su vienu jaunu negru, kuris tyčia ateidavo pas konsulą į namus pasikalbėti su Adamsu apie savo šalį, kurioje, kaip jis tikino poną Dupuis, Adamsas irgi lankėsi. Tik atvykęs į Mogadorą Adamsas kalbėjo arabų ir laužytos anglų kalbos mišiniu arba tik arabiškai, tačiau pastarosios kalbos žodžius tarė kaip negras. „Kaip daugelis kitų krikščionių, – sako ponas Dupuis, – arabų ilgai kalintų ir laikytų vergijoje, iš pradžių jis atrodė nepaprastai nejautrus ir apdujęs, su niekuo nenorėjo kalbėti", ir tik po dešimties ar dvylikos dienų jis galiausiai atsipeikėjo ir atgavo žadą. Ponas Dupuis piešia liūdną paveikslą, kaip žiauriai arabai elgiasi su vergais krikščionimis: „Vos atvykę į Mogadorą šie nelaimingieji, ypač ilgiau išbuvę vergijoje, atrodo netekę ir proto, ir jausmų, palaužtos dvasios, panirę į sąstingį, kurio aš nepajėgiu tinkamai aprašyti. Įpratę gyventi kaip vargingiausi dykumų arabai, jie atrodo smukę labiau ir už negrus vergus. Užgaidūs tironai šeimininkai pasmerkia juos nesibaigiančioms kančioms, jų negina jokie įstatymai, kuriais remdamiesi jie galėtų jas palengvinti ar atsiteisti, ir tai, regis, sunaikina jų protuose menkiausią viltį ar valią; jie atrodo abejingi viskam, kas vyksta aplink, nuliūdę, nuolankūs, panašūs į gyvulius" (8 pastaba, 145 p.). Tokiomis aplinkybėmis neturėtume iš neraštingo jūreivio tikėtis, kad gerai išmanys kalbą, kuriai išmokti turėjo vos šešis mėnesius, ir tai prieš ketverius metus.

Todėl darome išvadą, kad Adamso pasakojimo tikslumas ir patikimumas nekelia didesnių abejonių. Jo vergiją ir kančias, patirtas įvairiose maurų gentyse, patvirtina nepriklausomi liudijimai, net jei nebūtų nepaprasto pono Dupuis tvirtinimo, pasak kurio, šio žmogaus pėdsakai veda nuo sudužusio laivo „Charles" iki Kablos kaimo dykumos gilumoje, o paskui į Vadi Nūną, Mogadorą, Fesą, Meknesą, Tanžerą ir Kadisą, kur susitiko su džentelmenu, vėliau atpažinusiu jį Londono gatvėje. Šie neginčijami Adamso pasakojimo patvirtinimai – ir jo klajonių po dykumą, ir grįžimo iš jos, – suteikia jam teisę į skaitytojų pasitikėjimą, skatina tikėti ir liudijimais nepatvirtinta pasakojimo dalimi. Prisipažįstame, kad mums beveik nekyla abejonių, jog Adamsas tikrai gyveno su negrais Timbuktu mieste, nors prisiminę, kaip klaidingai įprasta vaizduoti šią vietą ir kaip jai mėginama suteikti šlovės spindesį (tikriausiai vien todėl, kad pietiniame dykumos pakraštyje tiesiog nėra kitos vietovės, bent kiek vertos garbinti), nė kiek nenustebsime, jei daug kas nepatikės jo pasakojimu apie drėbtines molio trobeles ir

šiaudinius rūmų stogus. Jiems galime tik patarti atidžiai perskaityti paskutinę pono Dupuis pastabą:

„Ne kartą Mogadore klausinėjau Adamsą apie jo keliones Afrikoje, dažnai prašydavau pakviesti žmonių, irgi buvusių vietose, kurias jis minėjo, norėdamas palyginti pasakojimus, o labiausiai – įsitikinti, ar tikrai jis buvo Timbuktu. Tarp šių žmonių buvo Vadi Nūno šeichas, toje šalyje labai gerbiamas asmuo, kelis kartus su pirklių karavanais lankęsis Timbuktu; išsamiai išklausinėjęs Adamsą apie tą miestą ir jo apylinkes, užtikrino mane *neturįs nė mažiausios abejonės, kad jis ten buvo*. Kitas pirklys mauras, dažnai keliaudavęs į Timbuktu, irgi kalbėjo tą patį. Trumpai tariant, jie visi manė, kad Adamsas *tikrai buvo tose vietovėse, apie kurias pasakoja, ir kad jo pasakojimas negalėjo būti išgalvotas.*" (57 pastaba, 152 p.)

Prie pasakojimo yra du priedai; pirmame pasakojama apie Timbuktu ir prekybą bei laivybą Nigerio upe ir teigiama, kad informacija esą surinkta kelionėje į Galamą Senegalo valdovo liepimu, pridėti ir redaktoriaus komentarai; antrasis – įdomi apybraiža apie Vakarų Berberijos gyventojus; ponas Dupuis juos skirsto į tris dideles grupes – berberus, arabus ir maurus. Šio išsilavinusio ir išmanaus Mogadoro gyventojo pastabos suteikia dar daugiau vertės šiam veikalui ir prilygina jį Parko dvitomiui: jis ir išleistas panašiai kaip minėti darbai.

SKAITYKITE KITAS
TAHIRO SHAHO KNYGAS

Shah, Tahir
Sh-01 Timbuktu : nepaprastas, labai vaizdingas pasakojimas neraštingo amerikiečio, paimto į vergiją didžiojoje Sacharos dykumoje ir po nesuskaičiuojamų vargų bei negandų pasiekusio Londoną, kur galiausiai papasakojo savo istoriją : [romanas] / Tahir Shah ; iš anglų kalbos vertė Rasa Drazdauskienė. – Vilnius : Tyto alba, 2013. – 461, [2] p.

ISBN 978-9986-16-937-6

Tahir Shah (Tahiras Šachas, g. 1966 m.) – Londone gimęs afganų kilmės rašytojas, keliautojas ir dokumentinių filmų kūrėjas. Užaugęs diplomatų ir intelektualų šeimoje, 2003 metais paliko Jungtinę Karalystę ir persikėlė į Maroką, Kasablanką, čia iki šiol ir gyvena su šeima. Tahiras Shahas yra parašęs vienuolika kelionių knygų, jo filmai rodomi per *National Geographic Channel*, *The History Channel*. Lietuviškai jau išleistos jo knygos „Kalifo rūmai" ir „Tūkstančio ir vienos nakties šalyje". „Knyga, kurią laikote rankose, – tai pasakojimas apie, be abejonės, vieną iš didingiausių visų laikų išlikimo istorijų", – teigia autorius. Tahiras Shahas, sužavėjęs įvairių šalių skaitytojus autentiškais, išmintingais ir šiltais savo paties kelionių aprašymais, dabar imasi istorinio romano. „Timbuktu" – tikra istorija paremta knyga apie „Afrikos miestą, pastatytą iš gryno aukso", apie bergždžius keliautojų bandymus pasiekti šį miestą-svajonę ir apie žmogų, kuriam tai iš tiesų pavyko.

UDK 821.111(64)-31

Tahir Shah

TIMBUKTU

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Rasa Drazdauskienė*
Viršelio dailininkė *Asta Puikienė*

Tiražas 3 000 egz.
SL 1686. 2013 02 04. 15,31 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius,
tel. 249 7598, info@tytoalba.lt
Spausdino UAB BALTO, Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

Tahir Shah (Tahiras Šachas; g. 1966 m.) – Londone gimęs anglų ir afganų kilmės rašytojas, keliautojas ir dokumentinių filmų kūrėjas. Užaugęs diplomatų ir intelektualų šeimoje, 2003 metais paliko Jungtinę Karalystę ir persikėlė į Maroką, Kasablanką, čia iki šiol ir gyvena su šeima. Tahiras Shahas yra parašęs vienuolika kelionių knygų, jo filmai rodomi per *National Geographic Channel, The History Channel*. Lietuviškai jau išleistos jo knygos „Kalifo rūmai" ir „Tūkstančio ir vienos nakties šalyje".

„Knyga, kurią laikote rankose, – tai pasakojimas apie, be abejonės, vieną iš didingiausių visų laikų išlikimo istorijų", – teigia autorius. Tahiras Shahas, sužavėjęs įvairių šalių skaitytojus autentiškais, išmintingais ir šiltais savo patiės kelionių aprašymais, dabar imasi istorinio romano. „Timbuktu" – tikra istorija paremta knyga apie „Afrikos miestą, pastatytą iš gryno aukso", apie bergždžius keliautojų bandymus pasiekti šį miestą-svajonę ir apie žmogų, kuriam tai iš tiesų pavyko.

Šaltą 1815 metų žiemos vakarą Londono gatvėje pasirodė jaunas, neraštingas Amerikos jūreivis Robertas Adamsas, pusnuogis, mirštantis iš bado; jis tvirtino svečiavęsis pas Timbuktu karalių. Anglų lordas priglaudė jūreivį savo namuose, ir netrukus Londono aukštuomenė išgirdo stulbinamą jo istoriją. Istoriją apie beprotiškus nuotykius, kovą dėl išgyvenimo, aukso godulį ir, žinoma, meilę. Tuo metu britai ką tik buvo praradę Amerikos koloniją, tad mintis, kad amerikietis pirmas paskelbė pasiekęs visų keliautojų išsvajotą miestą, jiems pasirodė be galo nemaloni. Britanijos privilegijuotųjų sluoksnių atstovai susivienijo prieš nekviestą amerikietį svečią, išjuokė jo pasakojimą ir pradėjo kampaniją, skirtą jam apjuodinti, – kampaniją, kuri tęsiasi iki mūsų dienų.

„Timbuktu" – įtaigus pasakojimas, pagrįstas tikrais išgyvenimais; Tahiras Shahas su nepakartojamu humoru, išmintimi ir aistra atgaivina anų laikų žmones persekiojusią beprotybę ir pasakoja vieną iš didžiausių visų laikų meilės istorijų.

ISBN 978-9986-16-937-6

9 789986 169376

TYTO ALBA

www.tytoalba.lt